

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΕΝΙΚΟΥ

ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ «Δίκαιο και Ευρωπαϊκή Ενοποίηση»

Κατεύθυνση: Ποινικό Δίκαιο και Θεωρία του Δικαίου

Διπλωματική εργασία με θέμα:

**Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ
ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ: ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ
ΕΝΤΑΛΜΑΤΟΣ ΣΥΛΛΗΨΗΣ**

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: ΑΓΓΕΛΙΚΗ Γ. ΖΟΥΜΠΟΥ (ΑΜ 0906Μ018)

Επιβλέπουσα: ΟΛΓΑ Β. ΤΣΟΛΚΑ, ΛΕΚΤΟΡΑΣ

Ακαδημαϊκό έτος 2008-2009

Αθήνα, Νοέμβριος 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συνομογραφίες.....	i-ii
Περίληψη στην αγγλική γλώσσα (Abstract).....	iii-iv
Εισαγωγή.....	1
A. Προσέγγιση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων.....	3
I. Η αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων στο Διεθνές Ποινικό Δίκαιο.....	3
1. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη Μεταφορά Καταδίκων.....	3
1.1 Το γενικό κανονιστικό πλαίσιο.....	3
1.2 Οι ειδικότεροι όροι αναγνώρισης της αλλοδαπής απόφασης.....	6
2. Η διάταξη του άρθρου 11 του Ποινικού Κώδικα.....	8
3. Συμπέρασμα.....	11
II. Η αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων στο ενωσιακό δίκαιο.....	12
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	12
2. Η εισαγωγή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων στη Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις εντός της ΕΕ.....	13
3. Έννοια και κανονιστικό περιεχόμενο της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.....	14
4. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη ως θεμέλιο της αμοιβαίας αναγνώρισης... 	17
5. Σχέση αμοιβαίας αναγνώρισης και προσέγγισης των νομοθεσιών.....	20
6. Σχέση αμοιβαίας αναγνώρισης και αμοιβαιότητας.....	22
7. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές υποθέσεις.....	25

7.1	Οι παράμετροι εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης.....	25
7.2	Οι επιμέρους περιπτώσεις εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης.....	26
III.	Σύνοψη – Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	27
B.	Η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο εγχείρημα του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης.....	29
I.	Βασικές ιδιαιτερότητες του θεσμού του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης.....	29
II.	Οι επιμέρους παράμετροι εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.....	33
1.	Μεθοδολογικές διευκρινίσεις.....	33
2.	Πρώτη παράμετρος: <i>«αν το αιτούμενο μέτρο είναι γενικής εφαρμογής ή περιορίζεται σε ορισμένα εγκλήματα. Ορισμένα μέτρα εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης μπορούν να περιορίζονται στα σοβαρά εγκλήματα»</i> (ή αλλιώς: το πεδίο εφαρμογής).....	35
2.1	Στην απόφαση-πλαίσιο.....	35
2.2	Στο ν. 3251/2004.....	38
2.2.1	Περιπτώσεις έκδοσης ΕΕΣ.....	38
2.2.2	Περιπτώσεις εκτέλεσης ΕΕΣ.....	39
3.	Δεύτερη παράμετρος: <i>«το αν διατηρείται ή καταργείται η απαίτηση του εκατέρωθεν αξιοποίνου ως προϋπόθεση της αναγνώρισης»</i> (ή αλλιώς: η αρχή του διτού αξιοποίνου)	41
3.1	Προσέγγιση της αρχής του διτού αξιοποίνου.....	41
3.1.1	Έννοια και διερεύνηση του διτού αξιοποίνου.....	41
3.1.2	Λόγος ύπαρξης και ratio της αρχής του διτού αξιοποίνου.....	43
3.2	Η αρχή του διτού αξιοποίνου στο ΕΕΣ.....	45

3.2.1 Στην απόφαση-πλαίσιο.....	45
3.2.1.1 Ο κανόνας: δυνητική άρνηση εκτέλεσης σε περίπτωση έλλειψης του διπτού αξιοποίνου.....	45
3.2.1.2 Η εξαίρεση: η κάμψη του διπτού αξιοποίνου.....	47
α) Ο κατάλογος των εγκλημάτων.....	47
β) Ζητήματα ερμηνείας του καταλόγου.....	49
i) Αοριστία και έλλειψη κοινών ορισμών.....	49
ii) Μορφές συμμετοχικής δράσης και υπαγωγή του στον κατάλογο.....	51
iii) Λειτουργία του καταλόγου σε βάρος του εκζητουμένου.....	51
γ) Περιορισμός της κάμψης του διπτού αξιοποίνου μέσω του άρθρου 4 παρ. 7 στ. α.....	52
3.2.2 Στο ν. 3251/2004.....	53
3.2.2.1 Ο κανόνας: μη εκτέλεση σε περίπτωση έλλειψης του διπτού αξιοποίνου.....	53
3.2.2.2 Η εξαίρεση: η κάμψη του διπτού αξιοποίνου.....	53
α) Ο κατάλογος των εγκλημάτων.....	53
β) Παραβίαση διατάξεων του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ;.....	55
i) Ως προς την αρχή nullum crimen nulla poena sine lege.....	55
ii) Ως προς την ύπαρξη νομίμου εντάλματος.....	57
γ) Η δημόσια τάξη ως όρος προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου.....	59
3.3 Σύνοψη – Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	62

4. Τρίτη παράμετρος: «το αν και σε ποια έκταση προβλέπονται λόγοι άρνησης της αναγνώρισης που βασίζονται στην κυριαρχία ή άλλα ουσιώδη συμφέροντα του κράτους προς το οποίο υποβάλλεται η αίτηση ή συνδέονται προς τη νομιμότητα» (ή αλλιώς: οι λόγοι άρνησης εκτέλεσης).....	64
4.1 Το σύστημα των λόγων άρνησης εκτέλεσης.....	64
4.1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις και μεθοδολογικές επισημάνσεις.....	64
4.1.2 Οι λόγοι μη εκτέλεσης στην απ-πλ.....	65
4.1.2.1 Υποχρεωτικοί και δυνητικοί λόγοι μη εκτέλεσης.....	65
4.1.2.2 Η προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως λόγος μη εκτέλεσης.....	66
4.1.2.3 Εγγυήσεις για την εκτέλεση ΕΕΣ.....	69
4.1.3 Οι λόγοι μη εκτέλεσης στο ν. 3251/2004.....	70
4.1.3.1 Υποχρεωτικοί και δυνητικοί λόγοι μη εκτέλεσης.....	70
4.1.3.2 Η προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως λόγος μη εκτέλεσης.....	70
4.1.3.3 Εγγυήσεις για την εκτέλεση ΕΕΣ.....	71
4.2 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την αρχή ne bis in idem.....	72
4.2.1. Προσέγγιση της αρχής ne bis in idem στο πλαίσιο της ΕΕ.....	72
4.2.1.1 Νομοθετική κατοχύρωση της αρχής ne bis in idem.....	72
4.2.1.2 Ερμηνευτική προσέγγιση της αρχής ne bis in idem από το ΔΕΚ.....	74
4.2.2 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την αρχή ne bis in idem στην απ-πλ.....	77

4.2.3 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την αρχή ne bis in idem στο ν. 3251/2004.....	79
4.3 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την ιδιότητα του εκζητουμένου ως υπηκόου του κράτους εκτέλεσης.....	80
4.3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις: Ratio και σημασία της παράδοσης υπηκόων του κράτους παράδοσης.....	80
4.3.2 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την ιδιότητα του εκζητουμένου ως υπηκόου του κράτους εκτέλεσης στην ΑΠ-ΠΛ.....	82
4.3.2.1 Η διάταξη του άρθρου 4 παρ. 6.....	82
4.3.2.2 Η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 3.....	83
4.3.2.3 Συμπέρασμα.....	84
4.3.3 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την ιδιότητα του εκζητουμένου ως υπηκόου του κράτους εκτέλεσης στο ν. 3251/2004.....	86
4.3.3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	86
4.3.3.2 Η διάταξη του στοιχείου στ του άρθρου 11.....	87
4.3.3.3 Η διάταξη του στοιχείου η του άρθρου 11.....	87
4.3.3.4. Ενδιάμεσα συμπεράσματα.....	90
4.3.3.5 Η συνταγματικότητα της παράδοσης ημεδαπών.....	91
α) Η αντιμετώπιση του ζητήματος από τα δικαστήρια άλλων ΚΜ.....	91
β) Η συνταγματικότητα της παράδοσης ημεδαπών στην Ελλάδα.....	100
4.3.3.6 Συμπέρασμα.....	105
 Επίλογος – Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	106

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ

Α.	Άρθρο
Αγγλ.	Αγγλικά
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Απ-πλ	Απόφαση – πλαίσιο
Βλ.	Βλέπε
Γαλ.	Γαλλικά
Γεν.	Γενικός
Γερμ.	Γερμανικά
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δηλ.	Δηλαδή
ΔΣΑΠΔ	Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων
Εδ.	Εδάφιο
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΣ	Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
Εκδ.	Εκδόσεις
Επ.	Επόμενα (-ες)
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Εφ	Εφετείο
Θεσ	Θεσσαλονίκη(ς)
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Μετάφρ.	Μετάφραση
Ν.	Νόμος
Ολλανδ.	Ολλανδικά
Ό. π.	Όπου παραπάνω

Παρ.	Παράγραφος
Περ.	Περίπτωση
Περίλ.	Περίληψη
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη
ΠοινΛ	Ποινικός Λόγος
ΠοινΧρ	Ποινικά Χρονικά
ΠολΚΠΔ	Πολωνικός Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
ΠολΣ	Πολωνικό Σύνταγμα
Πρβλ.	Παράβαλε
Σ	Σύνταγμα
Σελ.	Σελίδα
ΣΕΣΣ	Σύμβαση Εφαρμογής Συμφωνίας
	Σένγκεν
Σκ.	Σκέψη
Στ.	Στοιχείο
Συμβ	Συμβούλιο
ΣυνΘΕΕ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΣυνΘΕΚ	Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα
Τ.	Τόμος
Τελ.	Τελικό
Υπερ	Υπεράσπιση
Υποσ.	Υποσημείωση
Υποστ.	Υποστοιχείο
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβέρνησης

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

Appl.	Application
CML	Common Market Law Review
Ed.	Editions
No.	Number
V.	Versus
Vol.	Volume

ABSTRACT

The subject of this paper is: "The principle of mutual recognition: The example of the European Arrest Warrant". The paper deals with the introduction of the principle of mutual recognition in the third pillar of the European Union, and its implementation in the project of the European Arrest Warrant.

The recognition of judicial decisions previously existed in Greek law before the introduction of the principle of mutual recognition in the third pillar of the European Union, in two cases: the European Convention for the Transfer of Convicts, and article 11 of the Greek Penal Code. The principle of mutual recognition is an evolution of the classical recognition of judicial decisions, which greatly differs from it, in its current form. A complete definition for it cannot be given, as the exact parameters of its application vary, depending on the scope of each case of implementation. It is based not so much on mutual trust -a goal yet to be achieved- but on a volition of trust. Although mutual recognition was first seen as an alternative to approximation, these two should be used equally, as mutual recognition cannot have optimal results without approximation. It should be stressed that, the most important change introduced by the principle of mutual recognition, is that it has brought about a change in the Member States' perception of territoriality.

As far as the implementation of the principle of mutual recognition in the European Arrest Warrant is concerned, it should first be noted that the European Arrest Warrant has substituted the traditional procedures of extradition between Member States, and has brought about considerable changes.

The issuing of the framework-decision for the European Arrest Warrant was hastened by the terrorist attack against the United States of America on September 11th 2001. Nevertheless, its scope is not limited to terrorist acts, but covers all crimes, provided that the time frame for their punishment meets the standards set by the framework-decision.

Despite the fact that there has been great concern about the abolition of the standard of double criminality for a list of thirty-two offences, and its repercussions on the fundamental rights of the person against whom the European Arrest Warrant has been issued, a breach of rights was not confirmed in this paper. More specifically, no breach of the legality principle ("nullum crimen nulla poena sine lege") can be caused by the framework-decision and the laws of the Member States implementing it, as the principle in question does not apply to procedural law. However, it has to be noted that the list of offences for which the principle of double criminality is abolished,

seems to be too vague, and therefore makes it difficult to draw a definitive conclusion as to whether certain crimes fall within it or not. To alleviate this problem, but also, in order to ensure that no breach of constitutional rights arises from the implementation of the European Arrest Warrant, the best solution would be to apply the “public order” condition, i.e. to set the respect of a hard core of fundamental rights as a “sine qua non” condition of the execution of the European Arrest Warrant.

The framework-decision also includes grounds for non-execution, both mandatory and optional. Some of these grounds are relative to the principle of “ne bis in idem”. This principle protects the person who is the subject of the European Arrest Warrant against multiple prosecutions and trials, and consequently, contrary to the usual function of mutual recognition, which is the coercive application of a judicial decision, it prevents Member States from exercising their coercive power against the same person more than once.

Last but not least, there are grounds for non-execution relative to the person who is the subject of the European Arrest Warrant being a national of the State of surrender. Concerns that the surrender of Greeks is against the Greek Constitution, were not confirmed in this paper.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το έτος 1997, με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, προσετέθη στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση ο Τίτλος VI (ά. 29-42), που φέρει τον τίτλο «*Διατάξεις για την Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις*». Ο Τίτλος αυτός αποτελεί τη νομική βάση για τη συνεργασία των ΚΜ στην ύλη του ποινικού δικαίου.

Πρόκειται, ειδικότερα, για συνεργασία που διαφέρει σημαντικά από την παραδοσιακή διεθνή συνεργασία των κρατών σε ζητήματα ποινικής δικαιοσύνης. Ιδίως η Σύνοδος Κορυφής στο Τάμπερε (1999), σήμανε αλλαγές μέγιστης σημασίας, που μετέβαλαν ουσιαστικά το τοπίο της δικαστικής συνεργασίας. Η εισαγωγή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων στον ενωσιακό πυλώνα, και η καθιέρωσή της ως «*ακρογωνιαίου λίθου της δικαστικής συνεργασίας*», εγκαινίασε στην πραγματικότητα μια νέα εποχή για τη συνεργασία των κρατών μελών της ΕΕ κι έχει ήδη οδηγήσει σε μεταβολή του τρόπου με τον οποίο γίνονται αντιληπτές κλασικές έννοιες της εθνικής κυριαρχίας, όπως, για παράδειγμα, η αρχή της εδαφικότητας.

Πρώτη περίπτωση εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων αποτελεί η απόφαση-πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, η οποία ενσωματώθηκε στο ελληνικό δίκαιο με το νόμο 3251/2004¹. Πρόκειται για ένα σύστημα που αντικαθιστά τη διαδικασία έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών. Το σύστημα αυτό επιφέρει, μάλιστα, τόσες αλλαγές, ώστε έχει διατυπωθεί η άποψη² ότι εγκαταλείπεται, μέσω αυτού, πλήρως η φιλοσοφία και οι βασικές γραμμές του δικαίου της έκδοσης.

Οι αλλαγές αυτές αποτέλεσαν αντικείμενο ενασχόλησης από τη θεωρία και τη νομολογία. Ιδίως η κατάργηση του όρου του διπλού αξιοποιήσιμου, αλλά και η δυνατότητα παράδοσης ημεδαπών προκάλεσαν επικριτικά σχόλια, έντονη συζήτηση και προβληματισμό.

Στην παρούσα εργασία αναλύεται η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων, όπως ισχύει στο τομέα της συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και όπως ειδικότερα υλοποιήθηκε στο εγχείρημα του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Ειδικότερα, η διάρθρωση που ακολουθείται είναι η ακόλουθη:

α. Με το πρώτο κεφάλαιο προσεγγίζεται θεωρητικά η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων. Αρχικά, εξετάζονται οι δύο περιπτώσεις

¹ ΦΕΚ Α 127.

² Βλ. Έκθεση Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής, ΠοινΛ 2004, σελ. 967.

αναγνώρισης ποινικών δικαστικών αποφάσεων που γνώριζε το ελληνικό δίκαιο προ της εισαγωγής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στον τρίτο πυλώνα της ΕΕ: Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη Μεταφορά Καταδίκων, και η διάταξη του άρθρου 11 του Ποινικού Κώδικα. Στη συνέχεια αναλύεται η έννοια της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων εντός της ΕΕ. Συγκεκριμένα, αντικείμενο εξέτασης αποτελεί το κανονιστικό περιεχόμενο της αρχής, το θεμέλιό της, η σχέση της προς την προσέγγιση των νομοθεσιών, και η σχέση της προς την αμοιβαιότητα, ενώ γίνεται αναφορά στις παραμέτρους εφαρμογής της και τις πρώτες περιπτώσεις ενύλωσής της.

β. Το δεύτερο κεφάλαιο πραγματεύεται τη συγκεκριμένη εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο εγχείρημα του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, του μόνου μέχρι σήμερα θεσμού που ισχύει εντός της ΕΕ και θεμελιώνεται στην ανωτέρω αρχή. Το πρώτο τμήμα του κεφαλαίου λειτουργεί ως εισαγωγή στο σύστημα του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, με επισήμανση των βασικών του ιδιομορφιών. Κατόπιν, για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, προκρίθηκε η ανάλυση τριών εκ των παραμέτρων εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, στο βαθμό που αυτές προσδιορίζουν το ειδικότερο κανονιστικό της περιεχόμενο κατά τη θεσμοθέτηση του ΕΕΣ: το πεδίο εφαρμογής του θεσμού του ΕΕΣ, ο όρος του διπτού αξιοποίνου και η θέση του στο νέο σύστημα παράδοσης των εκζητουμένων και τέλος οι λόγοι άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος. Οι πρώτες δύο παράμετροι εξετάζονται κατά το δυνατόν διεξοδικά. Όσον αφορά την τρίτη, λόγω της ευρύτητάς της, κρίθηκε σκόπιμη η διάκριση δύο «ομάδων» λόγων άρνησης που αφορούν άμεσα το αντικείμενο της παρούσας μελέτης. Η πρώτη περιλαμβάνει τους λόγους που άπτονται της αρχής *ne bis in idem* και η δεύτερη τους λόγους άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την ιδιότητα του εκζητουμένου ως υπηκόου του κράτους εκτέλεσης.

A. Προσέγγιση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων

I. Η αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων στο Διεθνές Ποινικό Δίκαιο³

1. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη Μεταφορά Καταδίκων⁴

1.1 Το γενικό κανονιστικό πλαίσιο

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τη μεταφορά καταδίκων είναι το πρώτο υπερνομοθετικής ισχύος κείμενο, σε ό,τι αφορά τουλάχιστον την Ελλάδα, με το οποίο θεσπίζεται αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων.

Πρόκειται για Σύμβαση υπογραφείσα στις 21-3-1983, και κυρωθείσα στην Ελλάδα με το ν. 1708/1987⁵, η οποία συμπληρώθηκε με Πρόσθετο Πρωτόκολλο στις 18-12-1997⁶, κυρωθέν με το ν. 3351/2005⁷.

Η Σύμβαση καλύπτει τις περιπτώσεις, όπου υπήκοος ορισμένου κράτους έχει καταδικασθεί σε στερητική της ελευθερίας ποινή ή μέτρο ασφαλείας από άλλο κράτος. Στις περιπτώσεις αυτές, παρέχεται στον καταδικασθέντα η δυνατότητα, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις, να εκτίσει την ποινή του στο κράτος καταγωγής του. Οι λόγοι που οδήγησαν στην υπογραφή της Σύμβασης είναι, κατά κύριο λόγο, κοινωνικού-ανθρωπιστικού χαρακτήρα. Θεωρείται ότι η έκτιση της ποινής σε κοινωνικό περιβάλλον γνώριμο στο πρόσωπο «*ευνοεί την αποκατάστασή*»⁸ του,

³ Ο όρος «Διεθνές Ποινικό Δίκαιο» περιλαμβάνει, κατά την κρατούσα άποψη, «*το σύνολο των κανόνων δικαίου που θεμελιώνουν ή αποκλείουν μια ποινική αξίωση ή καθιστούν δυνατή την πραγματοποίησή της και οι οποίοι πηγάζουν από διακρατικές σχέσεις είτε συνδέονται με αυτές*» (βλ. *Μυλωνόπουλου*, Διεθνές Ποινικό Δίκαιο. Τα Τοπικά Όρια των Ποινικών Νόμων. Εισαγωγή – Θεμελιώδεις έννοιες. Ερμηνεία άρθρων 5-11 ΠΚ, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1993, σελ. 25, με περαιτέρω παραπομπές). Υπ' αυτήν την έννοια, στο Διεθνές Ποινικό υπάγεται και το καλούμενο «ευρωπαϊκό ποινικό» (βλ. *Μυλωνόπουλου*, ό.π., σελ. 25). Μολαταύτα, εδώ ο όρος «Διεθνές Ποινικό» χρησιμοποιείται υπό στενότερη έννοια, μη περιλαμβάνων ό,τι ανήκει στον τομέα του ενωσιακού δικαίου, στον οποίο θα γίνει αναφορά σε ξεχωριστή παράγραφο.

⁴ Η Σύμβαση εξετάζεται εδώ ακροθιγώς, και σε καμία περίπτωση δεν εξαντλείται η ανάλυσή της στην παρούσα εργασία. Στόχος είναι η συνοπτική παρουσίασή της, χωρίς αναφορά σε λεπτομέρειες της σχετικής διαδικασίας, εστιάζοντας στις ρυθμίσεις που συνδέονται με την μέσω αυτής θεσπιζόμενη αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων.

⁵ ΦΕΚ Α 108/ 26-6-1987.

⁶ Το Πρόσθετο Πρωτόκολλο περιέχει ρυθμίσεις που δε θα μας απασχολήσουν εδώ. Βλ. σχετικά *Zimmermann*, *La Coopération Judiciaire Internationale en Matière Pénale*, Staempfli Editions SA, Berne, 2004, σελ. 557 επ.

⁷ ΦΕΚ Α 147/ 23-6-2005.

⁸ Βλ. προοίμιο της Σύμβασης.

καθώς του επιτρέπει να έρχεται σε επαφή με την οικογένεια και τους οικείους του, και του εξασφαλίζει καλύτερη επικοινωνία με τους συγκρατούμενους του.⁹

Η εκάστοτε εφαρμογή των επιμέρους ρυθμίσεων απαιτεί τη συνεργασία δύο κρατών: του κράτους καταδίκης¹⁰, δηλαδή του κράτους που έχει επιβάλλει την ποινή, και του κράτους εκτέλεσης¹¹, δηλαδή του κράτους στο οποίο μεταφέρεται ο καταδικασθείς προκειμένου να εκτίσει την επιβληθείσα από το κράτος καταδίκης ποινή.

Κάθε κατάδικος ο οποίος θα μπορούσε να ζητήσει την εφαρμογή της Σύμβασης ενημερώνεται για την ύπαρξη και το περιεχόμενο αυτής από τις αρχές του κράτους εκτέλεσης¹². Εφόσον το επιθυμεί, υποβάλλει είτε στο κράτος καταδίκης είτε στο κράτος εκτέλεσης σχετική έγγραφη¹³ αίτηση¹⁴. Στη συνέχεια, το κράτος, το οποίο έλαβε την αίτηση, αιτείται από το άλλο κράτος τη διεξαγωγή της μεταφοράς.¹⁵

Προκειμένου η αίτηση του καταδικασθέντος να ευδοκιμήσει, απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά οι παρακάτω προϋποθέσεις¹⁶:

α. Ο αιτών να είναι υπήκοος του κράτους στο οποίο ζητά να εκτίσει την ποινή του.

β. Η απόφαση να είναι αμετάκλητη.

γ. Κατά τη στιγμή υποβολής της αίτησης να υπολείπονται για τη συμπλήρωση της ποινής τουλάχιστον έξι μήνες, ή η διάρκεια της ποινής να είναι αόριστη.

δ. Να υπάρχει συγκατάθεση στη μεταφορά του ίδιου του καταδίκου ή του νομίμου αντιπροσώπου του, σε περίπτωση που ένα από τα δύο κράτη θεωρεί ότι λόγω της ηλικίας ή της φυσικής ή πνευματικής του κατάστασης αυτή απαιτείται.

ε. Να πληρούται η προϋπόθεση του διττού αξιόποινου¹⁷, δηλαδή οι πράξεις ή παραλείψεις που απετέλεσαν το λόγο της καταδίκης να αποτελούν ποινικό αδίκημα σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης, ή θα έπρεπε να αποτελούν τέτοιο αδίκημα, εάν είχαν διαπραχθεί στο έδαφός του. και

στ. Να συμφωνούν για τη μεταφορά τόσο το κράτος καταδίκης όσο και το κράτος εκτέλεσης.

⁹ Έτσι και *Zimmermann*, ό.π., σελ. 551, ο οποίος στο ίδιο σημείο αναφέρει έναν ακόμη λόγο: Η μεταφορά – γράφει – ανακουφίζει το κράτος καταδίκης από τα έξοδα που συνεπάγεται η φυλάκιση ενός προσώπου.

¹⁰ Βλ. ά. 1 στ. γ της Σύμβασης.

¹¹ Βλ. ά. 1 στ. δ της Σύμβασης.

¹² Βλ. ά. 4 της Σύμβασης.

¹³ Βλ. ά. 5 παρ. 1 της Σύμβασης.

¹⁴ Βλ. ά. 2 παρ. 1 της Σύμβασης.

¹⁵ Βλ. ά. 2 παρ. 3 της Σύμβασης.

¹⁶ Για τις προϋποθέσεις βλ. ά. 3 παρ. 1 της Σύμβασης.

¹⁷ Για το διττό αξιόποινο βλ. αναλυτικότερα κατωτέρω, υπό B II 3.

Πρέπει να τονισθεί ότι, ακόμη κι αν συντρέχουν όλες οι προϋποθέσεις (πλην, αυτονοήτως, της τελευταίας), είναι δυνατόν ένα κράτος να αρνηθεί να συγκατατεθεί στη μεταφορά του καταδίκου¹⁸. Τούτο είναι ένα ακόμη δείγμα της διστακτικότητας των κρατών ως προς την εκχώρηση οποιασδήποτε εξουσίας που άπτεται του ποινικού δικαίου σε άλλο κράτος.¹⁹ Με τον τρόπο αυτό τα κράτη φροντίζουν να διασφαλίσουν τη δυνατότητά τους να αρνηθούν τη συνεργασία με άλλα κράτη στο επίπεδο της έκτισης της ποινής, εφόσον το κρίνουν σκόπιμο.

Εάν τελικά αποφασισθεί η μεταφορά του καταδίκου στο κράτος εκτέλεσης, οι αρχές του τελευταίου καθίστανται αρμόδιες για ό,τι αφορά την εκτέλεση της αλλοδαπής απόφασης.²⁰

Στον ανωτέρω κανόνα προβλέπονται δύο εξαιρέσεις:

α. Το κράτος καταδίκης μπορεί να χορηγήσει στον κατάδικο αμνηστία, να του απονεμίει χάρη, ή να μειώσει την ποινή του σύμφωνα με το Σύνταγμα και του νόμους του,²¹ και

β. Το κράτος εκτέλεσης υποχρεούται να παύσει την εκτέλεση της ποινής μόλις πληροφορηθεί από το κράτος καταδίκης οποιαδήποτε απόφαση²² ή μέτρο που έχει ως αποτέλεσμα τη μη εκτέλεση τη καταδικαστικής απόφασης.²³

Πέραν τούτων, στο κράτος εκτέλεσης, εφόσον αποφασισθεί η μεταφορά, προσφέρονται δύο επιλογές:

α. Να εξακολουθήσει την εκτέλεση της καταδίκης αμέσως, ή βάσει δικής του δικαστικής ή διοικητικής απόφασης (ά. 9 παρ. 1 στ. α της Σύμβασης).

Στην περίπτωση αυτή, το κράτος εκτέλεσης δεσμεύεται από τη νομική φύση και τη διάρκεια της ποινής όπως αυτές καθορίζονται από την καταδικαστική απόφαση.²⁴

Παρ' όλ' αυτά, εάν η φύση ή η διάρκεια της ποινής δε συμβιβάζονται με τη νομοθεσία του κράτους εκτέλεσης, ή εάν η νομοθεσία του κράτους αυτού το απαιτεί, μπορεί με δικαστική ή διοικητική απόφαση να προσαρμοσθεί η κύρωση στα προβλεπόμενα για παραβάσεις ίδιας φύσης στη νομοθεσία του κράτους εκτέλεσης.^{25,26} Με τη διαδικασία

¹⁸ Αυτό είναι σαφές και από την τελευταία ως άνω αναφερθείσα προϋπόθεση, αλλά και από την παρ. 4 του ά. 5 της Σύμβασης, η οποία προβλέπει ότι: «*Το κράτος στο οποίο απευθύνεται η αίτηση πρέπει να πληροφορεί το κράτος που την υποβάλλει, το συντομότερο δυνατό, για την απόφασή του να δεχθεί ή να αρνηθεί τη μεταφορά που ζητείται.*» (η υπογράμμιση δική μου).

¹⁹ Στο θέμα αυτό, και στις δυσκολίες που συναντά η συνεργασία σε δικαστικές υποθέσεις εξαιτίας της στάσης αυτής, θα επανέλθω αργότερα σε άλλο σημείο της εργασίας.

²⁰ Βλ. ά. 8 παρ. 2 και ά. 9 παρ. 3 της Σύμβασης. Επίσης, βλ. *Zimmermann*, ό.π., σελ. 555, με περαιτέρω παραπομπή.

²¹ Βλ. ά. 12 της Σύμβασης.

²² Η απόφαση αυτή πρέπει να είναι δικαστική. Arg. ex ά. 1 στ. β της Σύμβασης.

²³ Βλ. ά. 14 της Σύμβασης.

²⁴ Βλ. ά. 10 παρ. 1 της Σύμβασης.

²⁵ Βλ. ά. 10 παρ. 2 εδ. α της Σύμβασης. Στην Ελλάδα αρμόδιο για τη μετατροπή είναι το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών. Βλ. ά. δεύτερο ν. 1708/1987.

αυτή δεν μπορεί να δυσχερανηθεί η θέση του καταδίκου²⁷, ενώ πρέπει να υπάρχει αντιστοιχία, στο μέτρο του δυνατού, προς την ποινή που έχει επιβάλλει το κράτος καταδίκης.

β. Να μετατρέψει την καταδίκη σε απόφαση του κράτους αυτού μέσω δικαστικής ή διοικητικής απόφασης, με συνέπεια την αντικατάσταση της ήδη επιβληθείσας από το κράτος καταδίκης ποινής από ποινή που προβλέπει το κράτος εκτέλεσης για το ίδιο έγκλημα (ά. 9 παρ. 1 στ. β της Σύμβασης).

Στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια αρχή²⁸ δεσμεύεται από τα πραγματικά περιστατικά που αναφέρονται άμεσα ή έμμεσα στην αρχική καταδικαστική απόφαση, και δεν μπορεί να επιβαρύνει την ποινική κατάσταση του καταδίκου²⁹. Επίσης, προβλέπεται ότι η περίοδος στέρησης της ελευθερίας που έχει ήδη εκτίσει ο κατάδικος θα συνυπολογισθεί κατά την εκτέλεση της ποινής που θα του επιβληθεί.^{30,31}

Επισημαίνεται στο σημείο αυτό ότι η Ελλάδα περιόρισε την εφαρμογή της διαδικασίας αυτής αποκλειστικά σε περιπτώσεις όπου δεν μπορεί να εφαρμοστεί μία από τις υπό α και β διαδικασίες, και μόνο κατόπιν απόφασης του Υπουργείου Δικαιοσύνης.³²

1.2 Οι ειδικότεροι όροι αναγνώρισης της αλλοδαπής απόφασης

Από τα προαναφερθέντα προκύπτει ότι η Σύμβαση καθιερώνει την υπό προϋποθέσεις αναγνώριση της δικαστικής απόφασης του κράτους καταδίκης από το κράτος εκτέλεσης, αλλά και το αντίστροφο. Ειδικότερα, τα βασικά σημεία τα οποία μας επιτρέπουν να κάνουμε λόγο για αναγνώριση αλλοδαπής απόφασης είναι τα εξής:

α. Όσον αφορά τη διαδικασία του ά. 9 παρ. 1 στ. α της Σύμβασης:

²⁶ Δεν μπορεί, όμως, μια στερητική της ελευθερίας ποινή να μετατραπεί σε χρηματική ποινή. Βλ. ά. 11 παρ. 1 στ. β της Σύμβασης.

²⁷ Βλ. ά. 10 παρ. 2 εδ. β της Σύμβασης. Η ρύθμιση αυτή θυμίζει τη γνωστή από τα ένδικα μέσα αρχή της *non reformatio in reius* (για την αρχή αυτή βλ. *Καρρά*, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1998, σελ. 745 επ.), και έχει προφανώς ως στόχο την ενθάρρυνση των καταδίκων να ζητούν τη μεταφορά τους. Εάν η θέση τους μπορούσε να χειροτερέψει συνεπεία της μεταφοράς, είναι σαφές ότι πολύ λίγοι κατάδικοι θα επέλεγαν να ζητήσουν τη μεταφορά τους στο κράτος καταγωγής τους.

²⁸ Στην Ελλάδα το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών. Βλ. ά. δεύτερο ν. 1708/1987.

²⁹ Βλ. ά. 11 παρ. 1 στ. α και δ της Σύμβασης αντίστοιχα. Βλ. και υποσ. 27.

³⁰ Βλ. ά. 11 παρ. 1 στ. γ της Σύμβασης.

³¹ Πρόκειται για την αρχή του συνυπολογισμού ή του συμψηφισμού, η οποία υπάρχει και στο ά. 10 ΠΚ. Βλ. σχετικά *Μυλωνόπουλου*, ό.π., σελ. 301-303.

³² Βλ. άρθρο πρώτο παρ. 1 ν. 1708/1987.

Το κράτος εκτέλεσης έχει τη δυνατότητα να εξακολουθήσει την εκτέλεση της ποινής *είτε* άνευ οποιασδήποτε διαδικασίας, *είτε* βάσει ίδιας δικαστικής ή διοικητικής απόφασης.

Εφόσον αξιοποιήσει αυτή τη δυνατότητα (δηλ. της εξακολούθησης της εκτέλεσης της ποινής) δεσμεύεται, όπως ήδη αναφέρθηκε, από τη νομική φύση και τη διάρκεια της ποινής, όπως αυτή καθορίζεται στην καταδικαστική απόφαση.

αα. Αν μεν εξακολουθήσει την εκτέλεση της ποινής χωρίς να απαιτήσει καμία επιπρόσθετη διαδικασία, σημαίνει ότι αναγνωρίζει την αλλοδαπή απόφαση ως έγκυρη και ισχύουσα και φροντίζει, ώστε αυτή να παραγάγει τα αποτελέσματά της και εκτός του κράτους από τις αρχές του οποίου εξεδόθη.

αβ. Εάν, δε, επιλέξει η εκτέλεση της ποινής να χωρήσει κατόπιν έκδοσης δικαστικής ή διοικητικής απόφασης από τις δικές του αρμόδιες αρχές, υφισταμένης και πάλι δέσμευσής του ως προς τη νομική φύση και διάρκεια της ποινής, η απόφαση τούτη είναι μάλλον τυπική.

αγ. Τέλος, ακόμη κι αν το κράτος εκτέλεσης αποφασίσει να μετατρέψει την ποινή, θεωρώντας ότι αυτή δε συμβιβάζεται κατά τη φύση ή τη διάρκεια με τη νομοθεσία του, αναγνωρίζει μία, έστω και μερικώς περιορισμένη, ισχύ της αλλοδαπής απόφασης: η ποινή που θα επιβληθεί κατόπιν της μετατροπής αφενός αντιστοιχεί υποχρεωτικά στην ποινή που έχει καταγνώσει το κράτος καταδίκης ως προς τη φύση, και αφετέρου δεν μπορεί να είναι βαρύτερη της ήδη επιβληθείσας. Τούτο σημαίνει ότι η πρώτη καταδικαστική απόφαση θέτει το πλαίσιο μέσα στο οποίο μπορούν να κινηθούν οι αρχές του κράτους εκτέλεσης.

β. Σχετικά με τη διαδικασία του ά. 9 παρ. 1 στ. β της Σύμβασης:

Στην περίπτωση, όπου το κράτος εκτέλεσης επιλέξει να μετατρέψει την καταδίκη σε απόφαση του ίδιου, αντικαθιστώντας την επιβληθείσα ποινή με εκείνη που θα επιβαλλόταν από το ίδιο για το αυτό έγκλημα, η αρμόδια αρχή δεσμεύεται τόσο από τη φύση της ποινής (δεν μπορεί η στερητική της ελευθερίας ποινή να μετατραπεί σε χρηματική), όσο και από την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών, τα οποία προκύπτουν από την πρώτη καταδικαστική απόφαση. Συνεπώς και στην περίπτωση αυτή αναγνωρίζεται μια περιορισμένη ισχύς της αλλοδαπής απόφασης.

γ. Τέλος, το κράτος εκτέλεσης οφείλει να παύσει την εκτέλεση της ποινής, εφόσον το κράτος καταδίκης το πληροφορήσει ότι έχει εκδώσει οποιαδήποτε απόφαση³³ που έχει ως αποτέλεσμα τη μη εκτέλεση της καταδικαστικής απόφασης.

Το κράτος εκτέλεσης, επομένως, και πάλι υποχρεούται να αναγνωρίσει ως ισχύουσα και παράγουσα έννομα αποτελέσματα την απόφαση του κράτους καταδίκης, σύμφωνα με την οποία πρέπει να παύσει η εκτέλεση της ποινής.

2. Η διάταξη του άρθρου 11 του Ποινικού Κώδικα³⁴

Το ά. 11 ΠΚ, το οποίο τιτλοφορείται «*αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων*» προβλέπει τα εξής: «*1. Αν Έλληνας καταδικαστεί στην αλλοδαπή για πράξη που, σύμφωνα με τις διατάξεις των ημεδαπών νόμων, συνεπάγεται παρεπόμενες ποινές, το αρμόδιο δικαστήριο των πλημμελειοδικών μπορεί να επιβάλει τις ποινές αυτές. 2. Το αρμόδιο δικαστήριο των πλημμελειοδικών μπορεί επίσης να επιβάλει τα μέτρα ασφάλειας που προβλέπουν οι ελληνικοί νόμοι σε όποιον καταδικάστηκε ή αθώωθηκε στην αλλοδαπή.*»

Η πρώτη παράγραφος αφορά την περίπτωση όπου ημεδαπός καταδικάστηκε στην αλλοδαπή αμετακλήτως³⁵ για πράξη που, κατά το ελληνικό δίκαιο, επιφέρει την επιβολή παρεπόμενων ποινών³⁶. Σημειώνεται δε ότι η πράξη πρέπει να έχει τελεσθεί εξ ολοκλήρου στην αλλοδαπή,³⁷ διότι σε αντίθετη περίπτωση θα έπρεπε να εφαρμοσθούν οι ημεδαποί ποινικοί νόμοι κατά τις επιταγές της αρχής της εδαφικότητας, την οποία καθιερώνει το ά. 5 ΠΚ.³⁸

Ως ratio της ρύθμισης θα μπορούσε να θεωρηθεί η αξιολόγηση του νομοθέτη ότι δεν πρέπει ο ημεδαπός που δικάστηκε στην αλλοδαπή να «γλιτώσει» τις παρεπόμενες ποινές που θα του είχαν επιβληθεί, εάν είχε δικασθεί στην ημεδαπή.

Η στάση αυτή του νομοθέτη πρέπει, νομίζω, να επικριθεί: Ο ημεδαπός του ά. 11 παρ. 1 ΠΚ τέλεσε ένα έγκλημα εξ ολοκλήρου σε αλλοδαπό έδαφος. Για το λόγο

³³ Για την φύση της απόφασης ως δικαστικής βλ. υποσ. 22.

³⁴ Όπως και με τη Σύμβαση Μεταφοράς Καταδίκων, έτσι και με το ά. 11 ΠΚ, αυτό που επιχειρείται δεν είναι λεπτομερής και εξαντλητική ανάλυση, αλλά επισήμανση των βασικών σημείων, ώστε να διαπιστωθεί κατά πόσο με αυτό θεσπίζεται αναγνώριση αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων.

³⁵ Όστε να εξασφαλισθεί ότι η απόφαση δεν υπόκειται πλέον σε αναθεώρηση. Βλ. Κονταξή, Ποινικός Κώδικας, τ. α, Αθήνα, 2000, σελ. 214.

³⁶ Οι παρεπόμενες ποινές προβλέπονται στα ά. 59-68 ΠΚ.

³⁷ Βλ. Μυλωνόπουλου, ό.π., σελ. 304.

³⁸ Για την αρχή της εδαφικότητας και το ά. 5 ΠΚ βλ. Μυλωνόπουλου, ό.π., σελ. 204 επ. Το γεγονός ότι οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι εφαρμόζονται και επί μερικής τελέσεως της πράξης στην ελληνική επικράτεια προκύπτει από το συνδυασμό των ά. 5 και 16 ΠΚ. Βλ. ιδίως Μυλωνόπουλου, ό.π. σελ. 205, όπου διευκρινίζεται ότι «*η ποινική εξουσία του ελληνικού κράτους εκτείνεται [...] και σ' εκείνες [τις πράξεις] των οποίων μόνον ένα μέρος πραγματώθηκε στην ημεδαπή [...]*» (η υπογράμμιση του ιδίου).

αυτό η συμπεριφορά του αξιολογήθηκε και κρίθηκε σύμφωνα με το αλλοδαπό ποινικό σύστημα. Η εμπλοκή του και με ένα ακόμη ποινικό σύστημα – ακόμη κι αν είναι αυτό της πατρίδας του- φαίνεται αφενός περιττή και αφετέρου αδικαιολόγητη, αφού με τον τρόπο αυτό επιβάλλονται σε βάρος του –συμπληρωματικά- οι ποινές που προβλέπονται στο ποινικό δίκαιο δύο διαφορετικών κρατών, χωρίς το ένα να έχει προβεί αυτοτελώς στην αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών της εν λόγω συμπεριφοράς. Επιπλέον, τούτο οδηγεί σε παραβίαση του δικαιώματος υπεράσπισης του κατηγορουμένου, αφού στο τελευταίο ως άνω κράτος ουδέποτε είχε τη δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος ακροάσεως.

Ειδικότερα: Η αλλοδαπή πολιτεία ικανοποίησε την ποινική της αξίωση, η οποία απέρρευε από τη τέλεση του εγκλήματος επί του εδάφους της, μέσω της ποινής και της ιδιαίτερης αποδοκίμασίας που αυτή εκφράζει. Μόνο το γεγονός της ιθαγένειας του καταδικασθέντος δε φαίνεται να παρέχει επαρκές δικαιολογητικό έρεισμα, ώστε να διεκδικήσει η ελληνική πολιτεία εφαρμογή των ποινικών της νόμων, ακόμη και σε περιορισμένη κλίμακα. Τούτο γίνεται καλύτερα κατανοητό, εάν ανατρέξει κανείς στο ά. 6 παρ. 3 ΠΚ³⁹: Προκειμένου να δικασθεί στην Ελλάδα ημεδαπός που τέλεσε πλημμέλημα στην αλλοδαπή, απαιτείται έγκληση του παθόντος, ή αίτηση της αλλοδαπής πολιτείας. Δηλαδή δεν αρκεί η ιθαγένεια ως συνδετικό στοιχείο προς την Ελλάδα, ώστε να επιληφθούν τα δικαστήριά της, αλλά απαιτείται ένα ακόμη στοιχείο, ώστε να θεμελιωθεί αρμοδιότητα των ελληνικών δικαστηρίων. Ενόψει των ανωτέρω, δεν μπορεί παρά να αναρωτηθεί κανείς γιατί με το ά. 11 παρ.1 ΠΚ ο νομοθέτης έκρινε ότι αρκεί η ιθαγένεια για την επιβολή παρεπομένων ποινών, όταν μάλιστα αυτές προβλέπονται και ως αποτέλεσμα της τέλεσης πλημμελημάτων⁴⁰. Κατά συνέπεια, ελλείπει από τη ρύθμιση αυτή το δικαιολογητικό της έρεισμα.

Σε σχέση με την ιδιότητα ενός προσώπου ως ημεδαπού για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής, πρέπει να παρατηρηθούν τα εξής: **α.** Το πρόσωπο πρέπει να ήταν ημεδαπός ήδη κατά τη στιγμή καταδίκης του⁴¹. Αυτό προκύπτει ερμηνευτικά από τη διαπίστωση ότι ο νόμος φαίνεται να αντιμετωπίζει την ιθαγένεια, κατά τη στιγμή καταδίκης αφενός, και την ιθαγένεια κατά τη στιγμή επιβολής των παρεπομένων ποινών αφετέρου, ως γεγονός ενιαίο και αδιαφοροποίητο. Αν ήθελε να συμπεριλάβει και περιπτώσεις, όπου η ελληνική ιθαγένεια αποκτάται κατόπιν της καταδίκης, θα έπρεπε να το καταστήσει σαφές με ειδική πρόβλεψη,⁴² και **β.** Το

³⁹ Το ά. 6 παρ. 3 ΠΚ προβλέπει τα εξής: «Στα πλημμελήματα για να εφαρμοστούν οι διατάξεις των παραγράφων 1 και 2, απαιτείται έγκληση του παθόντος ή αίτηση της κυβέρνησης της χώρας όπου τελέστηκε το πλημμέλημα».

⁴⁰ Βλ. ά. 61 ΠΚ.

⁴¹ Έτσι, αλλά χωρίς περαιτέρω επεξήγηση ο Μυλωνόπουλος, ό.π., σελ. 304-305.

⁴² Όπως έκανε, για παράδειγμα, στο ά. 6 παρ. 2 ΠΚ.

πρόσωπο πρέπει να διατηρεί την ελληνική ιθαγένεια κατά τη στιγμή επιβολής της παρεπόμενης ποινής, διότι σε αντίθετη περίπτωση θα οδηγούμαστε στο άτοπο το δικαστήριο να μπορεί να επιβάλει στέρηση πολιτικών δικαιωμάτων⁴³ σε αλλοδαπό!⁴⁴

Η δεύτερη παράγραφος προβλέπει την επιβολή μέτρων ασφαλείας⁴⁵ σε όποιον δικάστηκε στην αλλοδαπή και, είτε καταδικάστηκε, είτε αθώωθηκε. Πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι, ενώ η πρώτη παράγραφος του υπό εξέταση άρθρου αφορά μόνο τους ημεδαπούς, η δεύτερη παράγραφος αφορά τόσο τους ημεδαπούς όσο και τους αλλοδαπούς.

Στόχος της ρύθμισης είναι η ασφάλεια όσων ζουν και κινούνται στην ελληνική επικράτεια έναντι του δράστη ορισμένης πράξης. Ελλείπει, δηλαδή, κι εδώ, όπως συμβαίνει πάντοτε με τα μέτρα ασφαλείας, η ιδιαίτερη αποδοκιμασία που χαρακτηρίζει την ποινή.⁴⁶ Αυτός είναι και ο λόγος που δεν διατυπώνεται στην παρούσα περίπτωση η αντίρρηση που επισημάνθηκε προηγουμένως σε σχέση με την παρ. 1 του άρθρου. Παρ' όλ' αυτά, δεν μπορεί να αγνοήσει κανείς ότι και στην περίπτωση αυτή σημειώνεται παραβίαση του δικαιώματος ακρόασης του κατηγορουμένου, καθώς η ελληνική πολιτεία επιβάλλει στον καταδικασθέντα τα μέτρα ασφαλείας βάσει της αλλοδαπής απόφασης, χωρίς να του εξασφαλισθεί στο πλαίσιο του ελληνικού ποινικού συστήματος το δικαίωμα να εκφράσει τις απόψεις του και να απολογηθεί.

Όπως ορθά παρατηρείται⁴⁷, ως αθωωθείς της παρ. 2 μπορεί να νοηθεί μόνο ο ακαταλόγιστος, διότι αυτή είναι η μόνη περίπτωση αθώωσης, η οποία επιτρέπει την επιβολή μέτρου ασφαλείας.⁴⁸

Όπως είναι φανερό από το γράμμα του νόμου, η επιβολή από το δικαστήριο των πλημμελειοδικών τόσο των παρεπόμενων ποινών όσο και των μέτρων ασφαλείας είναι δυνητική και επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια του δικαστή.⁴⁹

Παρά την αντίθετη άποψη⁵⁰, το ά. 11 καθιερώνει, όπως ακριβώς δηλώνει και ο τίτλος του, αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων. Αυτό προκύπτει από τα εξής:

⁴³ Βλ. ά. 59-64 ΠΚ.

⁴⁴ Βλ. *Μυλωνόπουλου*, ό.π., σελ. 305 με περαιτέρω παραπομπή σε Μιράσγεζη και Ζησιάδη. Επίσης βλ. *Κονταξή*, ό.π., σελ. 214.

⁴⁵ Τα μέτρα ασφαλείας προβλέπονται στα ά. 69-76 ΠΚ.

⁴⁶ Για τα μέτρα ασφαλείας και τη διαφορά τους από την ποινή βλ. *Μαγκάκη*, Ποινικό Δίκαιο. Διάγραμμα Γενικού Μέρους, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1984, σελ. 75-76.

⁴⁷ Βλ. *Μυλωνόπουλου*, ό.π., σελ. 304 με περαιτέρω παραπομπή σε Καρανίκα και Μιράσγεζη.

⁴⁸ Από το κεφάλαιο το ΠΚ που επιγράφεται «μέτρα ασφαλείας» (ά. 69-76 ΠΚ), για επιβολή μέτρου ασφαλείας σε αθωωθέντα κάνει λόγο μόνο το ά. 69 («*Φύλαξη ακαταλογίστων εγκληματιών*»). Για την επιβολή οποιουδήποτε άλλου μέτρου ασφαλείας απαιτείται καταδικαστική απόφαση.

⁴⁹ Βλ. και *Κονταξή*, ό.π., σελ. 216.

⁵⁰ Βλ. *Μυλωνόπουλου*, ό.π., σελ. 306 και *Κονταξή*, Ποινικός Κώδικας, τ. α, Αθήνα, 2000, σελ. 214, και οι δύο χωρίς συγκεκριμένη αιτιολογία.

α. Με την πρώτη παράγραφο το δικαστήριο των πλημμελειοδικών, ενεργώντας βάσει της αλλοδαπής καταδικαστικής απόφασης, επιβάλλει στον ημεδαπό τις προβλεπόμενες από τον ελληνικό νόμο παρεπόμενες ποινές. Τούτο δεν μπορεί παρά να σημαίνει ότι η αλλοδαπή απόφαση αναγνωρίζεται ως ορθή και ισχύουσα, χωρίς έλεγχο της νομιμότητάς της.⁵¹ β. Με τη δεύτερη παράγραφο αναγνωρίζεται – επίσης- η ισχύς της αλλοδαπής (καταδικαστικής ή αθωωτικής) απόφασης, καθώς η ορθότητά της θεωρείται δεδομένη και βάσει αυτής επιβάλλονται από το ελληνικό δικαστήριο μέτρα ασφαλείας. Και στις δύο, δηλαδή, περιπτώσεις, τα ημεδαπά δικαστήρια ενεργούν, τρόπον τινά, υποστηρικτικά της αλλοδαπής απόφασης, την οποία θεωρούν ως δεδομένη και έγκυρη.

3. Συμπέρασμα

Στις ανωτέρω ρυθμίσεις που εξετάστηκαν και που εισάγουν αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων, η εν λόγω αναγνώριση καθιερώνεται υπό διαφορετικούς όρους σε κάθε περίπτωση.

Τόσο στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη Μεταφορά Καταδίκων, όσο και στο ά. 11 ΠΚ, τίθενται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες χωρεί αναγνώριση της αλλοδαπής απόφασης, ενώ οριοθετείται και το πλαίσιο μέσα στο οποίο η αλλοδαπή απόφαση γεννά αποτελέσματα στην εσωτερική μας έννομη τάξη.

Η παραπάνω παρατήρηση μας οδηγεί στο εξής συμπέρασμα σε ό,τι αφορά το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο: η αναγνώριση αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων δεν αναδύεται ως μέγεθος σταθερό και αμετάβλητο, αλλά αλλάζει μορφή και περιεχόμενο ανάλογα με το ρυθμιστέο αντικείμενο. Η επισήμανση αυτή θα μας χρησιμεύσει στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο, όπου αναλύεται η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων στον ενωσιακό πυλώνα της ΕΕ.

⁵¹ Βλ., εξάλλου, Κονταξή, ό.π., σελ. 214: «Δεν ερευνάται το κατ' ουσίαν ορθόν [της απόφασης]. [...] Δεν γίνεται δηλ. νέα δίκη για την Ενοχή ή όχι του κατηγορουμένου.»

II. Η αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων στο ενωσιακό δίκαιο

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η αμοιβαία αναγνώριση (mutual recognition, reconnaissance mutuelle, gegenseitige Anerkennung) δικαστικών αποφάσεων τέθηκε αρχικά σε εφαρμογή στον πρώτο πυλώνα της ΕΕ, και πιο συγκεκριμένα στο πεδίο ανάπτυξης της Ενιαίας Αγοράς. Το ΔΕΚ έθεσε τα θεμέλια της αρχής με την υπόθεση «Dassonville»⁵² και προχώρησε στην ανάδειξή της ως βασικής αρχής, αποφαινόμενο επί της υπόθεσης που είναι πλέον γνωστή ως «Cassis de Dijon»^{53, 54, 55}.

Η εφαρμογή της αρχής στην Ενιαία Αγορά απέφερε ικανοποιητικά αποτελέσματα κι έτσι αποφασίστηκε η μεταφορά της και στη Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις. Αναφέρεται χαρακτηριστικά σε Ανακοίνωση της Επιτροπής⁵⁶:

«[...] χρησιμοποιώντας έννοιες που έχουν λειτουργήσει πολύ καλά στη δημιουργία της ενιαίας αγοράς, γεννήθηκε η ιδέα ότι η δικαστική συνεργασία μπορεί επίσης να επωφεληθεί από την έννοια της αμοιβαίας αναγνώρισης».

Αντικείμενο ενασχόλησης της παρούσας εργασίας είναι η αμοιβαία αναγνώριση ποινικών δικαστικών αποφάσεων και κατά τούτο δεν θα μας απασχολήσει η εφαρμογή της αρχής στις αστικές υποθέσεις. Ειδικότερα, επιχειρείται στη συνέχεια η προσέγγιση ζητημάτων που συνδέονται κυρίως με την εισαγωγή της αρχής στον τομέα του ποινικού δικαίου καθώς και με τη σχέση της προς την αμοιβαία εμπιστοσύνη, την προσέγγιση των νομοθεσιών και την αμοιβαιότητα.

⁵² Υπόθ. 8/74.

⁵³ Υπόθ. 10/78.

⁵⁴ Για την αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων στην Ενιαία Αγορά βλ. *Jurpe*, Die gegenseitige Anerkennung strafrechtlicher Entscheidungen in Europa. Historische Grundlagen – Aktuelle und zukünftige Problembereiche, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 2007, σελ. 39 επ., *Peers*, Mutual recognition and criminal law in the European Union: Has the Council got it wrong?, CML Rev. 2004, σελ. 18 επ., *Weyembergh*, L'harmonisation des législations: condition de l'espace penal europeen et revelateur de ses tensions, Ed. De l'Universite de Bruxelles, Bruxelles, 2004, σελ. 152 επ.

⁵⁵ Δε θα μας απασχολήσει εδώ το κατά πόσο η μεταφορά της αρχής υπήρξε επιτυχής ή μη. Για το θέμα αυτό βλ. ιδίως *Peers*, σελ. 23 επ., *Mitsilegas*, The constitutional implications of mutual recognition in criminal matters in the EU, CML Rev. 2006, σελ. 1280 επ., *Καϊάφα* – *Γκμπάντι* Νεότερες Εξελίξεις του ποινικού δικαίου στην ΕΕ και δικαιοκρατικά ελλείμματα, ΠοινΧρ ΝΣΤ, σελ. 583.

⁵⁶ COM (2000) 495 τελ., σελ. 2.

2. Η εισαγωγή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων στη Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις εντός της ΕΕ⁵⁷

Το έτος 1998, στη Σύνοδο του Κάρντιφ⁵⁸ ζητείται από το Συμβούλιο ο καθορισμός του πεδίου εφαρμογής «για μια μεγαλύτερη αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων» προς το σκοπό της καταπολέμησης του διασυνοριακού εγκλήματος. Για την ικανοποίηση του αιτήματος, το Συμβούλιο και η Επιτροπή εκπονούν Πρόγραμμα δράσης⁵⁹, στο οποίο αναφέρουν ως ένα από τα ληπτέα μέτρα την «έναρξη της διαδικασίας προκειμένου να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση και η εκτέλεση αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις»⁶⁰.

Το καθοριστικό, όμως, βήμα πραγματοποιείται το έτος 1999 κατά τη Σύνοδο του Τάμπερε, «με θέμα τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης»⁶¹ οπότε το Συμβούλιο προκρίνει την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης ως «ακρογωνιαίο λίθο τη δικαστικής συνεργασίας τόσο σε αστικά όσο και σε ποινικά θέματα εντός της Ένωσης».

Ακολουθεί σειρά ανακοινώσεων της Επιτροπής⁶² η οποία αναφέρεται στην αρχή και την εφαρμογή της στις ποινικές υποθέσεις, και το πολύ ενδιαφέρον «Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων»⁶³. Επίσης, η ιδιαίτερη σημασία της για την ανάπτυξη του «χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» διαλαμβάνεται στο Πολυετές Πρόγραμμα της Χάγης⁶⁴.

Παρά την διάσπαρτη αναφορά στην αρχή αυτή σε πολλά ενωσιακά κείμενα, η αναγνώρισή της δεν κατοχυρώνεται ρητά στη ΣΕΕ. Πλέον, όμως, περιέχεται στην

⁵⁷ Για άλλη αναδρομή στα βήματα με τα οποία πραγματοποιήθηκε η μεταφορά της αρχής στο χώρο του ποινικού δικαίου βλ. *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1278-1280, *Mackarel*, *The European arrest warrant – the early years: Implementing and using the warrant*, *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice* 2007, σελ. 38-39, *Juppe*, ό.π., σελ. 45 επ., αλλά και Πράσινο Βιβλίο σχετικά με την προσέγγιση, την αμοιβαία αναγνώριση και την εκτέλεση ποινικών κυρώσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση [COM (2004) 334 τελ.], σελ. 15-17.

⁵⁸ Βλ. σημείο 39 των συμπερασμάτων.

⁵⁹ ΕΕ C 19 της 23/1/1999, σελ. 1-15.

⁶⁰ Βλ. σημείο 45 στ. στ του Προγράμματος.

⁶¹ Βλ. πρώτη παράγραφος προοιμίου των συμπερασμάτων του Τάμπερε. Πρβλ. ά. 2 παρ. 1 στ. δ ΣΕΕ.

⁶² COM (2000) 495 τελ., COM (2004) 401 τελ., COM (2005) 195 τελ.

⁶³ ΕΕ C 12 της 15/1/2001, σελ. 10-22. Για το Πρόγραμμα αυτό βλ. εν συντομία *Garcia-Jourdan*, *L' emergence d' un espace europeen de liberte, de securite et de justice*, ed. Bruylant, Bruxelles, 2005, σελ. 617. Βλ. ακόμη κατωτέρω, υπό Α ΙΙ 7.

⁶⁴ Βλ. ΕΕ C 53 της 3/3/2005, σελ. 1-14. Ιδίως για την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης βλ. σελ. 12.

πρόσφατα υπογραφείσα Μεταρρυθμιστική Συνθήκη.⁶⁵ Το ά. 61 παρ.3 της Συνθήκης προβλέπει τα εξής:

«Η ένωση καταβάλλει προσπάθεια για να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ασφάλειας με τη θέσπιση μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης της εγκληματικότητας, του ρατσισμού και της ξενοφοβίας, μέτρων συντονισμού και συνεργασίας μεταξύ αστυνομικών και δικαστικών αρχών και των λοιπών αρμοδίων αρχών καθώς και την αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις και, εάν χρειάζεται, την προσέγγιση των νομοθεσιών.»

Επίσης, στο ά. 69^A ορίζεται ρητά ότι «η δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην Ένωση θεμελιώνεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων και διαταγών [...]».

3. Έννοια και κανονιστικό περιεχόμενο της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης

Αναδιφώντας κανείς στα σχετικά ενωσιακά κείμενα, συναντά διαφορετικούς ορισμούς της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Ως επί το πλείστον, αυτοί μπορούν να συνοψισθούν ως εξής: Αμοιβαία αναγνώριση σημαίνει ότι ένα κράτος μέλος αναγνωρίζει μια δικαστική απόφαση εκδοθείσα από άλλο κράτος μέλος και τη δέχεται, ακόμη κι αν το ίδιο θα είχε λάβει διαφορετική απόφαση σε παρόμοια περίπτωση.⁶⁶

Στο ίδιο πνεύμα κινούνται και πολλοί από τους ορισμούς που δίδει η επιστήμη.⁶⁷ Ενδεικτικά αναφέρεται εδώ ο ορισμός των *Alegre* και *Leaf* ο οποίος είναι από τους πληρέστερους:

⁶⁵ Πανομοιότυπες διατυπώσεις με αυτές της Μεταρρυθμιστικής υπάρχουν και στην Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη, γι' αυτό δεν γίνεται ξεχωριστή αναφορά στη Συνταγματική Συνθήκη. Βλ. ά. III-257 παρ. 3-4, και ά. III-270 παρ. 1.

⁶⁶ Συνδ. COM (2000) 495 τελ. σελ. 4-5, COM (2005) 195 τελ. σελ. 4. Βλ. και απόφαση του ΔΕΚ της 11/2/2003 επί των συνεκδικαζομένων υποθέσεων *Gozutok* (C187/01) και *Brugge* (C-385/01) παρ. 33.

⁶⁷ Βλ. ενδεικτικά τον ορισμό της *Balbo*, *Il mandato d' arresto europeo baricentro tra mutuo riconoscimento penale virtuale e penale*, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση <http://www.altalex.com/index.php?idnot=5230> (20/7/2008). Οι περισσότεροι θεωρητικοί παρακάμπτουν το ζήτημα δίδοντας έναν ορισμό σε μία ή δυο γραμμές και ασχολούνται απευθείας με άλλα ζητήματα που σχετίζονται με την αρχή και την εφαρμογή της. Αυτός είναι και ο λόγος που δε γίνεται εδώ εκτενής αναφορά σε ορισμούς της επιστήμης.

«[Αμοιβαία αναγνώριση σημαίνει ότι] οι δικαστικές αποφάσεις ενός ΚΜ πρέπει να αναγνωρίζονται και να εφαρμόζονται από τις δικαστικές αρχές των άλλων ΚΜ έχοντας ως βάση ότι, παρότι τα νομικά συστήματα μπορεί να διαφέρουν, τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε οποιαδήποτε δικαστική αρχή της ΕΕ πρέπει να γίνονται αποδεκτά ως ισοδύναμα [...]»⁶⁸.

Η εφαρμογή, όμως, της αρχής (για την οποία θα γίνει λόγος στη συνέχεια⁶⁹) δείχνει ότι ο ορισμός αυτός, αλλά και όσοι περιγράφουν την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης ως αρχή καθολική, μη υποκείμενη σε περιορισμούς και προϋποθέσεις είναι ελλιπής: Κάθε περίπτωση εφαρμογής της αρχής διαφέρει από τις άλλες, διότι υπόκειται σε διαφορετικούς όρους και προϋποθέσεις, ενώ ανάλογα με την περίπτωση παράγονται και διαφορετικά αποτελέσματα.

Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητη η συμπλήρωση του ορισμού, ώστε να καθίσταται σαφές ότι η αρχή δεν είναι «άμεσα εφαρμοζόμενη» και «κλειστή» κατά το περιεχόμενό της. Προς την κατεύθυνση αυτή διαβάζουμε, για παράδειγμα, ότι «αμοιβαία αναγνώριση σημαίνει ότι οι δικαστικές αποφάσεις ενός κράτους θα αναγνωρίζονται και θα εκτελούνται σε ένα άλλο κράτος υπό τους περιορισμούς που έχουν συμφωνηθεί»⁷⁰.

Με την ανωτέρω επισήμανση, η έννοια της αμοιβαίας αναγνώρισης προσδιορίζεται ακριβέστερα, αλλά παραμένει ελλιπής. Κι αυτό γιατί το ειδικότερο κανονιστικό περιεχόμενο της αρχής, όπως ήδη επισημάνθηκε, «μεταλλάσσεται» και ποικίλλει κατά περιεχόμενο ανάλογα με το ρυθμιζόμενο αντικείμενο.⁷¹ Κατά τούτο, οποιοσδήποτε ορισμός είναι καταδικασμένος να εξαντλείται στο περίγραμμα της αρχής, ενώ τα λοιπά στοιχεία μπορούν να προσδιορισθούν μόνο σε σχέση με το εκάστοτε εγχείρημα εφαρμογής της.

Από όσα εξετάθησαν, είναι φανερό ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης έχει ως κεντρικό της στοιχείο την εφαρμογή μιας δικαστικής απόφασης εκτός του εδάφους του κράτους το οποίο την εξέδωσε. Το στοιχείο αυτό οδηγεί σε αλλοίωση ή

⁶⁸ Βλ. *Alegre/Leaf*, Mutual recognition in European judicial cooperation: A step too far too soon? Case study – the European arrest warrant, *European Law Journal* 2004, σελ. 200-201. Η μετάφραση δική μου. Έτσι περίπου και *Descamps*, La reconnaissance mutuelle des décisions judiciaires pénales, σε: *Actualités de droit pénal européen, Les dossiers de la revue de droit pénal et de criminologie* 9, ed. La Charte, Bruxelles-Brugge, 2003, σελ. 207 με περαιτέρω παραπομπή.

⁶⁹ Βλ. υπό A II 7.

⁷⁰ Βλ. *Bantekas*, The principle of mutual recognition in EU criminal law, *European Law Review* 2007, σελ. 365.

⁷¹ Βλ. *Τσόλκα*, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (υπό δημοσίευση)

άλλως μεταβολή του περιεχομένου μιας από τις βασικές έννοιες της κρατικής κυριαρχίας: της εδαφικότητας.⁷²

Συγκεκριμένα: Χαρακτηριστικό των αποφάσεων που εξέδιδε κάθε κράτος ήταν, μέχρι σήμερα, το γεγονός ότι η εκτέλεσή τους μπορούσε να επιβληθεί μόνο μέσα στα γεωγραφικά όρια του εκδίδοντος κράτους (τοπικά όρια εφαρμογής).⁷³ Σε περίπτωση αντίθετης συμφωνίας μεταξύ των κρατών, κάθε κράτος αποφάσιζε κυριαρχικά, με βάση το δικό του νομικό σύστημα, εάν επιθυμούσε την εφαρμογή στο έδαφός του απόφασης εκδοθείσας από άλλο κράτος.⁷⁴ Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στο πλαίσιο του ενωσιακού δικαίου πραγματοποιεί τομή σε αυτή τη λογική. Πλέον οι δικαστικές αποφάσεις κάθε ΚΜ εφαρμόζονται όχι μόνο στο δικό του έδαφος, αλλά, εφόσον συντρέχουν οι τιθέμενες σε κάθε περίπτωση προϋποθέσεις, και στο έδαφος των λοιπών ΚΜ. Παρότι δε κατάλοιπα του παλιού συστήματος παραμένουν (π.χ. δυνητικοί λόγοι άρνησης εκτέλεσης ΕΕΣ⁷⁵), ως κανόνας νοείται πια η εφαρμογή της απόφασης και η παραγωγή των αποτελεσμάτων της σε ολόκληρη την ΕΕ.

Οι παρατηρήσεις αυτές μας επιτρέπουν να κάνουμε λόγο για μία νέα έννοια, αυτήν της «εξωεδαφικότητας» (αγγλ. «*extraterritoriality*»)⁷⁶. Οι δικαστικές αποφάσεις εκδίδονται σε ορισμένο ΚΜ, πλην όμως αναπτύσσουν τα αποτελέσματά τους στη συνολική επικράτεια των ΚΜ της ΕΕ.

Το γεγονός τούτο έχει ερμηνευθεί ως περιορισμός της εθνικής κυριαρχίας των ΚΜ, καθώς θεωρείται ότι αυτά παύουν να διαθέτουν το μονοπώλιο στην εκτέλεση των ποινικών αποφάσεων στην επικράτειά τους.⁷⁷ Η άποψη αυτή δε φαίνεται να ευσταθεί. Εφαρμόζοντας την αλλοδαπή απόφαση το κράτος δεν αποχωρίζεται κανένα τμήμα της εθνικής του κυριαρχίας, καθώς εξακολουθεί να είναι το μόνο που μπορεί να επιβάλει την εκτέλεση οποιασδήποτε απόφασης στο έδαφός του.⁷⁸ Αντίθετα, διατηρεί στο ακέραιο την εθνική του κυριαρχία, ενώ παράλληλα επικουρεί την εκτέλεση των αποφάσεων που έχουν εκδώσει τα άλλα ΚΜ. Αυτό, δε,

⁷² Βλ. *Peers*, ό.π., σελ. 10.

⁷³ Βλ. *Sieber*, Η εξέλιξη του Ποινικού δικαίου στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ενοποίησης, μετάφρ. Κότσιφα, Υπερ1993, σελ. 829.

⁷⁴ Βλ. *Peers*, ό.π., σελ. 10.

⁷⁵ Βλ. κατωτέρω, υπό B II 4.

⁷⁶ Τον όρο χρησιμοποιεί ο *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1281, και αναλύει τις σκέψεις του σχετικά με αυτό στις σελ. 1281 επ.

⁷⁷ Βλ. ενδεικτικά *Peers*, ό.π., σελ. 10: «*Το αποτέλεσμα ενός συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης είναι ότι το εκτελούν Κράτος έχει καταρχήν χάσει τμήμα της εθνικής του κυριαρχίας επί του πλήρους ελέγχου της εκτέλεσης των ποινικών αποφάσεων στην επικράτειά του*» (Η μετάφραση δική μου. Το πρωτότυπο έχει ως εξής: «*The effect of a mutual recognition system is that the executing State has in principle lost some of its sovereign power over the full control of the enforcement of criminal decisions on its territory.*»)

⁷⁸ Δε θα συνέβαινε, βέβαια, το ίδιο εάν ένα ΚΜ μπορούσε το ίδιο να επιβάλει την εκτέλεση δικής του ποινικής απόφασης στο έδαφος άλλου ΚΜ.

σημαίνει ότι η εθνική κυριαρχία δεν συρρικνώνεται, αλλά μεταβάλλεται κατά περιεχόμενο, ώστε να αγκαλιάσει την αλλαγή περιεχομένου της έννοιας της εδαφικότητας. Επί της ουσίας σχετικοποιείται, καθώς κάθε ΚΜ δε φροντίζει πια μόνο για την υλοποίηση των δικών του αποφάσεων, αλλά υποχρεούται καταρχάς και σε παροχή βοήθειας προς το σκοπό της υλοποίησης και των αποφάσεων των λοιπών ΚΜ.

Κατ' αποτέλεσμα, η εκτέλεση της ποινικής απόφασης ορισμένου ΚΜ σε ολόκληρο το έδαφος της ΕΕ (το οποίο αποτελείται αθροιστικά από τα επιμέρους εδάφη όλων των ΚΜ) οδηγεί στη δημιουργία χώρου κυκλοφορίας των ποινικών αποφάσεων όχι ελεύθερα, αλλά υπό τους όρους που τίθενται για κάθε κατηγορία αποφάσεων. Κι αυτό δεν περιορίζει την εθνική κυριαρχία των ΚΜ, αλλά μόνον επιφέρει διαφορετική θεώρηση-σχετικοποίηση της αρχής της εδαφικότητας.

4. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη ως θεμέλιο της αμοιβαίας αναγνώρισης

Θεμέλιο της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης θεωρείται η αμοιβαία εμπιστοσύνη των ΚΜ προς τα ποινικά τους συστήματα. Αυτό προκύπτει ήδη από τη μελέτη των σχετικών με την αμοιβαία αναγνώριση ενωσιακών κειμένων. Χαρακτηριστική είναι η διατύπωση στο Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων του 2001: *«Η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων μαρτυρεί την εμπιστοσύνη κάθε ΚΜ προς τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των υπολοίπων»*⁷⁹. Επίσης, ενδεικτική είναι η διατυπωθείσα άποψη της Επιτροπής⁸⁰ ότι *«η ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης αποτελεί καθοριστικό στοιχείο για τη σωστή εφαρμογή της ΑΑ»*.

Η έννοια της αμοιβαίας εμπιστοσύνης ήταν γνωστή στο ευρωπαϊκό δίκαιο από τη νομολογία του ΔΕΚ. Η σημασία της τονίστηκε αρχικά στην απόφαση «Cassis de Dijon»⁸¹ και στη συνέχεια σε αποφάσεις που άπτονται της ύλης του ποινικού δικαίου. Ενδεικτικά, στην απόφαση επί των συνεκδικασθεισών υποθέσεων Gozutok και Brugge αναφέρεται:

«[...] υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη των ΚΜ στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης που εφαρμόζονται στα άλλα κράτη και [...] κάθε ΚΜ αποδέχεται

⁷⁹ Βλ. παρ. 6 εδ. α του προοιμίου του Προγράμματος. Βλ. ακόμη σχετικά COM (2004)401 τελ. σελ. 6, COM (2000)495 τελ. σελ. 4.

⁸⁰ COM(2000) 195 τελ. σελ. 6.

⁸¹ Βλ. Peers, ό.π., σελ. 12, Jurpe, ό.π., σελ. 43-44.

την εφαρμογή του ποινικού δικαίου που ισχύει στα άλλα ΚΜ, έστω και αν η εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας του οδηγούσε σε διαφορετική λύση.»⁸²

Εκείνο, συνεπώς, που πρέπει άμεσα να εξετασθεί είναι το ποια είναι η βάση της ίδιας της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Διότι, εάν μια έννοια τόσο σπουδαία για το ενωσιακό δίκαιο, όπως είναι η αμοιβαία αναγνώριση, βασίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη, τότε και το θεμέλιο της τελευταίας δεν μπορεί παρά να είναι εξίσου σημαντικό. Με άλλα λόγια, ενδιαφέρει το έρεισμα της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, διότι εάν αυτό είναι σαθρό, τότε και ό,τι οικοδομείται επάνω της θα είναι με της σειρά του σαθρό και ασταθές.

Και πάλι στο Πρόγραμμα του 2001, αναφέρεται:

«Αυτή η εμπιστοσύνη στηρίζεται ειδικότερα στο κοινό υπόβαθρο που αποτελεί η προσήλωσή τους [των ΚΜ] στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και στο κράτος δικαίου»⁸³.

Επομένως, η αμοιβαία εμπιστοσύνη καταρχάς βασίζεται στο ά. 6 ΣΕΕ, και συνακόλουθα στο γεγονός ότι όλα τα ΚΜ της ΕΕ έχουν υπογράψει την ΕΣΔΑ.⁸⁴

Δεν μπορεί, βέβαια, να παραβλέψει κανείς ότι το γεγονός της υπογραφής της ΕΣΔΑ από ένα κράτος δεν αποτελεί αφ' εαυτού απόδειξη ότι το κράτος αυτό σέβεται στην πράξη τα ανθρώπινα δικαιώματα. Αυτό επιβεβαιώνεται και από μια σύντομη αναδρομή στη νομολογία του ΕΔΔΑ.⁸⁵ Συνεπώς, η αμοιβαία εμπιστοσύνη δεν μπορεί να θεωρηθεί μέγεθος στέρεο, εφόσον βασίζεται σε μια παραδοχή που δεν ανταποκρίνεται πλήρως στην πραγματικότητα.

Πέρα, όμως, από την υπογραφή της ΕΣΔΑ, η αμοιβαία εμπιστοσύνη προϋποθέτει και την αμοιβαία γνώση.⁸⁶ Η ίδια η πολυμορφία των ποινικών συστημάτων των ΚΜ αποκλείει πρακτικά τη δυνατότητα κάθε ΚΜ να γνωρίζει σε βάθος τα ποινικά συστήματα των άλλων ΚΜ. Υπό την έποψη αυτή φαίνεται δικαιολογημένη η περιγραφή της αμοιβαίας αναγνώρισης ως «*ταξιδιού στο άγνωστο*»⁸⁷.

⁸² Βλ. παρ. 33 της απόφασης. Επίσης, βλ. υπόθ. Esbroeck (C-436/04) παρ. 30 και υπόθ. Giuseppe Francesco Gasparini (C-467/04) παρ. 30.

⁸³ Βλ. παρ. 6 εδ. β του προοιμίου του Προγράμματος.

⁸⁴ Βλ. και Descamps, ό.π., σελ. 87, Alegre/Leaf, ό.π., σελ. 201.

⁸⁵ Έτσι και Alegre/Leaf, ό.π., σελ. 201 και 216, Mackarel, ό.π., σελ. 41.

⁸⁶ Βλ. Alegre/Leaf, ό.π., σελ. 217.

⁸⁷ Η έκφραση αυτή (αγγλ.: «*journey into the unknown*») ανήκει στον Mitsilegas, ό.π., σελ. 1281.

Τα ανωτέρω δείχνουν ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη είναι περισσότερο μια κατασκευή παρά μια πραγματικότητα.⁸⁸ Προς αυτήν την κατεύθυνση δείχνει και πλειάδα ρυθμίσεων που εμπεριέχονται σε αποφάσεις-πλαίσιο, οι οποίες αποτελούν συγκεκριμένες εφαρμογές της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, όπως, π.χ., στο ΕΕΣ οι εγγυήσεις που μπορεί να ζητήσει το κράτος εκτέλεσης από το κράτος έκδοσης κατ' ά. 5 της απ-πλ.⁸⁹ Στο ίδιο συμπέρασμα οδηγούν, εξάλλου, και οι ενωσιακές πρωτοβουλίες για την αξιολόγηση της ποινικής δικαιοσύνης των ΚΜ, με τις οποίες προτείνεται η καθιέρωση ενός «μηχανισμού αμοιβαίας αξιολόγησης της ποιότητας της ποινικής δικαιοσύνης»⁹⁰, και η κατάρτιση «Χάρτη ποιότητας της ποινικής δικαιοσύνης στην Ευρώπη»⁹¹.

Αν σε αυτά όλα προστεθεί, μάλιστα, και το γεγονός της διεύρυνσης της ΕΕ με νέα ΚΜ είναι φανερό πόσο δύσκολο είναι να θεωρηθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη ως ασφαλή έννοια.⁹² Επομένως, το εγχείρημα της αμοιβαίας αναγνώρισης δεν έχει ως πραγματική του βάση μια εμπιστοσύνη εδραζόμενη επί πραγματικών και αδιαμφισβήτητων γεγονότων.

Είναι, λοιπόν, το οικοδόμημα της αμοιβαίας αναγνώρισης σαθρό;

Στο σημείο αυτό χρήσιμη είναι η παρατήρηση⁹³ ότι, αντί της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, υπάρχει εδώ η βούληση των ΚΜ να εμπιστευθούν το ένα το άλλο και να εφαρμόσουν την αμοιβαία αναγνώριση. Την παρατήρηση τούτη ενισχύει μάλιστα το γεγονός ότι, κατά την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης, τα ΚΜ φροντίζουν για την ύπαρξη ασφαλιστικών δικλείδων⁹⁴ που τους επιτρέπουν να αποκλίνουν από την εφαρμογή της αρχής, όπως είναι, λόγου χάρη, στο ΕΕΣ οι δυνητικοί λόγοι άρνησης εκτέλεσης⁹⁵. Από τη διαπίστωση αυτή προκύπτουν δύο συμπεράσματα: αφενός ότι τα ΚΜ έχουν γνώση του ελλείμματος εμπιστοσύνης, και αφετέρου ότι, παρά το έλλειμμα αυτό, διατηρώντας φυσικά ορισμένες επιφυλάξεις, επιχειρούν να

⁸⁸ Βλ. και *de Groot*, Mutual trust in (european) extradition law, σε: Blekxtoon - Van Ballegooij (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005, σελ. 84 με περαιτέρω παραπομπή.

⁸⁹ Περισσότερα αργότερα, υπό B II 4.1.2.3.

⁹⁰ Βλ. ενδεικτικά Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προς το Συμβούλιο για την ποιότητα της ποινικής δικαιοσύνης και την εναρμόνιση της ποινικής νομοθεσίας στα κράτη μέλη (P6_TA(2005)0030), και Έγγραφο εργασίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τον αντίκτυπο του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στα θεμελιώδη δικαιώματα.

⁹¹ Σύσταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου P6_TA(2005)0030.

⁹² Βλ. *Bantekas*, ό.π., σελ. 384-385, *Descamps*, ό.π., σελ. 88.

⁹³ Βλ. *Bantekas*, ό.π., σελ. 385.

⁹⁴ Τέτοιες δικλείδες υπήρχαν και όταν η αρχή εφαρμοζόταν στο πεδίο του αστικού δικαίου. Βλ. *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1282.

⁹⁵ Βλ. κατωτέρω, υπό B II 4.

συνεργαστούν επί τη βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.⁹⁶ Η βούληση εμπιστοσύνης λειτουργεί εδώ ως αναπλήρωμα της ίδιας της εμπιστοσύνης.

Η υλοποίηση της αμοιβαίας αναγνώρισης είναι, λοιπόν, η μόνη που θα δείξει, εάν η βούληση αυτή είναι ικανό αναπλήρωμα της αληθούς εμπιστοσύνης.

5. Σχέση αμοιβαίας αναγνώρισης και προσέγγισης των νομοθεσιών

Η προσέγγιση των νομοθεσιών αποτελεί διαδικασία χρονοβόρα και δυσχερέστατη. Ιδίως στον τομέα του ποινικού δικαίου εμφανίζονται πρόσθετες δυσκολίες που απορρέουν από την όλως ιδιάζουσα φύση του: Πρόκειται για δίκαιο κατ' εξοχήν συνδεδεμένο προς την έννοια της εθνικής κυριαρχίας και το οποίο συναρτάται άρρηκτα προς τα θεμελιώδη δικαιώματα και την προστασία τους.⁹⁷

Για το λόγο αυτό η αμοιβαία αναγνώριση σε ποινικές υποθέσεις έγινε αρχικά αντιληπτή ως λύση εναλλακτική της προσέγγισης.⁹⁸ Μολαταύτα, το έργο της προσέγγισης δεν παραμερίστηκε πλήρως, αφού ήδη στα συμπεράσματα του Τάμππερε⁹⁹ επισημαινόταν ότι η προσέγγιση μπορεί να διευκολύνει την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Παρότι, δηλαδή, ήταν σαφές ότι η προσέγγιση μπορεί να συνεπικουρήσει την αμοιβαία αναγνώριση, οι δύο μέθοδοι δεν αντιμετωπίζονταν ως απαραίτητα συλλειτουργούσες.

Στη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη προσέγγιση και αμοιβαία αναγνώριση -και πάλι- δεν περιγράφονται ως μεγέθη ισότιμα και εξίσου επιδιώξιμα. Η προσέγγιση εργαλειοποιείται και θεωρείται ως το μέσο για τη μεγιστοποίηση των αποτελεσμάτων της αμοιβαίας αναγνώρισης:

«Κατά το βαθμό που είναι απαραίτητο για να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών καθώς και η αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις που έχουν

⁹⁶ Οι επιφυλάξεις αυτές θα μπορούσαν να εκληφθούν ως έλλειψη ακόμη και της βούλησης εμπιστοσύνης. Όμως, αν έτσι είχαν τα πράγματα, αναρωτιέται κανείς γιατί να δεχθούν τα ΚΜ να εφαρμόσουν την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και μάλιστα ανεξαιρέτως, καθώς οι αποφάσεις-πλαίσιο -με τις οποίες εφαρμόζεται η αμοιβαία αναγνώριση- θεσπίζονται μόνο με ομοφωνία όλων των ΚΜ – βλ. ά. 34 παρ. 2 στ. β ΣΕΕ.

⁹⁷ Αναλυτικά για τις εγγενείς δυσκολίες της προσέγγισης στον τομέα του ποινικού δικαίου βλ. *Weyembergh*, ό.π., σελ. 37 επ.

⁹⁸ Βλ. *Peers*, ό.π., σελ. 8-9, *Alegre/Leaf*, ό.π., σελ. 201. Βλ. επίσης COM(2000)495 τελ. σελ.

5.

⁹⁹ Βλ. παρ. 37.

διασυνοριακές διαστάσεις, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο [...] μπορούν να θεσπίζουν ελάχιστους κανόνες.»^{100,101}

Ποια είναι, όμως, πράγματι η σχέση προσέγγισης και αμοιβαίας αναγνώρισης;

Χρήσιμο είναι καταρχάς να επισημανθεί ότι στο πλαίσιο του κοινοτικού δικαίου προϋπόθεση εφαρμογής της αρχής υπήρξε (και συνεχίζει να υπάρχει) πάντοτε ένα *minimum* συγκρισιμότητας των κανόνων των ΚΜ.¹⁰² Αυτό ήδη μας δίδει μία ένδειξη (αλλά όχι φυσικά και βεβαιότητα) για το κατά πόσο μπορεί να λειτουργήσει η αμοιβαία αναγνώριση, ανεξάρτητα από το βαθμό προσέγγισης των δικαίων των ΚΜ.

Αλλού, όμως, βρίσκεται το κλειδί για την κατανόηση της σχέσης προσέγγισης και αμοιβαίας αναγνώρισης. Προκειμένου να προσδιορίσουμε τη σχέση αυτή, πρέπει να εκκινήσουμε από την ίδια την έννοια της προσέγγισης. Αναλυτικότερα: Η προσέγγιση είναι διαδικασία που εξασφαλίζει ως ένα βαθμό την ομοιότητα μεταξύ των δικαίων των ΚΜ. Λειάινει, δηλαδή, τρόπον τινά τις μεταξύ τους διαφορές, επιδιώκοντας τη σύγκλιση. Κατά τούτο συντελεί στην ευχερέστερη επίτευξη της αμοιβαίας γνώσης των δικαίων, η οποία, όπως φάνηκε νωρίτερα¹⁰³, ενισχύει την αμοιβαία εμπιστοσύνη. Κι αφού η εμπιστοσύνη πρέπει να είναι η βάση της αμοιβαίας αναγνώρισης, η προσέγγιση καταλήγει τελικά να λειτουργεί υπέρ της τελευταίας. Διότι χωρίς εμπιστοσύνη -κι άρα χωρίς προσέγγιση- η αμοιβαία αναγνώριση είναι ένα οικοδόμημα αμφιβόλου στατικότητας.¹⁰⁴

Υπάρχει, ακόμη, κι άλλο ένα επιχείρημα υπέρ της άποψης ότι προσέγγιση και αμοιβαία αναγνώριση πρέπει να συμβαδίζουν και να καλλιεργούνται παράλληλα. Κατ' αρχάς, όμως, πρέπει να υπενθυμισθεί ότι η αμοιβαία αναγνώριση εντάσσεται στις προσπάθειες των ΚΜ για τη δημιουργία ενιαίου δικαστικού χώρου. Για την οικοδόμηση του χώρου αυτού δεν αρκεί η αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων. Αυτή θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως το «τυπικό» κομμάτι του ενιαίου δικαστικού

¹⁰⁰ Βλ. ά. 69^A παρ. 2 εδ. α (η υπογράμμιση δική μου). Η προσέγγιση αυτή που υιοθετείται στη Μεταρρυθμιστική Συνθήκη είναι απότοκος της εμπειρίας που αποκόμισε η ΕΕ από την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Το θέμα δε θα μας απασχολήσει εδώ περαιτέρω. Περισσότερα για τα προβλήματα που δημιουργεί ιδίως στο ΕΕΣ η έλλειψη προσέγγισης των κανόνων του ουσιαστικού ποινικού δικαίου αργότερα, υπό B II 3.2.1.2 j.

¹⁰¹ Βλ. ά. 69^A και 69B. Βλ. επίσης ά. III-270 Συνταγματικής Συνθήκης: «Κατά το βαθμό που είναι απαραίτητο για να διευκολυνθεί η αμοιβαία αναγνώριση των δικαστικών αποφάσεων και διαταγών καθώς και η αστυνομική και δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις που έχουν διασυνοριακές διαστάσεις, ο ευρωπαϊκός νόμος-πλαίσιο μπορεί να θεσπίζει ελάχιστους κανόνες.» (η υπογράμμιση δική μου)

¹⁰² Βλ. *Peers*, ό.π., σελ. 5, *Descamps*, ό.π., σελ. 88-89.

¹⁰³ Βλ. υπό A II 4.

¹⁰⁴ Βλ. και *Weyembergh*, ό.π., σελ. 146-147, *Descamps*, ό.π., σελ. 88-89. Προς αυτήν την κατεύθυνση και COM(2004) 401 τελ., σελ. 11.

χώρου (το «corpus» για να δανειστούμε μια έννοια του αστικού δικαίου). Το «ουσιαστικό», όμως, κομμάτι του χώρου (δηλαδή το «animus») είναι η προσέγγιση: αυτή είναι η διαδικασία, μέσω της οποίας τα δίκαια των ΚΜ θα διατηρήσουν να μεν το καθένα την ταυτότητά του¹⁰⁵, πλην όμως θα έρθουν πιο κοντά, ώστε ο ενιαίος δικαστικός χώρος να μην είναι μόνο μια κατασκευή που συνδυάζει ανόμοια και παντελώς διαφορετικά μεταξύ τους δίκαια, αλλά μία «στέγη» υπό την οποία συλλειτουργούν και συνεργάζονται τα νομικά συστήματα των ΚΜ.

Συνεπώς, η αμοιβαία αναγνώριση και η προσέγγιση τελούν σε σχέση αλληλοσυμπλήρωσης και θα έπρεπε να αντιμετωπίζονται στο πλαίσιο της ΕΕ ως ζητήματα εξίσου σημαντικά. Είναι σαφές, βέβαια, ότι δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση ούτε σκοπό ούτε εργαλείο η «ομοιομορφοποίηση» των δικαίων των ΚΜ. Όμως η προσέγγιση συντελεί στην καλύτερη δικαστική συνεργασία και σίγουρα οδηγεί σε βελτίωση της εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης.¹⁰⁶

6. Σχέση αμοιβαίας αναγνώρισης και αμοιβαιότητας

Η αρχή της αμοιβαιότητας είναι μια από τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς δικαίου. Συνδέεται άμεσα με την έννοια της εθνικής κυριαρχίας και αποτελεί συνέπεια της ισότητας μεταξύ των κρατών.¹⁰⁷ Κατά περιεχόμενο σημαίνει ότι ένα κράτος δεν εκπληρώνει τα υπεσχημένα (εάν υπάρχει σύμβαση) ή ότι εν πάση περιπτώσει δεν ικανοποιεί το αίτημα ενός άλλου κράτους, εάν και το κράτος αυτό δεν θα έπραττε (ή δεν πράττει) ανάλογα σε παρόμοια περίπτωση. Μπορεί να εκφράζεται ως ίση μεταχείριση (π.χ. το κράτος Α επιτρέπει την κυκλοφορία εμπορευμάτων προερχομένων από το κράτος Β μόνο εάν το κράτος Β κάνει το ίδιο για τα εμπορεύματα του κράτους Α), αλλά και ως ίδια μεταχείριση σε διαφορετικούς για κάθε κράτος τομείς (π.χ. το κράτος Α επιτρέπει στους υπηκόους του κράτους Β να εξασκούν ορισμένο επάγγελμα στο έδαφός του επειδή το κράτος Β επιτρέπει στους

¹⁰⁵ Δεν μπορεί η «πολτοποίηση» των δικαίων να αποτελεί στόχο. Εξάλλου η πολυμορφία των δικαίων υπήρξε πάντοτε «καύχημα» της ΕΕ και με αυτό ως γνώμονα πρέπει να εξακολουθήσουν να εργάζονται και να πορεύονται τα ΚΜ. Χρήσιμο είναι, εξάλλου, να σημειωθεί ότι, κατά τη διαδικασία της προσέγγισης, τα δίκαια διατηρούν την «ατομικότητά» τους, και παράλληλα προσαρμόζονται ούτως ώστε να δημιουργηθεί ένα σύνολο αρμονικό, που επιτρέπει την εφαρμογή ορισμένου μέτρου. Βλ. *Bantekas*, ό.π., σελ. 368.

¹⁰⁶ Έτσι *Bantekas*, ό.π., σελ. 366, *Ψαρούδα – Μπενάκη*, Προς ένα «ευρωπαϊκό» ποινικό δίκαιο; Σκέψεις με αφορμή το σχέδιο συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, ΠοινΧρ 2003, σελ. 968.

¹⁰⁷ Βλ. *Ρούκουνα*, Διεθνές Δίκαιο, τόμος α', Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου. Τρόποι παραγωγής του διεθνούς δικαίου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1997, σελ. 163, *Van der Wilt*, The principle of reciprocity, σε: *Blekxtoon - Van Ballegooij* (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005, σελ. 71.

υπηκόους του κράτους Α να αλιεύουν στην αιγιαλίτιδα ζώνη του).¹⁰⁸ Γενικά η αμοιβαιότητα συνδέεται περισσότερο με τους πολιτικούς συσχετισμούς που κρύβονται πίσω από τις διεθνείς σχέσεις και λιγότερο με την έννοια του δικαίου.¹⁰⁹ Για το λόγο αυτό κάθε κράτος αποφασίζει πότε το συμφέρει να την ακολουθήσει και πότε να αποστεί από αυτήν.¹¹⁰

Για τον προσδιορισμό της σχέσης αμοιβαιότητας και αμοιβαίας αναγνώρισης, κεφαλαιώδεις είναι το ζήτημα της διαφοράς μεταξύ του συστήματος δικαστικής συνεργασίας που ίσχυε μέχρι πρότινος και της συνεργασίας που κατοχυρώθηκε στο πλαίσιο του τρίτου πυλώνα. Στο παρελθόν η συνεργασία αφορούσε δύο κυρίαρχα κράτη, τα οποία δραστηριοποιούνταν στις μεταξύ τους σχέσεις με προσκόλληση στην έννοια της εθνικής κυριαρχίας. Όπως, όμως, προαναφέρθηκε, η έννοια αυτή έχει μεταβληθεί και σχετικοποιηθεί μάλλον, λόγω της αλλαγής που επιφέρει η αμοιβαία αναγνώριση στην αρχή της εδαφικότητας.¹¹¹ Συνακόλουθα, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης διαδέχθηκε την αμοιβαιότητα, η οποία έχει εκτοπισθεί καταρχήν από τις σχέσεις μεταξύ των ΚΜ. Η αμοιβαία αναγνώριση φαίνεται να αποτελεί ένα βήμα πέρα από την αμοιβαιότητα. Συναφής είναι, εξάλλου η πάγια νομολογία του ΔΕΚ¹¹² κατά την οποία η αρχή της αμοιβαιότητας δεν ισχύει στις σχέσεις μεταξύ των ΚΜ.

Η θέση αυτή επιβεβαιώνεται προσεγγίζοντας ως παράδειγμα το ΕΕΣ, την πρώτη εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Στο ΕΕΣ, η αρχή της αμοιβαιότητας, με την αυτούσια μορφή της, φαίνεται καταρχάς να έχει παραμερισθεί. Τούτο καταδεικνύεται από την κατάργηση της πολιτικής φάσης της έκδοσης¹¹³, η οποία αποτελούσε την πλέον ισχυρή έκφραση της αρχής της αμοιβαιότητας. Πέραν αυτού, υπάρχουν κι άλλες ρυθμίσεις που συνηγορούν προς την διαπίστωση αυτή, όπως, π.χ. η κάμψη του διττού αξιολογίου για κατάλογο εγκλημάτων¹¹⁴.

Μολαταύτα, ψήγματα της καθαρής αρχής της αμοιβαιότητας φαίνονται να επιβιώνουν. Για παράδειγμα:

α. Στο ά. 27 παρ. 1 της απ-πλ¹¹⁵ ορίζεται ότι «*Έκαστο μέλος δύναται να κοινοποιεί στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου, ότι, στις σχέσεις του με άλλα ΚΜ που έχουν προβεί στην ίδια κοινοποίηση, τεκμαίρεται η συγκατάθεση για τη δίωξη,*

¹⁰⁸ Βλ. Ρούκουνα, ό.π., σελ. 163. Τα παραδείγματα είναι διασκευασμένα παραδείγματα που δίνει ο συγγραφέας.

¹⁰⁹ Βλ. Van der Wilt, ό.π., σελ. 71 και 80.

¹¹⁰ Βλ. Van der Wilt, ό.π.

¹¹¹ Βλ. Τσόλκα, ό.π.

¹¹² Βλ. ενδεικτικά C-405/01 Colegio de oficiales de la marina mercante Espanola, σκ. 61, και C-28/04 Tod's SpA και Tod's France SARL κατά Heyrand SA, σκ. 34.

¹¹³ Περισσότερα κατωτέρω, υπό Β I 1.

¹¹⁴ Αναλυτικά για το θέμα αυτό βλ. κατωτέρω, υπό Β II 3.2.1.2.

¹¹⁵ 2002/584/ΔΕΥ, ΕΕ L 190 της 18/7/2002, σελ. 1-18.

καταδίκη, ή κράτηση ενός προσώπου προς έκτιση ποινής ή μέτρων στερητικών της ελευθερίας [...]»¹¹⁶. Παρόμοια ρύθμιση περιέχει και το ά. 28 παρ. 1 απ-πλ.

β. Στο ά. 4 παρ. 7 στ. β της απ-πλ προβλέπεται ότι το κράτος εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ εάν οι πράξεις για τις οποίες αυτό εκδόθηκε «διαπράχθησαν εκτός του εδάφους του ΚΜ έκδοσης του εντάλματος και το δικαίο του ΚΜ εκτέλεσης δεν επιτρέπει τη δίωξη για τα ίδια αδικήματα που διαπράττονται εκτός του εδάφους του». Με τον τρόπο αυτό το κράτος εκτέλεσης δικαιούται να αρνηθεί να εκτελέσει το ΕΕΣ όταν, σε παρόμοιες περιπτώσεις, το ίδιο δε θα μπορούσε να ασκήσει δίωξη.¹¹⁷

γ. Κατά το ά. 4 παρ. 1 ημιεδ. α, το κράτος εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ εάν η πράξη για την οποία αυτό εξεδόθη δεν ανήκει στον κατάλογο των εγκλημάτων για τα οποία κάμπτεται το διπλό αξιόποινο, και δεν αποτελεί αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιό του.

Οι ρυθμίσεις αυτές, αλλά και όσες αποτελούν έκφραση αμοιβαιότητας, πρέπει να γίνουν κατανοητές σε συνδυασμό με την έλλειψη εμπιστοσύνης όπως αυτή αναφέρθηκε ανωτέρω¹¹⁸: Παρότι τα ΚΜ έχουν εκφράσει τη βούληση με την αμοιβαία αναγνώριση να προχωρήσουν πέρα από την αμοιβαιότητα, εμφιλοχωρεί κατά τη συγκεκριμένη εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης ένας άλλος παράγων: η διστακτικότητα των ΚΜ να μεταβάλλουν τις παραδοσιακές έννοιες και πρακτικές του ποινικού τους δικαίου, ιδίως σε ό,τι αφορά την προάσπιση της εθνικής κυριαρχίας. Για το λόγο αυτό φροντίζουν για την ύπαρξη «διεξόδων αμοιβαιότητας», οι οποίες τους επιτρέπουν να διατηρούν ως ένα σημείο την ασφάλεια που τους προσφέρει μια γνώριμη έννοια.

Τα ανωτέρω καταδεικνύουν ότι στον τρίτο πυλώνα της ΕΕ λειτουργεί ένα σύστημα «μεικτό»: αφενός η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, η οποία στην καθαρή της μορφή εξοβελίζει την αμοιβαιότητα από τις σχέσεις των ΚΜ, και αφετέρου η ύπαρξη μεμονωμένων ρυθμίσεων αμοιβαιότητας που μαρτυρούν τη δυσπιστία των ΚΜ στις μεταξύ τους σχέσεις. Στο σύστημα, λοιπόν, που κατά κύριο λόγο ορίζει η αμοιβαία αναγνώριση, επιβιώνουν δείγματα αμοιβαιότητας. Πρόκειται για ένα δίπολο που ισορροπεί ανάμεσα σε ένα πρωτοποριακό μοντέλο δικαστικής συνεργασίας και στη διατήρηση των κλασικών μορφών και εννοιών που μονοπωλούσαν μέχρι πρότινος τον τομέα της (διεθνούς) δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.

¹¹⁶ Η υπογράμμιση δική μου.

¹¹⁷ Για το ά. 4 παρ. 7 στ. β και τα ά. 27 παρ.1 και 28 παρ. 1 απ-πλ ως περιπτώσεις διατήρησης της αμοιβαιότητας βλ. *Van der Wilt*, ό.π., σελ. 74-76.

¹¹⁸ Βλ. A II 4.

7. Η εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικές υποθέσεις

7.1 Οι παράμετροι εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης¹¹⁹

Πριν αναφερθούμε στις παραμέτρους εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, πρέπει να διευκρινισθεί ότι η εφαρμογή της αρχής αφορά όλα τα στάδια της ποινικής δίκης, ήτοι το στάδιο της προδικασίας, της κύριας διαδικασίας, αλλά και το στάδιο που έπεται της λήψης της καταδικαστικής απόφασης.¹²⁰

Ειδικότερα, ως παράμετροι εφαρμογής ορίζονται στο Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης ποινικών αποφάσεων του 2001 (εφεξής: Πρόγραμμα) οι εξής επτά:

- «- αν το αιτούμενο μέτρο είναι γενικής εφαρμογής ή περιορίζεται σε ορισμένα εγκλήματα. Ορισμένα μέτρα εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης μπορούν να περιορίζονται στα σοβαρά εγκλήματα,*
- το αν διατηρείται ή καταργείται η απαίτηση του εκατέρωθεν αξιοποιήσιμου ως προϋπόθεση της αναγνώρισης,*
- οι μηχανισμοί προστασίας των δικαιωμάτων τρίτων, των θυμάτων και των υπόπτων,*
- ο καθορισμός των κοινών ελαχίστων κανόνων, πράγμα που μπορεί να απαιτείται προς διευκόλυνση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, όπως λ.χ. στον τομέα της αρμοδιότητας των δικαστηρίων,*
- το αν η εκτέλεση της απόφασης είναι άμεση ή έμμεση, καθώς και ο καθορισμός και η έκταση της πιθανής διαδικασίας επικύρωσης,*
- το αν και σε ποια έκταση προβλέπονται λόγοι άρνησης της αναγνώρισης που βασίζονται στην κυριαρχία ή άλλα ουσιώδη συμφέροντα του κράτους προς το οποίο υποβάλλεται η αίτηση ή συνδέονται προς τη νομιμότητα,*
- το ζήτημα της ευθύνης των κρατών σε περίπτωση μη άσκησης δίωξης, αποφυλάκισης ή αθώωσης.»*

Οι παράμετροι αυτές αποτελούν τα γενικά κριτήρια για την επιμέρους εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Δε λαμβάνονται, όμως, όλες εξίσου υπόψη σε

¹¹⁹ Οι παράμετροι που θα εκτεθούν στην παράγραφο αυτή θα αποτελέσουν την αφετηρία για τη δόμηση του δεύτερου μέρους της παρούσης. Οι συγκεκριμένες παράμετροι που θα αξιοποιηθούν θα διευκρινισθούν αργότερα.

¹²⁰ Βλ. παρ. 16 του Προγράμματος μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης ποινικών αποφάσεων του 2001.

κάθε περίπτωση εφαρμογής, αλλά η σημασία και η βαρύτητά τους ποικίλλει ανάλογα με τη φύση και το εύρος του επιδιωκόμενου στόχου.¹²¹

7.2 Οι επιμέρους περιπτώσεις εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης

Πρώτη περίπτωση εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης είναι η απόφαση-πλαίσιο για το ΕΕΣ. Ακολούθησε η απόφαση-πλαίσιο για εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης των περιουσιακών ή των αποδεικτικών στοιχείων¹²², η απόφαση-πλαίσιο για εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης επί χρηματικών ποινών¹²³ και η απόφαση-πλαίσιο για την εφαρμογή της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης¹²⁴.

Οι τρεις τελευταίες αποφάσεις-πλαίσιο¹²⁵ κινούνται πράγματι επί των κατευθυντηρίων εφαρμογής, για τις οποίες έγινε λόγος στην αμέσως προηγούμενη παράγραφο. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι με όλες θεσπίζεται ταχύτατη διαδικασία αναγνώρισης και εκτέλεσης της αλλοδαπής απόφασης, που λαμβάνει χώρα κατόπιν έκδοσης ορισμένου εντύπου (Πιστοποιητικού). Σε όλες, επίσης, προβλέπονται περιπτώσεις άρσης του διπλού αξιοποίνου και λόγοι άρνησης εκτέλεσης. Ιδίως στην απ-πλ για εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης των περιουσιακών ή των αποδεικτικών στοιχείων, περιλαμβάνονται και διατάξεις που αναφέρονται στα ένδικα μέσα που διαθέτουν οι ενδιαφερόμενοι, αλλά και τρίτα πρόσωπα, για την προστασία τους από την εκτελούμενη απόφαση.

Εκκρεμούν κι άλλες πρωτοβουλίες για την εφαρμογή της αρχής, όπως, για παράδειγμα, η Πράσινη Βίβλος για την αμοιβαία αναγνώριση μη στερητικών της ελευθερίας προδικαστικών μέτρων ελέγχου¹²⁶, η Πράσινη Βίβλος για τις συγκρούσεις δικαιοδοσίας και την αρχή *ne bis in idem*¹²⁷, και η πρόταση απόφασης-πλαίσιο για το

¹²¹ Βλ. σελ. 12 Προγράμματος.

¹²² 2003/557/ΔΕΥ, ΕΕ L 196 της 2/8/2003, σελ. 45-55. Για τα βασικά σημεία βλ. Ζημιανίτη, Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ, σε: Καμπανάρη/ Ζημιανίτη, Δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ. Κεκτημένο – Προβλήματα - Προοπτικές, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2006, σελ. 113.

¹²³ 2005/214/ΔΕΥ, ΕΕ L 76 της 22/3/2005, σελ. 16-30. Βλ. κυριότερα σημεία σε Ζημιανίτη, ό.π., σελ. 113-114.

¹²⁴ 2006/783/ΔΕΥ, ΕΕ L 328 της 24/11/2006, σελ. 59-78. Βλ. τα κύρια σημεία σε Ζημιανίτη, ό.π., σελ. 114-115.

¹²⁵ Στην απ-πλ για το ΕΕΣ αναφέρεται αναλυτικά το κεφάλαιο Β, οπότε δεν κρίνεται σκόπιμο να γίνει αναφορά σε αυτήν προς το παρόν.

¹²⁶ COM(2004) 562 τελ., μη δημοσιευθέν στην επίσημη εφημερίδα. Βλ. σχετικά <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l14161.htm>.

¹²⁷ COM(2005) 696 τελ., μη δημοσιευθέν στην επίσημη εφημερίδα, Βλ. σχετικά <http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/l16011.htm>.

ευρωπαϊκό ένταλμα επιτήρησης σε προδικαστικές διαδικασίες μεταξύ κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹²⁸.

III. Σύνοψη - Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων, πολύ πριν κάνει την εμφάνισή της στον τρίτο πυλώνα της ΕΕ, προϋπήρχε στο πεδίο του Διεθνούς Ποινικού Δικαίου. Στην περίπτωση της Ελλάδας, αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων θεσπιζόταν ήδη με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Μεταφοράς Καταδίκων και με τα ά. 11 ΠΚ. Κάθε ένα από αυτά τα κείμενα προέβλεπε διαφορετικές προϋποθέσεις κι έθετε διαφορετικούς όρους για την αναγνώριση.

Η αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων ίσχυε, στο πλαίσιο της ΕΕ, αρχικά στον πρώτο πυλώνα. Η μεταφορά της στον τρίτο πυλώνα πραγματοποιήθηκε το έτος 1999 στο Τάμπερε, οπότε αποφασίστηκε αυτή να αποτελέσει τον «ακρογωνιαίο λίθο» του συστήματος συνεργασίας στις ποινικές υποθέσεις.¹²⁹

Σε γενικές γραμμές, η αμοιβαία αναγνώριση ποινικών αποφάσεων συνίσταται στην αναγνώριση και εφαρμογή σε όλα τα ΚΜ μιας ποινικής απόφασης που εκδόθηκε από ένα ΚΜ. Κάθε φορά οι όροι εφαρμογής της ποικίλλουν ανάλογα με το ρυθμιστέο αντικείμενο και καθορίζονται *ad hoc*.

Βάση της αμοιβαίας αναγνώρισης θεωρείται η αμοιβαία εμπιστοσύνη, η οποία, όμως, δεν υφίσταται στην πράξη, με συνέπεια στη θέση της να έχει υπεισεέλθει η «βούληση εμπιστοσύνης». Πάντως, επειδή η αμοιβαία εμπιστοσύνη συνεπικουρείται σημαντικά από την προσέγγιση των σχετικών νομικών διατάξεων, η τελευταία θα έπρεπε να αντιμετωπίζεται από την ΕΕ με μεγαλύτερο ενδιαφέρον.

Η αρχή έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή, με πρώτο και σημαντικότερο εγχείρημα το ΕΕΣ. Ακολούθησαν κι άλλες αποφάσεις-πλαίσιο, ενώ εκκρεμούν προτάσεις εφαρμογής της και σε άλλα ζητήματα ποινικού δικαίου.

Η αμοιβαία αναγνώριση ποινικών αποφάσεων αποτελεί ποιοτική εξέλιξη της αναγνώρισης αλλοδαπών αποφάσεων που ήταν γνωστή ήδη από το Διεθνές Ποινικό Δίκαιο. Κατά τούτο, είναι αληθές το παρατηρούμενο ότι, εκείνο που διαφέρει εν προκειμένω δεν είναι η ίδια η έννοια της αναγνώρισης, αλλά η κλίμακα και το εύρος της εφαρμογής της.¹³⁰ Με την αμοιβαία αναγνώριση αντικαθίστανται πλέον τα κλασικά εργαλεία διεθνούς δικαίου, με τα οποία πραγματοποιούσαν έως τώρα η

¹²⁸ COM(2006) 468 τελ., μη δημοσιευθέν στην επίσημη εφημερίδα. Βλ. σχετικά <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/l14175.htm>

¹²⁹ Βλ. και *Peers*, ό.π., σελ. 11.

¹³⁰ Βλ. *Bantekas*, ό.π., σελ. 366

δικαστική συνεργασία, αλλά και διευρύνεται η ήδη ισχύουσα αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων: Έως τώρα τα κράτη συνήπταν συμβάσεις, διμερείς συνήθως, για θέματα δικαστικής συνεργασίας. Οι αποφάσεις-πλαίσιο είναι ένα νομικό εργαλείο πολύ πιο δραστικό, διότι αφενός έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τα ΚΜ, αφετέρου το κύρος, καθώς και η ερμηνεία τους, υπό τον όρο της ρητής δήλωσης των ΚΜ, υπάγονται στη δικαιοδοσία του ΔΕΚ.

Η σημαντικότερη, όμως, αλλαγή που επιφέρει η αμοιβαία αναγνώριση αφορά την αρχή της εδαφικότητας. Η αρχή αυτή υφίσταται αλλοίωση κατά το περιεχόμενό της, καθώς οι αποφάσεις των ΚΜ έχουν πλέον διευρυμένο πεδίο εφαρμογής, σύμφωνα πάντοτε με τους συμφωνηθέντες όρους. Αυτό επιφέρει με τη σειρά του αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η έννοια της εθνικής κυριαρχίας, η οποία, ως αποτέλεσμα, σχετικοποιείται. Πρέπει να τονισθεί ότι η αλλαγή αυτή δεν καταφέρει πλήγμα στην εθνική κυριαρχία, αλλά συστήνει ένα ιδιότυπο σύστημα «αλληλοβοήθειας» μεταξύ των ΚΜ για την εκτέλεση των αποφάσεών τους. Καθένα διατηρεί ακέραια την εθνική του κυριαρχία βοηθώντας ταυτόχρονα στην ικανοποίηση των ποινικών αξιώσεων των άλλων ΚΜ.

B. Η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο εγχείρημα του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

I. Βασικές ιδιαιτερότητες του θεσμού του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

Το έτος 2001, με τη Συνθήκη της Νίκαιας τα ΚΜ συμφώνησαν ότι: «*Η από κοινού δράση για τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, [τη] διευκόλυνση της έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών*»¹³¹. Είχε προηγηθεί η Σύνοδος του Τάμπερε, στα συμπεράσματα της οποίας τα ΚΜ διευτύπωναν την πεποίθησή τους ότι «*[...] θα πρέπει να αντικατασταθεί η τυπική διαδικασία έκδοσης μεταξύ των κρατών μελών για πρόσωπα τα οποία φυγοδικούν ενώ έχουν καταδικαστεί τελεσίδικα, και να αντικατασταθεί από την απλή μεταγωγή των προσώπων αυτών*»¹³². Ήδη, λοιπόν, από τότε διαφαινόταν το ενδιαφέρον της ΕΕ για τον τομέα της έκδοσης, *τη[ς] χαρακτηριστικότερη[ς] μορφή[ς] διεθνούς συνεργασίας στο χώρο του ποινικού δικαίου*.¹³³

Το έτος 2002, υπό την επήρεια του πανικού που έσπειρε η 11^η Σεπτεμβρίου 2001¹³⁴, ψηφίζεται η απ-πλ¹³⁵ για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (:ΕΕΣ), με την οποία θεσπίζεται μια νέα, καινοτόμος διαδικασία που αντικαθιστά πια την έκδοση μεταξύ των ΚΜ. Πρόκειται για την πρώτη εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης¹³⁶, και ταυτόχρονα για «*το [...] πιο συμβολικό μέτρο για την εφαρμογή της αρχής [...]*»¹³⁷.

¹³¹ Α. 31 παρ. 1 στ. β ΣΕΕ.

¹³² Βλ. παρ. 35 συμπερασμάτων Τάμπερε.

¹³³ Βλ. Χρυσικού, Η έκδοση ως θεσμός του Ποινικού Δικαίου. Ανάλυση και ερμηνεία υπό το πρίσμα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, Εκδ. Π. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2003, σελ. 1.

¹³⁴ Βλ. ενδεικτικά Peers, ό.π., σελ. 11-12, Alegre/Leaf, ό.π., σελ. 202-203, Komarek, European Constitutionalism and the European Arrest Warrant: Contrapunctual Principles in Disharmony, Jean Monnet Working Paper 10/05, σελ. 7, διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.jeanmonnetprogram.org, Φυτράκη, Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης σε εφαρμογή: Νέες εξελίξεις, νέες ανησυχίες, ΠοινΔικ 2006, σελ. 211. Υπενθυμίζεται ότι στις 11/9/2001 σημειώθηκε σφοδρό τρομοκρατικό χτύπημα εναντίον των ΗΠΑ.

¹³⁵ Στη θεωρία υπάρχει έντονη αμφισβήτηση ως προς την καταλληλότητα της απ-πλ ως εργαλείου για τη θέσπιση διαδικασίας αντικατάστασης της έκδοσης. Δε θα υπεισέλθουμε εδώ στην προβληματική αυτή. Βλ. αντί άλλων Τσόλκα, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης. Ένα φιλόδοξο μέσο για την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΠοινΧρ 2002, σελ. 106 επ.

¹³⁶ Τούτο σημειώνεται άλλωστε και στην έκτη παράγραφο του προοιμίου της απ-πλ για το ΕΕΣ.

¹³⁷ Βλ. σελ. 2 της Έκθεσης της Επιτροπής για το ΕΕΣ και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των ΚΜ (COM(2005) 63 τελ.)

Ειδικότερα, το ΕΕΣ είναι μια δικαστική απόφαση¹³⁸, εκδιδόμενη από δικαστική αρχή ενός ΚΜ. Ορθά, επομένως, παρατηρείται ότι ο χαρακτηρισμός «ευρωπαϊκό» δεν είναι κυριολεκτικός, αλλά μάλλον συμβολικός.¹³⁹ Το κράτος που εκδίδει το ΕΕΣ ονομάζεται «κράτος έκδοσης», εκείνο προς το οποίο απευθύνεται το ΕΕΣ, «κράτος εκτέλεσης», ενώ δε γίνεται πια λόγο για «έκδοση» του προσώπου, αλλά για «παράδοση». Το ΕΕΣ εκδίδεται είτε προς το σκοπό της άσκησης ποινικής δίωξης εναντίον προσώπου για πράξη που τιμωρείται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή με στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον δώδεκα μηνών, είτε προς το σκοπό της εκτέλεσης επιβληθείσας ποινής ή μέτρου ασφαλείας τουλάχιστον τεσσάρων μηνών^{140,141}. Μπορεί να αφορά οποιοδήποτε πρόσωπο, ακόμη κι αυτό που έχει την ιθαγένεια του κράτους εκτέλεσης.¹⁴² Η εκτέλεση του εντάλματος πραγματοποιείται σε δύο φάσεις που αφορούν η πρώτη τη σύλληψη, και η δεύτερη την παράδοση του εκζητούμενου προσώπου. Η πρώτη χωρεί άμεσα, ενώ η δεύτερη επαφίεται στην κρίση της αρμόδιας δικαστικής αρχής του κράτους εκτέλεσης, και εξαρτάται από την εκτίμηση σειράς παραγόντων.¹⁴³ Συνολικά, η διαδικασία επιταχύνεται σημαντικά¹⁴⁴ σε σχέση με την έκδοση, και μπορεί να διαρκέσει κατά μέγιστο ενενήντα ημέρες.¹⁴⁵ Στην απ-πλ περιλαμβάνονται, επίσης, ρυθμίσεις σχετικές με την εφαρμογή του διπτού αξιοποίνου¹⁴⁶, τους λόγους άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, υποχρεωτικούς και

¹³⁸ Βλ. ά. 1 παρ. 1 απ-πλ (όπου γίνεται αναφορά σε «απ-πλ» χωρίς περαιτέρω διευκρίνιση, θα πρόκειται για την απ-πλ για το ΕΕΣ.) Φαίνεται, βέβαια, ότι ορισμένα ΚΜ, ενσωματώνοντας την απ-πλ δεν έδωσαν τη δέουσα προσοχή στην παράμετρο αυτή. Βλ. *Φυτράκη*, ό.π., σελ. 213 επ. και *Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Βασικά χαρακτηριστικά και πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση, ΠοινΔικ 2004, σελ. 774 υποσ. 10. Το θέμα αυτό δε θα μας απασχολήσει εδώ.

¹³⁹ Βλ. *Τσόλκα*, ό.π., σελ. 103. Στο ίδιο πνεύμα και *Καϊάφα- Γκμπάντι*, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: οι ρυθμίσεις του ν. 3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην «παράδοση», ΠοινΔικ 2004, σελ. 1295.

¹⁴⁰ Βλ. ά. 1 παρ. 1 και ά. 2 παρ. 1 απ-πλ. Κατά τούτο φαίνεται ότι το ΕΕΣ ξεπέρασε τελικά τις προσδοκίες και την αρχική βούληση των ΚΜ έτσι όπως αυτές διατυπώθηκαν στο Τάμπερε, καθώς στα συμπεράσματα της Προεδρίας τα ΚΜ μιλούν για αντικατάσταση της διαδικασίας της έκδοσης προκειμένου για πρόσωπα εναντίον των οποίων εκκρεμεί *τελεσίδικη* καταδικαστική απόφαση. Βλ. και *Descamps*, ό.π., σελ. 92. Για το ζήτημα αυτό βλ. και κατωτέρω, υπό B II 1.

¹⁴¹ Πρβλ. ά. 1 παρ. 1 ν. 3251/2004.

¹⁴² Περισσότερα γι' αυτό κατωτέρω, υπό B II 4.3.

¹⁴³ Βλ. και Εισηγητική Έκθεση του ν. 3251/2004, *Συμεωνίδου- Καστανίδου*, ό.π., σελ. 773, *Τσόλκα*, ό.π., σελ. 103-104.

¹⁴⁴ Για τις προθεσμίες εκτέλεσης βλ. ά. 17 και 23 απ-πλ. Επίσης, ά. 21 και 27 ν. 3251/2004.

¹⁴⁵ Βλ. ά. 17 απ-πλ. Σημειώνεται ότι τούτο συνιστά μεγάλη βελτίωση σε σχέση με την ιδιαιτέρως χρονοβόρα και μακροσκελή διαδικασία της έκδοσης

¹⁴⁶ Βλ. κατωτέρω, υπό B II 3.

δυνητικούς,¹⁴⁷ με τα δικαιώματα του εκζητουμένου προσώπου, και με τον κανόνα της ειδικότητας.¹⁴⁸

Πρέπει να παρατηρηθούν συναφώς τα εξής:

α. Η αντικατάσταση της διαδικασίας έκδοσης από τη διαδικασία παράδοσης, που ακολουθείται κατόπιν της θέσπισης της απ-πλ και της ενσωμάτωσής της στο εσωτερικό δίκαιο των ΚΜ, αντιστοιχεί στη μετάβαση από τη στενή έννοια του εθνικού κράτους στην έννοια της ΕΕ, και από την κλασική έννοια της εδαφικότητας σε εκείνη της «εξεωδαφικότητας»¹⁴⁹. Πιο συγκεκριμένα: Αφού η επικράτεια των ΚΜ της ΕΕ αποτελεί, κατά την αντίληψη της ΕΕ, ενιαίο χώρο, δεν είναι νοητό πια το παραδοσιακό σχήμα της έκδοσης, αλλά πρέπει αυτό να αντικατασταθεί από μια διαδικασία που αντικατοπτρίζει τις σχέσεις εμπιστοσύνης και συνεργασίας μεταξύ των ΚΜ.¹⁵⁰ Τούτο σημαίνει ότι εγκαταλείπεται αναγκαία η έκδοση, η οποία έβριθε στοιχείων δυσπιστίας των κρατών μεταξύ τους και ακολουθείται πια μια διαδικασία πιο ευέλικτη και ταχεία.

β. Άμεσα συνεχόμενη προς τα ανωτέρω είναι και η μεγαλύτερη καινοτομία που εισάγει η απ-πλ, ήτοι η «δικαστικοποίηση» της διαδικασίας. Ενώ, δηλαδή, στο προϊσχύσαν μεταξύ των ΚΜ σύστημα της έκδοσης υπήρχε η πολιτική φάση, με το ΕΕΣ η εκτελεστική εξουσία δεν διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο στη διαδικασία, η οποία διευθύνεται πλέον αποκλειστικά από λειτουργούς της δικαιοσύνης¹⁵¹. Τούτο μπορεί να εξηγηθεί επί τη βάση όσων ανεπτύχθησαν στο προηγούμενο κεφάλαιο περί της σχέσης μεταξύ αμοιβαιότητας και αμοιβαίας αναγνώρισης¹⁵²: Υπό το καθεστώς της έκδοσης, εκείνο που προεχόντως είχε σημασία, ώστε να αποφασισθεί εάν θα ικανοποιηθεί το αίτημα ενός κράτους για έκδοση ενός προσώπου, ήταν η αμοιβαιότητα.¹⁵³ Στο ενωσιακό, όμως, σύστημα, τα

¹⁴⁷ Βλ. κατωτέρω, υπό Β II 4.

¹⁴⁸ Για άλλη αποδελτίωση των βασικών σημείων του ΕΕΣ βλ. Τσόλκα, ό.π., σελ. 103 επ. και Καϊάφα-Γκμπάνι, ό.π., σελ. 1295.

¹⁴⁹ Βλ. ανωτέρω, υπό Α II 3.

¹⁵⁰ Βλ. παρόμοια σκέψη στον Κιούπη, Ο ν. 3251/2004- Μια σύντομη παρουσίαση των βασικών του σημείων, ΠοινΛ 2004, σελ. 973.

¹⁵¹ Βλ. ενδεικτικά Συμεωνίδου – Καστανίδου, ό.π., σελ. 773, Komarek, ό.π., σελ. 7, Masset/Massa, Poursuites Penales et Extraterritorialité, Ed. La Charte, Bruxelles-Brugge, 2002, σελ. 246-247, Descamps, ό.π., σελ. 105-106, Τσόλκα, ό.π., σελ. 104, Καλφάλης, Τρίτη άποψη. Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης. Το σχέδιο νόμου διέπεται από μια δομική αντίφαση, ΤΑ ΝΕΑ, 23/6/2004, <http://ta-nea.dolnet.gr/>, Morgan, The European Arrest Warrant and defendants' rights: an overview, σε: Blekxtoon - Van Ballegooij (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005, σελ. 207. Βέβαια, μερικά ΚΜ αγνόησαν την υποχρέωση έκδοσης του ΕΕΣ από δικαστική αρχή, και, δυστυχώς, ανέμειξαν (λανθασμένα) στη διαδικασία και όργανα της εκτελεστικής εξουσίας. Βλ. σχετικά Φυτράκη, ό.π., σελ. 213.

¹⁵² Βλ. Α II 6.

¹⁵³ Σχετικά υπογραμμίζει ο Χρυσικός, ό.π., σελ. 2: «[...] η έκδοση αποτελεί πράξη διακρατική και για το λόγο αυτό τις περισσότερες φορές η συμβατική σχέση μεταξύ των ενδιαφερομένων

ΚΜ έχουν εγκαταλείψει (καταρχήν τουλάχιστον) την αμοιβαιότητα και συνεργάζονται πλέον με άξονα την αμοιβαία αναγνώριση. Η αμοιβαία εκπλήρωση των υποχρεώσεων θεωρείται τρόπον τινά δεδομένη, ώστε η πολιτική φάση να καθίσταται πια άνευ αντικειμένου.¹⁵⁴ Η εκτελεστική εξουσία δεν συμμετέχει πλέον κατά τη διαδικασία παράδοσης, παρά μόνο ως «επικουρούσα αρχή», στο μέτρο που αυτό προβλέπεται από το ά. 7 της απ-πλ.¹⁵⁵ Ως εκ τούτου, η νέα διαδικασία διαφέρει ποιοτικά της διαδικασίας έκδοσης¹⁵⁶ και προσφέρει μεγαλύτερα εγγύα δικαιοσύνης και αντικειμενικότητας.

γ. Ιδιαίτερα σημασία έχει να διευκρινισθεί ότι, εκτελώντας το ΕΕΣ, το κράτος εκτέλεσης δεν ασκεί ίδια ποινική εξουσία, αλλά βοηθά το κράτος έκδοσης στην άσκηση της δικής του ποινικής εξουσίας και την ικανοποίηση της δικής του ποινικής αξίωσης.¹⁵⁷ Η αντίθετη άποψη¹⁵⁸ δε φαίνεται να μπορεί να αντικρούσει το ακόλουθο επιχείρημα: Εφόσον η διαδικασία του ΕΕΣ αντικαθιστά εκείνη της έκδοσης, εάν θεωρήσουμε ότι με την εκτέλεση του ΕΕΣ το κράτος εκτέλεσης ασκεί ίδια ποινική εξουσία, τότε δεν μπορεί παρά να δεχθούμε συγχρόνως ότι και κατά τη διαδικασία της έκδοσης το κράτος, προς το οποίο απευθυνόταν η αίτηση έκδοσης, ασκούσε, εάν ικανοποιούσε το αίτημα, ίδια ποινική εξουσία. Κάτι τέτοιο, όμως, κανείς δεν έχει ισχυρισθεί ούτε ισχυριζόταν όσο εφαρμοζόταν η έκδοση μεταξύ των ΚΜ. Δημιουργείται, επομένως, μια λογική ανακολουθία, την οποία δεν μπορεί κανείς εύκολα να αγνοήσει.

κρατών συνιστά προαπαιτούμενο για την επίτευξή της.» (ο τονισμός με έντονους χαρακτήρες του συγγραφέως, η υπογράμμιση δική μου)

¹⁵⁴ Σ' αυτήν την κατεύθυνση Τσόγκα, ό.π., σελ. 104.

¹⁵⁵ Στην Ελλάδα ως τέτοια αρχή ορίστηκε το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Βλ. ά. 3 ν. 3251/2004.

¹⁵⁶ Έτσι Μυλωνόπουλος, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, ΠοινΛ 2003, από την ιστοσελίδα του περιοδικού, www.poinikoslogos.gr.

¹⁵⁷ Έτσι και Τσόγκα, ό.π., σελ. 104, Peers, ό.π., σελ. 10.

¹⁵⁸ Βλ. ιδίως Καϊάφα-Γκμπάντι, Νεότερες εξελίξεις..., σελ. 584-585, Καλφάλη, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (Μονοδιάστατη ενοποίηση των ευρωπαϊκών κατασταλτικών μηχανισμών;), ΠοινΔικ 2006, σελ. 201-202.

II. Οι επιμέρους παράμετροι εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο ΕΕΣ

1. Μεθοδολογικές διευκρινίσεις

Στη συνέχεια του κεφαλαίου εξετάζονται οι επιμέρους παράμετροι εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στο εγχείρημα του ΕΕΣ. Ως παράμετροι νοούνται όσες εξετέθησαν στο υπό A II 7.1 τμήμα της παρούσης, βάσει του Προγράμματος μέτρων εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων του 2001.¹⁵⁹ Διευκρινίζονται σχετικά τα εξής:

α. Από τις παραμέτρους αυτές, η τρίτη, τέταρτη και έβδομη δε θίγονται στην απ-πλ για το ΕΕΣ και γι' αυτό δε θα αποτελέσουν αντικείμενο ενασχόλησης στο πλαίσιο της εργασίας αυτής.

β. Η παράμετρος που αφορά τα δικαιώματα του εκζητουμένου¹⁶⁰ συνδέεται με μια ευρεία προβληματική, η αναλυτική προσέγγιση της οποίας εκφεύγει των ορίων της παρούσης εργασίας. Επίσης, δε θα εξετασθεί η θεματική περί αμεσότητας εκτέλεσης της απόφασης.

γ. Οι λοιπές παράμετροι θα εξετασθούν κατά το δυνατόν διεξοδικά. Όπου αυτό δεν είναι δυνατό λόγω της ευρύτητας και των προεκτάσεων της οικείας προβληματικής, τούτο θα διευκρινίζεται στον οικείο τόπο, και θα οριοθετείται ταυτόχρονα το αντικείμενο της μελέτης.

¹⁵⁹ Προς διευκόλυνση του αναγνώστη παρατίθενται εδώ ξανά οι παράμετροι:
«- αν το αιτούμενο μέτρο είναι γενικής εφαρμογής ή περιορίζεται σε ορισμένα εγκλήματα. Ορισμένα μέτρα εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης μπορούν να περιορίζονται στα σοβαρά εγκλήματα,
- το αν διατηρείται ή καταργείται η απαίτηση του εκατέρωθεν αξιοποιήσιμου ως προϋπόθεση της αναγνώρισης,
- οι μηχανισμοί προστασίας των δικαιωμάτων τρίτων, των θυμάτων και των υπόπτων,
- ο καθορισμός των κοινών ελαχίστων κανόνων, πράγμα που μπορεί να απαιτείται προς διευκόλυνση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, όπως λ.χ. στον τομέα της αρμοδιότητας των δικαστηρίων,
- το αν η εκτέλεση της απόφασης είναι άμεση ή έμμεση, καθώς και ο καθορισμός και η έκταση της πιθανής διαδικασίας επικύρωσης,
- το αν και σε ποια έκταση προβλέπονται λόγοι άρνησης της αναγνώρισης που βασίζονται στην κυριαρχία ή άλλα ουσιώδη συμφέροντα του κράτους προς το οποίο υποβάλλεται η αίτηση ή συνδέονται προς τη νομιμότητα,
- το ζήτημα της ευθύνης των κρατών σε περίπτωση μη άσκησης δίωξης, αποφυλάκισης ή αθώωσης.»

¹⁶⁰ Έχει υποστηριχθεί (βλ. ενδεικτικά Έκθεση Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής, ό.π., σελ. 967) ότι η χρήση του όρου «εκζητούμενος» για το πρόσωπο εναντίον του οποίου εκδίδεται το ΕΕΣ, δεν είναι ορθή, λόγω των μεγάλων διαφορών μεταξύ της διαδικασίας της έκδοσης κι εκείνης του ΕΕΣ. Η άποψη αυτή δεν υιοθετείται εδώ, καθώς, όπως ήδη επισημάνθηκε, το ΕΕΣ, αν και ποικιλοτρόπως διαφορετικό προς την έκδοση, διατηρεί στον πυρήνα του το σκοπό αυτής, ακόμη κι αν η διαδικασία που έχει θεσπισθεί για την παράδοση του προσώπου στο αιτούν κράτος έχει μεταβληθεί σημαντικά.

δ. Η σειρά με την οποία εκτίθενται οι παράμετροι στο Πρόγραμμα του έτους 2001 θεωρείται αρκούντως λογική και για το λόγο ακολουθείται και κατά την ανάπτυξη του παρόντος κεφαλαίου.

ε. Η εξέταση κάθε παραμέτρου περιλαμβάνει δύο τμήματα: το πρώτο αφορά την απ-πλ («στην απ-πλ»), και το δεύτερο το ν. 3251/2004, με τον οποίο μεταφέρθηκε η απ-πλ στην ελληνική έννομη τάξη («στο ν. 3251/2004»).

2. Πρώτη παράμετρος: «αν το αιτούμενο μέτρο είναι γενικής εφαρμογής ή περιορίζεται σε ορισμένα εγκλήματα. Ορισμένα μέτρα εφαρμογής της αμοιβαίας αναγνώρισης μπορούν να περιορίζονται στα σοβαρά εγκλήματα» (ή αλλιώς: το πεδίο εφαρμογής)

2.1 Στην απόφαση-πλαίσιο

Όπως αναφέρθηκε ήδη, το ΕΕΣ εκδίδεται είτε προς το σκοπό της άσκησης ποινικής δίωξης, είτε προς το σκοπό της εκτέλεσης ήδη επιβληθείσας ποινής ή μέτρου στερητικού της ελευθερίας. Στην πρώτη περίπτωση, το ΕΕΣ πρέπει να αφορά πράξη που τιμωρείται με στερητική της ελευθερίας ποινή ή με στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον δώδεκα μηνών.¹⁶¹ Στη δεύτερη, πρέπει να εκδίδεται για απαγγελθείσες καταδίκες διάρκειας τουλάχιστον τεσσάρων μηνών.¹⁶² Και στις δυο περιπτώσεις η συνδρομή αυτών των προϋποθέσεων κρίνεται κατά το δίκαιο του ΚΜ έκδοσης.

Παρατηρητέα σχετικά τα εξής:

α. Παρότι το ΕΕΣ θεσπίσθηκε υπό το κράτος των τρομοκρατικών ενεργειών της 11/9/2001, τελικά η εφαρμογή του δεν περιορίστηκε στην καταπολέμηση τέτοιου είδους εγκλημάτων, αλλά γενικεύθηκε και αφορά όλα τα εγκλήματα, εφόσον πληρούνται οι λοιπές προϋποθέσεις.¹⁶³

β. Παραδοσιακά, στο καθεστώς της έκδοσης, το πεδίο εφαρμογής των συμβάσεων έκδοσης ορίζεται με δύο τρόπους.¹⁶⁴ Ο πρώτος τρόπος είναι η «μέθοδος της απαρίθμησης» (enumerative method): Τα συμβαλλόμενα κράτη καταρτίζουν έναν κατάλογο, στον οποίο απαριθμούνται περιοριστικά τα εγκλήματα για τα οποία ισχύει η συμφωνία έκδοσης. Η μέθοδος αυτή έχει το μειονέκτημα ότι, σε περίπτωση παράλειψης ορισμένου εγκλήματος, απαιτείται συμπλήρωση του καταλόγου με νέα σύμβαση, ενώ παράλληλα πρόβλημα μπορεί να δημιουργηθεί εάν και τα δύο συμβαλλόμενα κράτη δεν εννοούν με την ίδια ονομασία το αυτό έγκλημα.¹⁶⁵

Ο δεύτερος τρόπος είναι η «μέθοδος του αποκλεισμού» (eliminative method), ή, όπως ονομάζεται στην ελληνική βιβλιογραφία, «το σύστημα της οριοθέτησεως της

¹⁶¹ Βλ. ά. 2 παρ. 1 απ-πλ.

¹⁶² Ο.π.

¹⁶³ Βλ. και *Descamps*, ό.π., σελ. 92, *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1284.

¹⁶⁴ Βλ. σχετικά *Bassiouni*, *International Extradition and World Public Order*, A.W. Sijtoff International Publishing Company, B.V., 1974, σελ. 315 επ.

¹⁶⁵ Σχετικά με τη μέθοδο της απαρίθμησης, βλ. *Bassiouni*, ό.π., σελ. 315 και 317 επ.

ποινής»¹⁶⁶. Με τη μέθοδο αυτή, ο κατάλογος που καταρτίζεται είναι ενδεικτικός κι όχι περιοριστικός. Κατά τη μέθοδο τούτη, τα συμβαλλόμενα κράτη συμφωνούν ότι οι πράξεις, για τις οποίες ισχύει η μεταξύ τους συμφωνία έκδοσης, είναι εκείνες που αντιμετωπίζονται και από τα δύο με ορισμένο βαθμό αυστηρότητας, ήτοι για τις οποίες απειλείται στα ποινικά συστήματα και των δύο κρατών ορισμένη ποινή, της οποίας συνήθως προσδιορίζεται το *minimum*. Τα δύο βασικά πλεονεκτήματα της μεθόδου αυτής είναι, αφενός ότι εκμηδενίζει το περιθώριο παράλειψης εγκλημάτων κατά την κατάρτιση της λίστας, και αφετέρου ότι ξεπερνά το σκόπελο της ονομασίας του εγκλήματος.¹⁶⁷ Ως μειονέκτημα της μεθόδου αυτής φαίνεται να ανακύπτει το πρόβλημα ότι, πλην εκείνων των εγκλημάτων, τα οποία ενέχουν ιδιαίτερη απαξία για την πλειονότητα των κρατών, τα λοιπά εγκλήματα είναι μάλλον δύσκολο να καλυφθούν από τη συμφωνία έκδοσης, αφού είναι πολύ πιθανό η νομοθετική πρόβλεψη ως προς το *minimum* είτε του ενός κράτους είτε του άλλου, να οδηγήσει σε μη εφαρμογή της σύμβασης.

Η μέθοδος που ακολουθείται για τον προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής του ΕΕΣ προσομοιάζει προς το σύστημα οριοθέτησης της ποινής. Δεν είναι, όμως, καθαρή εφαρμογή της μεθόδου αυτής, διότι δε λαμβάνει ως βάση προσδιορισμού της επαπειλούμενης ποινής τα ποινικά συστήματα τόσο του κράτους έκδοσης όσο και του κράτους εκτέλεσης, αλλά αρκείται στην πλήρωση της προϋπόθεσης του *minimum* ποινής στο πλαίσιο του ποινικού δικαίου του κράτους έκδοσης.

Με τα δεδομένα αυτά, η νέα μέθοδος φαίνεται να εξασφαλίζει τα πλεονεκτήματα του συστήματος οριοθέτησης της ποινής, αποφεύγοντας ταυτόχρονα τα μειονέκτημα, για το οποίο έγινε λόγος ανωτέρω: Με την καθιέρωση του *minimum* ποινής διασφαλίζεται ότι το ΕΕΣ εκδίδεται μόνο για πράξεις ορισμένης απαξίας, ενώ, ταυτόχρονα, ορίζοντας ως εφαρμοστέο δίκαιο όσον αφορά το ύψος της απειλούμενης ποινής αποκλειστικά το δίκαιο του κράτους έκδοσης, παρακάμπτεται το ζήτημα της σύμπτωσης του *minimum* αυτού και στα δύο δίκαια.¹⁶⁸

γ. Ζήτημα τίθεται ως προς τον τρόπο υπολογισμού του *minimum* της ποινής ή του μέτρου, στην περίπτωση που το ΕΕΣ εκδίδεται προς το σκοπό της άσκησης ποινικής δίωξης. Πιο συγκεκριμένα, ερωτάται εάν για το σχετικό υπολογισμό λαμβάνονται υπόψη τυχόν επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις. Ορθότερο

¹⁶⁶ Βλ. Χρυσικού, ό.π., σελ. 37, *Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη*, Οι διεθνείς συμφωνίες εκδόσεως εγκληματιών από τις οποίες δεσμεύεται η Ελλάδα, ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ 9, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1983 σελ. 97.

¹⁶⁷ Για τα ανωτέρω σχετικά με τη μέθοδο του αποκλεισμού βλ. *Bassiouni*, ό.π., σελ. 316 επ.

¹⁶⁸ Πρβλ. Πράσινη Βίβλο σχετικά με την προσέγγιση, την αμοιβαία αναγνώριση και την εκτέλεση ποινικών κυρώσεων στην ΕΕ [COM(2004) 334 τελ.], σελ. 12, όπου αναφέρεται ως στόχος η προσέγγιση των κυρώσεων ώστε να μην επωφελοούνται οι δράστες αξιοποιώντας πράξεων από το γεγονός ότι μεγάλες αποκλίσεις εμφανίζονται στις ποινές μεταξύ των ΚΜ.

είναι να θεωρήσουμε ότι αυτές δεν πρέπει να ληφθούν υπόψη, καθότι η απ-πλ δε διακρίνει.¹⁶⁹

δ. Σε περίπτωση που το ΕΕΣ εκδίδεται προς το σκοπό της εκτέλεσης ήδη επιβληθείσας ποινής ή μέτρου, είναι δυνατό το *minimum* των τεσσάρων μηνών να συμπληρώνεται αθροιστικά από περισσότερες επιβληθείσες ποινές ή μέτρα ασφαλείας.¹⁷⁰ Αυτό είναι σαφές από το γράμμα της διάταξης του ά. 2 παρ. 1 απ-πλ, που κάνει λόγο για «*απαγγεληθείσες καταδίκες*».

ε. Σε περίπτωση που το πρόσωπο για τη σύλληψη του οποίου εκδίδεται το ΕΕΣ έχει ήδη εκτίσει τμήμα της ποινής ή του μέτρου (π.χ. εξέτισε ορισμένο χρόνο σε φυλακές και στη συνέχεια απέδρασε), για να διαπιστωθεί εάν μπορεί να εκδοθεί ΕΕΣ, δεν ενδιαφέρει ο υπολειπόμενος χρόνος, αλλά η αρχική ποινή/ μέτρο που είχε επιβάλει το δικαστήριο.¹⁷¹ Σε αντίθετη περίπτωση θα υπήρχε ειδικότερη πρόβλεψη στην απ-πλ.

στ. ΕΕΣ εκδίδεται μόνον προκειμένου να επιβληθεί ή να εκτελεσθεί στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο. Τούτο σημαίνει, *e contrario*, ότι δεν μπορεί να εκδοθεί ΕΕΣ εάν έχει επιβληθεί, ή απειλείται, μόνο χρηματική ποινή.¹⁷² Άλλως, βέβαια, έχει το θέμα, εάν, μαζί με τη στερητική της ελευθερίας ποινή (ή μέτρο) που πληροί το απαιτούμενο *minimum*, έχει/ μπορεί να επιβληθεί και χρηματική ποινή.

¹⁶⁹ Για όλα αυτά βλ. *Keijzer*, The double criminality requirement, σε: *Blekxtoon - Van Ballegooij* (επιμ.), *Handbook on the european arrest warrant*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005, σελ. 140-141.

¹⁷⁰ Έτσι και *Keijzer*, ό.π., σελ. 141.

¹⁷¹ Βλ. *Keijzer*, ό.π., σελ. 142, *Blekxtoon*, *Commentary on an article by article basis*, σε: *Blekxtoon - Van Ballegooij* (επιμ.), *Handbook on the european arrest warrant*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005, σελ. 227.

¹⁷² Βλ. *Keijzer*, ό.π., σελ. 141.

2.2 Στο ν. 3251/2004

2.2.1 Περιπτώσεις έκδοσης ΕΕΣ

Στο ν. 3251/2004 οι περιπτώσεις για τις οποίες μπορεί να εκδοθεί ΕΕΣ περιέχονται στο ά. 5, υπό τον τίτλο «*πότε επιτρέπεται η έκδοση ΕΕΣ*». Το άρθρο αυτό διατηρεί ακριβώς το πλαίσιο εφαρμογής που θέτει η απ-πλ. Αυτό σημαίνει ότι τα εγκλήματα για τα οποία οι ελληνικές δικαστικές αρχές μπορούν να εκδώσουν ΕΕΣ είναι καταρχήν, κατά το ελληνικό δίκαιο, τουλάχιστον πλημμελήματα.¹⁷³ Στην περίπτωση, όμως, όπου το ΕΕΣ εκδίδεται για τη σύλληψη και παράδοση προσώπου, προκειμένου αυτό να εκτίσει ήδη απαγγελθείσες καταδίκες, μπορεί το απαιτούμενο *minimum* των τεσσάρων μηνών να προκύπτει από την πρόσθεση επιμέρους ποινών. Εφόσον συμβαίνει αυτό, τότε είναι νοητό να εκδοθεί από τις ελληνικές αρχές ΕΕΣ ακόμη και για την έκτιση ποινών που έχουν επιβληθεί για πταίσματα.¹⁷⁴ Θα μπορούσε, βέβαια, να υποστηριχθεί ότι το συμπέρασμα αυτό δεν ευσταθεί, καθώς ο νόμος κάνει λόγο για «*ποινή*» (κι όχι για «*ποινές*») κι αναφέρεται στην περίπτωση όπου η ποινή αυτή έχει προκύψει κατόπιν συγχώνευσης επιμέρους ποινών βάσει απαγγελθεισών καταδικαστικών αποφάσεων.¹⁷⁵

Στη συνάφεια αυτή έχει διατυπωθεί στη θεωρία η εξής άποψη:

«Με βάση το ά. 5, το ΕΕΣ εκδίδεται για πράξεις οι οποίες «τιμωρούνται» κατά τους ελληνικούς νόμους με στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ή πράξεις για τις οποίες υπάρχει «καταδίκη» σε στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας διάρκειας τουλάχιστον 4 μηνών. Ωστόσο είναι γνωστό ότι η απόφαση με την οποία επιβάλλονται τα αναπληρωματικά της ποινής μέτρα ασφαλείας [...] είναι απόφαση αθωωτική. Με βάση λοιπόν το γράμμα του νόμου, ΕΕΣ δεν μπορεί να εκδοθεί σε εκτέλεση των μέτρων αυτών, ανεξάρτητα από τη διάρκειά τους. Η διορθωτική ερμηνεία, μολονότι φαίνεται να αποδίδει τη βούληση του νομοθέτη, δε θα ήταν επιτρεπτή, εφόσον θα διεύρυνε, παρά το γράμμα του νόμου, το έδαφος εφαρμογής ενός επαχθούς μέτρου, όπως είναι το ΕΕΣ»¹⁷⁶.

Συνεπώς, κατά την ανωτέρω άποψη, η τυχόν εφαρμογή του μέτρου του ΕΕΣ για τα μέτρα ασφαλείας, ακόμη κι αν αυτά βρίσκονται εντός του πλαισίου διάρκειας που απαιτεί ο νόμος, θα συνιστούσε ανεπίτρεπτη αναλογία.

Το συμπέρασμα, όμως αυτό, δε φαίνεται αυτονόητο. Ως γνωστόν, αναλογία υπάρχει οσάκις το νόημα που προσδίδει ο ερμηνευτής στη διάταξη υπερβαίνει το

¹⁷³ Συνδ. ά. 18 εδ.β και ά. 53 ΠΚ.

¹⁷⁴ Βλ. συνδ. 55 εδ.α και 18 εδ. γ ΠΚ.

¹⁷⁵ Βλ. Τσόλκα, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (υπό δημοσίευση).

¹⁷⁶ Βλ. Συμεωνίδου-Καστανίδου, ό.π., σελ. 774.

γλωσσικό νόημα του κανόνα, δηλαδή εκφεύγει των γλωσσικών του ορίων και φθάνει τελικά να συνιστά διάπλαση νέου κανόνα.¹⁷⁷ Σκοπός της απαγόρευσης της δυσμενούς για τον κατηγορούμενο αναλογίας στο ποινικό δίκαιο είναι η προστασία του τελευταίου από μεθοδεύσεις σε βάρος του, αλλά και η εξασφάλιση σε αυτόν της δυνατότητας να γνωρίζει πέραν αμφιβολίας την ποινική μεταχείριση που επιφυλάσσει ο νόμος στο δράστη ορισμένης πράξης. Αυτό, όμως, δε συμβαίνει στην υπό εξέταση περίπτωση: Εκείνο που εννοεί ο νομοθέτης γίνεται πλήρως αντιληπτό, ακόμη κι αν η χρήση της λέξης «τιμωρείται» είναι -στενά νομικά- λανθασμένη. Με άλλα λόγια, η απαγόρευση της δυσμενούς αναλογίας είναι μέτρο προστασίας του πολίτη έναντι της αυθαιρεσίας του κράτους και ως τέτοιο πρέπει να αντιμετωπίζεται. Σε περιπτώσεις όπου ο πολίτης αντιλαμβάνεται με σαφήνεια το νόημα της διάταξης, είναι, νομίζω, περιττό να καταφεύγουμε στην έννοια της απαγορευμένης αναλογίας, προκειμένου να αποκλειστεί (έστω και εν μέρει) η εφαρμογή της διάταξης. Εξάλλου, το συμπέρασμα, ότι ΕΕΣ είναι δυνατό να εκδίδεται και για την εκτέλεση μέτρων ασφαλείας, προκύπτει και από τον ερμηνεία των όρων «τιμωρούνται» και «καταδίκη» υπό το πρίσμα της συγκεκριμένης απ-πλ.

2.2.2 Περιπτώσεις εκτέλεσης ΕΕΣ

Οι περιπτώσεις, κατά τις οποίες «*επιτρέπεται η εκτέλεση του ΕΕΣ*», ορίζονται στο ά. 10 του νόμου¹⁷⁸ και συμπίπτουν με τις περιπτώσεις έκδοσης ΕΕΣ, με μια διαφορά: Προκειμένου να αποκλεισθεί η εκτέλεση ΕΕΣ σε περιπτώσεις όπου ο εκζητούμενος έχει καταδικασθεί για πταίσματα σε ποινές, οι οποίες ανέρχονται συνολικά σε τέσσερις μήνες, ο έλληνας νομοθέτης έθεσε ως πρόσθετη προϋπόθεση η πράξη για την οποία εκδίδεται το ΕΕΣ να χαρακτηρίζεται από τους ελληνικούς ποινικούς νόμους ως πλημμέλημα ή κακούργημα (ά. 10 παρ. 1 στ. β). Η πρωτοβουλία αυτή είναι θετική για τον εκζητούμενο, καθώς μειώνει τις περιπτώσεις παράδοσής του. Παρ' όλ' αυτά, για να υπάρχει συνέπεια στις θέσεις του νομοθέτη, θα έπρεπε οι περιπτώσεις έκδοσης και εκτέλεσης του ΕΕΣ να συμπίπτουν απολύτως, ώστε να διαφαίνεται ταυτότητα αξιολογήσεων.

¹⁷⁷ Βλ. *Μυλωνόπουλου*, Εφαρμογές ποινικού δικαίου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1997, σελ. 17 επ., *Ανδρουλάκη*, Ποινικό δίκαιο. Γενικό μέρος. Θεωρία για το έγκλημα, Εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2000, σελ. 109 επ.

¹⁷⁸ Ενδεικτικά, για την εφαρμογή του ά. 10 ν. 3251/2004 βλ. 88/2005 ΕφΔωδ (ΠΟΙΝ), 82/2005 ΕφΔωδ (ΠΟΙΝ) (και οι δύο δημοσιευμένες στη ΝΟΜΟΣ), 1324/2005 ΑΠ (περίλ. στην ΠοινΔικ 2006, σελ. 121).

Επιπροσθέτως, ο έλληνας νομοθέτης επέλεξε η εκτέλεση του ΕΕΣ να τελεί υπό την αίρεση της πλήρωσης του όρου του διπλού αξιοποίνου, πλην, βεβαίως, των περιπτώσεων για τις οποίες αποκλείεται ο σχετικός έλεγχος.¹⁷⁹

¹⁷⁹ Για το θέμα αυτό βλ. εκτενέστερα κατωτέρω υπό B II 2.2.1.2

3. Δεύτερη παράμετρος: «το αν διατηρείται ή καταργείται η απαίτηση του εκατέρωθεν αξιοποίνου ως προϋπόθεση της αναγνώρισης» (ή αλλιώς: η αρχή του διττού αξιοποίνου)

3.1 Προσέγγιση της αρχής του διττού αξιοποίνου

3.1.1 Έννοια και διερεύνηση του διττού αξιοποίνου

Η αρχή του διττού αξιοποίνου (double criminality, double criminalité, beiderseitige Kriminalität) συνιστά μία από τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου της έκδοσης¹⁸⁰, η οποία μάλιστα, λόγω της συχνότητας εμφάνισής της στις συμφωνίες περί εκδόσεως, θεωρείται από ορισμένους διεθνής εθιμικός κανόνας.¹⁸¹

Η πρόβλεψη και εφαρμογή της αρχής (ή του όρου) του διττού αξιοποίνου σημαίνει ότι η έκδοση μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνον εφόσον η πράξη, για την οποία κατηγορείται ο εκζητούμενος, αποτελεί έγκλημα τόσο κατά το δίκαιο του εκζητούντος, όσο και κατ' εκείνο του εκζητουμένου κράτους.¹⁸² Πρακτικά, εκείνο που επιχειρείται κατά τη διερεύνηση του διττού αξιοποίνου είναι η διακρίβωση της ποινικής ταυτότητας της πράξης, για την οποία ζητείται η έκδοση, κατά τον ποινικό νόμο και των δύο κρατών.¹⁸³

Η διακρίβωση αυτή χωρεί σε δυο στάδια:

α. Κατά το πρώτο στάδιο ερευνάται η συνδρομή του όρου του διττού αξιοποίνου *in abstracto*, ήτοι εξετάζεται κατά πόσο η πράξη, για την οποία ζητείται η έκδοση, συνιστά έγκλημα και κατά τα δύο δίκαια.¹⁸⁴ Πραγματοποιείται, δηλαδή, μια σύγκριση μεταξύ των δικαίων των δύο συνεργαζομένων κρατών, ώστε να διαπιστωθεί ότι ορισμένη πράξη θεωρείται και από τα δύο αξιόποινη. Δεν πρόκειται, επομένως, κατ' ουσίαν για εφαρμογή και των δύο δικαίων¹⁸⁵, αλλά για «συνεπισκόπηση» ή συγκριτική αντιπαράθεση, προκειμένου να διακριβωθεί, εάν και τα δύο κράτη έχουν θεωρήσει την πράξη αποδοκιμαστέα σε τέτοιο βαθμό, ώστε να την τυποποιήσουν σε έγκλημα.

¹⁸⁰ Στον ελληνικό ΚΠΔ απαντά στο ά. 437 περ. α.

¹⁸¹ Βλ. *Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη*, ό.π., σελ. 96 με περαιτέρω παραπομπή, *Bassiouni*, ό.π., σελ. 325.

¹⁸² Βλ. ενδεικτικά *Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη*, ό.π., σελ. 95, *Χρυσικού*, ό.π., σελ. 36, *Βασιλακάκη*, Το αλλοδαπό δίκαιο στην ποινική δίκη, Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1999, σελ. 288.

¹⁸³ Βλ. *Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη*, ό.π., σελ. 97, *Χρυσικού*, ό.π., σελ. 38.

¹⁸⁴ Βλ. *Βασιλακάκη*, ό.π., σελ. 289, *Χρυσικού*, ό.π., σελ. 38.

¹⁸⁵ Για εφαρμογή κάνουν λόγο *Χρυσικός*, ό.π., σελ. 41, *Βασιλακάκης*, ό.π., σελ. 289.

Εφόσον, λοιπόν, επιχειρείται αυτή η σύγκριση μεταξύ των ποινικών διατάξεων των δυο κρατών, εύλογα τίθεται το ερώτημα, εάν ενδιαφέρει ο νομικός χαρακτηρισμός της πράξης, ή το εγκληματικό της περιεχόμενο: Ενδιαφέρει, δηλαδή, να υπάρχει ταυτότητα νομικού χαρακτηρισμού και στα δύο δίκαια, ή μήπως το κρίσιμο ερώτημα αφορά, αν οι υπό εξέταση ποινικές διατάξεις συμπίπτουν κατά περιεχόμενο ως προς την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση;

Όπως ορθά παρατηρείται¹⁸⁶, η απαίτηση και τα δύο δίκαια να αποδίδουν στην πράξη τον ίδιο νομικό χαρακτηρισμό θα δυσχέραινε σημαντικά τη διαδικασία της έκδοσης. Δεν μπορεί, βέβαια, η ανακύπτουσα δυσχέρεια της διαδικασίας να αποτελεί το μόνο κριτήριο για την απάντηση στο παραπάνω ερώτημα, στο βαθμό που συνδέεται με τον περιορισμό ατομικών δικαιωμάτων. Γεγονός, όμως, είναι, ότι η στείρα προσκόλληση στο νομικό χαρακτηρισμό αναιρεί την ουσία της διερεύνησης, η οποία πρέπει, νομίζω, να είναι περισσότερο προσανατολισμένη στο ουσιαστικό περιεχόμενο της αξιόποινης πράξης. Κατά τούτο, η διερεύνηση πρέπει να επικεντρώνεται στην ειδική υπόσταση του εγκλήματος, η οποία είναι άλλωστε και εκείνη εκ της οποίας πηγάζει η ιδιαίτερη απαξία της πράξης. Και πάλι είναι σαφές ότι δεν πρέπει να αναζητείται άνευ ετέρου η ακριβής σύμπτωση των στοιχείων της αντικειμενικής και υποκειμενικής υπόστασης στα δυο δίκαια, αλλά εκείνο, στο οποίο πρέπει να αποδοθεί, κατά τη γνώμη μου, βαρύτητα, είναι η σύμπτωση της ουσίας της συμπεριφοράς.¹⁸⁷ Αυτό θα κριθεί από το δικαστή, με σύγκριση των διατάξεων των δύο δικαίων (του εκζητούντος και του εκζητουμένου κράτους).¹⁸⁸ Μόνο τότε μπορεί να θεωρηθεί ότι όντως διερευνήθηκε αποτελεσματικά από το εκζητούμενο κράτος η συνδρομή του διττού αξιοποίνου in abstracto.

¹⁸⁶ Βλ. Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 294. Επίσης, βλ. εισαγγελική πρόταση της ΕφΘεσ 382/1993 (δημοσιευθείσα στη ΝΟΜΟΣ): «[...] η συμπεριφορά αυτή των εκζητουμένων, όπως ειδικότερα περιγράφεται στις εξεταζόμενες αιτήσεις εκδόσεως και χαρακτηρίζεται στα πιο πάνω εντάλματα συλλήψεως της αρμόδιας Τουρκικής αρχής, μπορεί να θεωρηθεί ότι περιέχει τουλάχιστον τα ουσιώδη στοιχεία του εγκλήματος της συστάσεως και συμμορίας» (η υπογράμμιση δική μου).

¹⁸⁷ Πρβλ. Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 294-295: «Η διάταξη του δικαίου του εκζητουμένου κράτους δεν μπορεί να είναι διαφορετική κατά τα αντικειμενικά και υποκειμενικά στοιχεία της από εκείνη του δικαίου του εκζητούντος κράτους, με βάση την οποία ζητείται η έκδοση: στην αντίθετη περίπτωση θα έχανε κάθε νόημα ο όρος του διπλού αξιοποίνου ως προϋπόθεση για την έκδοση. Δε σημαίνει όμως αυτό ότι απαιτείται και κατά τα δύο δίκαια ο ίδιος ακριβώς νομικός χαρακτηρισμός για την πράξη, για την οποία ζητείται η έκδοση.»

¹⁸⁸ Για παράδειγμα: Το ά. 374^Α ΠΚ (κλοπή χρήσης) απαιτεί, για την τέλεση του εγκλήματος, ως υποκειμενικό στοιχείο του αδίκου, το σκοπό χρήσης του ξένου μηχανοκίνητου μεταφορικού μέσου για πολύ μικρό χρονικό διάστημα. Νομίζω ότι δε θα ήταν άστοχο ο δικαστής να θεωρήσει ότι πληρούται ο όρος του διττού αξιοποίνου in abstracto εάν, λ.χ., η διάταξη του εκζητούντος κράτους έκανε λόγο για σκοπό χρήσης χωρίς να προσδιορίζει το χρονικό διάστημα (εφόσον, βέβαια, η διατύπωση δεν οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι ο δράστης θα χρησιμοποιούσε το μέσο για τόσο μακρύ χρονικό διάστημα, ώστε ο κύριός του να το αποστερείται οριστικά, και να έχουν πια εφαρμογή οι διατάξεις περί κλοπής).

β. Κατά το δεύτερο στάδιο ερευνάται η πλήρωση του όρου του διττού αξιοποίνου *in concreto*. Ελέγχεται, δηλαδή, εάν στη συγκεκριμένη περίπτωση υπάρχει λόγος που αίρει ή αποκλείει το αξιόποινο.¹⁸⁹ Τούτου, δε, νοουμένου *latu sensu*, καθότι περιλαμβάνει οποιονδήποτε νομικό λόγο μπορεί να οδηγήσει σε μη επιβολή της ποινής. Έτσι, ενδιαφέρει για παράδειγμα, η παραγραφή, οι λόγοι άρσης του αδικού, οι δυνητικοί λόγοι απαλλαγής από την ποινή, οι λόγοι αποκλεισμού του καταλογισμού, η *ne bis in idem*, η αμνηστία κλπ.¹⁹⁰

Η κρίση περί της *in concreto* πλήρωσης του όρου του διττού αξιοποίνου προϋποθέτει ότι το δικαστήριο του εκζητουμένου κράτους θα υπεισέλθει στην ουσία της υπόθεσης και θα κρίνει όπως ακριβώς θα έκανε, εάν η υπόθεση υπαγόταν στην αρμοδιότητά του («αναλογική μεταστροφή των πραγματικών περιστατικών»)¹⁹¹. Τούτο, σημειωτέον, δεν αναιρεί το γεγονός ότι το εκζητούμενο κράτος δεν ασκεί ίδια ποινική εξουσία, διότι το δικαστήριο κρίνει τα πραγματικά περιστατικά όχι ως τμήμα της αλλοδαπής ποινικής διαδικασίας εναντίον του εκζητουμένου, αλλά ως «πρόκριμα» για την απόφαση του κράτους σχετικά με την έκδοση. Η ποινική διαδικασία πραγματοποιείται εξ ολοκλήρου στο εκζητούν κράτος.

3.1.2 Λόγος ύπαρξης και *ratio* της αρχής του διττού αξιοποίνου

Η αρχή του διττού αξιοποίνου αποτελεί ειδικότερη έκφανση της αρχής της αμοιβαιότητας¹⁹²: Εξασφαλίζει ότι το εκζητούμενο κράτος δεν θα υποχρεωθεί να ικανοποιήσει μια αίτηση έκδοσης για έγκλημα για το οποίο δε θα μπορούσε το ίδιο να ζητήσει την έκδοση προσώπου. Δεν αποτελεί, επομένως, «πρόκριμα για την ενεργοποίηση στο δίκαιο της εκδόσεως της αρχής της αμοιβαιότητας [...]»¹⁹³, αλλά ούτε και μέσο επίτευξης αυτής¹⁹⁴: Εφόσον δεν πληρούται ο όρος του διττού αξιοποίνου, το εκζητούμενο κράτος αρνείται να ικανοποιήσει ορισμένο αίτημα έκδοσης, επειδή ακριβώς υπό τις συνθήκες αυτές δεν μπορεί να υπάρξει αμοιβαιότητα κι όχι με σκοπό να την εξασφαλίσει.

Συνακόλουθα, η αρχή του διττού αξιοποίνου, ως έκφανση της αρχής της αμοιβαιότητας, συνδέεται στενά με την έννοια της εθνικής κυριαρχίας, κατά την παραδοσιακή κρατικογενή της έννοια, καθότι επιτρέπει στο εκζητούμενο κράτος να

¹⁸⁹ Βλ. Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 300. Στον ελληνικό ΚΠΔ βλ. ά. 438 στ. δ.

¹⁹⁰ Βλ. Χρυσικού, ό.π., σελ. 47. Επίσης αναλυτικά Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 307 επ.

¹⁹¹ Βλ. Χρυσικού, ό.π., σελ. 48, Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 301, 303 επ.

¹⁹² Βλ. Χρυσικού, ό.π., σελ. 39, Bassiouni, ό.π., σελ. 323, Masset/Massa, ό.π., ex σελ. 240. Πρβλ. Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη, ό.π., σελ. 95.

¹⁹³ Την άποψη ότι η αρχή του διττού αξιοποίνου αποτελεί πρόκριμα για ενεργοποίηση της αρχής της αμοιβαιότητας υποστηρίζει ο Χρυσικός, ό.π., σελ. 39.

¹⁹⁴ Contra Χρυσικός, ό.π., σελ. 39.

εμμένει στις αξιολογήσεις του ως προς την τυποποίηση μιας συμπεριφοράς ως εγκλήματος¹⁹⁵ κι έτσι να μην προσφέρει βοήθεια στη δίωξη ενός προσώπου, που τέλεσε πράξη ποινικά αδιάφορη κατά το δίκαιο του forum.

Έχει διατυπωθεί η άποψη¹⁹⁶ ότι η αρχή του διπτού αξιοποίνου αποτελεί ασφαλιστική δικλείδα και εγγύηση για τον εκζητούμενο, διότι τον εξασφαλίζει «[...] έναντι του ενδεχομένου να υποστεί τις δυσμενείς συνέπειες της ποινικής δίωξης στο εξωτερικό, όταν η συμπεριφορά του σε μια αλλοδαπή πολιτεία ήταν μεν αντίθετη προς τις νομοθετικές επιταγές της τελευταίας, χωρίς όμως να αντιβαίνει προς το δίκαιο του εκζητουμένου κράτους [...]»¹⁹⁷. Αυτό είναι αληθές, με την εξής διευκρίνιση: Η αρχή του διπτού αξιοποίνου αποτελεί τρόπο «αυτοπροστασίας» του εκζητουμένου κράτους, το οποίο δεν επιθυμεί να ενεργοποιηθεί, προκειμένου να διωχθεί μια πράξη που κατά το δικό του δίκαιο δε συνιστά έγκλημα και για την οποία δε θα μπορούσε σε αντίστοιχη περίπτωση να ζητήσει τη συνδρομή του εκζητούντος κράτους. Κατά τούτο, η πρωταρχική της λειτουργία εκδηλώνεται στο πλαίσιο των διακρατικών σχέσεων και δεν αφορά καταρχήν την προστασία του εκζητουμένου. Μολαταύτα, η εφαρμογή της αρχής καταλήγει να τριτενεργεί υπέρ αυτού, δεδομένου ότι περιορίζει τις περιπτώσεις, κατά τις οποίες επιτρέπεται η έκδοση. Συνεπώς, μόνο ως παράπλευρη συνέπεια, και όχι ως αυτοτελής εγγύηση, μπορεί, νομίζω, να γίνει αντιληπτή η οποιαδήποτε λειτουργία του διπτού αξιοποίνου υπέρ του εκζητουμένου.

¹⁹⁵ Βλ. Μυλωνόπουλου, Ευρωπαϊκό ένταλμα..., *Alegre/Leaf*, ό.π., σελ. 208, 214, *Keijzer*, ό.π., σελ. 138.

¹⁹⁶ Βλ. Μανωλοπούλου-Βαρβιτσιώτη, ό.π., σελ. 95, Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 290 επ., του ιδίου, 9+1 σκέψεις για το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως, ΠοινΔικ 2006, σελ. 207, *Bantekas*, ό.π., σελ. 372, Χρυσικού, ό.π., σελ. 37.

¹⁹⁷ Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 207.

3.2 Η αρχή του διττού αξιοποίνου στο ΕΕΣ

3.2.1 Στην απόφαση-πλαίσιο

3.2.1.1 Ο κανόνας: δυνητική άρνηση εκτέλεσης σε περίπτωση έλλειψης του διττού αξιοποίνου

Ο κανόνας που θέτει καταρχάς η απ-πλ σχετικά με το διττό αξιόποιο βρίσκεται στο ά. 4 παρ. 1¹⁹⁸:

«[πρ.: Η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ] εάν, σε μια από τις περιπτώσεις που αναφέρονται στο ά. 2 παρ. 4¹⁹⁹, η πράξη λόγω της οποίας εκδίδεται το ΕΕΣ δε συνιστά αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιο του ΚΜ εκτέλεσης²⁰⁰· ωστόσο, προκειμένου περί φόρων, τελωνείων κι συναλλάγματος, η εκτέλεση του ΕΕΣ δεν θα μπορεί να αποτελεί αντικείμενο άρνησης λόγω του ότι η νομοθεσία του ΚΜ εκτέλεσης δεν επιβάλλει ίδιου τύπου φόρους ή τέλη ή δεν προβλέπει ίδιου τύπου ρύθμιση περί φόρων, τελών, τελωνείου και συναλλάγματος, με εκείνη του ΚΜ έκδοσης του εντάλματος.»²⁰⁰

Σχετικά με τη ρύθμιση αυτή πρέπει να παρατηρηθούν τα εξής:

α. Η απαίτηση του διττού αξιοποίνου, ως προϋπόθεση για την παράδοση, επαφίεται, υπό τη μορφή δυνητικού λόγου άρνησης εκτέλεσης, στην κρίση εκάστου ΚΜ, το οποίο, πλην των εξαιρέσεων του ά. 2 παρ. 1 απ-πλ (στις οποίες θα γίνει εκτενής αναφορά αργότερα), μπορεί να αποφασίσει κατά τη διακριτική του ευχέρεια, εάν θα προσκολληθεί στην αρχή του διττού αξιοποίνου ως κατάλοιπο αμοιβαιότητας, ή θα ακολουθήσει μια πιο ριζοσπαστική οδό και θα απεμπολήσει την αρχή. Γεγονός είναι ότι η απ-πλ δεν υποχρεώνει τα ΚΜ να αποφασίσουν άπαξ και δια παντός σχετικά με την απαίτηση ή μη του διττού αξιοποίνου, αλλά τους εξασφαλίζει τη δυνατότητα να επιλέξουν ad hoc σε κάθε περίπτωση τον τρόπο δράσης τους. Αποδεικνύεται, συνεπώς, για μια ακόμη φορά ότι τα ΚΜ επιδιώκουν τη διατήρηση «διεξόδων αμοιβαιότητας», μη όντας ακόμη έτοιμα να απαρνηθούν ολοκληρωτικά τις

¹⁹⁸ Βλ. και *Keijzer*, ό.π., σελ. 139.

¹⁹⁹ Το ά. 2 παρ.4 προβλέπει τα εξής: «Η παράδοση, προκειμένου για αξιόποινες πράξεις εκτός αυτών που καλύπτονται από την παρ. 2, μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση ότι οι πράξεις για τις οποίες εκδίδεται το ΕΕΣ συνιστούν αξιόποινη πράξη δυνάμει του δικαίου ου ΚΜ εκτέλεσης, ανεξαρτήτως των στοιχείων αντικειμενικής υποστάσεως ή του νομικού χαρακτηρισμού αυτής.» Η παρ. 2 περιέχει τον κατάλογο των εγκλημάτων για τα οποία κάμπτεται άνευ ετέρου το διττό αξιόποιο. Περισσότερα γι' αυτό κατωτέρω, υπό Β ΙΙ 3.2.1.2.

²⁰⁰ Η ρύθμιση θα μπορούσε να εξετασθεί συστηματικά και στην παράγραφο σχετικά με τους λόγους μη εκτέλεσης του ΕΕΣ. Θεωρήθηκε, όμως, ορθότερο να ενταχθεί η εξέτασή της στην παράγραφο αυτή, διότι έτσι παρέχεται συστηματική η δυνατότητα εποπτείας του συνόλου των ρυθμίσεων της απ-πλ που αφορούν την αρχή του διττού αξιοποίνου.

κλασικές έννοιες της διεθνούς συνεργασίας. Τούτο σημαίνει ότι, παρότι πραγματοποιείται έντονη προσπάθεια να εξοβελιστεί το πολιτικό στοιχείο από τη διαδικασία παράδοσης,²⁰¹ αυτό επιβιώνει ακόμη, αν και σε εξαιρετικά μικρότερη έκταση σε σχέση με τη διαδικασία έκδοσης.

β. Εντύπωση προκαλεί το δεύτερο ημιεδάφιο της υπό εξέταση διάταξης, που δεν επιτρέπει στο ΚΜ εκτέλεσης, προκειμένου για εγκλήματα που αφορούν φόρους, τέλη, τελωνείο και συνάλλαγμα, να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ για το λόγο ότι στο δικό του δίκαιο δεν υπάρχει ίδιος τύπος φόρου/ τέλους, ή ότι δεν προβλέπεται ίδιου τύπου ρύθμιση περί φόρων, τελών, τελωνείων ή συναλλάγματος. Η ratio της ρύθμισης αυτής δε φαίνεται να άπτεται νομικών αξιολογήσεων, αλλά προεχόντως συνδέεται με δημοσιονομικούς υπολογισμούς: Η πιθανότερη εξήγηση που μπορεί να δοθεί είναι ότι τα ΚΜ θέλησαν να παραχωρήσουν αμοιβαία το ένα στο άλλο τη δυνατότητα να επιδιώκει έκαστο την καταβολή τελών, φόρων κλπ. σε ολόκληρη την επικράτεια της ΕΕ, ανεξαρτήτως των ρυθμίσεων των λοιπών ΚΜ, χρησιμοποιώντας ακόμη και την οδό του ΕΕΣ. Πρέπει, βεβαίως, η επιλογή αυτή των ΚΜ να επικριθεί: Η διαδικασία με την οποία αντικαθίσταται η έκδοση άπτεται του ζητήματος των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Κατά τούτο δεν μπορεί τα δημοσιονομικά συμφέροντα των ΚΜ να παρεισφρύουν και να τυποποιούνται ως εξαίρεση σε έναν κανόνα που χρησιμεύει, κατά τη διακριτική ευχέρεια των ΚΜ, ως πρόσκομμα στη διαδικασία παράδοσης.²⁰²

²⁰¹ Βλ. ανωτέρω, υπό B I 1.

²⁰² Δεν αποτελεί, πάντως, η ρύθμιση αυτή καινοτομία της απ-πλ: Ήδη στο Δεύτερο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Έκδοσης, στο ά. 2 παρ. 2 προβλεπόταν ότι δεν επιτρέπεται η άρνηση της έκδοσης για το λόγο ότι η νομοθεσία του εκζητούμενου κράτους δεν επιβάλλει ίδιου τύπου φορολογικές επιβαρύνσεις με εκείνη του εκζητούντος κράτους. Επίσης, η αρχή του διπτού αξιοποιήσιμου κάμφθηκε μερικά για φορολογικά αδικήματα βάσει του ά. 63 της ΣΕΣΣ, αλλά και βάσει του ά. 6 της Σύμβασης για τη βελτίωση της έκδοσης μεταξύ των ΚΜ της ΕΕ. Στην τελευταία, μάλιστα, σύμβαση, η κάμψη του διπτού αξιοποιήσιμου θεσπίσθηκε για ευρύτερες κατηγορίες αδικημάτων. Για όλα αυτά βλ. *Χρυσικού*, ό.π., σελ. 44 επ. Ειδικά για τη Σύμβαση για τη βελτίωση της έκδοσης μεταξύ των ΚΜ της ΕΕ βλ. και *Παπαγιάννη*, Ο ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Αστυνομική και δικαστική συνεργασία. Schengen και Europol. Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2001, σελ. 295 επ.

3.2.1.2 Η εξαίρεση: Η κάμψη του διπτού αξιοποίνου

α) Ο κατάλογος των εγκλημάτων

Το ά. 2 παρ. 1 της απ-πλ περιλαμβάνει έναν κατάλογο εγκλημάτων, για τα οποία η αρχή του διπτού αξιοποίνου κάμπτεται. Ο κατάλογος αυτός περιλαμβάνει 32 εγκλήματα²⁰³ επί των οποίων χωρεί η κάμψη, εφόσον, όμως, αυτά τιμωρούνται από το ΚΜ έκδοσης του ΕΕΣ με στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών. Προκειμένου να καμφθεί, δηλαδή, η αρχή του διπτού αξιοποίνου, απαιτείται σωρευτικά το έγκλημα να ανήκει στον κατάλογο και να απειλείται στη νομοθεσία του κράτους έκδοσης με το κατώτατο προβλεπόμενο από την απ-πλ όριο. Ο κατάλογος μπορεί να εμπλουτισθεί με ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου ανά πάσα στιγμή (ά. 2 παρ. 3 απ-πλ).

Όπως ήδη έχει αναφερθεί, η κάμψη του διπτού αξιοποίνου για ορισμένα εγκλήματα δεν είναι καινοτομία της απ-πλ.²⁰⁴ Η δικαιολογητική βάση της κάμψης εντοπίζεται στην ίδια τη βασική ιδέα της ΕΕ και στο στόχο δημιουργίας ενιαίου χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ο οποίος αναγνωρίζεται θεσμικά στο ά. 2 παρ. 1 υποπ. 4 ΣΕΕ.²⁰⁵ Υπό το πρίσμα αυτό, η επικράτεια όλων των ΚΜ της ΕΕ θεωρείται ενιαία, κατά τρόπο ώστε να μην έχει πια νόημα ο όρος του διπτού αξιοποίνου ως έκφανσης της αρχής της αμοιβαιότητας (εξάλλου ήδη αναφέρθηκε ότι την αμοιβαιότητα έχει πλέον διαδεχθεί η αμοιβαία αναγνώριση, τουλάχιστον καταρχήν²⁰⁶).²⁰⁷ Περαιτέρω, η έννομη τάξη των ΚΜ της ΕΕ διαπνέεται από την άποψη νομικού πολιτισμού και παράδοσης από κοινά ιδεώδη και αρχές.²⁰⁸ Επομένως, η κάμψη ενέχει την αξιολόγηση ότι η εκτίμηση των ΚΜ σε σχέση με ορισμένες συμπεριφορές ως επί το πλείστον συμπίπτει.²⁰⁹ Πέραν, όμως, όλων αυτών, έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η αρχή του διπτού αξιοποίνου έρχεται σε αντίθεση προς την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης²¹⁰ και κατά τούτο δεν είναι

²⁰³ Αυτό δεν είναι απολύτως ακριβές. Βλ. στη συνέχεια αυτής της υποπαραγράφου.

²⁰⁴ Βλ. υποσ. 202.

²⁰⁵ Πρβλ. *Κιούπη*, ό.π., σελ. 974.

²⁰⁶ Βλ. ανωτέρω, υπό A II 6.

²⁰⁷ Πρβλ. *Descamps*, ό.π., σελ. 93.

²⁰⁸ Βλ. *Jescheck*, Δυνατότητες και όρια ενός ποινικού δικαίου για την προστασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετάφρ. Λίβου, ΠοινΧρ ΜΖ, σελ. 483.

²⁰⁹ Πρβλ. *Alegre/Leaf*, ό.π., σελ. 208.

²¹⁰ Βλ. Πρόταση του Συμβουλίου για απ-πλ για το ΕΕΣ και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των ΚΜ [COM(2001) 522 τελ.], σελ. 18, όπου προτείνεται η κατάργηση του διπτού αξιοποίνου με δύο μόνο περιπτώσεις εξαιρέσεων. Επίσης, βλ. *Descamps*, ό.π., σελ. 93 με περαιτέρω παραπομπή, και *Χρυσικού*, ό.π., σελ. 376.

περίεργο που ήδη με την απ-πλ γίνεται προσπάθεια κατάργησής της. Είναι γεγονός ότι, εφόσον η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αντικατέστησε την αμοιβαιότητα και το διπτό αξιόποινο αποτελεί έκφραση της τελευταίας, θα ήταν συνεπές εκ μέρους των ΚΜ να υιοθετήσουν την πλήρη κατάργηση του διπτού αξιοποιίου. Έτσι, τα ΚΜ εμφανίζονται να φάσκουν και να αντιφάσκουν. Εκείνο, όμως, που συμβαίνει στην πραγματικότητα, είναι αυτό που ήδη πολλάκις έχει επισημανθεί: Μη όντας ακόμη έτοιμα να αποδεσμευθούν πλήρως από την αμοιβαιότητα, τα ΚΜ κάνουν βήματα προς την εγκατάλειψή της, διατηρώντας παράλληλα ορισμένους δεσμούς με αυτή.

Ειδικότερα, όσον αφορά τον κατάλογο των εγκλημάτων, για τα οποία κάμπτεται το διπτό αξιόποινο, αυτός μοιάζει καταρχήν ετερόκλητος. Προσεκτικότερη ματιά, όμως, αποκαλύπτει ότι πρόκειται σε μεγάλο βαθμό για τα εγκλήματα που περιλαμβάνονται στο παράρτημα της Σύμβασης Ευρογοι^{211,212} και στα οποία προφανώς εστιάζεται το ενδιαφέρον των ΚΜ. Τα εγκλήματα αυτά δε στρέφονται κατά λίγων και συγκεκριμένων εννόμων αγαθών, αλλά καλύπτουν ένα μάλλον ευρύ φάσμα συμπεριφορών. Στην ουσία, σε ορισμένες περιπτώσεις δεν πρόκειται για μεμονωμένα εγκλήματα, αλλά για κατηγορίες εγκλημάτων²¹³. Έτσι, για παράδειγμα, ένα στοιχείο του καταλόγου αυτού είναι η «απαγωγή, παράνομη κατακράτηση και ομηρία», ενώ ένα άλλο τα «εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένου του παράνομου εμπορίου απειλούμενων ζωικών ειδών και του παράνομου εμπορίου απειλούμενων φυτικών ειδών και φυτικών ποικιλιών». Αυτό σημαίνει ότι η κατάργηση του διπτού αξιοποιίου έχει μεγαλύτερη έκταση από εκείνο που γενικά γίνεται αντιληπτό όταν γίνεται αναφορά στον «κατάλογο των 32 εγκλημάτων».

β) Ζητήματα ερμηνείας του καταλόγου

ι) Αοριστία και έλλειψη κοινών ορισμών

Προβλήματα γεννά το γεγονός ότι ο κατάλογος των εγκλημάτων είναι διατυπωμένος κατά τρόπο μάλλον αόριστο και ασαφή²¹⁴, ο οποίος δημιουργεί

²¹¹ ΕΕ C 316 της 27/11/1995, σελ. 2-32.

²¹² Βλ. *Descamps*, ό.π., σελ. 95, υποσ. 67, *Keijzer*, ό.π., σελ. 149.

²¹³ Κάπως έτσι *Peers*, ό.π., σελ. 14, *Keijzer*, ό.π., σελ. 147, 139-140, *Φυτράκη*, ό.π., σελ. 214, *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης..., σελ. 1297-1298, *Συμμεωνίδου-Καστανίδου*, ό.π., σελ. 775. Δεν είναι αληθές ότι ο κατάλογος αποτελείται μόνο από κατηγορίες εγκλημάτων. Π.χ. ο «βιασμός», ή ο «εμπρησμός με πρόθεση» δεν είναι κατηγορίες, αλλά μεμονωμένα εγκλήματα. Άλλο το θέμα της ερμηνείας των όρων αυτών, το οποίο εξετάζεται στη συνέχεια.

²¹⁴ Βλ. *Keijzer*, ό.π., σελ. 149, *Blekxtoon*, ό.π., σελ. 229 επ., *Mackarel*, ό.π., σελ. 44, *Καϊάφα-Γκμπάντι*, ό.π., σελ. 1297-1298, Έκθεση Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής, ό.π., σελ. 968, *Παπαδόπουλου*, Παρατηρήσεις στην ΣυμβαΠ 591/2005, ΠοινΔικ 2005, σελ. 553. Βλ.

ανασφάλεια δικαίου. Είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τι εννοεί ο ενωσιακός νομοθέτης όταν κάνει λόγο, για παράδειγμα, για «ξενοφοβία» ή για «δολιοφθορά». Το πρόβλημα οξύνεται, μάλιστα, περισσότερο στις περιπτώσεις όπου ο κατάλογος άπτεται τομέων σε σχέση με τους οποίους το δίκαιο βρίσκεται ακόμη σε φάση διάπλασης. Τέτοιος χώρος είναι κατ' εξοχήν εκείνος της πληροφορικής και του κυβερνοχώρου. Συνεπώς, ιδιαίτέρως δυσνόητη είναι, λόγου χάρη, η κατηγορία της «εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο».

Αληθεύει, βεβαίως, ότι πολλές από τις πράξεις του καταλόγου έχουν υπάρξει αντικείμενο αποφάσεων-πλαίσιο²¹⁵ ή συμβάσεων²¹⁶, κι ότι κατά ταύτα οι νομοθεσίες των ΚΜ έχουν (ή τουλάχιστον θα έπρεπε να έχουν) προσεγγισθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να καθίσταται δυνατή η κοινή ερμηνεία πολλών εγκλημάτων του ανωτέρω καταλόγου.²¹⁷ Το ζήτημα, όμως, παραμένει για τα λοιπά.²¹⁸ Αν προσθέσει σε αυτά κανείς και το ζήτημα των διαφορετικών γλωσσικών αποδόσεων της απόφασης-πλαίσιο,²¹⁹ γίνεται αντιληπτό το εύρος των διαφορετικών ερμηνειών που μπορούν να αποδοθούν στις κατηγορίες εγκλημάτων καθώς και στα επιμέρους εγκλήματα του καταλόγου.

Χρήσιμο είναι στο σημείο αυτό, προκειμένου να διαφανούν οι διαστάσεις του προβλήματος, να αναφερθεί ένα παράδειγμα, το οποίο απαντά συχνά στη βιβλιογραφία²²⁰: Σε όσες χώρες η ευθανασία δεν έχει τυποποιηθεί ως αυτοτελές έγκλημα, αυτή εξακολουθεί να θεωρείται ανθρωποκτονία εκ προθέσεως, ήτοι έγκλημα εκ των απαριθμουμένων στον κατάλογο του ά. 2 παρ. 2 απ-πλ. Αυτό σημαίνει ότι θα μπορούσε ένα ΚΜ που έχει αποποινικοποιήσει την ευθανασία να αναγκαστεί να παραδώσει πρόσωπο, το οποίο ζητείται από άλλο ΚΜ για την τέλεση της πράξης αυτής. Λύση στο πρόβλημα αυτό δε φαίνεται να υπάρχει βάσει των ισχυουσών ρυθμίσεων, καθώς α. το κράτος έκδοσης υποχρεούται να περιγράψει τις πράξεις, για τις οποίες εκδίδεται το ΕΕΣ, μόνο εάν αυτές δεν ανήκουν στον

επίσης τις θέσεις της *Advocaten voor de Wereld* στην απόφαση του ΔΕΚ C-303/05 *Advocaten voor de Wereld* κατά *Leden van de Ministerraad*.

²¹⁵ Βλ. π.χ. απ-πλ για την καταπολέμηση της απάτης και της πλαστογραφίας που αφορούν τα μέσα πληρωμής πλην των μετρητών (ΕΕ L 149 της 2/6/2001, σελ. 1-4, που ενδιαφέρει για την κατηγορία «παραχάραξη μέσων πληρωμής». Για άλλα παραδείγματα βλ. *Keijzer*, ό.π., σελ. 152 επ.

²¹⁶ Βλ. π.χ. την ευρωπαϊκή σύμβαση για την απάτη κατά των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ. Άλλα παραδείγματα σε *Keijzer*, ό.π., σελ. 152 επ.

²¹⁷ Βλ. *Τσόλκα*, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Ένα φιλόδοξο..., σελ. 109, με περαιτέρω παραπομπές στη διεθνή βιβλιογραφία: «[...] η εξέλιξη του ενωσιακού δικαίου στον τομέα της εναρμόνισης των εθνικών ποινικών κανόνων αίρει ουσιαδώς τις επιφυλάξεις που διατυπώνονται σε διεθνές επίπεδο ως προς την κατάργηση του διπλού αξιοποιήσιμου.»

²¹⁸ Για την έλλειψη κοινών ορισμών, βλ. ενδεικτικά *Peers*, ό.π., σελ. 31-32, 35, *Bantekas*, ό.π., σελ. 368, 374.

²¹⁹ Βλ. *Keijzer*, ό.π., σελ. 150.

²²⁰ Βλ. ενδεικτικά *Συμεωνίδου-Καστανίδου*, ό.π., σελ. 775-776, *Weyembergh*, ό.π., σελ. 150, *Descamps*, ό.π., σελ. 96.

κατάλογο²²¹ κι άρα δεν μπορεί η το κράτος εκτέλεσης να κρίνει ότι η περίπτωση, λ.χ., της ευθανασίας, δεν μπορεί κατά την ουσία της να θεωρηθεί ανθρωποκτονία και β. βάσει του ά. 2 παρ. 2 ργ. απ-πλ, ο ορισμός της πράξης δίδεται από το δίκαιο του κράτους έκδοσης. Συνεπώς, το κράτος εκτέλεσης κανέναν έλεγχο δεν μπορεί να ασκήσει σε περιπτώσεις, όπως αυτή του παραδείγματος.²²²

Τα ανωτέρω επιτρέπουν τη διατύπωση δυο παρατηρήσεων-συμπερασμάτων:
α. Ορθά επισημαίνεται²²³ ότι η κάμψη του διπτού αξιοποίνου λειτουργεί υπέρ των πιο συντηρητικών και αυστηρών δικαίων. **β.** Η εν λόγω ασάφεια λειτουργεί αναμφισβήτητα κατά του εκζητουμένου, ο οποίος, κατά την τέλεση της πράξης δεν μπορεί να προβλέψει με βεβαιότητα, εάν η πράξη είναι από εκείνες, για τις οποίες δεν πραγματοποιείται έλεγχος του διπτού αξιοποίνου. Αυτό είναι δε ζήτημα μέγιστης σημασίας, δεδομένων των εννόμων συνεπειών που μπορεί να έχει η παράδοση και συνακόλουθα η δίωξη του προσώπου. Είναι, λοιπόν, σαφές ότι ο κατάλογος θα έπρεπε κατά την κατάρτισή του να έχει τύχει λεπτομερέστερης και προσεκτικότερης επεξεργασίας, ώστε να διασφαλίζονται τα δικαιώματα του εκζητουμένου.

Το σοβαρότατο αυτό ελάττωμα του καταλόγου θα μπορούσε να μετριασθεί με αύξηση και προώθηση των ενωσιακών πρωτοβουλιών για την προσέγγιση των νομοθεσιών. Επιπροσθέτως, τη θέση του εκζητουμένου θα βελτίωνε σημαντικά η εισαγωγή στο σύστημα του ΕΕΣ της επιφύλαξης της δημόσιας τάξης²²⁴.

ii) Μορφές συμμετοχικής δράσης και υπαγωγή τους στον κατάλογο

Πέραν τούτων, τίθεται το ερώτημα, κατά πόσο ο κατάλογος καλύπτει και τις μορφές συμμετοχικής δράσης. Η απ-πλ σιωπά σχετικά με το θέμα αυτό. Επομένως, οποιαδήποτε απάντηση κι αν δοθεί, πρέπει να αντιμετωπίζει ενιαία όλες τις μορφές συμμετοχικής δράσης.

Έχω τη γνώμη, ότι η έκδοση ΕΕΣ είναι δυνατή και για την παράδοση των συμμετόχων. Ειδικότερα: Ο άμεσος συνεργός είναι, κατά το ά. 46 παρ. 1 εδ. β του

²²¹ Βλ. έντυπο του ΕΕΣ στο παράρτημα της απ-πλ.

²²² Γεννάται εδώ το ερώτημα κατά πόσο η παράδοση προσώπου για πράξη που κατά το δίκαιο του κράτος εκτέλεσης δε συνιστά έγκλημα, αποτελεί παραβίαση της αρχής της νομιμότητας του εγκλήματος και της ποινής. Δεδομένου ότι η συζήτηση αυτή δεν έχει λάβει σπουδαία διάσταση στη διεθνή βιβλιογραφία, πλην όμως απασχόλησε ιδιαίτερα κι έντονα την ελληνική θεωρία, κρίθηκε ορθότερο το θέμα αυτό να εξετασθεί στο δεύτερο τμήμα της παραγράφου, που αφορά το διπτό αξιόποινο στο ν. 3251/2004.

²²³ Βλ. *Weyembergh*, ό.π., σελ. 151, *Van der Wilt*, ό.π., σελ. 149. Κάπως έτσι *Μυλωνόπουλος*, Η κατάργηση του διπλού αξιοποίνου ως κατάχρηση δικαιώματος και η νομολογία του ΔΕΚ για το Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ΠοινΛ 2007, από την ιστοσελίδα του περιοδικού, www.poinikoslogos.gr.

²²⁴ Επ' αυτής κατωτέρω, υπό B II 3.2.2.2. γ).

ελληνικού ΠΚ, το πρόσωπο εκείνο, το οποίο παρέχει στο δράστη του εγκλήματος άμεση συνδρομή κατά τη διάρκεια της πράξης. Πρόκειται για

«[...] εν είδος τεχνάσματος ή βοηθήματος, το οποίον χρησιμοποιεί ο νόμος μας προς εξουδετέρωσιν και διόρθωσιν των ελαττωμάτων του “τυπικού” αντικειμενικού κριτηρίου της αυτοουργίας. Άμεσος συνεργός είναι τω όντι κατ’ ουσίαν εις συναυτουργός, όστις, καίτοι συμπράττει ισοτίμως ή και υπερόχως, δεν εκτελεί ωστόσο ούτε εν μέρει την “πράξιν αντικειμενικής υποστάσεως”»²²⁵.

Κατά τα ανωτέρω, ο άμεσος συνεργός, όντας επί της ουσίας (αλλά όχι και τύποις) συναυτουργός, πρέπει να αποτελεί πρόσωπο, εναντίον του οποίου μπορεί να εκδοθεί ΕΕΣ. Αντίθετη θέση θα οδηγούσε σε παράβλεψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και της ουσιαστικής λειτουργίας της άμεσης συνέργειας ως μορφής συμμετοχικής δράσης. Εφόσον, λοιπόν, μπορεί να εκδοθεί ΕΕΣ εναντίον του άμεσου συνεργού του εγκλήματος, τότε αναγκαία καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ΕΕΣ μπορεί να εκδοθεί γενικά και επί όλων των περιπτώσεων συμμετοχικής δράσης.²²⁶

Δεν τίθεται, εξάλλου, ζήτημα ανεπίτρεπτης αναλογίας, αφού ο νόμος αναφέρεται στην «αξιόποινη πράξη» και όχι στον χαρακτηρισμό που δίδεται στο πρόσωπο που διώκεται ως προς το είδος της συμμετοχής του, ήτοι χωρίς να διακρίνει μεταξύ αυτουργού και συμμετόχου.

iii) Λειτουργία του καταλόγου σε βάρος του εκζητουμένου

Τέλος, υποστηρίζεται²²⁷ ότι η κατάργηση του διπτού αξιοποίνου λειτουργεί σε βάρος του εκζητουμένου, διότι αυξάνει τις πιθανότητες αυτός να οδηγηθεί ενώπιον της δικαιοσύνης. Η παρατήρηση είναι ορθή. Πρέπει, όμως, να επισημανθεί και πάλι ότι το διπτό αξιόποινο μόνο «περιφερειακά» λειτουργούσε υπέρ του εκζητουμένου, καθότι πάντοτε συνδεόταν με την αμοιβαιότητα ως έκφανση αυτής. Συνεπώς μόνη η δευτερεύουσα προστατευτική λειτουργία του διπτού αξιοποίνου υπέρ του εκζητουμένου δεν αποτελεί επαρκή λόγο διατήρησής του σε ισχύ.

²²⁵ Βλ. Ανδρουλάκη, Ποινικόν δίκαιον, Γενικόν μέρος ΙΙ, (Πανεπιστημιακά παραδόσεις), Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1986, σελ. 199-200.

²²⁶ Όμοιο συμπέρασμα, χωρίς, όμως, αιτιολογία, Keijzer, ό.π., σελ. 151-152.

²²⁷ Βλ. ενδεικτικά Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 1297: «[...] μια τάση αποδόμησης των προϋποθέσεων ή των εμποδίων της έκδοσης σε συνδυασμό με μια τάση ενίσχυσης των δικαιωμάτων του εκζητουμένου στο διαδικαστικό επίπεδο μιας απλουστευμένης πλέον υλοποίησής της.»

γ) Περιορισμός της κάμψης του διπτού αξιοποίνου μέσω του ά. 4 παρ. 7 στ. α

Σύμφωνα με το ά. 4 παρ. 7 στ. α, το κράτος εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ εάν «κατά το δίκαιο του ΚΜ εκτέλεσης θεωρούνται [οι αξιόποινες πράξεις] ότι διεπράχθησαν εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στο έδαφος του κράτους εκτέλεσης ή σε εξομοιούμενο προς αυτό τόπο».

Η διάταξη αυτή έχει ερμηνευθεί από τη θεωρία²²⁸ ως εισάγουσα εξαίρεση²²⁹ στην υποχρέωση του κράτους εκτέλεσης να εκτελέσει το ΕΕΣ χωρίς διereύνηση του διπτού αξιοποίνου για τα εγκλήματα του καταλόγου. Υποστηρίζεται, δηλαδή, ότι, οσάκις συντρέχουν τα περιγραφόμενα στο ά. 4 παρ. 6 στ. α περιστατικά, το κράτος εκτέλεσης δικαιούται να αρνηθεί να εκτελέσει το ΕΕΣ, ακόμη κι αν η πράξη, για την οποία αυτό εξεδόθη, ανήκει στον κατάλογο των πράξεων, για τις οποίες κάμπτεται υποχρεωτικά το διπτό αξιόποινο.

Η ερμηνεία αυτή μετριάζει τις συνέπειες της κάμψης του διπτού αξιοποίνου, με την εφαρμογή της αρχής της εδαφικότητας, την οποία εισάγει στο σύστημα του ΕΕΣ η συγκεκριμένη διάταξη, και είναι, κατά τη γνώμη μου, ορθή. Πιο συγκεκριμένα: Οι λόγοι μη εκτέλεσης μπορούν να τύχουν εφαρμογής σε όλες τις περιπτώσεις έκδοσης ΕΕΣ, ακόμη κι αν αυτό εκδίδεται για ένα από τα εγκλήματα του καταλόγου. Μη αποδοχή της διαπίστωσης αυτής θα σήμαινε, π.χ., ότι, για τις περιπτώσεις κάμψης του διπτού αξιοποίνου, το κράτος εκτέλεσης υποχρεούται να παραδώσει τον εκζητούμενο, ακόμη και αν η πράξη, για την οποία έχει εκδοθεί το ΕΕΣ, έχει αμνηστευθεί (ά. 3 παρ.1 απ-πλ), ή ότι ο εκζητούμενος παραδίδεται υποχρεωτικά ακόμη κι αν κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης είναι, λόγω της ηλικίας του, πρόσωπο μη ποινικώς υπεύθυνο (ά. 3 παρ. 3 απ-πλ). Κάτι τέτοιο, όμως, είναι προφανές ότι δεν μπορεί να ισχυρισθεί κανείς βάσιμα. Επομένως, οι λόγοι μη εκτέλεσης, τόσο οι υποχρεωτικοί, όσο και οι δυνητικοί, αφορούν όλες ανεξαιρέτως τις πράξεις και εφαρμόζονται κατά τις ειδικότερες τιθέμενες προϋποθέσεις. Κατά συνέπεια, το ά. 4 παρ. 7 στ. α εφαρμόζεται και για τα εγκλήματα του καταλόγου και συνεπώς περιορίζει σε κάποιο βαθμό τις περιπτώσεις εφαρμογής της κάμψης του διπτού αξιοποίνου.

²²⁸ Βλ. *Keijzer*, ό.π., σελ. 161, *Descamps*, ό.π., σελ. 97, *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1290.

²²⁹ *Keijzer*, ό.π., σελ. 161: «[η διάταξη] λειτουργεί ως εξαίρεση στην εξαίρεση που θέτει το ά. 2 παρ. 2 απ-πλ [...]»

3.2.2 Στο ν. 3251/2004

3.2.2.1 Ο κανόνας: μη εκτέλεση σε περίπτωση έλλειψης του διττού αξιοποίνου

Ο Έλληνας νομοθέτης, με αφετηρία τη διάταξη του ά. 4 παρ. 1 απ-πλ, ανήγαγε με το ά. 10 παρ. 1 στ. α την πλήρωση του όρου του διττού αξιοποίνου σε καταρχήν απαραίτητη προϋπόθεση της εκτέλεσης οποιουδήποτε ΕΕΣ. Επί της ουσίας πρόκειται για ένα συγκεκαλυμμένο υποχρεωτικό λόγο μη εκτέλεσης. Εξαίρεση τέθηκε κι εδώ, κατ' επιταγή του ά. 4 παρ. 1 ημιεδ. β απ-πλ, για τα εγκλήματα που αφορούν φόρους, τέλη, τελωνείο και συνάλλαγμα. Ρητά ορίζεται ότι ο νομικός χαρακτηρισμός δε λαμβάνεται υπόψη για την εξακρίβωση του διττού αξιοποίνου. Τοιουτοτρόπως εξασφαλίζεται ότι η δικαστική αρχή εξετάζει την ουσία της συμπεριφοράς και ο σχετικός έλεγχος δεν εξαντλείται στην «ετικέτα» της πράξης.

3.2.2.2 Η εξαίρεση: η κάμψη του διττού αξιοποίνου

α) Ο κατάλογος των εγκλημάτων

Ακολουθώντας τη λογική της απ-πλ, ο Έλληνας νομοθέτης μετέφερε στο ν. 3251/2004 με το ά. 10 παρ. 2 τον κατάλογο των εγκλημάτων, για τα οποία κάμπτεται η αρχή του διττού αξιοποίνου.²³⁰ Επισημαίνεται ότι οι περισσότερες πράξεις που περιλαμβάνονται στον κατάλογο είναι και κατά τον ελληνικό ποινικό νόμο αξιόποινες²³¹.

Η μεταφορά αυτή θεωρήθηκε από ορισμένους θεωρητικούς²³² ανεπιτυχής, ως διευρύνουσα τον κατάλογο της απ-πλ. Ειδικότερα, επικρίθηκε η μεταφορά της «σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και παιδικής πορνογραφίας» με τους όρους «προσβολές κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εκμετάλλευση της γενετήσιας ζωής

²³⁰ Η νομολογία εφαρμόζει τη διάταξη που επιβάλλει την παράδοση προσώπων άνευ ελέγχου του διττού αξιοποίνου για τις πράξεις του καταλόγου. Βλ. ενδεικτικά ΑΠ(ΠΟΙΝ) 924/2005 (για απάτη), ΑΠ(ΠΟΙΝ) 306/2007 (για απάτη), ΑΠ(ΠΟΙΝ) 1736/2005 (για εισαγωγή ναρκωτικών ουσιών), ΑΠ(ΠΟΙΝ) 1124/2006 (για ανθρωποκτονία κατά συρροή), ΣυμβΑΠ 1324/2005 (για δόλια παραποίηση της αλήθειας σε έγγραφο καθ' υποτροπή και παραποίηση και πλαστογραφία επιταγής καθ' υποτροπή), όλες δημοσιευμένες στη ΝΟΜΟΣ, ΣυμβΑΠ 591/2005 (για αποπλάνηση παιδιού κατ' εξακολούθηση).

²³¹ Βλ. Τσόλκα, ό.π., σελ. 109, Κιούπη, ό.π., σελ. 974.

²³² Βλ. Παπαδόπουλου, ό.π., σελ. 553, Συμεωνίδου-Καστανίδου, ό.π., σελ. 777, της ίδιας, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και παράδοση ημεδαπών με σκοπό δίωξης (με αφορμή την ΣυμβΑΠ 591/2005), ΠοινΔικ 2005, σελ. 589, Καϊάφα-Γκμπάντι, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης..., σελ. 1298.

ανηλίκων, πορνογραφία ανηλίκων»²³³, η προσθήκη του εγκλήματος της διαφθοράς δίπλα σε εκείνο της δωροδοκίας²³⁴, και η μεταλλαγή της «παραχάραξης, περιλαμβανομένης της κιβδηλείας του ευρώ» ως «εγκλημάτων σχετικά με το νόμισμα, περιλαμβανομένου του ευρώ»²³⁵. Πράγματι, ο ελληνικός νόμος μοιάζει να αφίσταται κάπως του αρχικού καταλόγου της απ-πλ. Η πιθανότερη εξήγηση γι' αυτό είναι ότι ο νομοθέτης θέλησε να προσαρμόσει ορισμένα από τα εγκλήματα στην ελληνική νομοθεσία. Έτσι, για παράδειγμα, δεν υπάρχει στον ελληνικό ποινικό νόμο το έγκλημα της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών. Στον ΠΚ, όμως, περιλαμβάνονται εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ανηλίκων (π.χ. ά. 339 και 342 ΠΚ). Επί της ουσίας, δηλαδή, ο νομοθέτης διασαφήνισε το νόημα ορισμένων όρων της απ-πλ που δεν αντιστοιχούσαν στον ημεδαπό ποινικό νόμο. Δεν πρέπει, άλλωστε, να λησμονείται ότι η απ-πλ απευθύνεται προς όλα τα ΚΜ και κατά τούτο δεν μπορεί το κείμενό της να ερμηνεύεται με τους στενούς όρους κάθε εθνικού δικαίου. Αντίθετα, ο ερμηνευτής πρέπει να έχει πάντοτε κατά νου ότι η διατύπωση στις απ-πλ είναι ευρεία, ούτως ώστε να συμβαδίζει με τα διαφορετικά δίκαια των ΚΜ.²³⁶ Επομένως, ορισμένη απόκλιση από τη διατύπωση της απ-πλ είναι αναμενόμενη.

Μολαταύτα, σε συνέχεια της ανωτέρω άποψης, υποστηρίζεται το εξής:

«[...] θα πρέπει να γίνει δεκτό, με επιτρεπτή εφαρμογή της ιστοριοβουλητικής και λογικοσυστηματικής ερμηνείας, ότι ο νομοθέτης από παραδρομή εκφράστηκε ευρύτερα αυτού που ήθελε και ότι επομένως, ο έλεγχος του διπλού αξιοποίνου καταργείται μόνο για τις κατηγορίες αδικημάτων που περιγράφονται στην Απόφαση-Πλαίσιο. Τούτο άλλωστε επιβάλλεται και από την αρχή της αμοιβαιότητας που διέπει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης.»²³⁷

Ο περιορισμός της κάμψης του διπτού αξιοποίνου μόνο στις κατηγορίες που περιλαμβάνει η απ-πλ, σύμφωνα με την ανωτέρω συλλογιστική, δεν είναι δυνατός. Κι αυτό για δυο λόγους: **α.** Η υπόθεση περί παραδρομής του νομοθέτη δεν μπορεί να αποτελέσει έρεισμα για να πραγματοποιηθεί ερμηνεία ενάντια στο γράμμα του νόμου. Ο νομοθέτης θέσπισε διάταξη σαφή, η οποία πρέπει να τύχει εφαρμογής, ακόμη και αν υποθεθεί ότι όντως έχει εμφιλοχωρήσει λάθος. **β.** Η επίκληση της αρχής της αμοιβαιότητας ως αρχής διέπουσας το ΕΕΣ είναι μάλλον άστοχη. Το ΕΕΣ

²³³ Βλ. Συμεωνίδου-Καστανίδου, ό.π., σελ. 589, Παπαδόπουλου, ό.π., σελ. 553. Με την κάμψη το διπτού αξιοποίνου σε περίπτωση τέτοιου εγκλήματος ασχολήθηκε ο ΑΠ στην ΣυμβΑΠ 591/2005.

²³⁴ Βλ. Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 1298.

²³⁵ Ibidem.

²³⁶ Βλ. και Εισηγητική Έκθεση του ν.: «[η] γενικόλογη διατύπωση της απ-πλ [...] οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και σε ορολογικές αποκλίσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών εννόμων τάξεων[...]».

²³⁷ Βλ. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ο νόμος..., ό.π., σελ. 777.

εντάσσεται στις πρωτοβουλίες της ΕΕ που ερείδονται επί της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης²³⁸ κι όχι επί της αρχής της αμοιβαιότητας, η οποία δεν διαδραματίζει πια (καθοριστικό) ρόλο στις σχέσεις μεταξύ των ΚΜ²³⁹.

β) Παραβίαση διατάξεων του Συντάγματος και της ΕΣΔΑ;

ι) Ως προς την αρχή nullum crimen nulla poena sine lege

Υποστηρίζεται²⁴⁰ ότι η παράδοση προσώπου για μία από τις (λιγοστές) πράξεις του καταλόγου, που δεν αποτελούν έγκλημα κατά τον ελληνικό ποινικό νόμο (π.χ. ρατσισμός, ξενοφοβία, δολιοφθορά), παραβιάζει την αρχή nullum crimen nulla poena sine lege²⁴¹ η οποία κατοχυρώνεται τόσο στο Σύνταγμα (ά. 7 παρ.1), όσο και στην ΕΣΔΑ (ά. 7 παρ. 1). Πιο συγκεκριμένα, θεωρείται ότι, εφόσον η πράξη δεν τυποποιείται ως έγκλημα από το δίκαιο του κράτους έκδοσης (εν προκειμένω της Ελλάδας), δεν πληρούνται οι θεμελιώδεις προϋποθέσεις επιβολής ποινής, που είναι η ύπαρξη νόμου και η ύπαρξη εγκλήματος.

Ο συλλογισμός αυτός, αν και prima facie μοιάζει ορθός, παραγνωρίζει τα εξής:

α. Η αρχή nullum crimen nulla poena sine lege αφορά το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο, και όχι το δικονομικό. Στο συμπέρασμα αυτό άγει ήδη η λεκτική διατύπωση της αρχής τόσο στο Σύνταγμα όσο και στην ΕΣΔΑ. Η απ-πλ και ο νόμος που την ενσωματώνει στην ελληνική έννομη τάξη εντάσσονται στην ύλη του ποινικού

²³⁸ Βλ. ήδη προοίμιο απ-πλ, παρ. 6.

²³⁹ Βλ. και υποσ. 108.

²⁴⁰ Βλ. ενδεικτικά Παπαδόπουλου, ό.π., σελ. 553, υποσ. 6, Καϊάφα-Γκμπάντι, Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την τρομοκρατία και οι δηλώσεις πίστης στο Σύνταγμα, ΠοινΔικ 2004, σελ. 837, της ιδίας, Το ποινικό δίκαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σημαντικές όψεις και προοπτικές εξέλιξης, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 328-329, της ιδίας, Ευρωπαϊκή σύγκλιση και ποινικό δίκαιο-Σύγχρονες εξελίξεις, ΠοινΔικ 2001, σελ. 1291-1292, Μανωλεδάκη/ Καϊάφα-Γκμπάντι, Παρατηρήσεις στην πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση απόφασης πλαισίου από το Συμβούλιο σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ΠοινΔικ 2001, σελ. 1107, Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ο νόμος για..., σελ. 776, Μυλωνόπουλου, Η κατάργηση..., του ιδίου, Ευρωπαϊκό ..., Φυτράκη, ό.π., σελ. 214-215, Παπαχαράλαμπος, Το ποινικό δίκαιο του «εχθρού»: Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τρομοκρατία και έκτακτη αντιτρομοκρατική νομοθεσία στις ΗΠΑ, ΠοινΔικ 2002, σελ. 190, Alegre/Leaf, ό.π., σελ. 208, Mitsilegas, ό.π., σελ. 1286-1287, Peers, ό.π., ex σελ. 25. Contra Τσόλκα, ό.π., σελ. 108-109, Σπινέλλη, Παρελθόν και μέλλον της έκδοσης στην Ευρώπη (Από την περίπτωση του Ρήγα στις περιπτώσεις Οτσαλάν και Πινোসέτ), ΠοινΧρ ΝΑ, ex σελ. 681. Βλ., επίσης, Παρará, Το Σύνταγμα και το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ΤΟ ΒΗΜΑ, 13/1/2002, διαθέσιμο μέσω της ιστοσελίδας <http://tonima.dolnet.gr>, όπου χαρακτηρίζει την αρχή του διττού αξιοποίνου ως «τελείως ξεπερασμένη».

²⁴¹ Για την αρχή nullum crimen nulla poena sine lege βλ. ενδεικτικά Ανδρουλάκη, Ποινικό Δίκαιο..., σελ. 93 επ.

δικονομικού δικαίου.²⁴² Επομένως, δεν μπορεί μέσω της απ-πλ και του νόμου αυτού να προκύψει παραβίαση της εν λόγω αρχής.²⁴³

βα. Ακόμη, όμως, και αν δεν ελάμβανε κανείς υπόψη την ανωτέρω σκέψη, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αρχή του διττού αξιοποίνου δε συνδέεται με την αρχή της νομιμότητας του εγκλήματος και της ποινής, αλλά με την αμοιβαιότητα. Ακόμη και με τα δεδομένα της προ του ενωσιακού πυλώνα δικαστικής συνεργασίας, ως *lex* στο πλαίσιο της έκδοσης δε νοούταν ο νόμος το εκζητουμένου κράτους, αλλά ο νόμος του εκζητούντος. Τούτο επιβεβαιώνει το γεγονός ότι το διττό αξιόποινο δεν υπήρξε ποτέ μηχανισμός προστασίας του εκζητουμένου, αλλά έκφανση της αμοιβαιότητας, ο έλεγχος δε του διττού αξιοποίνου δεν πραγματοποιούταν, ώστε να εξασφαλισθεί η τήρηση της αρχής της νομιμότητας, αλλά προς το σκοπό της διαπίστωσης της αμοιβαιότητας. Επομένως, τυχόν σύνδεση της *nullum crimen* με το διττό αξιόποινο δε φαίνεται ορθή.²⁴⁴

ββ. Πέραν τούτων, η ανωτέρω άποψη ενέχει έντονο το στοιχείο της εδαφικότητας με την κλασική-στενή αυτής έννοια: βλέπει το κράτος ως μεμονωμένο και ανεξαρτήτως δρώντα φορέα εξουσίας. Εκείνο που λησμονείται είναι ότι, με την εισαγωγή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στον τρίτο πυλώνα της ΕΕ, η έννοια της εδαφικότητας έχει μεταβληθεί και «διευρυνθεί», ώστε να προσλάβει ένα περιεχόμενο ευρύτερο, προσαρμοσμένο στη νέα πραγματικότητα της ενωσιακής συνεργασίας. Αυτό σημαίνει ότι η έννοια της *lex* δε γίνεται πια αντιληπτή με εθνικούς όρους, αλλά με όρους ευρωπαϊκούς. Με άλλα λόγια, ως *lex* πια νοείται ο νόμος του κράτους έκδοσης.

Έναντι των ανωτέρω προβάλλεται το επιχείρημα²⁴⁵ ότι νόμος για τις ανάγκες του ά. 7 Σ δεν μπορεί να είναι νόμος αλλοδαπής πολιτείας, ο οποίος δεν αναγνωρίστηκε μέσω διεθνούς σύμβασης κατ' ά. 28 παρ. 1 Σ, ή δεν παρήχθη από διεθνή οργανισμό με σχετική αρμοδιότητα. Το αντεπιχείρημα αυτό δεν λαμβάνει όμως υπόψη το γεγονός ότι αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων σημαίνει ταυτόχρονα και αναγνώριση των νόμων, βάσει των οποίων οι αποφάσεις αυτές παρήχθησαν. Άλλως η αρχή καθίσταται κενή περιεχομένου. Η αμοιβαία αναγνώριση

²⁴² Πρβλ. απόφαση 2 BvR 2236/04 του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 18/7/2005 (ΠοινΧρ 2005, σελ. 853, με επιμέλεια Χριστόπουλου), όπου το δικαστήριο επισημαίνει ότι το δίκαιο της έκδοσης εντάσσεται στο ποινικό δικονομικό δίκαιο.

²⁴³ Έτσι και ΔΕΚ C-303/05, ιδίως σκ. 52-53, και προτάσεις Γενικού Εισαγγελέα επί της υπόθεσης αυτής, ιδίως σκ. 103-104: «[...] η αρχή της νομιμότητας προβάλλεται στην άσκηση του *ius puniendi* του κράτους ή στην εκτέλεση των αποφάσεων που έχουν κυρωτικό περιεχόμενο και, ως εκ τούτου, η απόφαση-πλαίσιο ουδόλως μπορεί να το παραβιάσει δεδομένου ότι δεν προβλέπει καμία ποινή και δεν σκοπεί ούτε καν στην εναρμόνιση των ποινικών συστημάτων των κρατών μελών.»

²⁴⁴ Κάπως έτσι Τσόλκα, ό.π., σελ. 108-109.

²⁴⁵ Βλ. Μανωλεδάκη/Καϊάφα-Γκμπάντι, ό.π., σελ. 1107.

ναι μεν δεν κατοχυρώνεται ακόμη ρητά στη ΣΕΕ, πλην όμως τα ΚΜ εξέφρασαν την αυθεντική τους βούληση να λειτουργήσει το ΕΕΣ επί τη βάση της αρχής αυτής. Η βούληση αυτή αποτυπώνεται στην απ-πλ, η οποία μάλιστα, ως παράγωγο ενωσιακό δίκαιο, είναι είτε ισοδύναμη, είτε ανώτερη του διεθνούς δικαίου. Συνεπώς, επαρκεί η απ-πλ, ώστε να θεωρηθεί ως lex υπό την έννοια του ά. 7 του Συντάγματος ο νόμος άλλου ΚΜ της ΕΕ.

βγ. Τέλος, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ότι το κράτος εκτέλεσης δεν ασκεί ίδια ποινική εξουσία, αλλά συνεπικουρεί το κράτος έκδοσης στην άσκηση της δικής του εξουσίας και κατά συνέπεια η ύπαρξη στο δίκαιο του πρώτου, αντίστοιχου κυρωτικού νόμου, παρέλκει.^{246,247}

βδ. Εφόσον, λοιπόν, lex είναι ο νόμος του κράτους έκδοσης, αυτονόητα υπάρχει και έγκλημα, εφόσον το κράτος έκδοσης τυποποιεί ορισμένη συμπεριφορά ως τέτοιο.²⁴⁸ Ουδεμία σημασία έχει, κατά τα ανωτέρω, το ότι η πράξη δεν αποτελεί έγκλημα κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης.²⁴⁹

Στα συμπεράσματα αυτά κατέληξε, άλλωστε, και το ΔΕΚ²⁵⁰, διερευνώντας τυχόν παραβίαση της αρχής της νομιμότητας, κατόπιν προδικαστικού ερωτήματος που υπέβαλε το Arbitragehof (ή Cour d' arbitrage) του Βελγίου, επ' ευκαιρία εκκρεμώσεως ενώπιόν του δίκης, που κινήθηκε κατόπιν προσφυγής, με αίτημα την εν όλω ή εν μέρει ακύρωση του νόμου, με τον οποίο ενσωματώθηκε στο βελγικό δίκαιο η απ-πλ για το ΕΕΣ. Σημειώνεται ότι και ο Γενικός Εισαγγελέας που χειρίστηκε την υπόθεση διέτύπωσε ίδια άποψη με αυτήν που τελικά ακολούθησε το ΔΕΚ.

ii) Ως προς την ύπαρξη νομίμου εντάλματος

Σύμφωνα με το ά. 6 Σ, *«κανείς δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή η προφυλάκιση»*. Επίσης, σύμφωνα με το ά. 5 παρ. 1 στ. στ ΕΣΔΑ, *«Ουδείς επιτρέπεται να στερηθεί της ελευθερίας του ειμή εις τας ακολούθους*

²⁴⁶ Για τις σκέψεις αυτές βλ. και Τσόλκα, ό.π., σελ. 108-109, και με περαιτέρω παραπομπές στη διεθνή βιβλιογραφία.

²⁴⁷ Εκτός, βέβαια, αν η σχετική ποινική διάταξη αντιβαίνει στη δημόσια τάξη του κράτους εκτέλεσης. Βλ. σχετικά κατωτέρω, υπό Β II 3.2.2.2 γ).

²⁴⁸ Βλ., επίσης, απόφαση ΔΕΚ C-303/05, ιδίως σκ. 53: *«[...] ο ορισμός των εν λόγω πράξεων και ο καθορισμός των εφαρμοστέων ποινών εξακολουθεί να γίνεται βάσει της νομοθεσίας του κράτους μέλους που εξέδωσε το ένταλμα, το οποίο, όπως άλλωστε ορίζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 3, της εν λόγω αποφάσεως-πλαίσιο, οφείλει να σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου, όπως διατυπώνονται στο άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΕ, και, επομένως, την αρχή "ουδεμία ποινή άνευ νόμου".»*

²⁴⁹ Βλ. υποσ. 247.

²⁵⁰ Βλ. απόφαση C-303/05, όπου και παραπομπές ανωτέρω.

περιπτώσεις και συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν, εάν πρόκειται περί νομίμου συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου [...] εναντίον του οποίου εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως εκδόσεως». Βάσει τούτων, υποστηρίζεται²⁵¹ ότι το ΕΕΣ δεν αποτελεί αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα και συνεπώς η σύλληψη προσώπου βάσει αυτού δεν πληροί τις προϋποθέσεις στέρησης της ελευθερίας που τίθενται από το Σ και την ΕΣΔΑ.

Πρέπει καταρχάς να παρατηρηθεί ότι η ΕΣΔΑ εστιάζει στη νομιμότητα της διαδικασίας στέρησης της ελευθερίας προς το σκοπό της έκδοσης. Επομένως, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν το ΕΕΣ αρκεί, βάσει της ΕΣΔΑ, για τη σύλληψη ορισμένου προσώπου από το ελληνικό κράτος, αρκεί να διαπιστωθεί ότι αυτό συνιστά αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα κατά τις επιταγές του Σ.²⁵²

Η εξέταση, νομίζω, διακρίνεται σε δυο σκέλη: το ένα αφορά τον δικαστικό χαρακτήρα του εντάλματος, δηλαδή την έκδοσή του από δικαστική αρχή, και το άλλο το αιτιολογημένο, δηλαδή να προσδιορίζεται με σαφήνεια η πράξη για την οποία κατηγορείται και συλλαμβάνεται το πρόσωπο καθώς και ο νόμος, στον οποίο η πράξη αυτή τυποποιείται ως έγκλημα. Πρέπει, δε, να εξετασθεί πρώτος ο δικαστικός χαρακτήρας του εντάλματος, διότι άνευ τούτου δεν υφίσταται καν το «τυπικό» στοιχείο της ύπαρξης εντάλματος.

α. Το ΕΕΣ είναι όντως δικαστικό ένταλμα, διότι υποχρεωτικά εκδίδεται από την αρμόδια προς τούτο δικαστική αρχή του ΚΜ έκδοσης. Όπως άλλωστε προαναφέρθηκε, η «δικαστικοποίηση» της διαδικασίας είναι μία από τις καινοτομίες του ΕΕΣ.²⁵³ Επομένως, η πρώτη προϋπόθεση ύπαρξης νομίμου εντάλματος πληρούται.

β. Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, η επισκόπηση των στοιχείων του περιεχομένου του εντάλματος στο άρθρο 2 του ν. 3251/2004 καθώς και στο παράρτημα της απ-πλ, στο οποίο περιλαμβάνεται το έντυπο του ΕΕΣ, καταδεικνύει ότι πρόκειται για ένταλμα επαρκώς αιτιολογημένο. Ειδικότερα, το κράτος έκδοσης οφείλει να προσδιορίσει τις αξιόποινες πράξεις για τις οποίες ζητείται η παράδοση του προσώπου, να περιγράψει τις περιστάσεις τέλεσής τους (χρόνος, τόπος, μορφή συμμετοχής του εκζητουμένου), να αναφέρει τη φύση και το νομικό τους χαρακτηρισμό και να επισημάνει την εφαρμοστέα νομική διάταξη του ποινικού του δικαίου. Τα στοιχεία αυτά είναι, κατά τη γνώμη μου αρκετά, ώστε να θεωρηθεί το ΕΕΣ αιτιολογημένο.²⁵⁴

²⁵¹ Βλ. *Μανωλεδάκη/Καϊάφα-Γκμπάντι*, ό.π., σελ. 1108.

²⁵² Βλ. και *Τσόλκα*, ό.π., σελ. 108.

²⁵³ Βλ. ανωτέρω, υπό Β Ι 1.

²⁵⁴ Βλ. όμοιο συμπέρασμα σε *Τσόλκα*, ό.π., σελ. 108.

Συνεπώς, το ΕΕΣ συγκεντρώνει και τις δύο απαραίτητες προϋποθέσεις που θέτουν το Σύνταγμα και η ΕΣΔΑ, προκειμένου να στερηθεί νομίμως βάσει αυτού ο εκζητούμενος την ελευθερία του.

Παρ' όλ' αυτά, διατυπώνεται η άποψη ότι τα ανωτέρω στοιχεία δεν επαρκούν για να νομιμοποιηθεί η σύλληψη του εκζητουμένου σε περιπτώσεις όπου δεν πληρούται ο όρος του διττού αξιοποίνου, διότι «*το Σύνταγμα αυτονόητα εξυπνοεί κατ' ελάχιστο ένταλμα που έχει εκδοθεί για αξιόποινη πράξη*»²⁵⁵. Η αντίρρηση αυτή φαίνεται να στερείται βασιμότητας, καθώς ερείδεται στην άποψη ότι η αρχή *nullum crimen nulla poena sine lege* τυγχάνει εφαρμογής στην απ-πλ και το νόμο που την ενσωματώνει και, περαιτέρω, υπολαμβάνει ότι *lex* για τις ανάγκες της αρχής μπορεί να είναι μόνον ο ελληνικός νόμος. Όπως, όμως, προαναφέρθηκε, αφενός η υπό συζήτηση αρχή δεν αφορά το ποινικό δικονομικό δίκαιο και άρα την απ-πλ και το νόμο που την ενσωματώνει, αφετέρου *lex* για το ΕΕΣ δεν είναι άλλη από τον ποινικό νόμο του κράτους έκδοσης. Άρα, ακόμη κι αν δεν ικανοποιείται ο όρος του διττού αξιοποίνου, αξιόποινη πράξη υπάρχει κατά τη *lex* που ενδιαφέρει και που είναι εκείνη του κράτους έκδοσης. Συνεπώς, δεν υπάρχει πρόσκομμα στο να θεωρηθεί το ΕΕΣ ως νόμιμο ένταλμα, σύμφωνα με το Σύνταγμα και την ΕΣΔΑ.

γ) Η δημόσια τάξη ως όρος προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου

Από τις ανωτέρω σκέψεις έχει κατ' αρχάς συναχθεί το συμπέρασμα, ότι η κάμψη του διττού αξιοποίνου, ακόμη και στις περιπτώσεις όπου ο όρος του διττού αξιοποίνου πράγματι ελλείπει, δεν έρχεται σε αντίθεση με την αρχή της νομιμότητας του εγκλήματος και της ποινής, ούτε δημιουργεί ζητήματα μη νομιμότητας του εντάλματος. Μολαταύτα, δεν μπορεί κανείς να αγνοήσει το γεγονός ότι το φιλόδοξο σχέδιο της ενωσιακής δικαστικής συνεργασίας βρίσκεται ακόμη εν τη γενέσει του. Αυτό καταδεικνύουν, άλλωστε, και οι ενέργειες των ΚΜ, με τις οποίες εκδηλώνεται απροθυμία πλήρους εγκατάλειψης των παραδοσιακών εννοιών της διεθνούς δικαστικής συνεργασίας. Εξάλλου, κανένα εγχείρημα δεν πρέπει να είναι άμοιρο ελέγχου και βασάνου, όταν μέσω αυτού επιβάλλονται περιορισμοί των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Για το λόγο αυτό, στη θέση του διττού αξιοποίνου, το οποίο αποτυπώνει την –ξεπερασμένη πια– αμοιβαιότητα, αναζητείται μια άλλη λύση, ικανή να εξασφαλίζει ότι θα πραγματοποιείται, πριν από την εκτέλεση του εντάλματος, ένας

²⁵⁵ Βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης..., σελ. 1301, υποσ. 50. Η υπογράμμιση της συγγραφέως.

έλεγχος που θα θωρακίζει τα ατομικά δικαιώματα του εκζητουμένου, σε περίπτωση παράδοσής του για πράξη που δεν θεωρείται έγκλημα κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης, αλλά και γενικότερα σε όλες τις περιπτώσεις, όπου ζητείται η παράδοση προσώπου.

Ως τέτοια λύση έχει προταθεί²⁵⁶ η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης. Η δημόσια τάξη είναι έννοια ήδη γνωστή από τον τομέα του Ιδιωτικού Διεθνούς Δικαίου, όπου γίνεται κατανοητή ως «*το σύνολο πρωταρχικής, βασικής και θεμελιώδους σημασίας αρχών και αντιλήψεων, που διέπουν τη ζωή σε ορισμένο τόπο και κατά ορισμένο τρόπο*».²⁵⁷ Στο πεδίο του ποινικού δικαίου, η δημόσια τάξη περιλαμβάνει τις σχετικές με τα ατομικά δικαιώματα διατάξεις του Συντάγματος και τις αντίστοιχες διατάξεις διεθνών συμβάσεων, οι οποίες έχουν ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο του κράτους από το οποίο ζητείται η παράδοση.²⁵⁸ Ως τέτοιες συνθήκες νοούνται δε κατ'εξοχήν η ΕΣΔΑ και το ΔΣΑΠΔ.²⁵⁹ ²⁶⁰ Εκείνο, επομένως, που ενδιαφέρει, είναι κατά πόσο η τυποποίηση ορισμένης συμπεριφοράς ως εγκλήματος, αλλά και η προβλεπόμενη από το δίκαιο του κράτους έκδοση κύρωση σέβεται τα ατομικά δικαιώματα, όπως αυτά αποτυπώνονται και προστατεύονται από το Σύνταγμα του κράτους παράδοσης και τις διεθνείς συμβάσεις.²⁶¹ Υπό το πρίσμα αυτό, είναι σαφές ότι η έννοια της δημόσιας τάξης έχει, κατά ένα μέρος, κοινό περιεχόμενο σε όλα τα ΚΜ, ως εκ του γεγονότος ότι όλα τα ΚΜ έχουν κυρώσει την ΕΣΔΑ και το ΔΣΑΠΔ, ενώ διαθέτει κι ένα τμήμα που παραλλάσσει, ανάλογα με τις επιμέρους κυρωθείσες συμβάσεις και τις επιμέρους διατάξεις του Συντάγματος. Μπορεί εύλογα να υποτεθεί, δεδομένης της κοινής νομικής παράδοσης των ΚΜ, ότι το μεταβλητό τμήμα της δημόσιας τάξης ως επί το πλείστον συμπίπτει για τα περισσότερα ΚΜ.²⁶²

Όπως παρατηρείται²⁶³, «*με την ειδική λειτουργία της δημόσιας τάξης στο χώρο της εκδόσεως [ι.ά. και της παράδοσης κατά το ΕΕΣ] κάμπτεται η διακρατική συνεργασία και προστατεύονται τα θεμελιώδη δικαιώματα του εκζητουμένου*». Παρότι, δηλαδή, το κράτος παράδοσης δεν ασκεί ίδια ποινική εξουσία, μέσω της επιφύλαξης δημόσιας τάξης του παρέχεται η ευκαιρία να δράσει καταλυτικά υπέρ των ατομικών δικαιωμάτων του εκζητουμένου. Στο σύστημα, επομένως, της αμοιβαίας

²⁵⁶ Βλ. Τσόλκα, ό.π., σελ. 109 με περαιτέρω παραπομπές στη διεθνή βιβλιογραφία.

²⁵⁷ Για τον ορισμό αυτό βλ. Βρέλλη, *Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο*, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008, σελ. 124. Για τη δημόσια τάξη βλ. *ibidem*, σελ. 123 επ.

²⁵⁸ Βλ. Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 338-339, Χρυσικού, ό.π., σελ. 295, *de Groot*, ό.π., σελ. 86.

²⁵⁹ Στην Ελλάδα το ΔΣΑΠΔ κυρώθηκε με το ν. 2462/1997 (ΦΕΚ Α 25/ 26-2-1997).

²⁶⁰ Βλ. *de Groot*, ό.π., σελ. 86.

²⁶¹ Βλ. Τσόλκα, ό.π., σελ. 109.

²⁶² Βέβαια, δεν είναι σίγουρο ότι θα μπορεί κανείς να διατυπώσει το ίδιο συμπέρασμα και σε λίγα χρόνια, ενόψει της διεύρυνσης της ΕΕ. Μπορεί η προσχώρηση στην ΕΣΔΑ να αποτελεί προαπαιτούμενο της ένταξης, πλην όμως άλλο οι ρηματικές διακηρύξεις κι άλλο ο σεβασμός και η προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην πράξη.

²⁶³ Βλ. Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 338.

εμπιστοσύνης και αναγνώρισης, η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης θα αποτελούσε ένα «σταθμό» της διαδικασίας, κατά τον οποίο ο δικαστής του κράτους παράδοσης θα εξέταζε το έγκλημα και την κύρωση και θα αποφάσιζε τη συνέχιση της διαδικασίας, μόνο εφόσον διαπίστωνε σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων.²⁶⁴

Πρέπει να προστεθεί εδώ ότι η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης, συνεχόμενη αποκλειστικά προς το ζήτημα της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, έχει τα εξής πλεονεκτήματα:

α. Σε αντίθεση με την αρχή του διπλού αξιοποιήσιμου, έχει το πλεονέκτημα ότι «παρακολουθεί» τις ευρωπαϊκές εξελίξεις, αφού δεν έχει καμία σύνδεση προς την αρχή της αμοιβαιότητας, ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί προστατευτικά υπέρ των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

β. Σέβεται και συμφωνεί προς τη νομολογία του ΕΔΔΑ, το οποίο έχει διατυπώσει την άποψη ότι οι εγγυήσεις που προκύπτουν από την ΕΣΔΑ έχουν εφαρμογή και επί περιπτώσεων έκδοσης.²⁶⁵ Εφόσον δε το σύστημα παράδοσης του ΕΕΣ αντικαθιστά την έκδοση, δεν μπορεί παρά να συναχθεί αβίαστα το συμπέρασμα ότι οι ρυθμίσεις της ΕΣΔΑ εφαρμόζονται και στις περιπτώσεις παράδοσης.

γ. Είναι συνεπής προς τη διακήρυξη του ά. 6 παρ. 2 ΣΕΕ περί σεβασμού της ΕΕ προς τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως αυτά προκύπτουν από την ΕΣΔΑ και τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των ΚΜ, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

Παρ' όλα τα πλεονεκτήματά της, η επιφύλαξη της δημόσιας τάξης δεν υιοθετήθηκε τελικά στην απ-πλ για το ΕΕΣ. Μολαταύτα, ο έλληνας νομοθέτης φρόντισε να τη συμπεριλάβει στο ν. 3251/2004, με τη διάταξη του ά. 1 παρ. 2 εδ. α, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«Η εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αρχών, που διατυπώνονται στο ισχύον Σύνταγμα και στο άρθρο 6 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.»

Η ανωτέρω διάταξη, χωρίς να αναφέρεται ευθέως στην έννοια της δημόσιας τάξης, την εισάγει επί της ουσίας στο σύστημα του ΕΕΣ. Πιο συγκεκριμένα, με τούτη τη ρύθμιση, η εφαρμογή ολόκληρου του νόμου - άρα και η εκτέλεση οποιουδήποτε

²⁶⁴ Προς την κατεύθυνση αυτή, χρήσιμες είναι οι 382/1993 ΕφΘεσ (δημοσιευθείσα στη ΝΟΜΟΣ, αλλά και στα ΠοινΧρ ΜΓ, σελ. 711), και ΑΠ 1540/1996 (δημοσιευθείσα στη ΝΟΜΟΣ, και στα ΠοινΧρ ΜΖ, σελ. 859). Στην πρώτη δε γίνεται ευθέως λόγος για δημόσια τάξη, αλλά το Συμβούλιο αρνείται την έκδοση των εκζητουμένων για λόγους που άπτονται των ατομικών δικαιωμάτων: «[...] η θέση των εκζητουμένων απόμων διατρέχει κίνδυνο να επιδεινωθεί από τα πολιτικά τους φρονήματα [...]». Η δεύτερη απόφαση αναφέρεται ρητά στη δημόσια τάξη, και απορρίπτει την αίτηση διότι «ρητά απαγορεύεται από τις συνταγματικές διατάξεις που προαναφέρθηκαν [δηλ. τα ά. 2 παρ. 1, ά. 5 παρ. 2, ά. 7 παρ. 2, ά. 22 παρ. 3] και αντιβαίνει στην ελληνική δημόσια τάξη κάθε μορφή καταναγκαστικής εργασίας ως ποινή στους καταδικασμένους». Για τις αποφάσεις αυτές βλ. και Χρυσικού, ό.π., σελ. 345 επ. Για την ΑΠ 1540/1996 βλ. και Βασιλακάκη, ό.π., σελ. 350 επ.

²⁶⁵ Βλ. κυρίως Soering v. UK, (appl. no. 14038/88), ιδίως παρ. 88 και 91.

ΕΕΣ- τίθεται υπό την αίρεση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και αρχών που κατοχυρώνει το Σύνταγμα και το ά. 6 ΣΕΕ. Το δε ά. 6 ΣΕΕ προβλέπει, μεταξύ άλλων, το σεβασμό από την ΕΕ των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της ΕΣΔΑ. Συνεπώς, η διάταξη λειτουργεί υπέρ των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου, καλύπτοντάς τα με την «προστατευτική ασπίδα» της ελληνικής δημόσιας τάξης, την τήρηση της οποίας οφείλει να ελέγχουν τα αρμόδια δικαστικά όργανα. Πρόκειται για επιλογή ορθή, καθώς συνδυάζει την προώθηση της ενωσιακής συνεργασίας, με παράλληλη θεσμοθέτηση εγγυήσεων υπέρ του εκζητουμένου.

3.3.Σύνοψη - Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η αρχή του διπτού αξιοποίνου αποτελεί μία από τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν το δίκαιο της έκδοσης. Συνιστά ειδικότερη έκφανση της αρχής της αμοιβαιότητας και κατά τούτο συνδέεται στενά προς την έννοια της εθνικής κυριαρχίας. Τυχόν επενέργεια της αρχής υπέρ των δικαιωμάτων του εκζητουμένου έχει μόνο μια περιφερειακή (προστατευτική) λειτουργία.

Στην απ-πλ για το ΕΕΣ, η αρχή του διπτού αξιοποίνου καθιερώνεται καταρχάς ως δυνητικός λόγος άρνησης εκτέλεσης. Κατ' εξαίρεση, θεσπίζεται υποχρέωση του κράτους παράδοσης για εκτέλεση του εντάλματος άνευ ελέγχου του διπτού αξιοποίνου για έναν κατάλογο 32 εγκλημάτων. Στην ουσία, βέβαια, τα απαριθμούμενα εγκλήματα είναι περισσότερα από 32, διότι ορισμένα σημεία του καταλόγου δεν εξαντλούνται σε ένα μόνο έγκλημα, αλλά περιλαμβάνουν περισσότερα, ή και αποτελούν κατηγορίες εγκλημάτων, για τις οποίες κάμπτεται το διπτό αξιοπόινο. Ο εν λόγω κατάλογος πάσχει από ένα σοβαρότατο ελάττωμα: Στην προσπάθειά του να καταρτίσει έναν κατάλογο με διατύπωση που να έχει νόημα για όλα τα ΚΜ, το Συμβούλιο κατάληξε σε έναν κατάλογο γενικόλογο και ασαφή, που σε πολλές περιπτώσεις δεν επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλούς συμπεράσματος περί της υπαγωγής ή μη ορισμένης πράξης σε αυτόν.

Κατά την ενσωμάτωση της απ-πλ στην ελληνική έννομη τάξη, ο έλληνας νομοθέτης μετέτρεψε την ύπαρξη του διπτού αξιοποίνου σε απαραίτητη προϋπόθεση εκτέλεσης του ΕΕΣ και μετέφερε τον κατάλογο των εγκλημάτων, για τα οποία κάμπτεται το διπτό αξιοπόινο, με ορισμένες διαφοροποιήσεις. Οι τελευταίες, αν και προκάλεσαν τις αντιρρήσεις ορισμένων θεωρητικών, μπορούν, νομίζω, να εξηγηθούν ως προσπάθεια του νομοθέτη να προσαρμόσει τον κατάλογο κατά το δυνατόν στην ελληνική νομοθετική πραγματικότητα.

Η κάμψη του διπτού αξιοποίνου προκάλεσε έντονη επιστημονική συζήτηση. Παρ' όλ' αυτά, όπως προέκυψε από τη σχετική ανάλυση, η κάμψη του διπτού αξιοποίνου δεν προκαλεί, προκειμένου για πράξεις που δεν τυποποιούνται ως εγκλήματα από τον ελληνικό ποινικό νόμο, ζήτημα παραβίασης της αρχής *nullum crimen nulla poena sine lege*, προεχόντως διότι η αρχή αυτή εφαρμόζεται στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο κι όχι στο δίκονομικό. Ομοίως, δεν γεννάται ζήτημα έλλειψης νομίμου εντάλματος κατά τις επιταγές του Συντ. και της ΕΣΔΑ, καθώς το ΕΕΣ φέρει όλα τα στοιχεία που απαιτούνται, ώστε να θεωρηθεί νόμιμο ένταλμα, κατά την έννοια των ανωτέρω.

Μολαταύτα, ανησυχία διατυπώνεται για το γεγονός ότι με την κατάργηση του διπτού αξιοποίνου επιβαρύνεται ως ένα βαθμό η θέση του εκζητουμένου. Αν και, όπως πολλές φορές προαναφέρθηκε, το διπτό αξιοποίνιο μόνο περιφερειακά μπορεί να θεωρηθεί ότι λειτουργεί υπέρ του εκζητουμένου, ο φόβος αυτός είναι κατανοητός. Για το λόγο αυτό, προτείνεται η εισαγωγή στη διαδικασία εκτέλεσης του ΕΕΣ της επιφύλαξης υπέρ της δημόσιας τάξης. Η λύση αυτή προασπίζει αναμφισβήτητα τον εκζητούμενο από επαπειλούμενες παραβιάσεις των θεμελιωδών του δικαιωμάτων, ενώ παράλληλα συμβαδίζει με τις εξελίξεις στον τομέα της ενωσιακής συνεργασίας. Παρότι η ανωτέρω λύση τελικά δεν επικράτησε κατά τη θέσπιση της απ-πλ, ο έλληνας νομοθέτης εισήγαγε ουσιαστικά στο ν. 3251/2004 την επιφύλαξη υπέρ της δημόσιας τάξης.

4. Τρίτη παράμετρος: «το αν και σε ποια έκταση προβλέπονται λόγοι άρνησης της αναγνώρισης που βασίζονται στην κυριαρχία ή άλλα ουσιώδη συμφέροντα του κράτους προς το οποίο υποβάλλεται η αίτηση ή συνδέονται προς τη νομιμότητα» (ή αλλιώς: οι λόγοι άρνησης εκτέλεσης)

4.1 Το σύστημα των λόγων άρνησης εκτέλεσης

4.1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις και μεθοδολογικές επισημάνσεις

Ανέκαθεν, τα συμβαλλόμενα σε συμβάσεις έκδοσης κράτη, φρόντιζαν να περιληφθούν στους σχετικούς όρους λόγοι άρνησης εκτέλεσης.²⁶⁶ Η πρακτική αυτή επιβιώνει και στο σύστημα του ΕΕΣ. Μέσω των λόγων άρνησης εκτέλεσης, τα ΚΜ περιχαράκωνουν, επί της ουσίας, ένα τμήμα της εθνικής τους κυριαρχίας, αποδεικνύοντας ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη βρίσκεται ακόμη σε στάδιο εξέλιξης και ότι τα ΚΜ διστάζουν ακόμη να προβούν σε ολοσχερή αποδέσμευση από τις κλασικές έννοιες της συνεργασίας στο πεδίο της διεθνούς συνεργασίας σε θέματα ποινικού δικαίου.²⁶⁷ Τους λόγους αυτούς, όπως διαγράφονται στην απ-πλ και το ν. 3251/2004, προσεγγίζει το παρόν κεφάλαιο.

Δομικά, το κεφάλαιο διαρθρώνεται ως εξής: Αρχικά, γίνεται μια συνοπτική αναφορά στις κατηγορίες των λόγων μη εκτέλεσης και στις εγγυήσεις που μπορεί να ζητήσει το κράτος εκτέλεσης από το κράτος έκδοσης, επί τη βάση της απ-πλ. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στα ίδια θέματα, υπό το πρίσμα του ν. 3251/2004. Οι λόγοι μη εκτέλεσης δεν εξετάζονται όλοι αναλυτικά. Αντίθετα, για τους σκοπούς της παρούσας μελέτης, κρίθηκε σκόπιμο να αναλυθούν δύο «ομάδες» λόγων. Ειδικότερα:

α. Η πρώτη «ομάδα» αφορά την άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ, λόγω ενεργοποίησης της αρχής *ne bis in idem*. Καταρχάς προσεγγίζεται το περιεχόμενο του «ευρωπαϊκού *ne bis in idem*» και ακολουθεί μια σύντομη επισκόπηση των συμπερασμάτων, στα οποία έχει καταλήξει το ΔΕΚ κατά την ερμηνεία της αρχής. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στις επιμέρους διατάξεις που άπτονται αυτής (στην απ-πλ και στο ν. 3251/2004). Σημειώνεται ότι η πρόταξη της «ευρωπαϊκής» έννοιας της αρχής και των νομολογιακών συμπερασμάτων του ΔΕΚ θεωρήθηκε ορθότερη, διότι

²⁶⁶ Βλ. ενδεικτικά *Bassiouni*, ό.π., σελ. 368 επ.

²⁶⁷ Βλ. και *de Groot*, ό.π., σελ. 83-84.

έτσι καθίσταται ευχερέστερη συστηματικά η έκθεση των λόγων άρνησης εκτέλεσης που σχετίζονται προς αυτήν και η διατύπωση σχετικών παρατηρήσεων και κρίσεων.

β. Η δεύτερη ομάδα αποτελείται από τους λόγους άρνησης εκτέλεσης (και από τη μοναδική εγγύηση) που αφορούν τον εκζητούμενο, σε περίπτωση που έχει την ιθαγένεια του κράτους εκτέλεσης. Κατ' αρχάς, εξετάζονται οι διατάξεις της απ-πλ, και στη συνέχεια οι διατάξεις του ν. 3251/2004 που αφορούν τον ημεδαπό. Σ' αυτό το δεύτερο τμήμα προσεγγίζεται και το κεφαλαιώδες ζήτημα της συνταγματικότητας της παράδοσης ημεδαπών.

4.1.2 Οι λόγοι μη εκτέλεσης στην απ-πλ

4.1.2.1 Υποχρεωτικοί και δυνητικοί λόγοι μη εκτέλεσης

Η απ-πλ θεσπίζει δύο κατηγορίες λόγων άρνησης εκτέλεσης: τους υποχρεωτικούς, και τους προαιρετικούς (ή δυνητικούς). Οι λόγοι της πρώτης κατηγορίας περιλαμβάνονται στο ά. 3, ενώ της δεύτερης στο ά. 4.

Ως λόγοι υποχρεωτικής μη εκτέλεσης ορίζονται: η αμνήστευση της πράξης από το κράτος εκτέλεσης υπό προϋποθέσεις (ά. 3 παρ. 1), η αρχή *ne bis in idem* μεταξύ των ΚΜ (ά. 3 παρ. 2), και η, κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης, ποινική ανηλικότητα (ά. 3 παρ. 3).

Ως προαιρετικά κωλύοντες την εκτέλεση του ΕΕΣ, θεσπίζονται αρκετοί λόγοι, μεταξύ των οποίων η έλλειψη του διπτού αξιοποίνου υπό προϋποθέσεις²⁶⁸ (ά. 4 παρ.1), η εκκρεμοδικία στο κράτος εκτέλεσης (ά. 4 παρ. 2), η παραγραφή της ποινικής δίωξης ή της ποινής υπό προϋποθέσεις (ά. 4 παρ. 4) και η *ne bis in idem* ως αποτέλεσμα τελεσίδικης²⁶⁹ καταδίκης ή αθώωσης από τρίτη χώρα (ά. 4 παρ. 5).

Τις δυο κατηγορίες λόγων διακρίνει μια διαφορά, η οποία είναι σαφέστατη ήδη από τη γραμματική ερμηνεία των σχετικών διατάξεων: Οι λόγοι υποχρεωτικής μη εκτέλεσης οδηγούν άνευ ετέρου στην άρνηση του αρμοδίου δικαστικού οργάνου του κράτους εκτέλεσης να ενεργήσει προς το σκοπό της εκτέλεσης του ΕΕΣ.²⁷⁰ Αντίθετα, στην περίπτωση των λόγων δυνητικής μη εκτέλεσης, η περί εκτέλεσης κρίση

²⁶⁸ Βλ. ανωτέρω, υπό Β ΙΙ 3.2.1.1.

²⁶⁹ Πρόκειται προδήλως για εσφαλμένη απόδοση του όρου στην ελληνική. Παραδοσιακά, η απόφαση που απαιτείται για να ενεργοποιηθεί η αρχή *ne bis in idem* είναι η αμετάκλητη.

²⁷⁰ Βλ. ά. 3 παρ. απ-πλ: «*Η δικαστική αρχή εκτέλεσης του κράτους μέλους εκτέλεσης [...] αρνείται την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στις ακόλουθες περιπτώσεις:*».
(η υπογράμμιση δική μου)

εναπόκειται στην κρίση του αρμοδίου οργάνου του κράτους εκτέλεσης, το οποίο αποφασίζει, ασκώντας διακριτική ευχέρεια, εάν το ΕΕΣ θα εκτελεσθεί ή όχι.²⁷¹

Είναι φανερό πως, σε ό,τι αφορά τους λόγους δυνητικής μη εκτέλεσης, η αρμόδια δικαστική αρχή έχει τη δυνατότητα να σταθμίσει και παράγοντες πέραν των αμιγώς νομικών, όπως, για παράδειγμα, τη συνολική εικόνα που παρουσιάζει ο εκζητούμενος από άποψη συμπεριφοράς και στάσης. Ίσως αυτός είναι και ο λόγος που, κατά την ενσωμάτωση της απ-πλ στο εσωτερικό τους δίκαιο, τα ΚΜ επέλεξαν σε πολλές περιπτώσεις να μετατρέψουν τους προβλεπόμενους από την απ-πλ λόγους προαιρετικής μη εκτέλεσης, σε λόγους υποχρεωτικής μη εκτέλεσης.²⁷² Πρόκειται για επιλογή που ευνοεί σαφώς τον εκζητούμενο, καθώς μειώνει τις πιθανότητες παράδοσής του, ενώ παράλληλα, όπως ορθά παρατηρείται²⁷³, απαλλάσσει τη διαδικασία από την υποκειμενικότητα που μπορεί να χαρακτηρίζει την κρίση του εκάστοτε αρμοδίου δικαστή. Είναι, δε, προφανές, ότι αντικατοπτρίζει τη δυσπιστία των ΚΜ μεταξύ τους.

4.1.2.2 Η προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως λόγος μη εκτέλεσης

Το ά. 1 παρ. 3 ορίζει ότι: «*Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών νομικών αρχών, όπως διατυπώνονται στο άρθρο 6 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση*».

Εφόσον ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της ΕΕ θα έπρεπε να θεωρείται δεδομένος, ερωτάται ποια είναι η θέση της διάταξης αυτής στο σύστημα του ΕΕΣ. Πρόκειται, δηλαδή, για απλή ρηματική διακήρυξη, ή υποκρύπτεται στη διάταξη αυτή ένας λόγος μη εκτέλεσης²⁷⁴;

Αρχικά, κρίνεται σκόπιμο ν' αναφερθούν τα εξής:

α. Το σημείο 12 του προοιμίου της απ-πλ περιέχει εκτενή αναφορά στα θεμελιώδη δικαιώματα και το σεβασμό τους. Ιδίως στο εδ. β διευκρινίζεται ότι:

«καμία από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαίσιο δεν μπορεί να ερμηνευθεί κατά τρόπο που ώστε να απαγορεύει την άρνηση παράδοσης προσώπου [...] εφόσον αντικειμενικά στοιχεία δείχνουν ότι το ευρωπαϊκό ένταλμα

²⁷¹ Βλ. ά. 4 ργ. απ-πλ: «*Η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης*:». (η υπογράμμιση δική μου)

²⁷² Σχετικά με τη μετατροπή αυτή βλ. και Έκθεση της Επιτροπής COM (2005) 63 τελ. σελ. 4.

²⁷³ Βλ. *Blekxtoon*, ό.π., σελ. 234.

²⁷⁴ Το ά. 1 παρ. 3 θεωρούν πολλοί ότι μπορεί να καθιερώνει λόγο άρνησης εκτέλεσης. Βλ. ενδεικτικά *Descamps*, 102-103, ό.π., σελ. *de Groot*, ό.π., σελ. 94, 97.

σύλληψης εκδίδεται προς το σκοπό της σύλληψης ή τιμωρίας προσώπου λόγω του φύλου, της φυλής, της θρησκείας, της εθνοτικής καταγωγής, της ιθαγένειας, της γλώσσας, των πολιτικών φρονημάτων ή του γενετήσιου προσανατολισμού τους ή ότι η θέση του προσώπου αυτού μπορεί να επιδεινωθεί για οποιονδήποτε από τους προαναφερόμενους λόγους».

β. Επίσης, το σημείο 13 του προοιμίου, αφορά εμφανώς τα θεμελιώδη δικαιώματα: *«Κανείς δεν μπορεί να απομακρυνθεί, να απελαθεί ή να εκδοθεί προς κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση.»*

Έχω την εντύπωση, καταρχάς, ότι εκείνο που οδηγεί στην ανάγκη αναφοράς στο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων τόσο στο προοίμιο της απ-πλ, όσο και στο ά. 1 παρ. 3, είναι στην πραγματικότητα η έλλειψη πραγματικής και σταθερά εδραιωμένης αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

Όσον αφορά ειδικότερα το θέμα της συνδρομής λόγου άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ από την ερμηνεία της διάταξης του ά. 1 παρ. 3 απ-πλ, παρατηρητέα τα εξής:

α. Είναι σαφές ότι ο ενωσιακός νομοθέτης δε θέλησε ευθέως να καθιερώσει την «υποψία» μη τήρησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως λόγο άρνησης εκτέλεσης. Αυτό πιθανώς συναρτάται και πάλι προς την αντίληψη ότι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι, για τα ΚΜ της ΕΕ, αυτονόητος. Η επιλογή αυτή πρέπει, ασφαλώς, να επικριθεί: Η ρητή κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο κείμενο της απ-πλ θα ήταν εκείνη που θα διασφάλιζε ουσιαστικά και αποτελεσματικά την προστασία τους. Αντίθετα, η πλημμέλεια κατά την προστασία τους μπορεί να έχει σοβαρότατα αποτελέσματα σε βάρος του εκζητουμένου. Επομένως, θα έπρεπε να είχε συμπεριληφθεί στην απ-πλ ο μη σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων από το κράτος έκδοσης ως λόγος υποχρεωτικής μη εκτέλεσης του ΕΕΣ.

β. Έτσι όπως έχει διαμορφωθεί η απ-πλ, η αναφορά στα θεμελιώδη δικαιώματα, τόσο και στο ά. 1 παρ. 3, όσο στο προοίμιο, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι καθιερώνει λόγο άρνησης εκτέλεσης, υπό την έννοια που έχει ο όρος αυτός ως *terminus technicus* των συμβάσεων έκδοσης και του ΕΕΣ. Αντίθετα, μόνο ως ερμηνευτικό εργαλείο μπορεί, νομίζω, να χρησιμεύσει. Όπου, δηλαδή, γεννάται αμφιβολία, κριτήριο για την επιλογή της μιας ή της άλλης ερμηνευτικής εκδοχής, πρέπει να είναι ο σεβασμός και η μέγιστη κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από την απόφαση του ΔΕΚ επί της υπόθεσης *Ruġino*²⁷⁵. Στην απόφαση αυτή, το Δικαστήριο δέχτηκε ότι το εθνικό δίκαιο των ΚΜ πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με τις απ-πλ, ακόμη κι αν αυτές δεν έχουν μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο. Πολύ δε περισσότερο, λοιπόν, (*arg. e minori a majus*) υφίσταται υποχρέωση των ΚΜ προς ερμηνεία των νόμων, με τους οποίους ενσωματώνουν στο εσωτερικό τους δίκαιο ορισμένη απ-πλ, σύμφωνα με αυτήν την ίδια απ-πλ. Κατά τη γνώμη μου, λοιπόν, η διάταξη του ά. 1 παρ. 3 αποτελεί έναν «οδηγό ερμηνείας», τόσο της απ-πλ για το ΕΕΣ, όσο και των νόμων που τη μεταφέρουν στο εσωτερικό δίκαιο των ΚΜ.

Εξάλλου, η διάταξη του ά.1 παρ. 3 δεν κάνει λόγο για «προσβολή» ή «πιθανολογούμενη προσβολή» των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ώστε να συναχθεί ευθέως ένας λόγος άρνησης εκτέλεσης, αλλά περιορίζεται στο να επισημάνει ότι η απ-πλ δεν μπορεί να οδηγήσει σε τροποποίηση της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

γ. Συναφής είναι και η σκ. 70 των προτάσεων του Γενικού Εισαγγελέα στην υπόθεση C-303/05 του ΔΕΚ: «[...] το άρθρο 1, παράγραφος 3, περιέχει μια πανηγυρική διακήρυξη η οποία, σε περίπτωση που δεν είχε περιληφθεί στο κείμενο της αποφάσεως-πλαίσιο, θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι συνάγεται, δεδομένου ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων το ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών αποτελεί θεμέλιο λίθο της Ενώσεως (άρθρο 6, παράγραφος 1, [Σ]ΕΕ), που έχει αναχθεί σε γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου [...]» (η υπογράμμιση δική μου).

δ. Κατόπιν τούτων, δεν μπορεί παρά να τεθεί το εξής ερώτημα: Εάν ένα ΚΜ δε θεσπίσει ρητά την προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως λόγο άρνησης εκτέλεσης, σημαίνει αυτό ότι οποιοδήποτε ΕΕΣ θα εκτελείται ακόμη κι αν υπάρχει η υπόνοια (ή η διαπίστωση) μη σεβασμού - προσβολής των θεμελιωδών ελευθεριών; Η απάντηση είναι, σαφέστατα, όχι. Ακόμη κι αν δεν υπάρχει ρητή πρόβλεψη της προσβολής των ατομικών δικαιωμάτων ως λόγου άρνησης εκτέλεσης, όλα τα ΚΜ υπέχουν υποχρέωση σεβασμού της ΕΣΔΑ, η οποία μάλιστα εφαρμόζεται και επί περιπτώσεων έκδοσης²⁷⁶ (άρα και παράδοσης). Η υποχρέωση αυτή, εξάλλου, τονίζεται και στο ά. 6 παρ. 2 ΣΕΕ. Συνεπώς, τα ΚΜ οφείλουν να αρνούνται την εκτέλεση του ΕΕΣ, εφόσον η παράδοση του προσώπου μπορεί να οδηγήσει σε καταπάτηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του στο κράτος έκδοσης του εντάλματος, ή ζητείται επί τη βάση απόφασης, κατά τη διαδικασία της οποίας είχε εμφιλοχωρήσει τέτοιου είδους προσβολή.

²⁷⁵ C-105/2003. Για την απόφαση αναλυτικά βλ. ενδεικτικά *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Νεότερες εξελίξεις..., σελ. 587 επ.

²⁷⁶ Βλ. υποσ. 264.

4.1.2.3 Εγγυήσεις για την εκτέλεση του ΕΕΣ

Δεν είναι, όμως, μόνο οι λόγοι μη εκτέλεσης που επιτρέπουν στο κράτος εκτέλεσης να αρνηθεί την εκτέλεση ενός ΕΕΣ. Το ά. 5 της απ-πλ τιλοφορείται «*Εγγυήσεις που πρέπει να παρέχει το κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος σε ειδικές περιπτώσεις*» και βασίζεται στα πορίσματα της νομολογίας του ΕΔΔΑ.²⁷⁷ Με το ά. 5 παρέχεται στο κράτος εκτέλεσης η δυνατότητα να μην εκτελέσει το ΕΕΣ σε τρεις περιπτώσεις²⁷⁸: **α.** Σε περίπτωση όπου ο εκζητούμενος δεν είχε με κανέναν τρόπο λάβει γνώση της εναντίον του διαδικασίας και καταδικαστικής απόφασης, το κράτος εκτέλεσης μπορεί να εξαρτήσει την εκτέλεση του ΕΕΣ από την παροχή στο πρόσωπο της δυνατότητας να δικασθεί εκ νέου στο κράτος έκδοσης και να παρίσταται κατά τη λήψη της απόφασης.²⁷⁹ **β.** Σε περίπτωση όπου ο εκζητούμενος πρόκειται, δυνάμει της απόφασης, προς εκτέλεση της οποίας εξεδόθη το ΕΕΣ, να στερηθεί ισόβια την ελευθερία του, το κράτος εκτέλεσης μπορεί να ζητήσει την παροχή εγγυήσεων σχετικά με δυνατότητα του προσώπου να ζητήσει επανεξέταση της ποινής ή την εφαρμογή μέτρων επιείκειας.²⁸⁰ **γ.** Τέλος, σε περίπτωση όπου ο εκζητούμενος είναι υπήκοος ή κάτοικος του κράτους εκτέλεσης, το τελευταίο μπορεί να εξαρτήσει την εκτέλεση του ΕΕΣ από την παροχή εγγυήσεων σχετικά με τη διαμεταγωγή του προσώπου στο κράτος εκτέλεσης ώστε η απαγγελθισόμενη ποινή/στερητικό της ελευθερίας μέτρο να εκτιθεί στο έδαφός του.

Είναι φανερό, ότι οι περιπτώσεις αυτές συνιστούν επί της ουσίας λόγους προαιρετικής άρνησης εκτέλεσης. Δεν είναι σαφής η αιτία για την οποία δεν συμπεριελήφθησαν στους λόγους προαιρετικής μη εκτέλεσης. Κατά πάσα πιθανότητα, η επιλογή αυτή συναρτάται (και πάλι) προς την αντίληψη ότι όλα τα ΚΜ,

²⁷⁷ Βλ. *Τσόλκα*, Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (υπό δημοσίευση). Ειδικά για την πρώτη περίπτωση, βλ. *Krapac*, Verdicts in absentia, σε: Blekxtoon - Van Ballegooij (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005, σελ. 119 επ, και για τη δεύτερη *Blekxtoon*, ό.π., σελ. 241.

²⁷⁸ Για τις περιπτώσεις αυτές βλ. *Blekxtoon*, ό.π., σελ. 238 επ.

²⁷⁹ Ειδικά για την περίπτωση αυτή, βλ. *Krapac*, ό.π., σελ. 119 επ.

²⁸⁰ Η *Τσόλκα*, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Ένα φιλόδοξο..., σελ. 110, θεωρεί ότι με τις δύο πρώτες εγγυήσεις «*κατοχυρώνεται νομοθετικά η άποψη που είχε διατυπωθεί στη διεθνή θεωρία και νομολογία ως προς την παρεμβολή της δημόσιας τάξης στις περιπτώσεις που ο εκζητούμενος θα υφίστατο δυσμενή μεταχείριση μετά την έκδοση*». Προφανώς αυτό που εννοεί είναι ότι με ρητές νομοθετικές προβλέψεις δίδεται στο κράτος εκτέλεσης η δυνατότητα να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ εάν, λόγω της μη παροχής των σχετικών εγγυήσεων, θεωρεί ότι παραβιάζονται ή θα παραβιασθούν θεμελιώδη δικαιώματα του εκζητουμένου προσώπου. Δεν πρόκειται, νομίζω, στην πραγματικότητα για μια γενική επιφύλαξη της δημόσιας τάξης, η οποία θα έπρεπε, για να υφίσταται, να είναι καθολική και να αφορά όλα τα θεμελιώδη δικαιώματα συλλήβδην, αλλά για κατοχύρωση συγκεκριμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων. Θα μπορούσε, ίσως, να γίνει λόγος για «συγκεκριμενοποιημένη» έκφραση της δημόσιας τάξης.

όντας μέλη στην ΕΣΔΑ, παρακολουθούν και σέβονται τη νομολογία του ΕΔΔΑ, οπότε τα άρθρα περί εγγυήσεων τίθεται συμπληρωματικά.

4.1.3 Οι λόγοι μη εκτέλεσης στο ν. 3251/2004

4.1.3.1 Υποχρεωτικοί και δυνητικοί λόγοι μη εκτέλεσης

Στον ελληνικό νόμο, οι λόγοι υποχρεωτικής μη εκτέλεσης θεσπίζονται με το ά. 11, ενώ τους λόγους προαιρετικής μη εκτέλεσης περιλαμβάνει το ά. 12.

Την οδό της μετατροπής πολλών υποχρεωτικών λόγων σε δυνητικούς ακολούθησε και ο έλληνας νομοθέτης, περιορίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις περιπτώσεις εκτέλεσης του ΕΕΣ.²⁸¹ Συγκεκριμένα:

α. Ο δυνητικός λόγος μη εκτέλεσης της παρ. 2 του ά. 4 απ-πλ, ιδίως ως προς τον ημεδαπό, μετετράπη σε υποχρεωτικό λόγο μη εκτέλεσης, με τη διάταξη του ά. 11 στ. η εδ. α. Για τα πρόσωπα που δεν έχουν την ιδιότητα του ημεδαπού, ο λόγος παρέμεινε δυνητικός (ά. 12 στ. α).

β. Ο δυνητικός λόγος της διάταξης του ά. 4 παρ. 4 απ-πλ (παραγραφή του εγκλήματος ή της ποινής κατά το δίκαιο του ΚΜ εκτέλεσης, υπό τον όρο ότι το τελευταίο έχει, σύμφωνα με το δικό του ποινικό δίκαιο, αρμοδιότητα επί των πράξεων), μετετράπη σε υποχρεωτικό (ά. 11 στ. δ ν. 3251/2004).

γ. Ο δυνητικός λόγος της διάταξης του ά. 4 παρ. 6 απ-πλ, κατά το μέρος που αφορά τον ημεδαπούς μετετράπη σε υποχρεωτικό λόγο (ά. 11 στ. στ ν. 3251/2004), ενώ κατά το μέρος που αφορά απλώς κατοικούντα ή διαμένοντα στην Ελλάδα πρόσωπα παρέμεινε δυνητικός (ά. 12 στ. ε ν. 3251.2004).

δ. Τέλος, ο δυνητικός λόγος της διάταξης του ά. 4 παρ. 7 απ-πλ (προαιρετική άρνηση εκτέλεσης ενόψει εκφάνσεων της αρχής της εδαφικότητας), μετετράπη σε υποχρεωτικό (ά. 11 στ. ζ ν. 3251/2004).

4.1.3.2 Η προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως λόγος μη εκτέλεσης

Η διάταξη του ά. 1 παρ. 3 απ-πλ συνδέεται στενά προς τη διάταξη του ά. 1 παρ. 2 εδ. α του ν. 3251/2004. Δεν πρόκειται, όμως, για την ίδια ακριβώς ρύθμιση: ο έλληνας νομοθέτης αντικατέστησε τον όρο «τροποποίηση» της απ-πλ με τον όρο «προσβολή», και προσέθεσε, δίπλα στο ά. 6 ΣΕΕ, το ισχύον Σύνταγμα. Αποτέλεσμα

²⁸¹ Βλ. και εισηγητική έκθεση του ν. 3251/2004.

είναι η εισαγωγή, επί της ουσίας, στο νόμο του όρου της δημόσιας τάξης, όπως αυτός αναλύθηκε ανωτέρω.²⁸² Στη διάταξη αυτή συμπεριλήφθηκε, ως δεύτερο εδάφιο, το σημείο 13 του προοιμίου, το οποίο, έτσι όπως διαμορφώθηκε το αμέσως προηγούμενο εδάφιο, μάλλον ετέθη εκ του περισσού.

Επίσης, σύμφωνα με ά. 11 στ. στ του ν. 3251/2004, απαγορεύεται η εκτέλεση ΕΕΣ *«αν το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης έχει εκδοθεί προς το σκοπό της δίωξης ή τιμωρίας προσώπου λόγω του φύλου, της φυλής, της θρησκείας, της εθνοτικής καταγωγής, της ιθαγένειας, της γλώσσας, των πολιτικών φρονημάτων, του γενετήσιου προσανατολισμού του ή της δράσης του υπέρ της ελευθερίας»*. Πρόκειται για μεταφορά του σημείου 12 του προοιμίου, υπό τη μορφή υποχρεωτικού λόγου άρνησης εκτέλεσης. Η δε απαγόρευση της παράδοσης προσώπου που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας αποτελεί επανάληψη της διάταξης του ά. 5 παρ. 2 υποπ. 2 του Συντάγματος. Η διάταξη αυτή θα μπορούσε, στο σύνολό της, να έχει παραλειφθεί, δεδομένου ότι όλα τα στοιχεία που περιέχει προκύπτουν από το Σύνταγμα και κατά τούτο το περιεχόμενό της συνάγεται και από τη διάταξη του ά. 1 παρ. 2 εδ. α του νόμου. Παρ' όλ' αυτά, όπως αναφέρθηκε και σε άλλο σημείο, η συγκεκριμένη αναφορά σε θεμελιώδη δικαιώματα συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη προστασία τους.

4.1.3.3 Εγγυήσεις για την εκτέλεση ΕΕΣ

Όσον αφορά τις εγγυήσεις του ά. 5 απ-πλ, οι πρώτες δύο μεταφέρθηκαν σχεδόν αυτούσιες (με μικρές διαφορές ως προς τη διατύπωση, που όμως δεν επηρεάζουν την ουσία της ρύθμισης), με το ά. 13 παρ. 1-2 του νόμου, το οποίο φέρει τον τίτλο *«Εγγυήσεις για την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης»*.

Η τρίτη μεταφέρθηκε «διηρημένη» σε δυο τμήματα: Σε ό,τι αφορά όσους κατοικούν στην Ελλάδα μεταφέρθηκε ως εγγύηση με την παρ. 3 του ά. 13, ενώ σε ό,τι αφορά τους Έλληνες υπηκόους, μεταφέρθηκε ως υποχρεωτικός λόγος άρνησης εκτέλεσης με το πρώτο εδάφιο του στ. η του ά. 11.

²⁸² Βλ. Β ΙΙ 3.2.2.2 γ).

4.2 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που άπτονται της αρχής ne bis in idem

4.2.1. Προσέγγιση της αρχής ne bis in idem στο πλαίσιο της ΕΕ

4.2.1.1 Νομοθετική κατοχύρωση της αρχής ne bis in idem στο πλαίσιο της ΕΕ²⁸³

Η Σύμβαση Εφαρμογής Συμφωνίας Σένγκεν (:ΣΕΣΣ) περιλαμβάνει τα αντισταθμιστικά μέτρα που απαιτούνται για την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, τη διαφύλαξη της ασφάλειας των συμβαλλόμενων κρατών και την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης από μη συμβαλλόμενες χώρες.²⁸⁴ Η Συμφωνία Σένγκεν και η ΣΕΣΣ συναποτελούν το «κεκτημένο Σένγκεν», το οποίο με ξεχωριστό πρωτόκολλο ενσωματώθηκε στη ΣΕΕ.

Με το άρθρο 54 της ΣΕΣΣ κατοχυρώνεται η αρχή ne bis in idem για πρώτη φορά σε σημαντικό διεθνές συμβατικό κείμενο²⁸⁵, με την εξής διατύπωση:

«Όποιος καταδικάσθηκε αμετάκλητα από ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν μπορεί να διωχθεί από ένα άλλο συμβαλλόμενο μέρος για τα ίδια πραγματικά περιστατικά, υπό τον όρο, όμως, ότι σε περίπτωση καταδίκης η ποινή έχει εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με τους νόμους του συμβαλλόμενου κράτους που επέβαλε την καταδίκη.» (η υπογράμμιση δική μου)

Το ρηξικέλευθο στοιχείο που εισήγαγε η διάταξη αυτή είναι η εφαρμογή της αρχής, όχι πια μόνο στο πλαίσιο ενός και μόνου ποινικού συστήματος, όπως συνέβαινε έως τη στιγμή εκείνη²⁸⁶, αλλά συνολικά στην επικράτεια όλων των ΚΜ της ΕΕ, κατά τρόπο ώστε, εάν ορισμένο πρόσωπο αθώωθηκε ή καταδικάσθηκε (υπό τον όρο ότι, σε αυτήν την περίπτωση, εκτίει ή εξέτισε την ποινή του, ή η έκτιση της ποινής δεν είναι πια δυνατή) σε ένα εκ των ΚΜ, να μην μπορεί πλέον να δικάσθει εκ νέου σε κανένα από τα ΚΜ της ΕΕ. Τούτο, δε, είναι απόρροια του ενιαίου χώρου στην εγκαθίδρυση του οποίου στοχεύει η Σύμβαση Σένγκεν: Θα στερούταν λογικής ένα πρόσωπο, το οποίο ασκεί το δικαίωμά του σε ελεύθερη μετακίνηση στην

²⁸³ Η αρχή ne bis in idem κατοχυρώνεται και με διατάξεις άλλων, πέραν των ευρωπαϊκών, διεθνών κειμένων, οι οποίες, όμως, δεν ενδιαφέρουν στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Βλ. ά. 14 παρ. 7 ΔΣΑΠΔ, και ά. 4 παρ. 1 7^{ου} Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ.

²⁸⁴ Βλ. *Λαμπροπούλου*, Οι συμφωνίες Schengen και η «εσωτερική» ασφάλεια, ΠοινΔικ 2001, σελ. 59.

²⁸⁵ Βλ. *Κιούπη*, Το ευρωπαϊκό δεδikaσμένο κατά το άρθρο 54 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας Σένγκεν, ΠοινΛόγος 2003, σελ. 905.

²⁸⁶ Βλ. όμως ενδεικτικώς *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Το ποινικό δίκαιο..., σελ. 229.

επικράτεια όλων των ΚΜ, να απειλείται με πολλαπλές διώξεις, μόνο εκ του γεγονότος ότι διέρχεται τα σύνορα από ένα ΚΜ προς ένα άλλο.²⁸⁷

Η αρχή *ne bis in idem* κατοχυρώθηκε εν συνεχεία σε άλλα δύο συμβατικά κείμενα της ΕΕ: τη Σύμβαση «για την καταπολέμηση της δωροδοκίας στην οποία ενέχονται υπάλληλοι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ή των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης», και τη Σύμβαση «σχετικά με την προστασία των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και των συναφών με αυτήν Πρωτοκόλλων». Η διατύπωση είναι, και στις δύο συμβάσεις, πανομοιότυπη:

«Τα κράτη μέλη θα εφαρμόσουν στις εθνικές ποινικές τους νομοθεσίες τον κανόνα ne bis in idem, βάσει του οποίου ένα πρόσωπο δικασθέν τελεσιδίκως σε ένα κράτος μέλος δεν επιτρέπεται να διωχθεί ποινικώς σε άλλο κράτος μέλος για την ίδια πράξη, υπό τον όρο ότι η τυχόν επιβληθείσα ποινή έχει εκτελεστεί ή ευρίσκεται στο στάδιο της εκτελέσεως ή έχει καταστεί αδύνατη η εκτέλεσή της βάσει της νομοθεσίας του κράτους μέλους εντός του οποίου επιβλήθηκε η ποινή».
(η υπογράμμιση δική μου)

Με τις ανωτέρω ρυθμίσεις κατοχυρώνεται η αρχή *ne bis in idem* σε επίπεδο «υπερεθνικό», όπως ακριβώς συμβαίνει και με τη ΣΕΣΣ.

Κατ' εφαρμογή της διάταξης του ά. 54 ΣΕΣΣ και των διατάξεων των δύο προαναφερθεισών συμβάσεων, τα ΚΜ αναγνωρίζουν αμοιβαία τις αμετάκλητες ποινικές τους αποφάσεις και αναλαμβάνουν τη δέσμευση να αποστούν από τη δίωξη προσώπου, το οποίο έχει δικασθεί αμετακλήτως για ορισμένη πράξη, εφόσον, σε περίπτωση καταδίκης, η ποινή έχει εκτιθεί, εκτίεται, ή δεν μπορεί πια να εκτιθεί. Γι' αυτό το λόγο θεωρείται ότι οι ανωτέρω διατάξεις καθιερώνουν ένα «ευρωπαϊκό *ne bis in idem* ή δεδικασμένο»²⁸⁹. Πρέπει δε να τονισθεί ιδιαίτερος ότι, σε αντίθεση με το συνήθως συμβαίνουν στις περιπτώσεις υλοποίησης της αμοιβαίας αναγνώρισης (όπως στο ΕΕΣ), με τις οποίες προωθείται μέσω του κρατικού καταναγκασμού η εκτέλεση μιας απόφασης, στην περίπτωση της *ne bis in idem*, η αμοιβαία αναγνώριση αναπτύσσει προστατευτική ενέργεια υπέρ του προσώπου, κωλύοντας τη δίωξη ή την καταδίκη του.²⁹⁰

²⁸⁷ Βλ. και *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1300.

²⁸⁸ Πρόκειται για μεταφραστικό σφάλμα. Απαιτείται, όπως και σε όλες τις περιπτώσεις εφαρμογής της *ne bis in idem*, αμετάκλητη απόφαση.

²⁸⁹ Τον όρο χρησιμοποιεί κυρίως ο *Μυλωνόπουλος* (βλ. ενδεικτικά Αλλοδαπή απόφαση και «*ne bis in idem*», ΠοινΧρ ΜΣΤ, σελ. 728), αλλά και άλλοι (βλ. ενδεικτικά *Κιούπη*, ό.π., στον ίδιο τον τίτλο του άρθρου). Σημειώνεται εδώ ότι εκκρεμεί η πρωτοβουλία της Ελληνικής Δημοκρατίας για την έκδοση απ-πλ σχετικά με την αρχή *ne bis in idem* (ΕΕ C 100 της 26/4/2003, σελ. 24 επ.)

²⁹⁰ Βλ. *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1300, 1302-1303.

4.2.1.2 Ερμηνευτική προσέγγιση της αρχής *ne bis in idem* από το ΔΕΚ

Το ΔΕΚ έχει ασχοληθεί αρκετές φορές με την ερμηνεία της αρχής *ne bis in idem*, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο ά. 54 ΣΕΣΣ, κατόπιν προδικαστικών ερωτημάτων, υποβληθέντων από τα δικαστήρια των ΚΜ. Πρόκειται ως επί το πλείστον για ευρεία²⁹¹ τελολογική ερμηνεία της διάταξης.

Κατωτέρω εκτίθενται συνοπτικά τα πορίσματα της νομολογίας, επί τη βάσει των εξής συστατικών στοιχείων του περιεχομένου της αρχής: **α.** Ύπαρξη αμετάκλητης απόφασης και περιεχόμενο αυτής, **β.** Έννοια «*ίδιων πραγματικών περιστατικών*», **γ.** Ταυτότητα προσώπου, και **δ.** Έκτιση ποινής.

α. Όσον αφορά την ύπαρξη αμετάκλητης απόφασης και το περιεχόμενό της:

i. Το ΔΕΚ έχει επανειλημμένα τονίσει ότι αρκεί και αμετάκλητη απαλλακτική απόφαση, προκειμένου να ενεργοποιηθεί η αρχή *ne bis in idem* και να δημιουργηθεί κώλυμα για την εκ νέου δίωξη ορισμένου προσώπου για τα ίδια πραγματικά περιστατικά.²⁹²

ii. Ειδικότερα, έχει κριθεί ότι η αθώωση ορισμένου προσώπου, λόγω παραγραφής τους εγκλήματος, αρκεί για την ενεργοποίηση της αρχής.²⁹³

iii. Ομοίως, αρκεί η αθώωση προσώπου λόγω ανεπαρκών αποδείξεων ενοχής, καθώς η εξέταση της ουσίας από το πρώτο επιληφθέν δικαστήριο σημαίνει ότι το κράτος του δικαστηρίου αυτού εξήντησε το *ius puniendi* που διέθετε.²⁹⁴

iv. Αντίθετα, δεν αρκεί η παύση της ποινικής δίωξης σε ένα ΚΜ, για μόνο το λόγο ότι έχει ασκηθεί σε άλλο ΚΜ ποινική δίωξη. Το ΔΕΚ έκρινε ότι η απόφαση αυτή δεν ενεργοποιεί την εφαρμογή της αρχής, διότι εκδίδεται χωρίς η δικαστική αρχή να υπεισέλθει στην ουσία της υπόθεσης. Αντίθετη λύση θα προσέκρουε στο στόχο δημιουργίας χώρου «ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης», διότι θα δυσχέραινε οποιαδήποτε δυνατότητα επιβολής κύρωσης, με αποτέλεσμα η παράνομη

²⁹¹ Βλ. και *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1302, ο οποίος σχολιάζει την απόφαση επί της υπόθεσης C-436/04 (Leopold Henri Van Esbroeck).

²⁹² Βλ. ενδεικτικά C-467/04 (Gasparini et al.) σκ. 24-25, C-150/05 (Jean Leon Van κατά Straaten Staat der Nederlanden και Republiek Italie) σκ. 56.

²⁹³ Βλ. C-467/04. Το ΔΕΚ κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό υπογραμμίζοντας το σκοπό της Σύμβασης Σένγκεν, και το γεγονός ότι καμία διάταξη της ΣΕΕ δεν εξαρτά την εφαρμογή του ά. 54 ΣΕΣΣ από την εναρμόνιση/ προσέγγιση των νομοθεσιών των ΚΜ σε ό,τι αφορά τις διαδικασίες παύσης της ποινικής δίωξης. Επίσης, έκανε ιδιαίτερη αναφορά στην αμοιβαία εμπιστοσύνη των ΚΜ στα ποινικά τους συστήματα. Βλ. ιδίως σκ. 27 επ. Contra η εισήγηση της Γενικής Εισαγγελέως.

²⁹⁴ Βλ. C-150/05 ιδίως σκ. 57 επ. Το ΔΕΚ κάνει τελολογική ερμηνεία του ά. 54 ΣΕΣΣ προκειμένου να αχθεί στο συμπέρασμα αυτό. Βλ., ακόμη, σκ. 67 των Προτάσεων του Γεν. Εισαγγελέα.

συμπεριφορά, για την οποία κατηγορείται το πρόσωπο, να μην τυγχάνει τελικά καμίας ποινικής αξιολόγησης.²⁹⁵

ν. Στην έννοια της αμετάκλητης απόφασης υπάγεται και η περίπτωση της παύσης της ποινικής δίωξης κατόπιν διαδικασίας ποινικής συνδιαλλαγής. Συνεπώς εφαρμόζεται και στις περιπτώσεις αυτές η αρχή *ne bis in idem*, εφόσον η ποινική δίωξη έχει παύσει λόγω συμμόρφωσης του προσώπου προς τις υποχρεώσεις που του έχουν επιβληθεί από την εισαγγελική αρχή.²⁹⁶

β. Πέραν της ύπαρξης αμετάκλητης απόφασης, άλλο στοιχείο που επιβάλλεται να εξετασθεί, προκειμένου να εφαρμοσθεί η αρχή *ne bis in idem*, είναι η έννοια του «*idem*», δηλαδή των ιδίων πραγματικών περιστατικών:

i. Το ΔΕΚ θεωρεί παγίως²⁹⁷ ότι το μόνο ορθό κριτήριο για τη διακρίβωση της συνδρομής του «*idem*», είναι εκείνο της ταυτότητας των πραγματικών περιστατικών, υπό την έννοια ότι τα τελευταία αποτελούν «*σύνολο περιστάσεων που συνδέονται άρρηκτα μεταξύ τους [...] κατά χρόνο, τόπο και αντικείμενο*».

ii. Αδιάφορο είναι, κατά το ΔΕΚ, το ζήτημα του νομικού χαρακτηρισμού και του εννόμου αγαθού στην προστασία του οποίου σκοπεύει η ποινικοποίηση της πράξης. Το συμπέρασμα αυτό ερείδεται επί της γλωσσικής διατύπωσης του ά. 54 ΣΕΣΣ, το οποίο κάνει λόγο για «*πραγματικά περιστατικά*»,²⁹⁸ επί του γεγονότος ότι, λόγω της έλλειψης προσέγγισης των νομοθεσιών, ο νομικός χαρακτηρισμός και το έννομο αγαθό ενδέχεται να διαφέρουν από ΚΜ σε ΚΜ,²⁹⁹ επί του στόχου που

²⁹⁵ Βλ. C-469/03 (Filomeno Maria Miraglia), ιδίως σκ. 33 επ. Όπως παρατηρεί ο Γεν. Εισαγγελέας στη σκ. 52 των προτάσεων του επί της υπόθεσης C-150/05, αναφερόμενος στην υπόθεση C-469/03, «*το κρίσιμο στοιχείο είναι να ασκηθεί το ius puniendi [δικαίωμα επιβολής ποινής], που προϋποθέτει εκτίμηση όλων των διαθέσιμων στοιχείων, χωρίς να ενδιαφέρει αν η απόφαση είναι καταδικαστική ή απαλλακτική [...]*».

²⁹⁶ Βλ. συνεκδικασθείσες C-187/01 (Gozutok) και C-385/01 (Brugge). Ιδίως έλαβε υπόψη του το ΔΕΚ το σκοπό της Σύμβασης Σένγκεν (σκ. 36-38), την ιδιότητα του εισαγγελέα ως οργάνου που μετέχει στην απονομή της ποινικής δικαιοσύνης (σκ. 28), τη φύση των υποχρεώσεων που επιβάλλει ο εισαγγελέας ως τιμωρίας και το γεγονός ότι η επιβολή υποχρεώσεων εκφράζει την εξουσία του κράτους προς επιβολή ποινών (σκ. 29-30. Βλ., όμως, και σκ. 100 επ. των προτάσεων του Γεν. Εισαγγελέα). Γενικά για την απόφαση βλ. και *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1300 επ., *Van der Wilt*, ό.π., σελ. 110-111. Στην ελληνική θεωρία η απόφαση επικρίθηκε δριμύτατα. Βλ. ενδεικτικά *Καϊάφα – Γκμπάντι*, Παρατηρήσεις στην απόφαση του ΔΕΚ της 11-2-2003, ΠοινΔικ 2003, σελ. 281 επ., και *Κιούπη*, ό.π., 906 επ.

²⁹⁷ Βλ. C-436/04 σκ. 36-38, C-150/05 σκ. 48, C-288/05 (Jurgen Kretzinger) σκ. 29, C-367/05 (Norma Kraaijenbrink) σκ. 26-27. Σε όλες τις υποθέσεις εξαιρετικά ενδιαφέρουσες οι προτάσεις των Γεν. Εισαγγελέων, ιδίως δε στην πρώτη υπόθεση (κυρίως σκ. 41 επ.), που απετέλεσε και την πρώτη ευκαιρία με την οποία το ΔΕΚ κλήθηκε να ερμηνεύσει την έννοια του «*idem*».

²⁹⁸ Βλ. C-436/04 σκ. 27, και σκ. 44 των προτάσεων του Γεν. Εισαγγελέα.

²⁹⁹ Βλ. C-436/04 σκ. 46-47, C-288/05 σκ. 29 και 33.

επιδιώκεται με τη διάταξη του ά. 54 ΣΕΣΣ,³⁰⁰ καθώς κι επί της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των ΚΜ.³⁰¹

iii. Έτσι, το ΔΕΚ έχει αποφανθεί ότι «οι αξιόποινες πράξεις που συνίστανται στην εξαγωγή και εισαγωγή των ίδιων ναρκωτικών και διώκονται σε διάφορα συμβαλλόμενα στη ΣΕΣΣ κράτη θεωρούνται κατ' αρχήν³⁰² ως "ίδια πραγματικά περιστατικά" κατά την έννοια του άρθρου αυτού [:του ά. 54 ΣΕΣΣ]»³⁰³, αλλά και ότι «οι μεταφορές λαθραίων τσιγάρων [...] που συνεπάγονται διελεύσεις εσωτερικών του χώρου Σένγκεν συνόρων, μπορούν [...] να συνιστούν σύνολο πραγματικών περιστατικών που εμπίπτουν στην έννοια των "ιδίων πραγματικών περιστατικών"»³⁰⁴.

γ. Όσον αφορά την ταυτότητα του προσώπου που φέρεται να έχει τελέσει την πράξη: Το ΔΕΚ έχει διατυπώσει την άποψη³⁰⁵ ότι τα πρόσωπα των συμμετόχων δεν είναι απαραίτητο να ταυτίζονται, προκειμένου να ενεργοποιηθεί η αρχή ne bis in idem υπέρ ορισμένου προσώπου.

δ. Τέλος, όσον αφορά τον όρο της έκτισης της ποινής που έχει επιβληθεί με αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση, το ΔΕΚ έχει κρίνει ως ακολούθως:

i. Σε περιπτώσεις ποινικής συνδιαλλαγής, οι υποχρεώσεις που επιβάλλει ο εισαγγελέας στον κατηγορούμενο υπέχουν θέση ποινής και συνεπώς η εκπλήρωσή τους ισοδυναμεί προς την έκτιση της ποινής.³⁰⁶

ii. Σε περίπτωση όπου με την αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση έχει επιβληθεί στον κατηγορούμενο ποινή υπό αναστολή, κατά το διάστημα της δοκιμασίας η ποινή θεωρείται ότι εκτίεται, με αποτέλεσμα την ανάδυση και

³⁰⁰ Βλ. C-150/05 σκ. 44-47, C-288/05 σκ. 33, C-436/04 σκ. 33 (και σκ. 45 και 52 προτάσεων Γεν. Εισαγγελέα).

³⁰¹ Βλ. C-436/04 σκ. 30, C-150/05 σκ. 43.

³⁰² Υπενθυμίζεται ότι το ΔΕΚ, κατ' ά. 35 παρ. 1 ΣΕΕ ερμηνεύει τις Συνθήκες, αλλά δεν έχει αρμοδιότητα να κρίνει τις υποθέσεις, τις οποίες αφορούν τα προδικαστικά ερωτήματα που του απευθύνονται. Μόνο τα εθνικά δικαστήρια έχουν αρμοδιότητα να αποφασίζουν επί των υποθέσεων, λαμβάνοντας, ασφαλώς, υπόψη τους τη δεσμευτική ερμηνεία που έχει πραγματοποιήσει το ΔΕΚ. Κατά τούτο η συγκεκριμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και η εξακρίβωση του «idem» ανήκει στα εθνικά δικαστήρια των ΚΜ. Βλ. ενδεικτικά σκ. 37 προτάσεων Γεν. Εισαγγελέα επί της υπόθεσης C-436/04, αλλά και Σκανδάμη, Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ι, Θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003, σελ. 189 επ. για τις αρμοδιότητες του ΔΕΚ γενικά.

³⁰³ Βλ. C-436/04 σκ. 42.

³⁰⁴ Βλ. C-288/05 σκ. 36. Βλ. και σκ. 39 προτάσεων της Γεν. Εισαγγελέως: «Οι διελεύσεις αυτές [:εντός του χώρου Σένγκεν] αποτελούν ξεχωριστά στάδια μιας ενιαίας ολικής ενέργειας και δεν μπορούν να αποκοπούν τεχνητά. Μπορούν καταρχήν να θεωρηθούν συνδεδεμένα κατά χρόνο, κατά τόπο και (λόγω του τελικού σκοπού του ταξιδιού στο οποίο εντάσσονται και της ενότητας της πρόθεσης στα οποία στηρίζονται) κατ' αντικείμενο. Το λαθρεμπόριο τσιγάρων στην Ελλάδα (η γερμανική ποινική δίωξη) και το λαθρεμπόριο τσιγάρων στην Ιταλία όταν το φορτηγό διήλθε τα ιταλικά σύνορα πηγαινόντας προς τον τελικό του προορισμό στο Ηνωμένο Βασίλειο (η ιταλική ποινική δίωξη) φαίνεται συνεπώς να στηρίζονται στα "ίδια πραγματικά περιστατικά" κατά την έννοια του άρθρου 54 της ΣΕΣΣ.»

³⁰⁵ Βλ. C-150/05 σκ. 49.

³⁰⁶ Βλ. συνεκδικασθείσες C-187/01 και C-385/01 σκ. 30.

ενεργοποίηση της *ne bis in idem*. Η πάροδος του διαστήματος δοκιμασίας σημαίνει ότι η ποινή έχει πια εκτιθεί.³⁰⁷

4.2.2 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την αρχή *ne bis in idem* στην απ-πλ

Η απ-πλ περιλαμβάνει τέσσερις λόγους άρνησης εκτέλεσης που άπτονται της αρχής *ne bis in idem*. Ο πρώτος είναι υποχρεωτικός, οι δε άλλοι τρεις δυνητικοί. Ειδικότερα:

α. Σύμφωνα με τη διάταξη του ά. 3 παρ. 2, η δικαστική αρχή του κράτους μέλους εκτέλεσης αρνείται υποχρεωτικά την εκτέλεση του ΕΕΣ «*εάν από τις πληροφορίες που διαθέτει [...] προκύπτει ότι ο καταζητούμενος έχει δικασθεί τελεσιδίκως*³⁰⁸ για τις ίδιες πράξεις από κράτος μέλος υπό τον όρο ότι, σε περίπτωση καταδίκης, η καταδίκη έχει εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους της καταδίκης». Πρόκειται για επανάληψη της διάταξης του ά. 54 ΣΕΣΣ, για την οποία έγινε λόγος μόλις ανωτέρω, η οποία κατοχυρώνει την αρχή *ne bis in idem* σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

β. Σύμφωνα με τη διάταξη του ά. 4 παρ. 3, η δικαστική αρχή του κράτους εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ, «*εάν οι δικαστικές αρχές εκτέλεσης του ΚΜ αποφάσισαν είτε να μην ασκήσουν δίωξη για αξιόποινη πράξη που αποτελεί το αντικείμενο του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης είτε να παύσουν τη δίωξη*»³⁰⁹. Κατά περιεχόμενο η διάταξη αυτή έχει ήδη υπερκερασθεί από τη

³⁰⁷ Βλ. C-288/05 σκ. 42. Επίσης, σκ. 49 επ. των προτάσεων της Γεν. Εισαγγελέως.

³⁰⁸ Πρόκειται κι εδώ για εσφαλμένη απόδοση του όρου στην ελληνική, αφού το ορθό είναι η ύπαρξη αμετάκλητης απόφασης. Τούτο καθίσταται πρόδηλο, αν ανατρέξει κανείς στη διάταξη του ά. 54 ΣΕΣΣ, που απαιτεί αμετάκλητη (κι όχι τελεσιδική) απόφαση. Δεν υπάρχει λόγος να υποθέσουμε ότι ο ενωσιακός νομοθέτης θέλησε να διαφοροποιηθεί από το κανονιστικό περιεχόμενο της ρύθμισης αυτής.

³⁰⁹ Η διάταξη συνεχίζει και προβλέπει προαιρετική μη εκτέλεση του ΕΕΣ εάν «ο καταζητούμενος έχει δικασθεί τελεσιδίκως για τις αυτές πράξεις σε κράτος μέλος με αποτέλεσμα να κωλύεται η μεταγενέστερη άσκηση δίωξης». Η χρήση του όρου «τελεσιδίκως» οφείλεται –ξανά– σε μεταφραστικό σφάλμα και θα έπρεπε να αντικατασταθεί από τον όρο «αμετακλήτως». Υπέρ της άποψης αυτής ετάχθη και ο έλληνας νομοθέτης μεταφέροντας το λόγο αυτό με το στοιχείο γ του άρθρου 12 του ν. 3251/2004. Έχει υποστηριχθεί (βλ. Καρφέλη, Τρίτη άποψη...σελ. ;) ότι η διάταξη αυτή, με την καθιέρωση της ύπαρξης αμετάκλητης απόφασης ως προαιρετικού μόνο (και όχι υποχρεωτικού) λόγου μη εκτέλεσης, παραβιάζει την αρχή *ne bis in idem*. Είναι, βεβαίως, φανερό, βάσει όσων ανωτέρω ανεπτύχθησαν σχετικά με την αρχή, ότι αυτή δεν παραβιάζεται από τη διάταξη, διότι η τελευταία δε διαλαμβάνει τίποτε σχετικά με την έκταση της ποινής. Εάν διαπιστωθεί ότι η ποινή εκτίεται/ έχει εκτιθεί/ δεν μπορεί πια να εκτιθεί, τότε διεκδικεί εφαρμογή η διάταξη του ά. 3 παρ. 2 ως ειδικότερη. Επομένως, η διάταξη του ά. 4 παρ. 3 in fine εφαρμόζεται μόνο σε περιπτώσεις, όπου η ποινή δεν έχει εκτιθεί, και, μολονότι μπορεί ακόμη να εκτιθεί, τούτο δε συμβαίνει. Άρα, δεν φαίνεται να συντρέχει παραβίαση της *ne bis in idem*. Ερωτάται (βλ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης..., σελ. 1308), περαιτέρω, γιατί η αμοιβαία αναγνώριση δεν αναπτύσσει

νομολογία του ΔΕΚ σχετικά με την αρχή *ne bis in idem*, καθώς αποτυπώνει εκφάνσεις εφαρμογής της αρχής, όπως αυτή διαγράφεται μέσα από τα νομολογιακά πορίσματα που εξετάστηκαν παραπάνω. Συνεπώς, έχω τη γνώμη, ότι, παρότι η διάταξη θεσπίζει προαιρετικό λόγο μη εκτέλεσης, τα ΚΜ υποχρεούνται, ως εκ του ά. 3 παρ. 2 απ-πλ, εφόσον συντρέχουν περιστάσεις υπό τις οποίες το ΔΕΚ έχει αποφανθεί ότι εφαρμόζεται η *ne bis in idem*, να μην εκτελέσουν το ΕΕΣ. Μέσω της λύσης αυτής αποφεύγεται, άλλωστε, και η ακόλουθη αξιολογική αντινομία: Περιπτώσεις παύσης της ποινικής δίωξης είναι, μεταξύ άλλων, οι περιπτώσεις ποινικής συνδιαλλαγής, διαδικασία η οποία προβλέπεται για τα λιγότερο σοβαρά εγκλήματα.³¹⁰ Συνεπώς, αν, στις περιπτώσεις αυτές, η παύση της ποινικής δίωξης αποτελεί όντως μόνο δυνητικό λόγο άρνησης εκτέλεσης, βρισκόμαστε μπροστά στο άτοπο όσοι καταδικάστηκαν για σοβαρότερα εγκλήματα να έχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση (μέσω του ά. 3 παρ. 2 απ-πλ) από εκείνους που τέλεσαν εγκλήματα λιγότερο σοβαρά.

γ. Τέλος, δυνάμει της διάταξης του ά. 4 παρ. 5, το ΕΕΣ δύναται να μην εκτελεσθεί «*εάν από τις πληροφορίες που διαθέτει η δικαστική αρχή εκτέλεσης προκύπτει ότι ο καταζητούμενος έχει δικασθεί τελεσιδίκως³¹¹ για τις αυτές πράξεις σε τρίτη χώρα, υπό τον όρο ότι σε περίπτωση καταδίκης, η καταδίκη έχει εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί να εκτιθεί πλέον σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας της καταδίκης*». Η επιλογή το ενωσιακού νομοθέτη να θέσει το λόγο αυτό ως δυνητικό εξηγείται ως ακολούθως:

ι. Είναι εξαιρετικά δυσχερές να προσδιορισθούν κριτήρια και να διατυπωθούν κανόνες σχετικά με το τι ακριβώς υπάγεται στην έννοια του «bis» και στην έννοια του «idem».³¹² Αυτό είναι σαφές ακόμη και στο πλαίσιο της ΕΕ, όπου το εγχείρημα

υπό τις περιστάσεις αυτές ενέργεια, ώστε η αμετάκλητη καταδικαστική απόφαση να κωλύει τη νέα άσκηση δίωξης ακόμη κι αν δεν πληρούται ο περί ποινής όρος. Η απάντηση δίδεται με βάση τη ratio της αρχής: στόχος είναι η προστασία του προσώπου από τις πολλαπλές διώξεις που θα τον καταρράκωναν [βλ. ενδεικτικά *Κιούπη*, ό.π., σελ. 903 *Σπινέλλη*, Υπερεθνική ισχύς της αρχής *ne bis in idem*, (Προστασία του ατόμου από πολλαπλές διώξεις σε διάφορες χώρες), *ΠοινΧρ ΝΔ*, σελ. 673] και θα τον εμπόδιζαν να συνεχίσει τη ζωή του, αφού η Πολιτεία είχε ικανοποιήσει την ποινική της αξίωση. Ενόσω, όμως, το πρόσωπο που καταδικάστηκε δεν εκτίει την ποινή του (ενώ αυτό είναι ακόμη δυνατόν), η ποινική αξίωση της Πολιτείας δεν έχει ακόμη αναλωθεί και το πρόσωπο εξακολουθεί να είναι εκτεθειμένο στον κίνδυνο νέας δίωξης. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν υφίσταται η δικαιολογητική βάση προστασίας του προσώπου μέσω της *ne bis in idem*.

³¹⁰ Πρβλ. και απόφαση επί των συνεκδικασθεισών C-187/01 και C-385/01 σκ. 39-40, και σκ. 116 Γεν. Εισαγγελέως επί της υπόθεσης.

³¹¹ Και πάλι, πρέπει να θεωρηθεί ότι απαιτείται αμετάκλητη απόφαση. Αντίθετη εκδοχή θα οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι τα ΚΜ εμπιστεύονται περισσότερο τα ποινικά συστήματα των κρατών μη μελών της ΕΕ, από εκείνα των ΚΜ.

³¹² Βλ. τη σκέψη αυτή και σε *Blekxtoon*, ό.π., σελ. 236 με παραπομπή στις σελ. 233-234, *Descamps*, ό.π., σελ. 99. Βλ., επίσης, *Van der Wilt*, ό.π., σελ. 100, για τη διστακτικότητα των κρατών να αναγνωρίσουν την ξένης *res judicata*.

διευκολύνεται μέσω της ενοποιητικής λειτουργίας της νομολογίας του ΔΕΚ. Γίνεται, λοιπόν, αντιληπτό το εύρος των δυσχερειών που παρουσιάζει η αναγνώριση ποινικής απόφασης τρίτου κράτους ως αποκλείουσας την εκ νέου δίωξη προσώπου για τα ίδια πραγματικά περιστατικά.

ii. Στην περίπτωση όπου ο εκζητούμενος έχει δικασθεί αμετάκλητα σε τρίτο κράτος (υπό τον όρο ότι σε περίπτωση καταδίκης η ποινή εκτίεται/ έχει εκτιθεί/ δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί), αναβιώνουν οι κλασικές αρχές που καθορίζουν την διεθνή συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις, αφού οι περιπτώσεις αυτές αφορούν τη σχέση ΚΜ και τρίτου κράτους, όπου δεν υφίσταται θεσμοθετημένος στόχος για ανάπτυξη ενιαίου δικαστικού χώρου.

4.2.3 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που άπτονται της αρχής *ne bis in idem* στο ν. 3251/2004

Ο Έλληνας νομοθέτης διατήρησε τη διάταξη του ά. 3 παρ. 2 ως υποχρεωτικό λόγο άρνησης εκτέλεσης, μεταφέροντάς την με το στ. β του ά. 11³¹³.

Ομοίως, διεισήρησε τους άλλους δύο λόγους (ά. 4 παρ. 3³¹⁴ και ά. 4 παρ. 5 απ-πλ) ως δυνητικούς, μεταφέροντάς τους αντίστοιχα με τα στ. β και δ του ά. 12. Νομίζω, όμως, και πάλι, ότι το αρμόδιο δικαστικό όργανο³¹⁵ υποχρεούται να αρνηθεί την παράδοση του εκζητουμένου στην περίπτωση που συντρέχουν οι όροι του στ. β του ά. 12, για τους λόγους που εξετάθησαν ανωτέρω αναφορικά με τη διάταξη του ά. 4 παρ. 3 απ-πλ.

³¹³ Με διόρθωση, βέβαια, του μεταφραστικού σφάλματος.

³¹⁴ Το μέρος εκείνο της διάταξης του ά. 4 παρ. 3 απ-πλ που αφορά την αμετάκλητη καταδίκη του εκζητουμένου από άλλο ΚΜ χωρίς διευκρινίσεις περί της έκτισης της ποινής, μεταφέρθηκε με το ά. 12 στ. γ του νόμου, με διόρθωση του μεταφραστικού σφάλματος.

³¹⁵ Βλ. ά. 9 ν. 3251/2004.

4.3 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την ιδιότητα του εκζητούμενου ως υπηκόου του κράτους εκτέλεσης

4.3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις: Ratio και σημασία της παράδοσης υπηκόων του κράτους παράδοσης

Κλασική αρχή του δικαίου της έκδοσης συνιστά η απαγόρευση έκδοσης προσώπων που φέρουν την ιθαγένεια του κράτους έκδοσης³¹⁶. Η αρχή αυτή αποτελεί κατεξοχήν έκφραση της εθνικής κυριαρχίας,³¹⁷ όπως αυτή γινόταν παραδοσιακά αντιληπτή. Συγχρόνως, συνδέεται στενά προς τη δυσπιστία των κρατών μεταξύ τους³¹⁸ και προς την πεποίθηση ότι μόνο το κράτος της ιθαγένειας ορισμένου προσώπου μπορεί να του προσφέρει όλα τα εχέγγυα δίκαιης εκδίκασης της υπόθεσής του και να το προστατεύσει από τις αντιξοότητες που κατ' ανάγκη συνεπάγεται η επαφή του με ένα ξένο ποινικό σύστημα³¹⁹.

Τα νέα δεδομένα της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις στο πλαίσιο της ΕΕ, ιδίως η μεταβολή του περιεχομένου της αρχής της εδαφικότητας, και η αναγνώριση της αμοιβαίας αναγνώρισης ως «ακρογωνιαίου λίθου» της συνεργασίας αυτής, ήταν αναμενόμενο να προκαλέσουν ρήγμα στην ανωτέρω αρχή. Ειδικότερα, η θεμελίωση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης επί της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, καταρρίπτει τη δικαιολογητική βάση της απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπού κατά το τμήμα που ερείδεται επί της δυσπιστίας των κρατών μεταξύ τους.³²⁰ Εξάλλου, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης έχει την έννοια ότι κάθε ΚΜ αναγνωρίζει τις δικαστικές αποφάσεις των λοιπών ΚΜ ως έγκυρες και ισχύουσες, ακόμη κι αν το ίδιο θα ακολουθούσε διαφορετική διαδικασία για την έκδοσή τους, ή θα είχε καταλήξει σε διαφορετικό συμπέρασμα. Κατά τη λογική αυτή, δεν μπορεί πλέον να υποστηριχθεί ότι ο υπήκοος ορισμένου ΚΜ απολαύει μεγαλύτερη προστασίας στο κράτος καταγωγής του απ' ό,τι σε κάποιο άλλο ΚΜ.

³¹⁶ Υπενθυμίζεται ότι υπό το καθεστώς της έκδοσης ως κράτος έκδοσης θεωρείται το κράτος που –με την ορολογία του ΕΕΣ– παραδίδει τον εκζητούμενο.

³¹⁷ Βλ. *Komarek*, ό.π., σελ. 8, με παραπομπή στον Plachta.

³¹⁸ Βλ. *Masset/ Massa*, ό.π., σελ. 221, *Χρυσικού*, ό.π., σελ. 71, *Βασιλακάκη*, ΕΣΔΑ και έκδοση, σε: Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Πενήντα Χρόνια Εφαρμογής. 3^ο Συνέδριο, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004, σελ. 129.

³¹⁹ Βλ. *Χρυσικού*, ό.π., σελ. 71, *Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Ο νόμος..., σελ. 778, *της ίδιας*, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης..., σελ. 590, *Βασιλακάκη*, ό.π., σελ. 129.

³²⁰ Βλ. και *Βασιλακάκη*, ό.π., σελ. 132, *του ιδίου*, 9+1 σκέψεις..., σελ. 205.

Ήδη η Σύμβαση Έκδοσης μεταξύ των ΚΜ της ΕΕ (1996)³²¹ προέβλεπε, στο ά. 7, ότι δεν επιτρεπόταν στο κράτος έκδοσης να αρνηθεί να ανταποκριθεί στην αίτηση έκδοσης για το λόγο ότι ο εκζητούμενος είναι υπήκοός του, εκτός εάν είχε διατυπώσει τέτοια επιφύλαξη.³²² Η ρύθμιση αυτή ήταν και το πρώτο βήμα προς την κατεύθυνση της κατάργησης της ιθαγένειας ως εμποδίου στη διαδικασία της έκδοσης.³²³

Η απ-πλ για το ΕΕΣ δε διακρίνει πια, για το σκοπό της παράδοσης, μεταξύ αλλοδαπών και ημεδαπών. Μολαταύτα, στο κράτος εκτέλεσης, σε περίπτωση που ζητείται η παράδοση υπηκόου του, παρέχονται, υπό προϋποθέσεις, οι εξής επιλογές:

α. Δυνητική άρνηση εκτέλεσης, μέσω του ά. 4 παρ. 6 απ-πλ.

β. Εξάρτηση της παράδοσης από την παροχή εγγυήσεων από το κράτος έκδοσης, κατ' ά. 5 παρ. 3 απ-πλ.

Πριν την εξέταση των επιλογών αυτών, αφενός όπως διαγράφονται στην απ-πλ και αφετέρου όπως αξιοποιήθηκαν από τον έλληνα νομοθέτη, πρέπει να παρατηρηθεί, ότι η παράδοση ημεδαπών είναι στοιχείο κατ' εξοχήν συμβολικό: Υποδηλώνει την κατάργηση των συνόρων εντός της ΕΕ και κατ' αποτέλεσμα φέρνει στο προσκήνιο την μεταλλαγή της κλασικής έννοιας της εθνικής κυριαρχίας. Αυτός είναι, πιθανότατα και ο λόγος, για τον οποίο προκάλεσε τόσο έντονες αντιδράσεις και ζωνρό επιστημονικό διάλογο.³²⁴

³²¹ Βλ. Παπαγιάννη, ό.π., σελ. 298, Βασιλακάκη, ΕΣΔΑ και έκδοση..., σελ. 132-133.

³²² Η Σύμβαση αυτή κυρώθηκε στην Ελλάδα με το ν. 2718/1999 (ΦΕΚ Α 105), με διατύπωση της επιφύλαξης αυτής, ώστε να μην επιτρέπεται η έκδοση ημεδαπών (άρθρο δεύτερο του νόμου).

³²³ Βλ. Παπαγιάννη, ό.π., σελ. 298.

³²⁴ Βλ. και την πολύ ενδιαφέρουσα παρατήρηση στον Βασιλακάκη, με περαιτέρω παραπομπή στον Rinio, Το αλλοδαπό δίκαιο..., σελ. 284: «[...] στο μέτρο που η αρχή της κυριαρχίας θα δημιουργεί όλο και λιγότερα προσκόμματα στην προώθηση της διακρατικής συνεργασίας, θα κάμπτεται και η απαγόρευση της εκδόσεως των προσώπων που έχουν την ιθαγένεια του εκζητουμένου κράτους.»

4.3.2 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την ιδιότητα του εκζητουμένου ως υπηκόου του κράτους εκτέλεσης στην απ-πλ

4.3.2.1 Η διάταξη του ά. 4 παρ. 6 απ-πλ

Σύμφωνα με τη διάταξη του ά. 4 παρ. 6 απ-πλ, η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ «*εάν το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης έχει εκδοθεί προς το σκοπό της εκτέλεσης ποινής ή μέτρου ασφαλείας, στερητικών της ελευθερίας, όταν ο καταζητούμενος διαμένει στο κράτος μέλος εκτέλεσης, είναι υπήκοος ή κάτοικός του και αυτό το κράτος δεσμεύεται να εκτελέσει την ποινή ή το μέτρο ασφαλείας σύμφωνα με το εσωτερικό του δίκαιο*».

Η διάταξη εμφορείται από ανθρωπιστικούς σκοπούς, καθώς εύλογα μπορεί να υποτεθεί ότι τα φιλικά ή/ και συγγενικά πρόσωπα του εκζητουμένου ευρίσκονται στον τόπο καταγωγής/ κατοικίας/ διαμονής του, δηλαδή στο κράτος εκτέλεσης. Πέραν αυτού, διαφαίνεται ως στόχος και η διευκόλυνση της κοινωνικής επανένταξης του εκζητουμένου, μέσω της έκτισης της ποινής/ του μέτρου ασφαλείας σε ένα περιβάλλον οικείο γι' αυτόν, στο οποίο θα μπορεί ευχερέστερα να προσαρμοσθεί μετά την απόλυσή του.³²⁵

Προϋποθέσεις εφαρμογής της διάταξης είναι οι εξής:

i. Το ΕΕΣ να έχει εκδοθεί προς το σκοπό εκτέλεσης στερητικής της ελευθερίας ποινής ή μέτρου. Συνεπώς, αποκλείεται η εφαρμογή της διάταξης επί ΕΕΣ εκδοθέντος προς το σκοπό της άσκησης ποινικής δίωξης.

ii. Ο εκζητούμενος να είναι υπήκοος του κράτους εκτέλεσης, ή κάτοικός του, ή να διαμένει σε αυτό. Από το γεγονός ότι η διάταξη κάνει λόγο τόσο για πρόσωπο που διαμένει, όσο και για κάτοικο, καθίσταται σαφές ότι δεν απαιτείται μόνιμη κατοικία του εκζητουμένου στο κράτος εκτέλεσης, αλλά αρκεί και προσωρινή του διαμονή σε αυτό.³²⁶ Τούτο διευρύνει το πεδίο εφαρμογής της διάταξης, αφού δεν απαιτείται η απόδειξη μόνιμης κατοικίας, αλλά αρκεί και το στοιχείο της διαμονής. Ειδικά, όμως, όσον αφορά τον υπήκοο του κράτους εκτέλεσης, η απ-πλ δεν εξαρτά την εφαρμογή της διάταξης από την κατοικία ή διαμονή αυτού στο κράτος εκτέλεσης. Προφανώς, τεκμαίρεται ότι ο υπήκοος ορισμένου κράτους έχει δεσμούς προς αυτό κι επομένως δεν απαιτείται η απόδειξη πρόσθετων στοιχείων.

³²⁵ Για τη ratio τη διάταξης βλ. και *Descamps*, ό.π., σελ. 101.

³²⁶ Έτσι και *Blekxtoon*, ό.π., σελ. 237.

iii. Τέλος, απαραίτητη προϋπόθεση, ώστε να αρνηθεί το κράτος εκτέλεσης την παράδοση του εκζητουμένου, είναι το ίδιο να αναλάβει να εκτελέσει την ποινή ή το μέτρο ασφαλείας. Η εκτέλεση πραγματοποιείται κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης κι όχι κατ' εκείνο του κράτους έκδοσης. Ο όρος αυτός αποτελεί έκφανση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης των ΚΜ στα ποινικά τους συστήματα.

Οι τρεις προϋποθέσεις είναι απαραίτητο να συντρέχουν σωρευτικά, ειδάλλως δεν μπορεί το κράτος εκτέλεσης να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ.

4.3.2.2 Η διάταξη του ά. 5 παρ. 3 απ-πλ

Σύμφωνα με τη διάταξη του ά. 5 παρ. 3, το κράτος εκτέλεσης μπορεί να εξαρτήσει την εκτέλεση του ΕΕΣ ως ακολούθως: *«όταν το πρόσωπο κατά του οποίου εκδόθηκε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είναι υπήκοος ή κάτοικος του κράτους μέλους εκτέλεσης, η παράδοση μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση ότι το εν λόγω πρόσωπο, μετά από ακρόασή του, θα διαμεταχθεί στο κράτος μέλος εκτέλεσης ώστε να εκτίσει εκεί τη στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας που θα απαγγελθεί εναντίον του στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος».*

Είναι φανερό ότι ο σκοπός της ρύθμισης συμπίπτει με εκείνον της διάταξης του ά. 4 παρ. 6.³²⁷

Η εφαρμογή της διάταξης (και η δυνατότητα του κράτους εκτέλεσης να ζητήσει εγγυήσεις) εξαρτάται από δύο προϋποθέσεις:

i. Το ΕΕΣ πρέπει να έχει ασκηθεί προς το σκοπό της δίωξης. Επομένως, δεν μπορεί να εφαρμοσθεί η διάταξη, εάν το ΕΕΣ έχει εκδοθεί προς το σκοπό της εκτέλεσης στερητικής της ελευθερίας ποινής/ μέτρου ασφαλείας.

ii. Ο εκζητούμενος πρέπει να είναι είτε υπήκοος, είτε κάτοικος του κράτους εκτέλεσης. Συνεπώς, η απλή διαμονή του στο κράτος εκτέλεσης, σε αντίθεση με όσα εξετέθησαν σε σχέση με τη διάταξη του ά. 4 παρ. 6, δεν επαρκεί. Ο ενωσιακός νομοθέτης έκρινε ότι δεν αρκεί στην περίπτωση αυτή ο «χαλαρός» δεσμός της διαμονής, αλλά απαιτείται ένας δεσμός ισχυρότερος μεταξύ του εκζητουμένου και του κράτους εκτέλεσης. Δεν είναι σαφείς οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή τη διαφοροποιημένη επιλογή. Κατά πάσα πιθανότητα, μέσω της διάταξης του ά. 5 παρ. 3, πλην των ανθρωπιστικών στόχων, εξυπηρετείται και η *«οικονομία της δίωξης σε περιπτώσεις όπου τα γεγονότα και τα συμφέροντα έχουν χαρακτήρα διεθνή»*³²⁸. Για παράδειγμα, εάν ένας Ολλανδός κατηγορείται ως μέλος εγκληματικής οργάνωσης

³²⁷ Βλ. και *Blekxtoon*, ό.π., σελ. 242.

³²⁸ Βλ. *Blekxtoon*, ό.π., σελ. 242, ο οποίος παρέχει την εξήγηση αυτή, μαζί με το παράδειγμα που ακολουθεί.

που δραστηριοποιούταν κατά κύριο λόγο στη Γερμανία, όπου έχουν συλληφθεί και οι περισσότεροι ύποπτοι, είναι προτιμότερο από άποψης αποδεικτικών στοιχείων (υπό το πρίσμα της αντεγκληματικής πολιτικής)³²⁹, να δικασθεί μαζί με τους συγκατηγορούμενους του, απ' ό,τι να δικασθεί μόνος του στην Ολλανδία. Μολαταύτα, παρότι κρίνεται από τα ΚΜ θεμιτό να εξυπηρετηθεί η απονομή της δικαιοσύνης, αφενός παραμένουν οι ανθρωπιστικές εκτιμήσεις και ο σκοπός της κοινωνικής επανένταξης και αφετέρου εξακολουθεί να υφίσταται (ενόψει του στοιχείου της κατοικίας ή της υπηκοότητας) έντονο το στοιχείο της εθνικής κυριαρχίας του κράτους εκτέλεσης. Αποτέλεσμα αυτών είναι η δυνατότητα του κράτους εκτέλεσης να ζητήσει ως εγγύηση για την εκτέλεση του ΕΕΣ τη διαμεταγωγή του εκζητουμένου, προς έκτιση της τυχόν επιβληθσόμενης σε αυτόν ποινής, στο κράτος εκτέλεσης.

Ασαφής είναι η έννοια του όρου «ακρόαση»³³⁰. Το περιεχόμενό της είναι δε ουσιώδους σημασίας, διότι η «ακρόαση» σηματοδοτεί το χρονικό σημείο διαμεταγωγής του προσώπου στο κράτος εκτέλεσης. Θα μπορούσε, εκ πρώτης όψεως, να υποστηριχθεί, ότι πρόκειται απλώς για την ακρόαση του εκζητουμένου πριν από την έκδοση της απόφασης. Αυτό, όμως, στερείται λογικής. Αν αυτή ήταν η έννοια του όρου, το κράτος έκδοσης θα ήταν υποχρεωμένο να διαμεταγάγει τον εκζητούμενο στο κράτος εκτέλεσης, όπου και θα περίμενε ο τελευταίος έως την έκδοση της απόφασης, ώστε να εκτίσει την ποινή που τυχόν θα του επιβαλλόταν στο κράτος εκτέλεσης. Κάτι τέτοιο, όμως, είναι προφανώς άτοπο. Μόνη λογική λύση είναι η ερμηνεία του όρου υπό την έννοια της ολοκλήρωσης της ποινικής δίκης, οπότε της διαμεταγωγής προηγείται (και λογικά) η επιβολή της ποινής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η έκτιση της ποινής ξεκινά αμέσως μετά τη μεταφορά του εκζητουμένου στο κράτος εκτέλεσης.

4.3.2.3 Συμπέρασμα

Σε ό,τι αφορά τον εκζητούμενο υπό την ιδιότητά του ως υπηκόου του κράτους εκτέλεσης, η διάταξη του ά. 4 παρ. 6 κι εκείνη του ά. 5 παρ. 3 απ-πλ λειτουργούν ως «δίπτυχο» για τη βελτιστοποίηση των συνθηκών έκτισης της ποινής του. Η μεν πρώτη καλύπτει την περίπτωση όπου το ΕΕΣ έχει εκδοθεί προς το σκοπό της

³²⁹ Το εντός παρενθέσεως σχόλιο, δικό μου.

³³⁰ Στις άλλες γλώσσες η φράση «μετά από ακρόασή του» αποδίδεται ως εξής: «*after being heard*» (αγγλ.: «μετά την ακρόασή του»), «*après avoir été entendue*» (γαλ.: «μετά την ακρόασή του»), «*nach Gewährung rechtlichen Gehörs*» (γερμ.: «μετά τη νόμιμη ακρόασή του»), ενώ στα ολλανδικά «*na te zijn berecht*» («μετά την εκδίκασή του»). Βλ. *Blekxtoon*, ό.π., σελ. 242-243.

εκτέλεσης στερητικού της ελευθερίας μέτρου ασφαλείας/ ποινής, ενώ η δεύτερη αφορά την περίπτωση έκδοσης ΕΕΣ προς το σκοπό της δίωξης. Και στις δυο περιπτώσεις, σκοπός είναι η έκτιση της ποινής σε περιβάλλον γνώριμο, ώστε να διευκολύνεται η επαφή του με τους οικείους του, αλλά και να μεγιστοποιούνται οι πιθανότητες της κοινωνικής του επανένταξης μετά την ολοκλήρωση της έκτισης της ποινής.

4.3.3 Λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται με την ιδιότητα του εκζητουμένου υπηκόου του κράτους εκτέλεσης στο ν. 3251/2004

4.3.3.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Όπως αναφέρθηκε ανωτέρω, η διάταξη του ά. 4 παρ. 6 απ-πλ εφαρμόζεται τόσο για τους υπηκόους του κράτους εκτέλεσης, όσο και για τους κατοικούντες και διαμένοντες σε αυτό. Ο έλληνας νομοθέτης, κατά τη μεταφορά της διάταξης στο ν. 3251/2004, δεν επέλεξε να ακολουθήσει την ενιαία προσέγγιση του ενωσιακού νομοθέτη, αλλά «διέσπασε» τη διάταξη σε δύο τμήματα. Έτσι, κατά το τμήμα που αυτή αναφέρεται σε όσους διαμένουν/ κατοικούν στην Ελλάδα, τη μετέφερε ως δυνητικό λόγο άρνησης εκτέλεσης με τη θέσπιση του εδ. ε του ά. 12, ενώ κατά το τμήμα που αναφέρεται στους υπηκόους, τη μετέφερε ως υποχρεωτικό λόγο άρνησης εκτέλεσης, με τη θέσπιση του εδ. στ του ά. 11.

Ανάλογη πρακτική ακολουθήθηκε και κατά τη μεταφορά της εγγύησης του ά. 5 παρ. 3 απ-πλ: Σε σχέση με τους κατοικούντες στην Ελλάδα μεταφέρθηκε ως εγγύηση με την παρ. 3 του ά. 13, ενώ σε σχέση με τους Έλληνες υπηκόους ως υποχρεωτικός λόγος άρνησης εκτέλεσης με το δεύτερο εδάφιο του στοιχείου η του ά. 11.

Περαιτέρω, κατά τη μεταφορά του δυνητικού λόγου μη εκτέλεσης του ά. 4 παρ. 2 απ-πλ, ο έλληνας νομοθέτης προέβη σε μια διάκριση που δεν προκύπτει από την απ-πλ: Ως γενικό κανόνα μετέφερε τη διάταξη, υπό τη μορφή δυνητικού λόγου άρνησης εκτέλεσης, με την περ. α του ά. 12, ενώ ειδικά σε σχέση με τους Έλληνες υπηκόους τη μετέφερε ως υποχρεωτικό λόγο άρνησης εκτέλεσης, με το πρώτο εδάφιο της περ. η του ά. 11.

Συνολικά, επομένως, η ιδιότητα του εκζητουμένου ως «ημεδαπού» οδηγεί, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται σε κάθε περίπτωση, σε υποχρεωτική άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ, δυνάμει των εξής διατάξεων:

- i. άρθρο 11 περ. στ
 - ii. άρθρο 11 περ. η (και τα δύο εδάφια)
- οι οποίες εξετάζονται στη συνέχεια.

Επίσης, αν και δεν πρόκειται για διατάξεις που άπτονται άμεσα της ιδιότητας του εκζητουμένου ως Έλληνα υπηκόου, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, περιοριστικά προς τη δυνατότητα παράδοσης ημεδαπών (και αλλοδαπών, βέβαια), λειτουργεί και

η μετατροπή των δυνητικών λόγων των διατάξεων των παρ. 4 και 7 του ά. της απ-πλ σε υποχρεωτικούς με τα στοιχεία δ και ζ αντίστοιχα του ά. 11 του ν. 3251/2004.³³¹

4.3.3.2 Η διάταξη του στοιχείου στ του άρθρου 11

Για την εφαρμογή της υπό εξέταση διάταξης απαιτείται να συντρέχουν σωρευτικά οι τρεις προϋποθέσεις για τις οποίες έγινε λόγος αναφορικά με το δυνητικό λόγο μη εκτέλεσης της παρ. 6 του ά. 4 απ-πλ. Επειδή, όμως, η εφαρμογή της περ. στ του ά. 11 του ν. 3251/2004 περιορίζεται αποκλειστικά στα πρόσωπα που φέρουν την ελληνική ιθαγένεια, δεν ενδιαφέρει, αλλά ούτε και αρκεί η κατοικία ή διαμονή του εκζητουμένου προσώπου στην ελληνική επικράτεια.

4.3.3.3 Η διάταξη του στοιχείου η του άρθρου 11

Όσον αφορά την περ. η του ά. 11 του ν. 3251/2004, όπως ήδη αναφέρθηκε, αυτή περιλαμβάνει δύο εδάφια.

α. Το πρώτο αφορά την περίπτωση όπου ζητείται η παράδοση ημεδαπού προς το σκοπό της δίωξης, ενώ συγχρόνως το πρόσωπο αυτό διώκεται στην Ελλάδα για την ίδια πράξη. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι απαγορεύεται η εκτέλεση του ΕΕΣ *«αν το πρόσωπο, εναντίον του οποίου έχει εκδοθεί το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης προς το σκοπό της δίωξης είναι ημεδαπός και διώκεται στην Ελλάδα για την ίδια πράξη»*.

Σημειώνεται, καταρχάς, ότι ο έλληνας νομοθέτης είναι εκείνος που θέσπισε ως υποχρεωτικό τον ανωτέρω λόγο άρνησης εκτέλεσης, υπό την προϋπόθεση ότι το ΕΕΣ έχει εκδοθεί προς το σκοπό της δίωξης. Ο όρος αυτός, αν και δεν περιέχεται στη διάταξη του ά. 4 παρ. 2 απ-πλ (μεταφορά της οποίας αποτελεί το υπό εξέταση εδάφιο), συνάγεται λογικά, διότι στην περίπτωση που ζητείται η παράδοση ημεδαπού προς το σκοπό της εκτέλεσης ποινής, εφαρμογής τυγχάνει η περ. η του ά. 11.

Πέραν τούτου, διαφωνία φαίνεται να υπάρχει στη θεωρία και νομολογία σχετικά με την έννοια της «δίωξης». Ειδικότερα, δύο είναι τα ζητήματα που αναφύονται: το πρώτο αφορά την υπαγωγή ή μη, στην έννοια της «δίωξης», της φάσης της προκαταρκτικής εξέτασης, και το δεύτερο άπτεται του χρονικού σημείου μέχρι του οποίου πρέπει να έχει ασκηθεί η δίωξη, προκειμένου να αρνηθεί η αρμόδια δικαστική αρχή να εκτελέσει το ΕΕΣ.

³³¹ Πρβλ. *Κιούπη*, ό.π., σελ. 973.

i. Όσον αφορά το πρώτο ζήτημα, ο Άρειος Πάγος³³² έχει αποφανθεί ότι ως «δίωξη» νοείται στενά η ήδη ασκηθείσα ποινική δίωξη, μη αρκούσης της διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης.

Η ερμηνεία αυτή δεν ευσταθεί. Πρέπει, καταρχάς, να υπομνησθεί ότι ο ν. 3251/2004 μεταφέρει στην ελληνική έννομη τάξη μια απ-πλ. Κατά τούτο, φέρει έντονες τις επιρροές της ορολογίας που αυτή χρησιμοποιεί. Ήδη, λοιπόν, ως εκ του γεγονότος αυτού, πρέπει η ερμηνεία του να μην πραγματοποιείται με όρους στενά εθνικούς, αλλά με λήψη υπόψη του «ευρωπαϊκού κλίματος», στο οποίο αυτός κινείται. Είναι, ασφαλώς, βέβαιο, ότι κατά την κατάρτιση του νόμου, ο έλληνας νομοθέτης επεξεργάσθηκε την απ-πλ, ώστε ο νέος νόμος να ανταποκρίνεται κατά το δυνατό στα ελληνικά δεδομένα. Ωστόσο, δεν μπορεί να παραβλέπεται τελείως η ευρωπαϊκή καταγωγή του.³³³

Εκτός αυτού, η ερμηνεία του Ακυρωτικού φαίνεται να αγνοεί παντελώς το χαρακτήρα που έλαβε η προκαταρκτική εξέταση μετά την τροποποίηση του ΚΠΔ με το ν. 3160/2003³³⁴.³³⁵ Η προκαταρκτική εξέταση διατάσσεται πλέον υποχρεωτικά για όλα τα κακουργήματα και τα πλημμελήματα αρμοδιότητας του Τριμελούς Πλημμελειοδικείου³³⁶ κι επομένως αποτελεί τον κανόνα, κι όχι την εξαίρεση. Στην ουσία, πρόκειται πια για αναπόσπαστο τμήμα της ποινικής διαδικασίας στην πλειονότητα των εγκλημάτων.

Κατά τα ανωτέρω, η προκαταρκτική εξέταση πρέπει, νομίζω, να θεωρείται «δίωξη», υπό την έννοια του στοιχείου η του ά. 11 του ν. 3251/2004.³³⁷

ii. Όσον αφορά το θέμα του απώτατου χρονικού σημείου άσκησης της δίωξης, η απ-πλ σιωπά. Υποστηρίζεται³³⁸ από την κρατούσα άποψη στη θεωρία ότι

³³² Βλ. ΣυμβΑΠ 591/2005: «[...] πλην και αν ακόμη παρηγγέλθη η τοιαύτη προκαταρκτική εξέταση, όμως η ποινική δίωξη δεν ησκήθη και συνεπώς ο ανωτέρω ημεδαπός δεν εδιώκετο στην Ελλάδα για την ίδια πράξη, κατά την έννοια της πρώτης παραγράφου του άρθρου 11 στοιχ. Η του Ν 3251/2004 [...]». Την ίδια θέση έλαβε και με τις ΣυμβΑΠ 109/2006 (ΠοινΔικ 2006, σελ. 809) και ΣυμβΑΠ 2149/2005 (ΠοινΔικ 2006, σελ. 171).

³³³ Παρόμοιες σκέψεις σε *Φυτράκη*, ό.π., σελ. 219, *Αναγνωστόπουλου*, Η έννοια της «δίωξης» στα άρθρα 11 εδ. η' και 12 εδ. α' του Ν. 3251/2004 (Με αφορμή την υπ' αριθμ. 591/2005 απόφαση του Αρείου Πάγου και την απόφαση του Γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 18^{ης} Ιουλίου 2005), ΠοινΧρ ΝΕ, σελ. 855.

³³⁴ ΦΕΚ Α 165.

³³⁵ Βλ. και *Φυτράκη*, ό.π., σελ. 219, *Αναγνωστόπουλου*, ό.π., σελ. 855.

³³⁶ Α. 43 παρ. 1 εδ. β ΚΠΔ. Βλ. εκτενέστερα ενδεικτικά *Παπανδρέου*, Η προκαταρκτική εξέταση [άρθρα 31, 43, 47 ΚΠΔ], ΠοινΔικ 2006, σελ. 192.

³³⁷ Πρβλ. μειοψηφούσα γνώμη της δικαστού Lubbe – Wolff στην απόφαση 2 BvR 2236/04 του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 18/7/2005. Ο νόμος με τον οποίο ενσωματώθηκε η απ-πλ στο γερμανικό δίκαιο δεν προέβλεπε μη εκτέλεση του ΕΕΣ εάν εναντίον του γερμανού υπηκόου εκκρεμούσε ποινική διαδικασία στη Γερμανία. Η δικαστής πρότεινε να ερμηνευθεί ο νόμος ευρέως, ώστε να επιτρέπεται η άρνηση εκτέλεσης και σε περίπτωση που για την πράξη, στην οποία αφορά το ένταλμα, διεξάγεται προκαταρκτική έρευνα. Βλ. και *Αναγνωστόπουλου*, ό.π., σελ. 857.

αρκεί δίωξη (υπό την έννοια και της παραγγελίας προκαταρκτικής εξέτασης) ασκηθείσα ακόμη και μετά την παραλαβή του ΕΕΣ.³³⁹ Νομίζω ότι η άποψη αυτή έρχεται σε αντίθεση με το πνεύμα του ΕΕΣ και με την ίδια την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Ειδικότερα:

- Εάν υιοθετηθεί η ερμηνεία αυτή, τότε θεωρητικά θα παρέχεται σε κάθε ΚΜ η δυνατότητα, προκειμένου να αρνηθεί να παραδώσει υπηκόους του προς δίωξη σε άλλο ΚΜ, να ασκεί το ίδιο ποινική δίωξη εναντίον τους, ακόμη και μετά την παραλαβή του ΕΕΣ. Κάτι τέτοιο, όμως, θα ματαιώνει εν πολλοίς τη λειτουργία του ΕΕΣ, καθώς στην πράξη θα καθίστατο αδύνατη η παράδοση υπηκόου του κράτους εκτέλεσης προς το σκοπό της δίωξης (εκτός, βέβαια, εάν επρόκειτο για πράξη που δε συνιστά έγκλημα κατά τον ποινικό νόμο του κράτους εκτέλεσης). Επομένως, θα καθίστατο, στην πραγματικότητα, κενό γράμμα μία από τις βασικές αρχές του ΕΕΣ: η καταρχήν μη διάκριση εκζητουμένων σε «αλλοδαπούς» και «ημεδαπούς».

- Περαιτέρω, η παροχή στα ΚΜ της ως άνω δυνατότητας θα ερχόταν σε αντίθεση προς την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Ειδικότερα, η κανονιστική σημασία της αρχής έγκειται στην αναγνώριση εκ μέρους ενός ΚΜ των δικαστικών αποφάσεων των άλλων ΚΜ, ακόμη κι αν το ίδιο θα είχε λάβει απόφαση διαφορετικού περιεχομένου, ή θα είχε ακολουθήσει διαφορετική διαδικασία. Η δυνατότητα, όμως, ματαίωσης, στην ουσία, του ΕΕΣ, οσάκις αυτό εκδίδεται προς το σκοπό της δίωξης υπηκόου του κράτους εκτέλεσης, σημαίνει ότι το τελευταίο μπορεί στην πραγματικότητα να αγνοήσει την απόφαση του κράτους έκδοσης και να διεξάγει τη δική του ποινική διαδικασία.

Για όλους τους ανωτέρω λόγους, νομίζω ότι ως απώτατο χρονικό σημείο άσκησης της δίωξης πρέπει να θεωρηθεί η παραλαβή του ΕΕΣ.

β. Το δεύτερο εδάφιο ορίζει ότι αν ο ημεδαπός «*δε διώκεται, το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης εκτελείται αν διασφαλιστεί ότι, μετά από ακρόασή του, θα διαμεταχθεί στο Ελληνικό Κράτος, ώστε να εκτίσει σ' αυτό τη στερητική της ελευθερίας ποινή ή το στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας που θα απαγγελθεί εναντίον του στο κράτος έκδοσης του εντάλματος*».

Η μετατροπή της εγγύησης του ά. 5 παρ. 3 απ-πλ σε υποχρεωτικό λόγο άρνησης εκτέλεσης έχει τις ρίζες της στην «*διάθεση αυξημένης προστασίας* [του

³³⁸ Βλ. Συμεωνίδου-Καστανίδου, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης..., σελ. 589-590, της ίδιας, Ο νόμος..., σελ. 778, Καϊάφα-Γκμπάντι, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης..., σελ. 1302, υποσ. 58, Αναγνωστόπουλου, ό.π., σελ. 856.

³³⁹ Πρβλ. ΣυμβΑΠ2135/2005 (ΠοινΔικ 2006, σελ. 168): «[...] είναι αυτονόητο ότι η ποινική δίωξη πρέπει να έχει ασκηθεί το αργότερο κατά το χρόνο κρισιολόγησης του Ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης από το αρμόδιο ελληνικό δικαιοδοτικό όργανο, αφού η πραγμάτωση της σχετικής ενέργειας τάσσεται από το νόμο ως ουσιώδης προϋπόθεση μη εκτέλεσης του ελεγχόμενου εντάλματος, της οποίας η συνδρομή [...] είναι ερευνητέα κατά το χρόνο της δικαστικής κρισιολόγησης του εντάλματος.»

νομοθέτη] προς τους ημεδαπούς»³⁴⁰. Μολαταύτα, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το «τεκμήριο» δεσμών του ημεδαπού προς τη χώρα του δεν είναι πάντοτε αμάχητο.³⁴¹ Έτσι, για παράδειγμα, είναι νοητή η περίπτωση του ημεδαπού της διασποράς, ο οποίος δεν έχει διατηρήσει με την Ελλάδα παρά μακρινούς δεσμούς. Κατά τούτο, η έκτιση της ποινής στην Ελλάδα δε θα ήταν γι' αυτόν τόσο ευνοϊκή (από ανθρωπιστικής άποψης) όσο εκ πρώτης όψεως δείχνει. Για το λόγο αυτό, ίσως θα ήταν ορθότερο, η εγγύηση του ά. 5 παρ. 3 απ-πλ να είχε διατηρηθεί, κατά τη μεταφορά της απ-πλ στο ελληνικό δίκαιο, ως εγγύηση και για τους ημεδαπούς.

4.3.3.4 Ενδιάμεσα συμπεράσματα

Βάσει όσων εξετάθησαν ανωτέρω, είναι σαφές ότι ο νομοθέτης αξιοποίησε όλα τα περιθώρια της απ-πλ, προκειμένου να ελαχιστοποιήσει τις περιπτώσεις παράδοσης ημεδαπών. Όπως έχει διαμορφωθεί ο νόμος 3251/2004, οι ημεδαποί μόνο κατ' εξαίρεση παραδίδονται³⁴² και συγκεκριμένα στις εξής περιπτώσεις:

α. Όταν η πράξη για την οποία έχει εκδοθεί το ΕΕΣ δεν είναι έγκλημα σύμφωνα με τους ελληνικούς ποινικούς νόμους, και ανήκει στον κατάλογο των πράξεων για τις οποίες κάμπτεται το διπλό αξιόποινο, εφόσον, όμως, η εν λόγω πράξη δεν έχει τελεσθεί εξ ολοκλήρου ή εν μέρει στην Ελλάδα.

β. Όταν η πράξη για την οποία έχει εκδοθεί το ΕΕΣ έχει τελεσθεί εξ ολοκλήρου εκτός Ελλάδος³⁴³, και η Ελλάδα δεν έχει ασκήσει δίωξη για την πράξη αυτή.³⁴⁴

Σε κάθε περίπτωση, η ποινή που έχει επιβληθεί σε ημεδαπό από άλλο ΚΜ εκτίεται πάντοτε στην Ελλάδα.

Η δυνατότητα παράδοσης ημεδαπών είχε ως συνέπεια να εγερθούν ζητήματα συνταγματικότητας σε ορισμένα ΚΜ, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα. Η προβληματική αυτή αποτελεί αντικείμενο των σκέψεων που ακολουθούν.

³⁴⁰ Τη φράση χρησιμοποιεί ο *Κιούπης*, ό.π., σελ. 973, γενικά σε σχέση με τις επιλογές του έλληνα νομοθέτη στο ζήτημα της παράδοσης ημεδαπών.

³⁴¹ Βλ. και *Νικολούδη*, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Πότε και πώς είναι δυνατή «παράδοση» (προσαγωγή) ημεδαπού σύμφωνα με Νόμο 3251/2004, ΠοινΧρ ΝΔ, σελ. 386.

³⁴² *Contra Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ο νόμος..., σελ. 838.

³⁴³ Εάν η πράξη έχει τελεστεί έστω και εν μέρει σε ελληνικό έδαφος ή σε εξομοιούμενο προς αυτό τόπο, η αρμόδια δικαστική αρχή υποχρεωτικά αρνείται την εκτέλεση του ΕΕΣ, κατ' εφαρμογή του στοιχείου ζ υποστ. ι του ά. 11 ν. 3251/2004.

³⁴⁴ Βλ. ά. 6 και 8 ΠΚ για τις περιπτώσεις όπου εφαρμόζονται οι ελληνικοί ποινικοί νόμοι για πράξεις τελεσθείσες από ημεδαπούς, ακόμη κι αν τόπος τέλεσης δεν είναι η Ελλάδα.

4.3.3.5 Η συνταγματικότητα της παράδοσης ημεδαπών

α) Η αντιμετώπιση του ζητήματος από τα δικαστήρια άλλων ΚΜ

Η συνταγματικότητα της παράδοσης υπηκόων απασχόλησε τα δικαστήρια στην Κύπρο, την Πολωνία, και τη Γερμανία.³⁴⁵ Στα κράτη αυτά, ο ισχυρισμός περί αντισυνταγματικότητας της σχετικής ρύθμισης έγινε δεκτός. Πρέπει να σημειωθεί, πριν από την ανάλυση των σχετικών αποφάσεων, ότι και στις τρεις ως άνω έννομες τάξεις υπήρχε σαφής συνταγματική διάταξη, βάσει της οποίας απαγορευόταν η έκδοση υπηκόων.

ι. Η απόφαση του Ανώτατου Δικαστηρίου Κύπρου της 7^{ης} Νοεμβρίου 2005, επί της πολιτικής έφεσης υπ' αριθ. 294/2005 (Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας και Κώστας Κωνσταντίνου)³⁴⁶ είναι, ίσως, η λιγότερο ενδιαφέρουσα από τις τρεις αποφάσεις που έχουν επιλεγεί προς εξέταση και γι' αυτό αναφέρεται συνοπτικά.

Τα πραγματικά περιστατικά έχουν ως εξής: Με την έκδοση ΕΕΣ, το Ηνωμένο Βασίλειο ζήτησε την παράδοση προσώπου που είχε τόσο τη βρετανική όσο και την κυπριακή υπηκοότητα, προς το σκοπό της άσκησης ποινικής δίωξης εναντίον του για εγκλήματα συνωμοσίας για εξαπάτηση του δημόσιου ταμείου. Ο δικαστής που απεφάνθη σε πρώτο βαθμό επί του επιτρεπτού της παράδοσης του εκζητουμένου, έκρινε ότι δεν είναι δυνατή η παράδοση προσώπου που έχει την κυπριακή υπηκοότητα, διότι η έκδοση, σύμφωνα με τη διάταξη του ά. 11 παρ. 2 στ. στ³⁴⁷ του κυπριακού Συντάγματος, είναι διαδικασία που εφαρμόζεται μόνο για αλλοδαπούς. Στη συνέχεια, ο Γενικός Εισαγγελέας της Δημοκρατίας άσκησε έφεση κατά της απόφασης αυτής, με το σκεπτικό ότι το δίκαιο της ΕΕ υπερέχει τυπικά του Συντάγματος, κι ότι, εν πάση περιπτώσει, ακόμη κι αν αυτό δε γίνει δεκτό από το Δικαστήριο, οι ρυθμίσεις του νόμου με τον οποίο ενσωματώθηκε η απ-πλ, μπορούν να εφαρμοσθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να εναρμονίζονται προς το Σύνταγμα.

³⁴⁵ Με το θέμα της συνταγματικότητας της παράδοσης «ημεδαπών» ασχολήθηκε επίσης το Τσεχικό Συνταγματικό Δικαστήριο (βλ. σκ. 7 των προτάσεων του Γεν. Εισαγγελέα επί της υπόθεσης C-303/05), αλλά και το Γαλλικό Συμβούλιο της Επικρατείας (βλ. *Bantekas*, ό.π., σελ. 377). Και τα δύο απεφάνθησαν ότι δεν υπήρχε συνταγματικό πρόσκομμα στην παράδοση υπηκόων και συνακολούθως απέρριψαν τον ισχυρισμό περί αντισυνταγματικότητας.

³⁴⁶ Η απόφαση είναι δημοσιευμένη στην ΠοινΔικ 2006, σελ. 179 επ. Για την απόφαση πολύ συνοπτικά βλ. *Φυτράκη*, ό.π., σελ. 217, *Bantekas*, ό.π., σελ. 376-377.

³⁴⁷ Η διάταξη προβλέπει ότι «Ουδείς στερείται της ελευθερίας αυτού ή μη ότε και όπως νόμος ορίζει εις τας περιπτώσεις: (στ) συλλήψεως ή κρατήσεως ατόμου προς παρεμπόδισιν της άνευ αδείας εισόδου εις το έδαφος της Δημοκρατίας ή αλλοδαπού καθ' ου εγένοντο ενέργειαι προς τον σκοπόν απελάσεως ή εκδόσεως». (η υπογράμμιση δική μου)

Ενόψει της ιδιαίτερης σημασίας του ζητήματος, το Ανώτατο Δικαστήριο συνεδρίασε σε Ολομέλεια προκειμένου να κρίνει την έφεση.

Το Ανώτατο Δικαστήριο, αφού αναφέρθηκε στις αποφάσεις άλλων ΚΜ που ασχολήθηκαν με τη συνταγματικότητα της παράδοσης υπηκόων του κράτους έκδοσης (Ελλάδα, Πολωνία, Γερμανία, Γαλλία), επεκύρωσε την απόφαση του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου, κρίνοντας ότι, δυνάμει των διατάξεων του Συντάγματος, απαγορεύεται ρητά η έκδοση Κυπρίου υπηκόου. Έκανε, μάλιστα, μνεία και σε παλαιότερη απόφασή του, στην οποία είχε επισημάνει ξανά ότι η έκδοση αποτελεί διαδικασία, της οποίας η εφαρμογή περιορίζεται στους αλλοδαπούς. Επίσης, αναφερόμενο στο θέμα της σχέσης Συντάγματος και ΣυνθΕΕ, έκρινε ότι το Σύνταγμα υπερέχει τυπικά και κατά τούτο η απ-πλ έπρεπε να έχει μεταφερθεί στο εσωτερικό δίκαιο με τέτοιο τρόπο, ώστε να συνάδει προς τις συνταγματικές προβλέψεις. Τέλος, επεσήμανε, απαντώντας στον εκκαλούντα Εισαγγελέα, ότι δεν υπάρχει τρόπος οι διατάξεις του νόμου, με τον οποίο μεταφέρθηκε η απ-πλ και αφορούν την παράδοση ημεδαπών, να ερμηνευθούν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μην αντίκεινται προς το Σύνταγμα.

Πρέπει να παρατηρηθεί ότι, αν και το Δικαστήριο δεν ασχολήθηκε με τις ομοιότητες μεταξύ έκδοσης και ΕΕΣ, προδήλως θεώρησε ότι ο θεσμός του ΕΕΣ, ως διάδοχος της διαδικασίας της έκδοσης, είναι ταυτόσημος με τον τελευταίο. Για το λόγο αυτό έκρινε ότι η διάταξη του Συντάγματος που αναφέρεται στην έκδοση, εφαρμόζεται ευθέως και σε περιπτώσεις παράδοσης. Έτσι, το Δικαστήριο εφήρμοσε ευθέως τη συνταγματική διάταξη, χωρίς να διατυπώσει ιδιαίτερες νομικές σκέψεις σε σχέση με το θέμα αυτό.³⁴⁸

ii. Την 27^η Απριλίου 2005, το Συνταγματικό Δικαστήριο της Πολωνίας κλήθηκε να αποφανθεί επί της συνταγματικότητας των διατάξεων του πολωνικού ΚΠΔ, με τις οποίες είχε ενσωματωθεί στο πολωνικό δίκαιο η απ-πλ για το ΕΕΣ και οι οποίες προέβλεπαν τη δυνατότητα παράδοσης Πολωνών υπηκόων. Σημειώνεται ότι στο Πολωνικό Σύνταγμα απαντά η διάταξη του ά. 55 παρ. 1, το οποίο απαγορεύει ρητά την παράδοση Πολωνών υπηκόων³⁴⁹.³⁵⁰ Το ζήτημα τέθηκε, όταν η Ολλανδία ζήτησε

³⁴⁸ Ενδιαφέρον είναι, βεβαίως, το θέμα της υπεροχής του Συντάγματος έναντι της ΣυνθΕΕ, το οποίο, όμως εκφεύγει των ορίων της παρούσας μελέτης. Σημειώνεται ότι, μετά την απόφαση, επακολούθησε τροποποίηση του Συντάγματος, ώστε να είναι δυνατή η παράδοση Κυπρίων υπηκόων.

³⁴⁹ Κατ' ακρίβεια: «*Η έκδοση Πολωνού υπηκόου απαγορεύεται*».

³⁵⁰ Η απόφαση είναι διαθέσιμη στα αγγλικά και πολωνικά στην ιστοσελίδα www.trybunal.gov.pl. Για τη μελέτη της απόφασης χρησιμοποιήθηκε το αγγλικό κείμενο. Πρόκειται για απόφαση μακροσκελέστατη, από την οποία έχουν σταχυολογηθεί τα ουσιωδέστερα σημεία. Όπου παρατίθενται τμήματα της απόφασης σε εισαγωγικά, πρόκειται για δική μου μετάφραση. Για την απόφαση βλ. συνοπτικά *Φυτράκη*, ό.π., σελ. 216, και εκτενέστερα *Kowalik-Bańczyk*, Should we polish it up? The Polish Constitutional Tribunal and

από την Πολωνία την παράδοση Πολωνής υπηκόου. Το αρμόδιο να αποφασίσει για την παράδοση δικαστήριο, απηύθυνε στο Συνταγματικό Δικαστήριο ερώτημα σχετικά με το επιτρεπτό της παράδοσης Πολωνού υπηκόου ενόψει της προαναφερθείσας απαγόρευσης.

Το Συνταγματικό Δικαστήριο κατ' αρχάς αναφέρθηκε στην υποχρέωση του νομοθέτη προς ενσωμάτωση των απ-πλ στο εσωτερικό δίκαιο, η οποία είναι συνταγματικής περιωπής. Όριο, όμως, στην υποχρέωση αυτή, θέτουν -κατά το Δικαστήριο- οι συνταγματικοί κανόνες, την τήρηση των οποίων είναι επιφορτισμένο να ελέγχει το ίδιο το Δικαστήριο. Εφόσον, λοιπόν, το ΠολΣ απαγορεύει την έκδοση Πολωνών υπηκόων, διερευνητέο ζήτημα ήταν το ακριβές νοηματικό περιεχόμενο του όρου «έκδοση» και του κατά πόσο η «παράδοση» υπάγεται στην έννοια αυτή.³⁵¹

Σχετικά με την έννοια της έκδοσης και την υπαγωγή της «παράδοσης» σε αυτήν, το Δικαστήριο επεσήμανε τα εξής:

- Το ΠολΣ δε θα μπορούσε να έχει διακρίνει μεταξύ «έκδοσης» και «παράδοσης», αφενός διότι κατά τη στιγμή ψήφισής του, ο συντακτικός νομοθέτης δεν είχε υπόψη του το θεσμό του ΕΕΣ και αφετέρου επειδή κατά το χρόνο αυτό, οι όροι «έκδοση» και «παράδοση» χρησιμοποιούνταν ως συνώνυμοι, αναφορικά με τη διαδικασία που *«συνίσταται στην παράδοση προσώπου που κατηγορείται, κατόπιν αίτησης ξένου κράτους ώστε να κινηθεί η ποινική διαδικασία εναντίον του ή ώστε να εκτιθεί η ποινή που ορίζεται από την καταδικαστική απόφαση»*.³⁵²

- Περαιτέρω, μόνη η διαφοροποίηση μεταξύ «έκδοσης» και «παράδοσης» στο πλαίσιο του ΠολΚΠΔ, δεν αρκεί ως κριτήριο ερμηνείας της διάταξης του ΠολΣ. Κι αυτό διότι δεν πρέπει το Σύνταγμα να ερμηνεύεται σύμφωνα με την ορολογία που χρησιμοποιούν οι τυπικά κατώτεροι αυτού νόμοι, αλλά οι τελευταίοι να ερμηνεύονται με γνώμονα το Σύνταγμα. Άλλως, οι συνταγματικές εγγυήσεις θα έχαναν το νόημά τους. Επομένως, σημείο εκκίνησης της ερμηνείας της συνταγματικής διάταξης πρέπει να αποτελέσουν οι ίδιοι οι όροι του Συντάγματος, έτσι όπως εξελίχθηκαν ιστορικά και ερμηνεύθηκαν από την επιστήμη. Συνεπώς, μόνο η σύγκριση μεταξύ του παραδοσιακού θεσμού της έκδοσης και του θεσμού του ΕΕΣ, κατά περιεχόμενο, μπορεί να οδηγήσει σε συμπέρασμα σχετικά με την εφαρμογή της απαγόρευσης κι επί της παράδοσης βάσει ΕΕΣ.³⁵³

the idea of supremacy of EU Law, German Law Journal, Vol. 6, No. 10, σελ. 1355 επ., Komarek, ό.π., σελ. 9 επ.

³⁵¹ Βλ. σημείο 2.4 της απόφασης.

³⁵² Βλ. σημείο 3.1 της απόφασης.

³⁵³ Βλ. σημείο 3.3 της απόφασης. Στο σημείο αυτό (σημείο 3.4 της απόφασης), το Δικαστήριο παραθέτει μια σειρά σκέψεων σχετικά με την υποχρέωση της σύμφωνης προς το ενωσιακό δίκαιο ερμηνείας του Συντάγματος και καταλήγει ότι, κατά πάσα πιθανότητα, υφίσταται τέτοια υποχρέωση (κατά τη χρονική στιγμή έκδοσης της απόφασης, δεν είχε δημοσιευθεί ακόμη η

Υπό το πρίσμα της διαπίστωσης αυτής, το Δικαστήριο προέβη σε σύγκριση του συστήματος αφενός της κλασικής έκδοσης και αφετέρου του ΕΕΣ, με αναφορά στην προϋπόθεση του διπλού αξιοποιήσιμου, την οργάνωση της διαδικασίας παράδοσης και τον καταμερισμό των αρμοδιοτήτων, την απλοποίηση και επιτάχυνση της διαδικασίας μέσω του ΕΕΣ και την εγκατάλειψη της αρχής, σύμφωνα με την οποία δεν παραδίδονται οι υπήκοοι του εκζητουμένου κράτους και δεν ικανοποιείται η αίτηση έκδοσης, εάν ο εκζητούμενος κατηγορείται για πολιτικά εγκλήματα. Κατόπιν τούτων, εξέφρασε την άποψη ότι οι δύο θεσμοί (κλασική έκδοση και ΕΕΣ) διαφέρουν όχι μόνο ως προς την ονομασία, αλλά και ως προς το περιεχόμενο.³⁵⁴

Στο σημείο αυτό θα περίμενε κανείς να ολοκληρωθεί ο δικανικός συλλογισμός και να αποφανθεί το Δικαστήριο ότι η συνταγματική απαγόρευση δεν καλύπτει και το θεσμό του ΕΕΣ. Όμως το Δικαστήριο επεκτάθηκε περαιτέρω, διατυπώνοντας νέο συλλογισμό: Το Σύνταγμα δε διαλαμβάνει τίποτε περί των παραμέτρων εκείνων, οι οποίες καθορίζουν τη διαφορά μεταξύ των δύο θεσμών. Άρα η διερεύνηση πρέπει να επικεντρωθεί στον πυρήνα της έννοιας της έκδοσης. Τούτη, δε, συνίσταται στην «*παράδοση σε ξένο κράτος προσώπου που κατηγορείται ή έχει καταδικασθεί, ώστε να κινηθεί η ποινική διαδικασία εναντίον αυτού του προσώπου, ή να εκτιθεί η ποινή που έχει ορισθεί από καταδικαστική απόφαση που αφορά το πρόσωπο αυτό, [κι] επομένως η παράδοση προσώπου [...] βάσει ΕΕΣ, προς το σκοπό της διεξαγωγής ποινικών διαδικασιών εναντίον του προσώπου αυτού στο έδαφος άλλου κράτους μέλους της ΕΕ, ή προς το σκοπό της έκτισης επιβληθείσας ποινής στερητικής της ελευθερίας ή άλλου [...] μέτρου, πρέπει να αναγνωρισθεί ως τρόπος διεξαγωγής αυτής*»³⁵⁵ ³⁵⁶.

Επιπλέον, το Δικαστήριο τόνισε ότι το Σύνταγμα είναι «*προσανατολισμένο pro futuro*», δηλαδή δεν αφορά μόνο τους θεσμούς που ήταν γνωστοί κατά τη στιγμή ψήφισής του, αλλά και όλους όσους έχουν επακολουθήσει και θα επακολουθήσουν, ώστε να μην μπορεί η απαγόρευση έκδοσης Πολωνών υπηκόων να παρακαμφθεί

απόφαση του ΔΕΚ επί της υπόθεσης *Puripo*). Στη συνέχεια, το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι όριο στην υποχρέωση αυτή θέτει η χειροτέρευση της θέσης των προσώπων και ιδίως η θέσπιση αξιοποιήσιμου, ή η επιβάρυνση της ποινικής κατάστασης του προσώπου. Θεωρεί δε αυτονόητο ότι ο θεσμός του ΕΕΣ, εφόσον συνδέεται με τη δίωξη προσώπου για πράξη που κατά το πολωνικό δίκαιο δε συνιστά έγκλημα, μπορεί να οδηγήσει σε επιβάρυνση της κατάστασης του κατηγορουμένου, χωρίς να παραθέτει ειδικότερη αιτιολογία ή επεξήγηση. Κατά τούτο, ο συλλογισμός αυτός είναι ελλιπής (έτσι και *Komarek*, ό.π., σελ. 11). Συναφώς δε θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι, επειδή είναι σαφής η σύγκρουση μεταξύ ΠολΣ και ενωσιακού δικαίου στο ζήτημα της παράδοσης υπηκόων, θα ήταν χρησιμότερο το Δικαστήριο να είχε ασχοληθεί με το θέμα της τυπικής υπεροχής του Συντάγματος έναντι του ενωσιακού δικαίου (ή αντίστροφα) κι όχι με την υποχρέωση σύμφωνης προς το ενωσιακό δίκαιο ερμηνείας του εσωτερικού δικαίου. Βλ. σχετ. *Komarek*, ό.π., σελ. 10.

³⁵⁴ Βλ. σημείο 3.5 της απόφασης.

³⁵⁵ Η υπογράμμιση δική μου.

³⁵⁶ Βλ. σημείο 3.6 της απόφασης.

,υπό το πρόσχημα της εισαγωγής στο πολωνικό δίκαιο νέων θεσμών, οι οποίοι, όμως, επί της ουσίας τους συμπίπτουν προς τη γνωστή διαδικασία έκδοσης. Εξάλλου, η διαδικασία του ΕΕΣ είναι πιο επίπονη για τον εκζητούμενο (ιδίως ενόψει της κάμψης του διπτού αξιοποιήσιμου και της ταχύτητας της διαδικασίας που ακολουθείται) κι επομένως, *a minori ad maius*, δεν επιτρέπεται η παράδοση Πολωνών υπηκόων.³⁵⁷

Προς το τέλος του συλλογισμού του, το Δικαστήριο διατυπώνει δυο ακόμη σκέψεις που απομακρύνονται πια από τη σύγκριση της παραδοσιακής έκδοσης και της παράδοσης βάσει ΕΕΣ:

- Η απαγόρευση έκδοσης Πολωνών υπηκόων εκφράζει το δικαίωμα αυτών να δικαστούν από τα πολωνικά δικαστήρια. Τυχόν παράδοσή τους θα παραβίαζε το δικαίωμα αυτό, καθώς πρόκειται για δικαίωμα απόλυτο, που δεν υπόκειται σε κανέναν περιορισμό. Η αποδυνάμωση του δικαιώματος αυτού θα σήμαινε και παράλληλη μείωση των υποχρεώσεων των Πολωνών υπηκόων προς το πολωνικό κράτος.³⁵⁸

- Αληθεύει ότι, εφόσον όλοι οι πολίτες των ΚΜ της ΕΕ έχουν αποκτήσει την «ευρωπαϊκή ιθαγένεια», η έννοια της «πολωνικής ιθαγένειας» έχει προσλάβει πια ένα διαφοροποιημένο νόημα. Μολαταύτα, δεν μπορεί το γεγονός αυτό να οδηγήσει σε αγνόηση των δικαιωμάτων που εκ του ΠολΣ συνοδεύουν το γεγονός της πολωνικής υπηκοότητας και σε τροποποίηση επί της ουσίας του ΠολΣ.³⁵⁹

Κατόπιν όλων των ανωτέρω, το Δικαστήριο κήρυξε αντισυνταγματικές τις διατάξεις του ΠολΚΠΔ που επιτρέπουν την παράδοση Πολωνών υπηκόων και έδωσε στο νομοθέτη προθεσμία δεκαοκτώ μηνών για να προβεί είτε στην τροποποίηση του ΠολΚΠΔ, είτε σε αναθεώρηση του Συντάγματος, ώστε, ναι μεν να ενσωματώνεται πλήρως στο εσωτερικό δίκαιο η απ-πλ, αλλά και να μην παραβιάζεται το ΠολΣ.

Σχετικά με την ανωτέρω απόφαση, παρατηρητέα τα εξής:

- Πρέπει, καταρχάς, να σχολιασθεί θετικά το γεγονός ότι το Δικαστήριο δεν επέλεξε (όπως το Κυπριακό Ανώτατο Δικαστήριο) την εύκολη οδό της απ' ευθείας εφαρμογής της απαγόρευσης του ά. 55 παρ. 1 ΠολΣ και στη διαδικασία παράδοσης του ΕΕΣ: Ο θεσμός του ΕΕΣ δεν συμπίπτει *stricto sensu* με εκείνον την έκδοσης κι επομένως σωστά το Δικαστήριο θεώρησε ότι απαιτείται διερεύνηση των ομοιοτήτων των δυο θεσμών.

- Πέραν αυτού, ορθά το Δικαστήριο δεν απέρριψε αμέσως το ερώτημα περί αντισυνταγματικότητας των διατάξεων του ΠολΚΠΔ στηριζόμενο σε στείρα γλωσσική

³⁵⁷ Ό.π.

³⁵⁸ Βλ. σημείο 4.2 της απόφασης.

³⁵⁹ Βλ. σημείο 4.3 της απόφασης.

ερμηνεία του Συντάγματος. Το τελευταίο αποτελεί τον καταστατικό χάρτη της Πολιτείας, του οποίου η επιρροή επί της λοιπής εννόμου τάξεως δεν μπορεί να εξαντλείται στα συναγόμενα εκ της απλής γραμματικής ερμηνείας.

- Παρότι σε αρκετά σημεία η σκέψη του Δικαστηρίου μοιάζει να μην είναι πλήρως αιτιολογημένη³⁶⁰, το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει σχετικά με τη σύμπτωση του πυρήνα έκδοσης και παράδοσης είναι, κατά την άποψή μου, εύλογο. Η απομάκρυνση του νέου συστήματος παράδοσης από πολλές από τις κλασικές αρχές του δικαίου της έκδοσης δεν αλλάζει το γεγονός ότι ο στόχος παραμένει ίδιος, ακόμη κι αν παραλλάσσουν (σημαντικά) πολλά σημεία της διαδικασίας. Στην ουσία, το Δικαστήριο αντιμετώπισε την «έκδοση» όχι με τη στενή έννοια του όρου, αλλά ως έννοια γένους, στην οποία υπάγεται ως διαδικασία και η παράδοση βάσει ΕΕΣ.

- Υπό τις συνθήκες αυτές, και ιδίως ενόψει της ρητής και ανεπιφύλακτης συνταγματικής απαγόρευσης έκδοσης Πολωνών υπηκόων, ορθά το Δικαστήριο έκρινε ότι οι διατάξεις του ΠολΚΠΔ, με τις οποίες επιτρέπεται η παράδοση Πολωνών υπηκόων βάσει ΕΕΣ, είναι αντισυνταγματικές.³⁶¹

iii. Στη Γερμανία το ζήτημα της συνταγματικότητας της παράδοσης ημεδαπών ήρθε στο προσκήνιο με αφορμή την έκδοση ΕΕΣ, με το οποίο η αρμόδια ισπανική αρχή ζητούσε από τις γερμανικές αρχές την παράδοση προσώπου που είχε τόσο τη γερμανική όσο και τη συριακή ιθαγένεια. Ο εκζητούμενος κατηγορούταν για συμμετοχή σε εγκληματική τρομοκρατική οργάνωση. Ειδικότερα, ως πρόσωπο-κλειδί του ευρωπαϊκού σκέλους του τρομοκρατικού δικτύου της Αλ Κάιντα, φερόταν ότι είχε συμβάλει στη χρηματοδότηση και στη διατήρηση επαφής μεταξύ των μελών της οργάνωσης. Ο εκζητούμενος προσέφυγε ενώπιον του Γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου (Bundesverfassungsgericht), ισχυριζόμενος ότι η απόφαση για παράδοσή του στην Ισπανία προσέβαλε συνταγματικά του δικαιώματα. Μεταξύ των συνταγματικών διατάξεων, των οποίων την προσβολή επικαλέστηκε ο εκζητούμενος, ήταν και η διάταξη του ά. 16 παρ. 2, η οποία θεσπίζει απαγόρευση έκδοσης Γερμανών υπηκόων.³⁶²

³⁶⁰ Βλ. και υποσ. 353. Επίσης, ανεπαρκώς αιτιολογημένη είναι, νομίζω, η κρίση του Δικαστηρίου ότι η διαδικασία του ΕΕΣ είναι για τον εκζητούμενο πιο επίπονη σε σχέση με την παραδοσιακή διαδικασία έκδοσης, καθόσον δεν θεμελιώνεται σε ειδικότερες σκέψεις.

³⁶¹ Αντικείμενο εκτεταμένης συζήτησης αποτελεί, βέβαια, το ζήτημα που συνέχεια με την υποχρέωση σύμφωνης προς το ενωσιακό δίκαιο ερμηνείας του Συντάγματος, και, σε εθνικό επίπεδο, με την *pro futuro* ερμηνείας του Συντάγματος. Επίσης, ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα είναι η επιλογή του Δικαστηρίου να αφήσει στο νομοθέτη διάστημα δεκαοκτώ μηνών, ώστε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα για την επίλυση της σύγκρουσης. Τα εν λόγω ζητήματα, όμως, δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας μελέτης.

³⁶² Η απόφαση άπτεται πολλών εξαιρετικά ενδιαφερόντων ζητημάτων, τα οποία, όμως, εκφεύγουν των ορίων της παρούσας μελέτης. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι περιέχει σκέψεις σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση και αμοιβαία εμπιστοσύνη, αλλά και σε σχέση με άλλες διατάξεις του Γερμανικού Θεμελιώδους Νόμου. Βλ. ενδεικτικά *Mölders*, *European arrest*

Συγκεκριμένα, το ά. 16 παρ. 2 του Γερμανικού Θεμελιώδους Νόμου, προ της συνταγματικής αναθεώρησης του 2000, όριζε ότι «η έκδοση Γερμανών πολιτών στην αλλοδαπή απαγορεύεται». Με την αναθεώρηση, προσετέθη στη διάταξη και δεύτερο εδάφιο, το οποίο προβλέπει: «Με νόμο είναι δυνατόν να θεσπισθεί διαφορετική ρύθμιση όσον αφορά την έκδοση προς κράτη μέλη της ΕΕ ή διεθνή δικαστήρια, τηρουμένων των αρχών του κράτους δικαίου.»

Το Δικαστήριο τόνισε αρχικά ότι η ανωτέρω διάταξη προστατεύει τους Γερμανούς υπηκόους από την αβεβαιότητα που θα συνεπήγετο η εκδίκαση ποινικών τους υποθέσεων στο πλαίσιο ενός ποινικού συστήματος άγνωστου προς αυτούς.³⁶³ Επίσης, επεσήμανε ότι μεταξύ του γερμανικού κράτους και των Γερμανών υπηκόων υφίσταται ένας ιδιαίτερος δεσμός, ο οποίος οδηγεί στην κατοχύρωση δικαιωμάτων υπέρ των τελευταίων κι ότι αυτά τα δικαιώματα ακριβώς είναι που νομιμοποιούν την κρατική εξουσία.³⁶⁴ Εξ αυτού το δεσμού πηγάζει και η υποχρέωση του νομοθέτη να θέτει αυστηρότερους όρους για την έκδοση Γερμανών υπηκόων σε σχέση με τους όρους που διέπουν την έκδοση αλλοδαπών.³⁶⁵

Σε σχέση, εξάλλου, με το θέμα της αλλαγής στο νόημα και τη σημασία της ιθαγένειας κάθε ΚΜ λόγω της ύπαρξης πλέον και της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, έκρινε ότι «δεν εγκαταλείπεται ο θεσμός της ιθαγένειας ούτε απαξιώνεται αυτός ουσιαστικά, ώστε να μην απαιτείται [...] καμιά συζήτηση ως προς τη σημασία του για τη δημοκρατική αρχή στο πλαίσιο του Συντάγματος. [...] Η ιθαγένεια της ΕΕ αποτελεί ένα παρεπόμενο και συμπληρωματικό status σε σχέση με την εσωτερική ιθαγένεια [...]».³⁶⁶

Το δικαίωμα που θεμελιώνεται στη διάταξη του ά. 16 παρ. 2 εδ. α, μπορεί, βέβαια, να περιοριστεί, όπως ορίζει το δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου. Οποιοσδήποτε περιορισμός, όμως, υπόκειται σε συνταγματικές δεσμεύσεις και συγκεκριμένα απαιτείται: **α.** να ανταποκρίνεται στις ουσιαστικές προϋποθέσεις της επιφύλαξης νόμου, **β.** να σέβεται τον ιδιαίτερο πυρήνα προστασίας του περιοριζόμενου δικαιώματος, και **γ.** να τηρεί την αρχή της αναλογικότητας.³⁶⁷

warrant is void – The decision of the German Federal Constitutional Court of 18 July 2005, German Law Journal, Vol. 6, No. 1, σελ. 45 επ. Για τις ανάγκες της παρούσης, η εξέταση της απόφασης περιορίστηκε αυστηρά σε ό,τι αφορούσε το ζήτημα της συνταγματικότητας της παράδοσης Γερμανών υπηκόων. Μόνο τα βασικότερα σημεία της απόφασης περιλαμβάνονται στο τμήμα αυτό. Όπου παρατίθενται αυτούσια τμήματα της απόφασης, αυτά προέρχονται από την απόδοση των οικείων παραγράφων, σε: Χριστόπουλο, ΠοινΧρ ΝΕ, σελ. 850 επ..

³⁶³ Βλ. σημείο 63.1, 65.

³⁶⁴ Βλ. σημείο 66.

³⁶⁵ Βλ. σημεία 99-100.

³⁶⁶ Βλ. σημείο 75.

³⁶⁷ Βλ. σημείο 63.1.

Ο Γερμανός νομοθέτης έπρεπε, σε κάθε περίπτωση, να αξιοποιήσει όλα τα περιθώρια της απ-πλ κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να διαφυλαχθούν τα συνταγματικά δικαιώματα κατά τη θέσπιση των περιορισμών του δικαιώματος, σύμφωνα με τη διάταξη του ά. 16 παρ. 2 εδ. α.³⁶⁸

Όσον αφορά, ειδικότερα, την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας σε σχέση με το νόμο, με τον οποίο ενσωματώθηκε η απ-πλ για το ΕΕΣ στη γερμανική έννομη τάξη, και ειδικότερα σε σχέση με τον περιορισμό της προστασίας των Γερμανών πολιτών από την έκδοση, το Δικαστήριο διέκρινε τρεις κατηγορίες περιπτώσεων:

- Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει τις περιπτώσεις όπου, είτε η πράξη έχει τελεσθεί εν όλω ή εν μέρει, είτε το αποτέλεσμα έχει επέλθει, σε γερμανικό έδαφος ή μέρος εξομοιούμενο προς αυτό. Στις περιπτώσεις αυτές, το συνδετικό στοιχείο της πράξης προς το γερμανικό κράτος είναι τόσο καθοριστικό, ώστε, εάν ο ύποπτος είναι Γερμανός υπήκοος, πρέπει κατ' αρχήν να επιληφθούν οι γερμανικές ανακριτικές αρχές. Ειδάλλως, θίγεται ακριβώς ο πυρήνας του συνταγματικού δικαιώματος.³⁶⁹

- Διαφορετικά είναι τα πράγματα όταν η πράξη που αποδίδεται στον εκζητούμενο εμφανίζει ένα καθοριστικό συνδετικό στοιχείο προς ξένη χώρα. Τέτοιο συνδετικό στοιχείο θα υπάρχει είτε όταν η πράξη τελέστηκε εν όλω ή κατ' ουσιώδες τμήμα στην αλλοδαπή, είτε όταν το αποτέλεσμα επήλθε εκτός της γερμανικής επικράτειας. Στις περιπτώσεις αυτές δεν έχει σημασία το γεγονός ότι ο εκζητούμενος κατόρθωσε τελικά να διαφύγει στο κράτος της ιθαγενείας του.³⁷⁰

- Τέλος, όταν πράξη τελέστηκε εν όλω ή εν μέρει στην Γερμανία, αλλά το αποτέλεσμα επήλθε στην αλλοδαπή, απαιτείται *in concreto* στάθμιση μεταξύ της βαρύτητας του εγκλήματος και των διωκτικών αναγκών αφενός και του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου αφετέρου.³⁷¹ Αντίθετα, στις πρώτες δύο περιπτώσεις, το αποτέλεσμα του ελέγχου ως προς την τήρηση της αρχής της αναλογικότητας, είναι, σύμφωνα με το Δικαστήριο, κατά κανόνα προδιαγεγραμμένο.³⁷²

Το σφάλμα του Γερμανού νομοθέτη, σύμφωνα με το Δικαστήριο, συνίσταται στο ότι δεν διέκρινε μεταξύ των περιπτώσεων, όπου υφίσταται καθοριστικό συνδετικό στοιχείο προς τη Γερμανία, και εκείνων, όπου υφίσταται τέτοιο στοιχείο προς την αλλοδαπή. Παρέλειψε να ενσωματώσει στο εσωτερικό δίκαιο τη διάταξη του ά. 4 παρ. 7 απ-πλ, με την οποία θεσπίζεται δυνητικός λόγος άρνησης εκτέλεσης λόγω της αρχής της εδαφικότητας και ο οποίος θα εμπόδιζε την παράδοση Γερμανών

³⁶⁸ Βλ. σημείο 80.

³⁶⁹ Βλ. σημεία 84-85.

³⁷⁰ Βλ. σημείο 86.

³⁷¹ Βλ. σημείο 87.

³⁷² Ο.π.

υπηκόων σε περιπτώσεις της πρώτης κατηγορίας.³⁷³ Με την παράλειψη αυτή, έδειξε ολιγωρία τόσο απέναντι στο ιδιαίτερο συνδετικό στοιχείο που στις περιπτώσεις αυτές συνδέει την πράξη με τη γερμανική έννομη τάξη, όσο και προς τον ιδιαίτερο δεσμό μεταξύ Γερμανών υπηκόων και γερμανικού κράτους, με αποτέλεσμα να μην πληρούνται οι όροι του Θεμελιώδους Νόμου σε σχέση με τον περιορισμό των δικαιωμάτων.

Κατ' ακολουθία τούτων, το Δικαστήριο κήρυξε το νόμο, ο οποίος μετέφερε την απ-πλ για το ΕΕΣ στο γερμανικό δίκαιο, αντισυνταγματικό στο σύνολό του.

Σε σχέση με την απόφαση αυτή, σημειώνονται τα εξής:

- Το Δικαστήριο δεν ασχολήθηκε καθόλου με το ζήτημα της συμφωνίας της απ-πλ προς το Γερμανικό Θεμελιώδη Νόμο. Περιορίστηκε στο να χαρακτηρίσει το νόμο, με τον οποίο ενσωματώθηκε η απ-πλ στη γερμανική έννομη τάξη, ως αντισυνταγματικό.³⁷⁴

- Στην απόφαση δεν απαντά ο όρος «παράδοση», αλλά μόνον ο όρος «έκδοση». Αυτό συμβαίνει διότι το δεύτερο εδάφιο της παρ. 2 του ά. 16 κάνει λόγο ακριβώς για «έκδοση προς κράτη μέλη της ΕΕ». Το Δικαστήριο θεώρησε δεδομένο ότι ο θεσμός του ΕΕΣ λειτουργεί ως έκδοση μεταξύ των ΚΜ και δε θεώρησε απαραίτητο να παράσχει διευκρινίσεις ως προς το ζήτημα αυτό.

- Το στοιχείο, στο οποίο έδωσε ιδιαίτερη βαρύτητα το Δικαστήριο, είναι η στενή σχέση μεταξύ των Γερμανών υπηκόων και του γερμανικού κράτους και το δικαίωμα των πρώτων να νιώθουν προστατευμένοι μέσα στο κράτος καταγωγής τους. Επίσης, σημαντική για το Δικαστήριο ήταν η έννοια της εδαφικότητας και της καθοριστικής σύνδεσης της πράξης προς το γερμανικό κράτος.³⁷⁵ Η διάκριση των τριών περιπτώσεων εγκλημάτων δεν είναι, κατά την άποψή μου, πειστική³⁷⁶: Αν θεμελιωτικό στοιχείο της ποινικής αρμοδιότητας για κάθε εγκληματική περίπτωση ήταν η «καθοριστική σύνδεση» αυτής προς ορισμένο κράτος, υπό την έννοια που χρησιμοποιεί τον όρο το Δικαστήριο, τότε έωλες θα έμεναν οι περιπτώσεις όπου ορισμένο έγκλημα διώκεται κατ' εφαρμογήν της αρχής της παγκόσμιας δικαιοσύνης³⁷⁷. Τέτοια διάταξη υπάρχει δε και στο γερμανικό ποινικό δίκαιο.³⁷⁸

³⁷³ Βλ. σημεία 84-85.

³⁷⁴ Βλ. *Mitsilegas*, ό.π., σελ. 1295.

³⁷⁵ Παρότι εκφεύγει των ορίων της παρούσας μελέτης, πρέπει να αναφερθεί ότι το Δικαστήριο μοιάζει ηθελημένα να υποβαθμίζει τη σημασία της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, και της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Βλ. ενδεικτικά σημεία 75-81. Ακόμη, βλ. *Komarek*, ό.π., σελ. 17-18. Πρβλ. απόφαση του Πολωνικού Συνταγματικού Δικαστηρίου, ιδίως σημεία 5, 5.2.

³⁷⁶ *Contra Mölders*, ό.π., σελ. 53.

³⁷⁷ Για την αρχή της παγκόσμιας δικαιοσύνης βλ. *Μυλωνόπουλου*, *Διεθνές ποινικό δίκαιο...*, σελ. 285 επ.

³⁷⁸ *Ibidem*, υποσ. 1.

- Όπως επισημάνθηκε και από τη μειοψηφούσα δικαστή Lübbe-Wolff, θα αρκούσε το Δικαστήριο να διαπιστώσει τη αντισυνταγματικότητα της παράδοσης σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις. Με την επιλογή του να κηρύξει το νόμο ανίσχυρο στο σύνολό του, απέκλεισε τη δυνατότητα της παράδοσης προσώπων συλλήβδην, ακόμη και στις περιπτώσεις για τις οποίες δε θα υπήρχε συνταγματικό κώλυμα.³⁷⁹

Συμπερασματικά –όσον αφορά όλες τις αποφάσεις των ΚΜ που χειρίστηκαν το ζήτημα της συνταγματικότητας της παράδοσης υπηκόων του forum και που αναλύθηκαν ανωτέρω- διαπιστώνεται ότι και στις τρεις περιπτώσεις όπου έγινε δεκτή αντισυνταγματικότητα των διατάξεων των νόμων, με τους οποίους ενσωματώθηκε η απ-πλ για το ΕΕΣ στην εσωτερική έννομη τάξη,: α. Το ΕΕΣ θεωρήθηκε θεσμός διάδοχος της έκδοσης. και β. Ρητά απαγορευόταν από το Σύνταγμα η παράδοση υπηκόων του forum (στη Γερμανία με την επιφύλαξη του νόμου).

β) Η συνταγματικότητα της παράδοσης ημεδαπών στην Ελλάδα

Υποστηρίζεται³⁸⁰ από ένα μεγάλο μέρος στη θεωρία ότι η παράδοση ημεδαπών αντίκειται στο Σύνταγμα. Εν τούτοις, ρητή απαγόρευση, όπως απαντά λχ. στο γερμανικό ή το πολωνικό Σύνταγμα, δεν υφίσταται. Για το λόγο αυτό, η απαγόρευση συνάγεται ερμηνευτικά. Προς τεκμηρίωση της άποψης αυτής προβάλλονται τα εξής:

i. Η διάταξη του ά. 5 παρ. 2 υποπ. 2 ορίζει ότι «*απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας*». Εκ της διάταξης αυτής, θεωρείται³⁸¹ ότι συνάγεται, με arg. e contrario, η απόλυτη απαγόρευση έκδοσης ημεδαπού.

ii. Η ιστορική ερμηνεία του Συντάγματος κατατείνει στην απαγόρευση της έκδοσης ημεδαπού, καθώς, κατά τη στιγμή ψήφισης του Συντάγματος (1975), η έκδοση ημεδαπών θεωρούταν αδιανόητη.³⁸²

³⁷⁹ Βλ., ακόμη, *Mölders*, σελ. 57.

³⁸⁰ Γενικά για την άποψη ότι απαγορεύεται συνταγματικά η έκδοση ημεδαπού βλ. *Καϊάφα-Γκμπάντι*, Ευρωπαϊκή σύγκλιση..., σελ. 1292, *της ιδίας*, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης..., σελ. 1302-1303, *της ιδίας*, Ο νόμος..., σελ. 837-838, *Μυλωνόπουλου*, Έκδοση ημεδαπού και εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης κατά ημεδαπού, ΠοινΛ 2005, σελ. 752-753, *Παπαδόπουλου*, ό.π., σελ. 554, *Παπαχαραλάμπους*, ό.π., σελ. 10, *Συμεωνίδου-Καστανίδου*, Εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης των γερμανικών αρχών σε βάρος ημεδαπού (γνωμ.), ΠοινΔικ 2005, σελ. 1313 επ., *Δαγτόγλου*, Συνταγματικό δίκαιο. Ατομικά δικαιώματα, τ. Α, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991, σελ. 296-297, *Καϊάφα-Γκμπάντι/Μανωλεδάκη*, ό.π., σελ. 1108.

³⁸¹ Βλ. *Μυλωνόπουλου*, Έκδοση ημεδαπού ..., σελ. 751-757, *Παπαδόπουλου*, ό.π., σελ. 554. Βλ., επίσης, *Παπαχαραλάμπους*, ό.π., σελ. 10.

³⁸² Βλ. *Μυλωνόπουλου*, ό.π., σελ. 753.

iii. Στο ίδιο συμπέρασμα άγει η συστηματική ερμηνεία: Ο ΚΠΔ περιέχει ρητή απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών στην περ. α του ά. 438. Η διάταξη αυτή, σε συνδυασμό προς εκείνη του ά. 5 παρ. 2 υποπ. 2, «*πρέπει βάσει της αρχής της ενότητας της έννομης τάξης να ερμηνεύεται ως σιωπηρή και αυτονόητη αναγνώριση από το συνταγματικό νομοθέτη της αρχής απαγόρευσης της έκδοσης ημεδαπών, αφού συνταγματικά αρρύθμιστες περιπτώσεις δε νοούνται*».³⁸³

iv. Περαιτέρω, η Ελλάδα, υπογράφοντας διεθνείς συμβάσεις έκδοσης, πάντοτε επιφυλασσόταν ως προς την έκδοση ημεδαπών. Το γεγονός αυτό υπονοεί ότι η συνταγματική απαγόρευση της παράδοσης ημεδαπών θεωρούταν πάντοτε δεδομένη.³⁸⁴

v. Επίσης διατυπώνεται η άποψη ότι η εν λόγω απαγόρευση προκύπτει και από τη διάταξη του ά. 5 παρ. 4 του Συντάγματος: Από το γεγονός ότι δεν επιτρέπεται η λήψη ατομικών διοικητικών μέτρων που περιορίζουν σε οποιονδήποτε Έλληνα την ελεύθερη κίνηση ή εγκατάσταση στη χώρα, καθώς και την ελεύθερη έξοδο και είσοδο σ' αυτήν, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η έξοδος των ημεδαπών από τη χώρα εναπόκειται αποκλειστικά στη δική τους θέληση. Επομένως, η έκδοσή τους δεν επιτρέπεται.³⁸⁵

vi. Τέλος, έχει υποστηριχθεί³⁸⁶ ότι η απαγόρευση προκύπτει και από τη διάταξη της παραγράφου 3 του ά. 5 του Συντάγματος.

Σε σχέση με τα παραπάνω, επισημαίνονται τα εξής:

i. Αν ο συνταγματικός νομοθέτης ήθελε όντως να απαγορεύσει την έκδοση ημεδαπών και μάλιστα το θεωρούσε τόσο σημαντικό, ώστε να θελήσει να προσδώσει στην απαγόρευση αυτή απόλυτο χαρακτήρα, θα είχε, νομίζω, φροντίσει να καταστήσει αυτή του τη βούληση σαφή, προκειμένου να μην υφίστανται προβλήματα ερμηνείας ή ανάγκη καταφυγής σε ερμηνευτικούς συλλογισμούς.

Σ' αυτό το σημείο, βέβαια, πρέπει να εξετασθεί το επιχείρημα περί ιστορικής ερμηνείας του Συντάγματος, το οποίο, θεωρώ, δεν ευσταθεί: Αν πρόκειται να ληφθεί ως κριτήριο η ιστορική ερμηνεία, κρίσιμο σημείο για τον καθορισμό της βούλησης του

³⁸³ Ibidem. Η υπογράμμιση του ιδίου.

³⁸⁴ Ibidem, σελ. 753-754, με παραδείγματα τέτοιων συμβάσεων. Βλ. και Συμεωνίδου-Καστανίδου, Εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος ..., σελ. 1313-1314: «*Η απόλυτη πεποίθηση ότι απαγορεύεται από το Σύνταγμά μας η έκδοση των ημεδαπών φαίνεται και από το γεγονός ότι μέχρι πρόσφατα το ελληνικό κράτος επιφυλασσόταν ως προς την έκδοση των πολιτών του σε όλες τις διεθνείς ή διμερείς συμβάσεις έκδοσης που είχε υπογράψει, επικαλούμενο συνταγματικό κώλυμα. Προφανώς η άποψη ότι τέτοια συνταγματική δέσμευση δεν υπάρχει, υπονοεί ότι το ελληνικό κράτος ψευδώς ή βρισκόταν σε πλάνη για το περιεχόμενο των συνταγματικών ρυθμίσεων.*»

³⁸⁵ Βλ. Δαγτόγλου, ό.π., σελ. 296-297. Ότι απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών προκύπτει εκ του ά. 5 παρ. 4 Σ αναφέρεται και σε: Καϊάφα/ Γκμπάντι, Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης..., σελ. 1302-1303, της ίδιας, Παπαδόπουλου, ό.π., σελ. 554.

³⁸⁶ Χωρίς, όμως, αιτιολογία. Βλ. Καϊάφα-Γκμπάντι/ Μανωλεδάκη, ό.π., σελ. 1108.

συνταγματικού νομοθέτη, δεν μπορεί να ληφθεί το έτος 1975, αλλά το έτος 2001, δηλαδή η χρονική στιγμή, κατά την οποία ο νομοθέτης είχε την πλέον πρόσφατη ευκαιρία να αναθεωρήσει το Σύνταγμα. Η διάταξη του ά. 5 παρ. 2 δεν ανήκει σε-στις μη αναθεωρήσιμες διατάξεις.³⁸⁷ Επομένως, ο συνταγματικός νομοθέτης, διαβλέποντας τις εξελίξεις στο πεδίο της ενωσιακής συνεργασίας, θα μπορούσε, εάν ήθελε, να είχε αναλάβει την πρωτοβουλία θέσπισης απόλυτης απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπών. Η έλλειψη τέτοιας διάταξης σημαίνει ότι τέτοια απαγόρευση δεν υφίσταται.

ii. Πέραν αυτού, η *e contrario* ερμηνεία της υποπ. 2 της παρ. 2 του ά. 5 Σ, δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι απαγορεύεται παντάπασιν η έκδοση ημεδαπών. Το μόνο συμπέρασμα που θα μπορούσε ερμηνευτικά να συναχθεί από αυτή τη διάταξη, είναι ότι, πολλώ μάλλον, δεν επιτρέπεται η έκδοση ημεδαπού για τη δράση του υπέρ τη ελευθερίας.³⁸⁸

iii. Το γεγονός ότι η περ. α του ά. 438 ΚΠΔ ρητά απαγορεύει την έκδοση προσώπου που ήταν ημεδαπός κατά τη στιγμή τέλεσης της πράξης, δεν παρέχει ικανό επιχείρημα για την παραδοχή της ύπαρξης συνταγματικής απαγόρευσης. Ο ΚΠΔ αποτελεί κοινό τυπικό νόμο, ο οποίος μπορεί να τροποποιηθεί ανά πάσα στιγμή με νόμο ίδιας ή ανώτερης τυπικής ισχύος. Εάν, μάλιστα, η απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών ήταν αυτονόητη, γεννάται το ερώτημα για ποιο λόγο επελέγη να επαναληφθεί αυτή και με κοινό νόμο. Εξάλλου, η διάταξη του ά. 438 στ. α ΚΠΔ απαγορεύει την έκδοση μόνο προσώπου που ήταν ημεδαπός κατά τη στιγμή τέλεσης. Εάν υφίσταται απόλυτη απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών εκ του Συντάγματος, τότε γιατί ο νομοθέτης δεν φρόντισε να καλύψει με το ά. 438 ΚΠΔ και την περίπτωση, όπου η υπηκοότητα δεν υπήρχε κατά τη στιγμή τέλεσης, αλλά είχε ήδη αποκτηθεί, όταν παρελήφθη η αίτηση έκδοσης;

iv. Όσον αφορά την παρατήρηση ότι η Ελλάδα υπογράφοντας διεθνείς συμβάσεις έκδοσης πάντοτε επιφύλασσόταν ως προς την έκδοση ημεδαπών, σημειώνω τα εξής: Η πρακτική αυτή αφορούσε τις συμβάσεις με κράτη, στο κλασικό πλαίσιο της διεθνούς συνεργασίας σε θέματα ποινικού δικαίου. Σε ενωσιακό, όμως, επίπεδο, υπάρχει πλέον ο θεσμοθετημένος στόχος δημιουργίας «*χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης*», και η συμφωνία των ΚΜ να συνεργασθούν επί τη βάση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων.³⁸⁹ Οι λόγοι, επομένως, που στήριζαν την πρακτική αυτή δεν είναι συνταγματικοί, αλλά συνδέονται

³⁸⁷ Βλ. ά. 110 παρ. 1 Σ.

³⁸⁸ Βλ. και *Παραρά*, ό.π.

³⁸⁹ Κάπως έτσι *Τσόλκα*, ό.π., σελ. 111.

προς την αμοιβαία δυσπιστία των συμβαλλομένων μερών και δεν υφίστανται πια μεταξύ των ΚΜ της ΕΕ.

v. Στο συμπέρασμα ότι υπάρχει συνταγματική απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών, δεν άγει ούτε η ερμηνεία του ά. 5 παρ. 4 Σ. Η διάταξη αυτή δε σχετίζεται με το θέμα της έκδοσης, διότι αναφέρεται στον περιορισμό της ελευθερίας κίνησης/ εγκατάστασης/ εξόδου/ εισόδου στη χώρα βάσει ατομικών διοικητικών μέτρων. Στις περιπτώσεις έκδοσης, όμως, δεν στερείται κανείς αυτήν την ελευθερία του ως αποτέλεσμα ατομικής διοικητικής πράξης, αλλά λόγω της ύπαρξης νομίμου εντάλματος.³⁹⁰ Άρα η παρ. 4 του ά. 5 δε φαίνεται να μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τη θεμελίωση συνταγματικής απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπών.³⁹¹

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, νομίζω ότι δεν υφίσταται συνταγματική απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών. Όπως έχει αναφερθεί πολλάκις, ο θεσμός του ΕΕΣ διαδέχθηκε την έκδοση μεταξύ των ΚΜ. Κατ' αποτέλεσμα, εφόσον δεν αντίκειται προς το Σύνταγμα η έκδοση ημεδαπών, το ίδιο συμπέρασμα δεν μπορεί παρά να ισχύει και για την παράδοσή τους σε ΚΜ της ΕΕ.

Την αυτή άποψη υποστηρίζει παγίως και η νομολογία. Ιδίως ο Άρειος Πάγος έχει αποφανθεί κατ' επανάληψη ότι δεν τίθεται ζήτημα συνταγματικότητας της παράδοσης ημεδαπών. Η διατύπωση που, σχεδόν στερεότυπα, χρησιμοποιείται, είναι η εξής:

*«Η απαγόρευση της έκδοσης ή παράδοσης των ημεδαπών σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν προκύπτει από το Σύνταγμα, κι ούτε έχει πλέον σήμερα κανένα λόγο ύπαρξης μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης [...] η απαγόρευση του ά. 438 περ. α του ΚΠΔ, καθόσον η ρύθμιση του νέου νόμου [του ν. 3251/2004] είναι ειδική και στους κύκλους της τελευταίας (ΕΕ) έχουν αναπτυχθεί μεταξύ των κρατών μελών οι αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης που στηρίζονται στο σεβασμό των θεμελιωδών ελευθεριών και των αρχών του κράτους δικαίου, ενώ οι ιστορικοί λόγοι στήριξης της απαγόρευσης, δηλαδή η υποχρέωση προστασίας του κράτους προς τους πολίτες του και συγκεκριμένα η προστασία τους από τις αντιξοότητες που σημαίνει γι' αυτούς μια δίκη σε ξένο μη οικείο νομικό περιβάλλον, καθώς και η υπάρχουσα δυσπιστία στις αλλοδαπές δικαστικές αρχές είναι πλέον αδικαιολόγητοι και ιδίως στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»*³⁹²

³⁹⁰ Για την παραδοσιακή διαδικασία έκδοσης γενικά, βλ. ά. 445 παρ. 1 εδ. α ΚΠΔ. Για το ΕΕΣ ισχύουν όσα έχουν αναπτυχθεί ανωτέρω υπό Β ΙΙ 3.2.2.2. ii.

³⁹¹ Υπέρ της μη ύπαρξης συνταγματικής απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπών και ο Σπινέλλης, Παρελθόν και μέλλον..., σελ. 680-681, *Αναγνωστόπουλος*, ό.π., ex 857.

³⁹² Το χωρίο προέρχεται από την ΣυμβΑΠ 2135/2005, ΠοινΔικ 2006, σελ. 166 (η υπογράμμιση δική μου). Πανομοιότυπη διατύπωση υπάρχει σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις όπου ο ΑΠ χειρίστηκε το ζήτημα της παράδοσης ημεδαπού: 558/2007 ΑΠ (δημοσιευθείσα στη ΝΟΜΟΣ), ΣυμβΑΠ 2149/2005, ΠοινΔικ 2006, σελ. 171. Πρβλ. ΣυμβΑΠ 591/2005, ΠοινΔικ 2005, σελ. 552. Βλ. επίσης, ΕφΘεσ 1468/2005, ΠοινΔικ 2006, σελ. 562-563.

Αν και το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει είναι ορθό, το ζήτημα θα έπρεπε να έχει αντιμετωπισθεί με μεγαλύτερη επιμέλεια. Ο ΑΠ περιορίζεται στο να αρνηθεί την ύπαρξη συνταγματικής απαγόρευσης, χωρίς καμία αιτιολογία ή επεξήγηση, επικαλούμενος στη συνέχεια το γεγονός ότι, ενόψει της στενής συνεργασίας στο πλαίσιο της ΕΕ, οι ιστορικοί λόγοι μη έκδοσης ημεδαπών έχουν εκλείψει. Αρκείται δε σε μια σύντομη αναφορά περί της κατάργησης του στ. α του ά. 438 ΚΠΔ κατά το μέρος που συνδέεται με την παράδοση ημεδαπών σε ΚΜ της ΕΕ, λόγω της ειδικότητας του ν. 3251/2004. Η έλλειψη συνταγματικού κωλύματος παράδοσης ημεδαπών είναι, νομίζω, ένα θέμα, στο οποίο άξιζε να αφιερωθεί ένα προσεκτικότερα διαμορφωμένο και μελετημένο τμήμα της μείζονος πρότασης των αποφάσεων του Ακυρωτικού.

4.3.3.6 Συμπέρασμα

Ο έλληνας νομοθέτης εκμεταλλεύτηκε όλες τις δυνατότητες της απ-πλ προς το σκοπό της ελαχιστοποίησης, κατά το δυνατόν, των περιπτώσεων παράδοσης ημεδαπών. Έτσι, οι ημεδαποί μόνο κατ' εξαίρεση παραδίδονται, ενώ, σε κάθε περίπτωση, η στερητική της ελευθερίας ποινή/ μέτρο ασφαλείας που έχει επιβληθεί σε ημεδαπό εκτίεται στην Ελλάδα.

Σε αντίθεση με τα ισχύοντα στην έννομη τάξη της Κύπρου, Πολωνίας και Γερμανίας, το ελληνικό Σύνταγμα δεν περιλαμβάνει ρητή απαγόρευση έκδοσης (άρα και παράδοσης) ημεδαπών. Παρά την αντίθετη άποψη που απαντά στην ελληνική θεωρία, έχω τη γνώμη, για τους λόγους που εξετέθησαν παραπάνω, ότι μια τέτοια απαγόρευση δεν μπορεί να συναχθεί ούτε ερμηνευτικά. Συνεπώς δεν υφίσταται συνταγματικό πρόσκομμα στην παράδοση ημεδαπών. Την άποψη αυτή έχει υιοθετήσει, εξάλλου, επανειλημμένα και ο Άρειος Πάγος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η αναγνώριση αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων δεν είναι έννοια που εμφανίστηκε για πρώτη φορά στον πλαίσιο του τρίτου πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Κατ' αρχάς, ήταν (και είναι) ήδη γνωστή στον τομέα της διεθνούς συνεργασίας σε θέματα ποινικού δικαίου. Στην Ελλάδα, συγκεκριμένα, αναγνώριση αλλοδαπών δικαστικών αποφάσεων απαντά στο νόμο, με τον οποίο κυρώθηκε η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Μεταφοράς Καταδίκων, αλλά και στη διάταξη του ά. 11 ΠΚ. Στις δύο αυτές περιπτώσεις τίθενται διαφορετικές προϋποθέσεις για την αναγνώριση των αποφάσεων και την παραγωγή των αποτελεσμάτων τους εντός της ελληνικής έννομης τάξης.

Περαιτέρω, στο πλαίσιο της ΕΕ, η αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων έκανε τον πρώτον την εμφάνισή της στο κοινοτικό δίκαιο. Τα θεμέλιά της τέθηκαν από το ΔΕΚ, ήδη από το έτος 1974. Μετά δε τη Συνθήκη του Άμστερνταμ, κατά τη σύνοδο κορυφής του Τάμπερε, το έτος 1999, ελήφθη η πολιτική απόφαση ν' αποτελέσει η εν λόγω «αρχή» τον «ακρογωνιαίο λίθο» της Συνεργασίας σε Ποινικές Υποθέσεις.

Οι προϋποθέσεις και οι ειδικότεροι όροι εφαρμογής της αρχής ποικίλουν ανάλογα με το ρυθμιστικό πεδίο, στο οποίο αυτή εισάγεται και εφαρμόζεται. Για το λόγο αυτό δεν είναι δυνατόν να διατυπωθεί ακριβής και πλήρης ορισμός της. Σε γενικό πλαίσιο, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων συνίσταται στην αναγνώριση και εφαρμογή σε όλα τα ΚΜ μιας ποινικής απόφασης που εξεδόθη από ένα ΚΜ. Τούτο δε ισχύει, ανεξαρτήτως αν καθένα από τα αναγνωρίζοντα ΚΜ θα είχε λάβει την ίδια απόφαση, ή θα είχε ακολουθήσει την ίδια διαδικασία για την έκδοση μιας αντίστοιχης απόφασης.

Μολονότι ως θεμέλιο της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης θεωρείται η αμοιβαία εμπιστοσύνη, η τελευταία αποτελεί μάλλον μια κατασκευή, παρά μια διαπιστωμένη πραγματικότητα. Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στην πράξη ερείδεται επί της ουσίας στη «βούληση εμπιστοσύνης» του κάθε κράτους μέλους προς το δικαιοσύνη του άλλου.

Αρχικά, η αρχή έγινε αντιληπτή ως εναλλακτική λύση έναντι στη δύσκολη και επίπονη διαδικασία της προσέγγισης των νομοθεσιών. Ωστόσο, η εφαρμογή της απέδειξε ότι τα δύο μεγέθη δεν μπορούν να αποφέρουν τα μέγιστα, εάν δε χρησιμοποιηθούν συνδυαστικά.

Από την ανάλυση που προηγήθηκε, καταδείχθηκε ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων, όπως ισχύει στον ενωσιακό πυλώνα της ΕΕ,

αποτελεί ποιοτική μετεξέλιξη της γνωστής από την κλασική διεθνή συνεργασία, αναγνώρισης αλλοδαπών αποφάσεων. Η έκταση της εφαρμογής της είναι εκείνο που τη διαφοροποιεί σημαντικά από την κλασική αναγνώριση αλλοδαπών αποφάσεων. Αυτή ακριβώς η έκταση εφαρμογής άγει σε μεταβολή του περιεχομένου της έννοιας της αρχής της εδαφικότητας. Κάθε ΚΜ δεν αποφασίζει πλέον κυριαρχικά σχετικά με το αν επιθυμεί, ή προκρίνει ως χρήσιμη, την εφαρμογή ορισμένης αλλοδαπής απόφασης στο έδαφός του. Αντίθετα, οι αποφάσεις των ΚΜ εφαρμόζονται στο σύνολο της επικράτειας της ΕΕ (δηλαδή αθροιστικά στην επικράτεια όλων των ΚΜ). Όπως παρατηρείται³⁹³, «η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στο ποινικό πεδίο, τουλάχιστον στις διαστάσεις που έχει λάβει στον Τρίτο Πυλώνα, αποτελεί νομική και πολιτική επανάσταση».

Πρώτη περίπτωση εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης είναι η απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ (που ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το νόμο 3251/2004), με την οποία θεσπίσθηκε ο θεσμός του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης. Πρόκειται για θεσμό που αντικαθιστά την παραδοσιακή διαδικασία έκδοσης μεταξύ των ΚΜ. Παρότι ο στόχος που επιδιώκεται τόσο μέσω της έκδοσης, όσο και μέσω του ΕΕΣ, είναι ο ίδιος, το τελευταίο έχει εισαγάγει στο πεδίο της δικαστικής συνδρομής καινοτομίες καίριας σημασίας. Σημαντικότερη μεταξύ αυτών είναι, κατά τη γνώμη μου, η «δικαστικοποίηση» της διαδικασίας: Το ίδιο το ΕΕΣ είναι μια δικαστική απόφαση, η οποία εκδίδεται είτε προς το σκοπό της δίωξης ορισμένου προσώπου, είτε προς το σκοπό της εκτέλεσης ήδη επιβληθείσας στερητικής της ελευθερίας ποινής ή μέτρου ασφαλείας. Η εκτελεστική εξουσία αποβάλλεται πια από τη διαδικασία, η οποία περνά ολοκληρωτικά (με την εξαίρεση του ρόλου της εκτελεστικής εξουσίας ως εποπτεύουσας αρχής) στα χέρια των δικαστικών λειτουργιών. Αυτό εξασφαλίζει στον εκζητούμενο σημαντικές εγγυήσεις, καθώς η παράδοσή του στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ δεν συναρτάται πια με πολιτικές εκτιμήσεις, αλλά εξαρτάται αποκλειστικά από την συνδρομή των όρων εφαρμογής του νόμου.

Παρά το γεγονός ότι το ΕΕΣ θεσπίσθηκε υπό το κράτος των τρομοκρατικών ενεργειών της 11^{ης} Σεπτεμβρίου 2001, η εφαρμογή του δεν περιορίζεται σε εγκλήματα τέτοιου είδους, αλλά εκτείνεται σε όλα τα εγκλήματα, εφόσον πληρούται το *minimum* ποινής που θέτει η απόφαση-πλαίσιο. Στο σημείο αυτό υπογραμμίζεται ότι η συνδρομή του όρου αυτού κρίνεται, όχι όπως συνέβαινε κατά το παραδοσιακό σύστημα οριοθέτησης της ποινής, βάσει των δικαίων και των δύο συνεργαζομένων κρατών, αλλά βάσει του δικαίου του ΚΜ έκδοσης. Το στοιχείο αυτό διευκολύνει τη

³⁹³ Βλ. *Bantekas*, ό.π., σελ. 383.

διαδικασία παράδοσης, παρακάμπτοντας τις δυσκολίες που συνεπαγόταν το κλασικό σύστημα οριοθέτησης της ποινής.

Μία από τις παραμέτρους εφαρμογής του ΕΕΣ που προκάλεσε έντονο επιστημονικό διάλογο είναι η κατάργηση της αρχής του διπτού αξιοποιήσιμου για έναν κατάλογο τριάντα δύο εγκλημάτων. Όπως προέκυψε από την ανάλυση που προηγήθηκε, στην πραγματικότητα, τα εγκλήματα δεν είναι μόνο 32, αλλά περισσότερα, καθώς ορισμένα από τα στοιχεία του καταλόγου συνιστούν, επί της ουσίας, κατηγορίες εγκλημάτων. Ο κατάλογος αυτός φέρει ένα σοβαρό ελάττωμα: είναι διατυπωμένος με τρόπο ασαφή και αόριστο, που σε πολλές περιπτώσεις δημιουργεί αμφιβολίες σχετικά με το αν ορισμένη πράξη εμπίπτει σε αυτόν ή όχι. Προς το σκοπό της διαφύλαξης και προάσπισης των δικαιωμάτων του εκζητουμένου, ορθότερο θα ήταν να είχε εισαχθεί μέσω της απόφασης-πλαίσιο στο σύστημα του ΕΕΣ η επιφύλαξη υπέρ της δημόσιας τάξης. Αν και ο ενωσιακός νομοθέτης δεν επέλεξε τη λύση αυτή, ο έλληνας νομοθέτης, κατά την ενσωμάτωση της απόφασης-πλαίσιο στην ελληνική έννομη τάξη, εισήγαγε τον όρο της επιφύλαξης αυτής.

Η άποψη ότι η μερική κατάργηση του διπτού αξιοποιήσιμου οδηγεί σε παραβίαση της αρχής *nullum crimen nulla poena sine lege* δεν υιοθετείται στην παρούσα μελέτη, προεχόντως διότι η εν λόγω αρχή αφορά το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο, ενώ, αντίθετα, ο νόμος σχετικά με το ΕΕΣ εντάσσεται προδήλως στην ύλη της δικονομίας. Ομοίως, δεν υφίσταται θέμα έλλειψης νομίμου εντάλματος, βάσει του οποίου μπορεί ο εκζητούμενος να στερηθεί την ελευθερία του, καθώς το ΕΕΣ πληροί όλες τις από το Σύνταγμα απαιτούμενες προϋποθέσεις, προκειμένου να θεωρηθεί ως νόμιμο δικαστικό ένταλμα.

Σε κάθε περίπτωση, οποιαδήποτε ανησυχία ή φόβος περί της παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου εξαιτίας της κατάργησης του διπτού αξιοποιήσιμου θα υποχωρούσαν, αν είχε εισαχθεί στο σύστημα του ΕΕΣ η επιφύλαξη υπέρ της δημόσιας τάξης.

Άλλο θέμα που απετέλεσε αντικείμενο ενασχόλησης της παρούσας μελέτης, καθόσον συνέχεια με το ειδικότερο περιεχόμενο της εδώ εξεταζόμενης αρχής, ήσαν οι προβλεπόμενοι από την απόφαση-πλαίσιο λόγοι άρνησης εκτέλεσης, οι οποίοι μεταφέρθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη με το νόμο 3251/2004 και οι οποίοι διακρίνονται σε δυνητικούς και υποχρεωτικούς. Συναφείς είναι, ακόμη, και οι εγγυήσεις που μπορεί να ζητήσει το κράτος εκτέλεσης, προκειμένου να προβεί στην παράδοση του εκζητουμένου και οι οποίες απαριθμούνται περιοριστικά στην απόφαση-πλαίσιο. Παρότι έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι η διάταξη του ά. 1 παρ. 3 επιτρέπει ερμηνευτικά την αποδοχή σχετικού λόγου άρνησης εκτέλεσης, θεωρώ ότι η λειτουργία που επιτελεί είναι μόνον εκείνη του «οδηγού ερμηνείας».

Στο μέρος αυτό της μελέτης, εξετάστηκαν, ιδίως, οι λόγοι άρνησης εκτέλεσης που συνδέονται προς την αρχή *ne bis in idem*, κι εκείνοι που συνδέονται προς την ιδιότητα του εκζητουμένου ως υπηκόου του κράτους εκτέλεσης.

Όσον αφορά τους λόγους άρνησης εκτέλεσης, που άπτονται της αρχής *ne bis in idem*, επισημαίνονται συμπερασματικά τα εξής: Το ΔΕΚ, με μια σειρά αποφάσεών του, έχει ερμηνεύσει βασικά συστατικά στοιχεία της εν λόγω αρχής. Οι σχετικές αποφάνσεις του πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την ερμηνεία και εφαρμογή των νόμων που ενσωματώνουν την απόφαση-πλαίσιο στις εσωτερικές έννομες τάξεις των ΚΜ. Έτσι, κατ' ακολουθία της νομολογίας του ΔΕΚ, ο δυνητικός λόγος του ά. 4 παρ. 3 απ-πλ πρέπει να θεωρείται ως τμήμα του ά. 3 παρ. 2 απ-πλ και συνεπώς να κωλύει την εκτέλεση του ΕΕΣ όχι δυνητικά, αλλά υποχρεωτικά.

Γενικά, η σημασία της αρχής *ne bis in idem* στο σύστημα του ΕΕΣ είναι ιδιαίτερη: ενώ κατά κανόνα στόχος είναι η επιβολή της εφαρμογής μιας απόφασης μέσω του καταναγκασμού, η *ne bis in idem* λειτουργεί προστατευτικά ως προς τον εκζητούμενο, προφυλάσσοντάς τον από τη δίωξη και την πιθανή καταδίκη.

Όσον αφορά, τέλος, τους λόγους άρνησης εκτέλεσης που σχετίζονται με την ιδιότητα του εκζητουμένου ως υπηκόου του κράτους εκτέλεσης του ΕΕΣ, παρατηρούνται συμπερασματικά τα εξής: Η ιδιότητα αυτή του εκζητουμένου αποτελούσε –παραδοσιακά– πρόσκομμα στην έκδοσή του, ιδίως λόγω της δυσπιστίας των κρατών μεταξύ τους, αλλά και της έννοιας της εθνικής κυριαρχίας, κατά το κρατικογενές της νόημα. Στο πλαίσιο της ενωσιακής συνεργασίας, οι λόγοι ύπαρξης της απαγόρευσης έχουν εκλείψει. Πέραν τούτου, πρόκειται για απαγόρευση που έρχεται σε αντίθεση προς τη βασική αρχή του ΕΕΣ περί μη διάκρισης, για τους σκοπούς της παράδοσης, μεταξύ «ημεδαπών» και «αλλοδαπών», αλλά και προς την ίδια την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Εξάλλου, δεν μπορεί να παραγνωρισθεί ότι η απόφαση-πλαίσιο περιέχει διατάξεις, τις οποίες μπορεί να αξιοποιήσει το κράτος εκτέλεσης, ώστε οι υπήκοοί του να εκτίσουν στο κράτος καταγωγής τους τη στερητική της ελευθερίας ποινή/ μέτρο ασφαλείας που (θα) τους έχει επιβληθεί.

Ο έλληνας νομοθέτης, δείχνοντας μεγάλη ευαισθησία στο θέμα της παράδοσης ημεδαπών, φρόντισε να αξιοποιήσει στο έπακρο όλα τα περιθώρια που κατέλειπε η απόφαση-πλαίσιο, ώστε να ελαχιστοποιήσει τις πιθανότητες παράδοσης Ελλήνων σε άλλα ΚΜ. Έτσι, ο ημεδαπός μόνο κατ' εξαίρεση παραδίδεται και μόνο εφόσον συντρέχει μια από τις ακόλουθες περιπτώσεις: **α.** Όταν η πράξη για την οποία έχει εκδοθεί το ΕΕΣ δεν είναι έγκλημα σύμφωνα με τους ελληνικούς ποινικούς νόμους, και ανήκει στον κατάλογο των πράξεων για τις οποίες κάμπτεται το διπλό αξιόποινο, υπό τον όρο ότι η πράξη δεν έχει τελεσθεί εξ ολοκλήρου ή εν μέρει σε ελληνικό έδαφος. **και β.** Όταν η πράξη για την οποία έχει εκδοθεί το ΕΕΣ έχει

τελεσθεί εξ ολοκλήρου εκτός Ελλάδος, και η Ελλάδα δεν έχει ασκήσει δίωξη για την πράξη αυτή. Σε κάθε δε περίπτωση, η ποινή που έχει επιβληθεί σε ημεδαπό από άλλο ΚΜ εκτίεται πάντοτε στην Ελλάδα.

Αν και έχει υποστηριχθεί ευρέως στη θεωρία ότι η παράδοση ημεδαπών παραβιάζει το ελληνικό Σύνταγμα, έχω τη γνώμη, όπως εξέθεσα παραπάνω, ότι συνταγματική απαγόρευση έκδοσης (άρα και παράδοσης) ημεδαπών δεν υφίσταται: Όχι μόνο δεν υπάρχει ρητή απαγόρευση, αλλά ούτε και ερμηνευτικά μπορεί να συναχθεί κάτι τέτοιο. Αντίθετα, στην Κύπρο, την Πολωνία, και τη Γερμανία, το θέμα ετέθη επί εντελώς διαφορετικής βάσης, καθώς στα Συντάγματα των κρατών αυτών υπήρχε ρητά εκπεφρασμένη βούληση του συνταγματικού νομοθέτη να απαγορεύσει την έκδοση των υπηκόων του forum (στη Γερμανία με επιφύλαξη νόμου).

Είναι προφανές ότι η αμοιβαία αναγνώριση δικαστικών αποφάσεων θα αποτελέσει, στο μέλλον, τη βάση ανάπτυξης της συνεργασίας των ΚΜ της ΕΕ σε ποινικές υποθέσεις. Κατά τούτο, η σημασία της θα αυξάνεται συνεχώς, όπως θα διευρύνονται και οι περιπτώσεις εφαρμογής της. Η εμπειρία από την εφαρμογή του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, του πρώτου εγχειρήματος υλοποίησης της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, αναμένεται να χρησιμεύσει ως σημαντικό κριτήριο για τις επόμενες πρωτοβουλίες που θα λάβει το Συμβούλιο. Ήδη έχει καταστεί σαφές ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δεν είναι η πολυπόθητη λύση σε όλα τα προβλήματα που δημιουργεί η πολυμορφία των νομικών συστημάτων των ΚΜ της ΕΕ. Απαιτείται, αντίθετα, σοβαρή και συστηματική συνεργασία των ΚΜ, ώστε τα μέτρα που λαμβάνονται να μην παραμένουν τελικά φιλόδοξα σχέδια, αλλά να οδηγούν σε απτά αποτελέσματα, τηρουμένου του κράτους δικαίου. Χρήσιμο μέσο για την υλοποίηση του στόχου αυτού συνιστά η διαδικασία της προσέγγισης, χωρίς την οποία οι προσπάθειες στενής συνεργασίας είναι καταδικασμένες, αν όχι να αποτυγχάνουν, να έχουν πεπερασμένα αποτελέσματα. Φυσικά, η δραστηριοποίηση στο πεδίο του Ποινικού Δικαίου και ο στόχος δημιουργίας χώρου «ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» συναρτώνται στενά προς τα θεμελιώδη δικαιώματα όσων κινούνται στην «ευρωπαϊκή επικράτεια» και υπόκεινται στην εξουσία των ΚΜ. Για το λόγο αυτό ιδιαίτερη βαρύτητα πρέπει να δοθεί μελλοντικά στο ζήτημα της μέγιστης κατοχύρωσης των δικαιωμάτων αυτών, ώστε τα τρία σκέλη του τριπτύχου να αναπτύσσονται ισόρροπα και να μην υπερέχει η ασφάλεια έναντι της ελευθερίας και της δικαιοσύνης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ, Ηλίας: Η έννοια της «δίωξης» στα άρθρα 11 εδ. η' και 12 εδ. α' του Ν. 3251/2004 (Με αφορμή την υπ' αριθμ. 591/2005 απόφαση του Αρείου Πάγου και την απόφαση του Γερμανικού Συνταγματικού Δικαστηρίου της 18^{ης} Ιουλίου 2005), ΠοινΧρ ΝΕ, σελ. 855-858.

ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ, Νικόλαος: Ποινικό δίκαιο. Γενικό μέρος. Θεωρία για το έγκλημα, Εκδ. Π.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2000.

Ποινικόν δίκαιον, Γενικόν μέρος ΙΙ, (Πανεπιστημιακά παραδόσεις), Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1986.

ΒΑΣΙΛΑΚΑΚΗΣ, Ευάγγελος: Το αλλοδαπό δίκαιο στην ποινική δίκη, Εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη, 1999.

9+1 Σκέψεις για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ΠοινΔικ 2006, σελ. 204-209.

ΕΣΔΑ και έκδοση, σε: Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Πενήντα Χρόνια Εφαρμογής. 3^ο Συνέδριο, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2004.

ΒΡΕΛΛΗΣ, Σπυρίδων: Ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, Εκδ. Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2008.

ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ, Πέτρος: Συνταγματικό δίκαιο. Ατομικά δικαιώματα, τ. Α, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991

ΖΗΜΙΑΝΙΤΗΣ, Δημήτριος: Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ, σε: Καμπανάρη/ Ζημιανίτη, Δικαστική συνεργασία σε αστικές και ποινικές υποθέσεις στην ΕΕ. Κεκτημένο – Προβλήματα -Προοπτικές, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2006.

JESCHECK, Hans-Heinrich: Δυνατότητες και όρια ενός ποινικού δικαίου για την προστασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μετάφρ. Λίβου, ΠοινΧρ ΜΖ, σελ. 481-492.

ΚΑΪΑΦΑ – ΓΚΜΠΑΝΤΙ, Μαρία: Νεότερες Εξελίξεις του ποινικού δικαίου στην ΕΕ και δικαιοκρατικά ελλείμματα, ΠοινΧρ ΝΣΤ, σελ. 577-590.

Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης: Οι ρυθμίσεις του ν. 3251/2004 και η μετάβαση από την έκδοση στην «παραδοση», ΠοινΔικ 2004, σελ. 1294-1310.

Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την τρομοκρατία και οι δηλώσεις πίστης στο Σύνταγμα, ΠοινΔικ 2004, σελ. 836-839.

Το ποινικό δίκαιο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Σημαντικές όψεις και προοπτικές εξέλιξης, Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003.

Ευρωπαϊκή σύγκλιση και ποινικό δίκαιο-Σύγχρονες εξελίξεις, ΠοινΔικ 2001, σελ. 1284-1292.

Παρατηρήσεις στην απόφαση του Δεκ της 11-2-2003, ΠοινΔικ 2003, σελ. 281-285.

ΚΑΛΦΕΛΗΣ, Γρηγόρης: Τρίτη άποψη. Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης. Το σχέδιο νόμου διέπεται από μια δομική αντίφαση, ΤΑ ΝΕΑ, 23/6/2004, <http://ta-nea.dolnet.gr/>

Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (Μονοδιάστατη ενοποίηση των ευρωπαϊκών κατασταλτικών μηχανισμών;), ΠοινΔικ 2006, σελ. 199-203.

ΚΑΡΡΑΣ, Αργύριος: Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1998.

ΚΙΟΥΠΗΣ, Δημήτρης: Ο ν. 3251/2004- Μια σύντομη παρουσίαση των βασικών του σημείων, ΠοινΛ 2004, σελ. 972-976.

Το ευρωπαϊκό δεδικασμένο κατά το άρθρο 54 της Σύμβασης Εφαρμογής της Συμφωνίας του Σένγκεν, ΠοινΛόγος 2003, σελ. 903-913.

ΚΟΝΤΑΞΗΣ, Αθανάσιος: Ποινικός Κώδικας, τ. α, Αθήνα, 2000.

ΛΑΜΠΡΟΠΟΥΛΟΥ, Έφη: Οι συμφωνίες Schengen και η «εσωτερική» ασφάλεια, ΠοινΔικ 2001, σελ. 59-64.

ΜΑΓΚΑΚΗΣ, Γεώργιος-Αλέξανδρος: Ποινικό Δίκαιο. Διάγραμμα Γενικού Μέρους, Εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1984.

ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ, Ιωάννης/ ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, Μαρία: Παρατηρήσεις στην πρόταση της Επιτροπής για την έκδοση απόφασης πλαισίου από το Συμβούλιο σχετικά με το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ΠοινΔικ 2001, σελ. 1107-1108.

ΜΑΝΩΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗ, Κατερίνα: Οι διεθνείς συμφωνίες εκδόσεως εγκληματιών από τις οποίες δεσμεύεται η Ελλάδα, ΤΕΤΡΑΔΙΑ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ 9, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1983.

ΜΥΛΩΝΟΠΟΥΛΟΣ, Χρίστος: Διεθνές Ποινικό Δίκαιο. Τα Τοπικά Όρια των Ποινικών Νόμων. Εισαγωγή – Θεμελιώδεις έννοιες. Ερμηνεία άρθρων 5-11 ΠΚ, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1993.

Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης, ΠοινΛ 2003, www.poinikoslogos.gr

Η κατάργηση του διπλού αξιοποιήσιμου ως κατάχρηση δικαιώματος και η νομολογία του ΔΕΚ για το Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, ΠοινΛ 2007, από την ιστοσελίδα του περιοδικού, www.poinikoslogos.gr.

Εφαρμογές ποινικού δικαίου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1997. Αλλοδαπή απόφαση και “ne bis in idem”, ΠοινΧρ ΜΣΤ, σελ. 727-731.

Έκδοση ημεδαπού και εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης κατά ημεδαπού, ΠοινΛ 2005, σελ. 751-757.

ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ, Παναγιώτης: Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Πότε και πώς είναι δυνατή «παράδοση» (προσαγωγή) ημεδαπού σύμφωνα με Νόμο 3251/2004, ΠοινΧρ ΝΔ, σελ. 385-388.

ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ, Δονάτος: Ο ευρωπαϊκός χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων. Αστυνομική και δικαστική συνεργασία. Schengen και Eurogol. Εκδ. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2001.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Αλέξανδρος: Παρατηρήσεις στην ΣυμβΑΠ 591/2005, ΠοινΔικ 2005, σελ. 550-557.

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, Πόπη: Η προκαταρκτική εξέταση [άρθρα 31, 43, 47 ΚΠΔ], ΠοινΔικ 2006, σελ. 191-193.

ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, Χάρης: Το ποινικό δίκαιο του «εχθρού»: Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, τρομοκρατία και έκτακτη αντιτρομοκρατική νομοθεσία στις ΗΠΑ, ΠοινΔικ 2002, σελ. 189-195.

ΠΑΡΑΡΑΣ, Παναγιώτης: Το Σύνταγμα και το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης. Το Σύνταγμα δεν θέτει ούτε έμμεσα τον κανόνα ότι ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να επιτρέχει την έκδοση ημεδαπού που διώκεται για κοινά εγκλήματα, ΤΟ ΒΗΜΑ, 13/1/2002, <http://tovima.dolnet.gr>.

ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ, Εμμανουήλ: Διεθνές Δίκαιο, τεύχος α', Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου. Τρόποι παραγωγής του διεθνούς δικαίου, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 1997.

SIEBER, Ulrich: Η εξέλιξη του ποινικού δικαίου στα πλαίσια της ευρωπαϊκής ενοποίησης, μετάφρ. Κότσιφα, Υπερ1993, σελ. 823-845.

ΣΚΑΝΔΑΜΗΣ, Νίκος: Ευρωπαϊκό Δίκαιο Ι, Θεσμοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2003.

ΣΠΙΝΕΛΛΗΣ, Διονύσιος: Παρελθόν και μέλλον της έκδοσης στην Ευρώπη (Από την περίπτωση του Ρήγα στις περιπτώσεις Οτσαλάν και Πινোসέτ), ΠοινΧρ ΝΑ, σελ. 675-681.

Υπερ – εθνική ισχύς της αρχής ne bis in idem, ΠοινΧρ ΝΔ, σελ. 673-680.

ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ – ΚΑΣΤΑΝΙΔΟΥ, Ελισάβετ: Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Βασικά χαρακτηριστικά και πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση, ΠοινΔικ 2004, σελ. 773-786.

Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και παράδοση ημεδαπών με σκοπό δίωξης (με αφορμή την ΣυμβΑΠ 591/2005), ΠοινΔικ 2005, σελ. 587-590.

Εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης των γερμανικών αρχών σε βάρος ημεδαπού (γνωμ.), ΠοινΔικ 2005, σελ. 1312-1315.

ΤΣΟΛΚΑ, Όλγα: Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης. Ένα φιλόδοξο μέσο για την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ΠοινΧρ 2002, σελ. 103-111.

Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης (υπό δημοσίευση).

ΦΥΤΡΑΚΗΣ, Ευτύχης: Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης σε εφαρμογή: Νέες εξελίξεις, νέες ανησυχίες, ΠοινΔικ 2006, σελ. 210-220.

ΧΡΥΣΙΚΟΣ, Δημοσθένης: Η έκδοση ως θεσμός του Ποινικού Δικαίου. Ανάλυση και ερμηνεία υπό το πρίσμα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου, Εκδ. Π. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα, 2003.

ΨΑΡΟΥΔΑ – ΜΠΕΝΑΚΗ, Άννα: Προς ένα «ευρωπαϊκό» ποινικό δίκαιο; Σκέψεις με αφορμή το σχέδιο συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, ΠοινΧρ 2003, σελ. 961-970.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

ALEGRE, Susie/ **LEAF**, Marisa: Mutual recognition in European judicial cooperation: A step too far too soon? Case study – the European arrest warrant, European Law Journal 2004, σελ. 200-217.

BALBO, Paola: Il mandato d' arresto europeo baricentro tra mutuo riconoscimento penale virtuale e penale, <http://www.altalex.com/index.php?idnot=5230> (20/7/2008).

BANTEKAS, The principle of mutual recognition in EU criminal law, European Law Review 2007, σελ. 365-385.

BASSIOUNI, Cherif: International Extradition and World Public Order, A.W. Sijtoff International Publishing Company, B.V., 1974.

BLEKXTOON, Rob: Commentary on an article by article basis, σε: Blekxtoon - Van Ballegooij (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005.

DE GROOT, Selma: Mutual trust in (european) extradition law, σε: Blekxtoon - Van Ballegooij (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005.

DESCAMPS, Marie-Hélène : La reconnaissance mutuelle des décisions judiciaires pénales, σε: Actualités de droit pénal européen, Les dossiers de la revue de droit pénal et de criminologie 9, ed. La Charte, Bruxelles-Brugge, 2003.

GARCIA-JOURDAN, Sophie: L' emergence d' un espace europeen de ;iberte, de securite et de justice, ed. Bruylant, Bruxelles, 2005.

- JUPPE**, Markus: Die gegenseitige Anerkennung strafrechtlicher Entscheidungen in Europa. Historische Grundlagen – Aktuelle und zukünftige Problembereiche, Peter Lang Verlag, Frankfurt am Main, 2007.
- KEIJZER**, Nico: The double criminality requirement, σε: Blekxtoon - Van Ballegooij (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005.
- KOMAREK**, Jan: European Constitutionalism and the European Arrest Warrant: Contrapunctual Principles in Disharmony, Jean Monnet Working Paper 10/05, www.jeanmonnetprogram.org .
- KOWALIK-BAŃCZYK**, Krystyna: Should we polish it up? The Polish Constitutional Tribunal and the idea of supremacy of EU law, German Law Journal, Vol. 6, No. 10, σελ. 1355-1366.
- KRAPAC**, Davor: Verdicts in absentia, σε: Blekxtoon - Van Ballegooij (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005.
- MACKAREL**, Mark: The European arrest warrant – the early years: Implementing and using the warrant, European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice 2007, σελ. 37-65.
- MASSET**, Adrien /**MASSA**, Anne-Sophie : Poursuites Penales et Extraterritorialite, Ed. La Charte, Bruxelles-Brugge, 2002.
- MITSILEGAS**, Valsamis: The constitutional implications of mutual recognition in criminal matters in the EU, CML Rev. 2006, σελ. 1277-1311.
- MÖLDERS**, Simone: European arrest warrant is void – The decision of the German Federal Constitutional Court of 18 July 2005, German Law Journal, Vol. 6, No. 1, σελ. 45-58.
- MORGAN**, Caroline: The European Arrest Warrant and defendants' rights: an overview, σε: Blekxtoon - Van Ballegooij (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005.
- PEERS**, Steve: Mutual recognition and criminal law in the European Union: Has the Council got it wrong?, CML Rev. 2004, σελ. 5-36.
- VAN DER WILT**, Harmen: The principle of reciprocity , σε: Blekxtoon - Van Ballegooij (επιμ.), Handbook on the european arrest warrant, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005.
- WEYEMBERGH**, Anne :L' harmonisation des legislations: condition de l' espace penal europeen et revelateur de ses tensions, Ed. De l' Universite de Bruxelles, Bruxelles, 2004.
- ZIMMERMANN**, Robert: La Coopération Judiciaire Internationale en Matière Pénale, Staempfli Editions SA, Berne, 2004.

ΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΤΟΠΟΙ

«**ALTALEX**», Πύλη Νομικών Πληροφοριών:

<http://www.altalex.com>

German Law Journal:

www.germanlawjournal.com

Eur-Lex, Πύλη Πρόσβασης στο Δίκαιο της ΕΕ:

<http://eur-lex.europa.eu>

European Arrest Warrant Project, διαδικτυακός τόπος για το εγχείρημα του ΕΕΣ:

<http://www.eurowarrant.net/>

Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου:

<http://echr.coe.int/echr>

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο:

<http://europa.eu/european-council/>

«**ΝΟΜΟΣ**», Βάση Νομικών Δεδομένων:

<http://lawdb.intrasoftnet.com/>

Ποινικός Λόγος:

www.poinikoslogos.gr

Ποινικά Χρονικά:

www.sakkoulas.com/poinika_chronika/presentation.asp

Πολωνικό Συνταγματικό Δικαστήριο:

www.trybunal.gov.pl

Συμβούλιο της Ευρώπης:

<http://coe.int/>